

Bib^{que}
27

Rayon
5

N° 4635

X 2000

627

BIBLIOTHÈQUE
DE
L'UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE
DE BIENFAISANCE

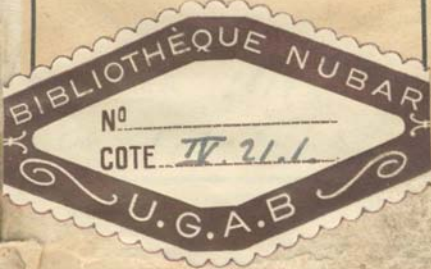
FONDATION
BOGHOS NUBAR PACHA

Fonds : *Vitchen HOLAS*

Don de ses filles :

Mme F. PASSEGA et

Mlle Sophie HOLAS

1991-2h

ՄԿ.Օ.Բ.ՈՒՆԻՔ.ՆԻ
ՈՒՍՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿԵՆԻ
Քրիստոնէականի :

Հարադրեցեալ 'ի Վսեմադու-
նեղէ Կարտինալէ Յօհան-
նիսէ Պօնապէ :

Եւ Ռարգմանեցեալ 'ի Լապինական լե-
զուէ 'ի Հայկական Բարբառ 'ի Հայր
Թէոդորոսէ Իրօնաւորէ՝ հրամանաւ, և
արեագրութիւն թարգմանից իւրոց Միւս-
նարայ Աբրահիմ :

Եւ արագրութիւն 'ի Լոյս ածեցեալ 'ի յօ-
գոս Ընդ Ռոմանդից առ Իւանս հո-
գեմանս :

Յամի ՏՆ. 1744 : Յուլիսի . 7 :

'ի հայրապետութե ՏՆ Ղաղա-
րու Հայոց Կաթողիկոսի :

'ի Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ :

'ի արարանի Աշխոյի Պոռթուգէ :

3420 3548-02

241+28

3625-51

Յ Օ Հ Ա Ն Ն Է Ս Պ Օ Ն Ա
Ողորմութե՛ք Աճայնով, Սբայ եկե
ղեցւոյն Հռօմէականի Քահանայ
Կարտինալ,

ԸՆ Տ Ր Ե Յ Ե Լ Ո Յ Դ ԱՅ
'Ի ընդհանուր տիեզերս սփռե-
ցելոց, շնորհ, և խաղաղու-
թի, որ գերազանցէ
զամ միտս:

Գրգուկս զայս, այնու-
յարգմամբ՝ որով ար-
ժանն է, մատուցանեմ
ձեզ ով երջանիկ հոգեք,
անօթք պատուոյ, և ո-
ղորմութեան, ազգ ընտիր, ազգ
ծք, որդեք Այ սահմանեցեալք առ
փառս յառաջքան զլինիլն աշխար-
հի, որք պատուականաւ արեամբն
Քի վերագնեցեալք և 'ի ծառայու-
թի մեղաց պարգևաւ շնորհի նորին
ազատեցեալք՝ զնախատինս խաչին

ոչ յամօթ համարէք : Քանզի ձեզ
 տոճեալ է գիտել զխորհուրդս ար-
 քայութե երկնից , որք ոչ արեւնէ ,
 և ոչ 'ի կամաց մարմնոյ , և ոչ 'ի կա-
 մաց առն , այլ յԱյ ծնեալք էք :
 Չձեզ ընտրեաց Հայրն երկնաւոր
 'ի մասն վիճակի սրբոց , զի իցելիք
 սրբ , և անարատք առաջի նր սիրով ,
 որով նախասահմանեցաք , ոչ ըստ
 գործոց ձերոց , այլ ըստ առաջա-
 դրութե կամաց նր : Վս ձեր Որ-
 դին Այ աղօթեաց , մինչ անդրան
 ցանելոց էր յայսմ աշխարհէ առ-
 հայր՝ ասաց : Յայսնէնի զանաւն Գո-
 մարդիւն , զորս ետուր ինչ յաշխարհէ :
 Քոյ էին , և ինչ ետուր զնոս : Եւ վասն
 նոցա աղաչեմ , ոչ վասն աշխարհի աղաչեմ ,
 այլ վասն նոցա , զորս ետուր ինչ , զի Գոյ
 էն : Իսկ վս աշխարհի ոչ աղօթեաց ,
 վս զի ամ , որ է յաշխարհի ցանկու-
 թի մարմնոյ է , և ցանկութի աջաց ,
 և ամբարտաւանութի աստի կե-
 նաց , որ ոչ է 'ի հօրէ : Վս այսու-
 ընդ ոչ լսեն զբանս կենաց , որք
 յաշխարհէ են . և եթէ լսեն՝ ոչ
 իմանան , զի շնչաւոր մարդն ոչ իմա-
 նայ զայնս , որք են Ոգւոյն Այ :
 Եւ թէպէտ Քս է Լոյս ճմարիտ ,
 որ

որ լուսաւորէ զԾմ մարդ, որ գայ
յաշխարհս յայս, բայց աշխարհս
զնա ոչ ծանեաւ, և ոչ տեսանէ ըզ
նա, և ոչ գիտէ զնա, ոչ ևս զո
գին ճշմարտութե կարէ ընդու
նիլ : Արդ՝ այս է դատաստան ,
և պատճառ դատապարտութեան
անարգեցելոյ , զի լոյս եկն յաշ
խարհ, և սիրեցին մարդիք զխա
ւար առաւել քան զլոյսն . քան
զի էին գործք իւրեանց չարութե .
և ամենայն որ զչար գործէ՝ ատէ
զլոյս : Ապա թէ 'ի կենի, և 'ի քա
րողութե իւրում Քի լոյս եղև,
մանաւանդապէս սակայն ընդհան
րոյ աշխարհի 'ի խաչին պայծառա
ցաւ . քանզի փայտն այն, յորում
էին բռեռեցեալք անդամք մեռա
նողին, եղև նաև աթոռ ուսուցա
նողին : Լուսեցաւք ուրեմն, թէ զինչ
ուսուցանիցէ մեզ : Չայն արդա
բև ուսուցանէ 'ի մեռանիլն, զոր
ուսուցեալէր 'ի կենդանութեան .
Ու և Բառնայ զխաչ իւր, և գայ զինի
իմ, ոչ իւրէ իմ աշակերտ լինիլ :
Ապա ուրեմն գրկել զխաչն, և շաւ
ղայն Քի հետևիլն՝ փրկութիւն
մեր է . 'ի խաչին լիութի արդեանց

Գտանի . և այս է վսեմագոյն փի-
 լիսոփայութիւն քրիստոնէից , գի-
 տել զՔս , և զնոյն 'ի խաչ ելեալ :
 Եւ երանի թէ բանայցէ Աճ ըզ-
 տիրաս ընթերցողաց զայսոսիկ ըսկ-
 զըունս , և զուսուցմունս կենի քրիս-
 տոնէականի առ 'ի իմանալ , մեր-
 ժելով զխաւար տգիտութեան , և
 առողջացուցանելով զախտաժէ-
 տութի հոգւոյն , ոնղի զերծեալք
 յիշխանութէ խաւարաց՝ առ ճա-
 նաչումն ճշմարտութե ժամանի-
 ցեն : Վասն այսր իրի զԱճ աղա-
 չեմ , զի տացէ նոցա առաքինու-
 թեամբ կազդուրիլ 'ի ձեռն ոգւոյ
 նորին 'ի ներքին մարգն , որպէսզի
 սէրն 'ի նոսա ևս քան զևս առա-
 ճելանայցէ , զի իցեն հաստատունք ,
 և անսայթաք , լցեալք պտղով ար-
 դարութե , յամենայնի հաճոյա-
 ցեալք Այ առանց տրտնջման , և
 առանց ստգտանաց : Այս ցան-
 կութի իմ վասն նոցա է . իսկ վս
 իմ զԱճ աղաչեմ , զի զմիտն իմ
 պայծառութե լուսոյ իւրոյ ընու-
 ցու , և զիմս տկարութի կարողու-
 թե բազկի իւրոյ հաստատիցէ , զի
 մի , որ այլոցն քարոզեմ , վարուքս
 հա-

հակառակելով վարդապետութեան
 անպիտան գտանիցիմ: Նաև զձեզ
 աղաչեմ, որ ը բարեկամք Այ, և
 ոչխարք արօտի նորա, յիշեցէք զիս
 յաղօթս ձեր, զի զոր էջք թղթոցս
 ուսուցանեն՝ գործովք կապարի-
 ցեմ, և իմոց օրինադրութեց հնա-
 զանգիցիմ, նովա՛ն որ տայ զկաթ
 զօրութե. որ և ասաց: Առանց ի՞նչ
 արեւ խելէ՛ս առնել. որ ընդ Հօր,
 և Ոգւոյն սրբոյ է մի ԱՅ, և մի ար,
 զիաւա՛նոր, և գերազանցեալ ՚ի յա-
 ճիտեանս: Ամէն

Ընթե՛րց զդ իրքս այս հոգեւ լից
 արա՛ քեզ միշտ խորհրդակից
 կա՛լ զնորհ տեսան ընկերսից
 որով լիցիս սմա մասնակից :

ՍԿՉԻՈՒՆԻՔ ԵՒ
ՈՒՍՈՒՑՄՈՒՆԻՔ ԿԵՆԻ
Քրիստոնէականի :

ՄԸՄՆ ԼՈՒԸՋԻՆ
Յաղագս կենի Քրիստոնէականի,
և յաղագս վախճանի, և պաշտա-
մանց նորին :

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ա :

Յաղագս երից սեռից Քրիստոնէից :

Ինչ զնամ բազմութի
քրիստոնէից 'ի կա-
թոլիկէի եկեղեց-
ւոջ կեցողաց, և զնո-
ցին վարս, և զկացուց
մունս իբրև 'ի դիտանոցի նկա-
տեմ, զերիս իբրև զնոցին սեռս եր
Ա Տ ԼԻ

և ի ինձ գտեալ գող: Մինն է այնց,
 որք Քի վարդապետութեն, և օրի
 նակացն հոգւով. և ճշմարտութի
 հետեւեալք, զինքեանս իրօք, և
 անունամբ քրիստոնեայս գող յարա
 կայականաւ, և հոգունակագունեւ
 զիւ կրթութիւն աւետարանականի
 կատարելութե ցուցանեն: Քան
 զի ծառայելով Աւ, և յօրէնս նր
 ՚ի տունէ, և ՚ի գիշերի խորհելով,
 զմարմինս խրեանց կարեօք և ցան
 կութիւն հանգերձ ՚ի խաչ հանեն,
 ոչ իւրիք հակառակութիւնք յաղթե
 ցեալք, ոչ իւրիք յաջողութիւնք վատ
 թարացեալք: Արդ՝ յայսմիկ սե
 ուի ոմանք գերազանցեն, որոց առա
 քինութիւն անդր քան զմարդկային
 թէութիւն բարձրանան: Քանզի
 սլահեն զթուժկալութիւն մինչև
 ցնուազագունեղ ապրուստս, և ցյա
 րակայական ծոմս. զմաքրութիւն պա
 հեն մինչև ցքամահումն որոյ և իցէ,
 նաև օրինաւորի հեշտութե. զհամ
 բերութիւն ՚ի գործածեն մինչև առ
 խաչս, և բոցս. զխրեանս ինքեանս
 ուրանան մինչև ցառնեակերպ տա
 րաւերթումն, և առելութիւն անձին.
 զփարթամութիւն անդոսնեն մինչև

զհայրենի ժառանգութիս բաժա-
 նելով աղքատաց, զԱԾ սիրեն մին-
 չև առ ծայրագունեղ աստիճանն,
 որ յայսմիկ կենի ունեցեալ լինիլ
 կարէ. վերջապէս զմմա առաքինու-
 թիս 'ի գերազանց աստիճանի ստա-
 նան, այնպէս՝ մինչդի զարմանայ-
 ցեն այլք, որք տեսանեն զնմ, և
 խոստովանիցին զովարդութիս իւ-
 բեանց, զի առ այնքան կատարելու-
 թիւն հասանիլ ոչ կարեն: Բայց
 թիւն սոցա առ սակաւագունեղս
 վերածի, և ռամկին անժանօթս,
 որք ինքեանց, և աշխարհի մեռե-
 ալք, և խաչեցեալք՝ անցուցանեն
 զկեանս թագունս ընդ Քի 'ի ԱԾ:
 Երկրորդ սեռն զնմ պարունակէ,
 որք ուղղամիտի հաւատոյ դաւա-
 նութիւն շատացեալք՝ զպաշտօնս
 քրիստոնեայ մարդոյն 'ի յայնս իրս
 միայն, որք արտաքուտ երևին,
 պարունակիլ համարին. երկնցին ար-
 գեօք յԱՅ, բայց և կռոց իւրեանց
 ծառայեն: Առ սրբազան խոր-
 հուրդս յաճախապէս մատչին, բայց
 այնքանեպէ թուլութիւն, և պղեր-
 դութիւն սրտի, մինչ զի 'ի յաճախու-
 թիւն ոչինչ օգտիցին. 'ի ծանրագու-

Նից մեղաց խորշիչ ջանան, ղթեթ
 ևագոյնս անփոյթ առնեն. զար-
 տաքին գործս կրօնի ոչ զանցառ-
 նեն. բայց 'ի յերկրայինս ախորժ-
 մունս սուղեցեալք, ինքեանց իսկ
 միշտ, և յատկաց գիւրուծեց հե-
 տեւեալք, զինչ իցէ կեանն ներքին,
 զինչ կատարելութիւն քրիստոնէա-
 կան, զինչ վերացումն մտաց առ
 Աժ, զինչ ուրացումն անձին, և
 հրաժարումն յամենից իրաց, թարց
 որոյ զոչոք կարել գոլ սշակերտ
 իւր այնքանիցս ուսոյց քմ, կամ
 ամենևին տգիտանան, կամ ուսա-
 նիլ չկամին. և եթէ ոք առաջագրի
 ցէ նց զուսմունս սրբագունի կե-
 նի, զայնս առ միայնակեացս, և
 առ անապատականս առաքեն, յի-
 մարիւ, և արտասոճելեալ մօլորու
 թք պատրեցեալք:

Երրորդ սեռն զնոսա ամենեւեան
 պարփակէ, որք վնկ քրիստոնէայք
 ասին, զի 'ի քրիստոնէայ ծնողաց
 ծնեալք, և ջրովն մկրտութեան
 վերածնեալք՝ 'ի մէջ քրիստոնէից
 բնակին. իսկ վարուք վատթարա-
 գոյնք են քան զանհաւատս, ստա-
 հակք, եղեռնութեամբ լիք, գար-
 շէ-

Քրիստոնէականի : Մասն . 1 : 13
Հելիք , որոց անչափ է բազմու-
թիւն :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Բ :

Երբ որ սէտն քրիստոնէից սպորագրի :

Ս որքա են որք բերանով զԱճ
խոստովանին , գործովք ուրա-
նան . քանզի զմարմինս իւրեանց ,
և զդիւրութիս նոցին տիր՝ սիրե-
լով , և աշխարհի օրինացն յանդգ-
նաբար առյենլով , ընդդէմ աւե-
տարանականի ճշմարտութե այն-
պէս խստացուցանեն զինքեանս ,
մինչ զի գրեթէ քրիստոնեայս գոչ
զինքեանս ամաչիցեն : Տաժեն օր-
ըստօրէ զմեզս իւրեանց , և զմոլութիս
'ի սովորութի փոխելով նաև
զամօթխածութիւն կորուսին : Զոչ
ինչ զգան , եթէ ոչ զերկիր , և զբա-
րիս , և զչարիս միայնոյ մարմնոյն
փափկութիւն տրամակշռեն , և այն-
պէս զամս գործս կենաց իւրեանց
տրամագրեն , զի իբրև զանբան կենե-
դանիս՝ մարմնոյ զգայութեցն հե-
տևիցին : Մեծագունեզ բարի հա-
նարին զփարթամութիւն , զորս ե-
թէ

Թէ բարեօք արհեստիւք չկարեն՝
 չարեօք առատանալ նկրտին . Չիք
 նոյն ինչ աղտեղի , չիք ինչ անար-
 Ժան , միայն Թէ դրամօք առատա-
 նայցեն , և բարձր աստիճանօք ,
 որովք՝ 'ի յեպերանս աստղծողին
 սրբապղծաբար ապավարին , և զոր
 'ի վաղնջուց զոմանց յունաց զասա-
 ցեալն ընթեռնումք , շինեն սպ Թէ
 միշտ իցեն կելոց , և կեան իբրև յեր
 կրորդութեամբ աւուր մեռանեց : Եւ
 զայսոսիկ առնեն , վնդի բանից տն
 ոչ հաւատան , և զմարդկային Թէս
 Թին մոռացեալք՝ ղերկար շարա-
 կարդուԹի ամաց խոստանան ին-
 քեանց : Հանգչին 'ի յիրս անցա-
 կանս , որք վերստին յայլոց են տի-
 րապետելիք , զոչինչ զյարամնացա-
 կանաց հոգան . վնդի զյաւիտենա-
 կանութե՝ ոչ խոկան : Տանջէ զնմ
 անախառութին , տարալուծէ վա-
 ճաշոտութին , փքացուցանէ հպար-
 տութին , գիշատէ նախանձն , ամ-
 բոխեն ցանկութիք , և տաղտկու-
 Թք արդարութեան վաստակեալք
 այնպէս գարչին 'ի պատուիրանացն
 Այ , մինչ զի գրեթէ նաև անգոս-
 նիցեն : Աղաղակէ Քմ երանելիս

Քրիստոնէականի : Մասն . 1 : 15

Գող զաղքատս , և զնմ' որք սգան ,
որք զհալածանս կրեն . սորա 'ի հա-
կադարձն' երանելիս զնմ' ասեն , որք
փարթամութեք մինչև ցյալ . առա-
տանան , որք 'ի վր' այլոց' արժանա-
պատուութեք գերազանցեն , զորս
ամենեքեան յարգեն : Ասաց նա ,
Թէ աշակերտ իւր Գող ոչ կարէ ,
որ ոչ հրաժարի յիմէ , զոր ժառան-
գէ . սորա , զորս սւնին' սիրով առ-
ինքեանս պահեն , ցաւով կորուսա-
նեն . մանաւանդ' և այլայնոց ցան-
կան . և եթէ ոչոր արգելուցու-
պատրաստքեն անիրաւաբար յափ-
շտակել :

Ոմանք նաև եկեղեցւոյն տնագրե-
ցեալք , որք խոստովանեցան միայն
Զքժ Գող մասն իւրեանց , զխոստ-
մունս իւրեանց մոռացեալք' ոչ դա-
դարին զգրտմս 'ի վր' դրամոց դի-
զել , ատանալով բազմիցս ենթ Բի-
աղքատին , զորս 'ի ներքոյ ընչեղի
աշխարհի ոչ ունէին : Հրաման տն-
է , զի սիրիցեմք զԹշնամիս մեր , և
նոյա , որք զմեզ ատեցին , զբարե-
րարուհիս առնիցեմք . սորա ատեն ,
և նախատեն , և եթէ գործովք ոչ
կարեն , փարթար սրտիւ լիսասեն :

Հրա-

Զրամայէ ՔԾ, զի բարձողի զսլա-
 բեդօտն՝ Թողուցումք և զվերար-
 կուն. զի հարկանողի զաջ ծնօտն,
 մատուցանիցեմք և զձախն. ո՛հ է, որ
 հնազանդիցի, մանաւանդ ո՛հ է, որ
 զայս՝ Թէ հրաման իցէ, և Թէ
 խրատ, ո՛չ անգոսնիցէ, և ո՛չ ծաղր
 առնիցէ: Ընթերցցի՛, որ կամիցի,
 զանէտարանն ՔԻ, և զհետեօյս նո-
 րին Թունեսցէ, զսակաւագուռնեղս
 գտցէ, որք ըստ պատուիրանաց նր՝
 կեայցեն, որք նմա, ըստ արժանա-
 ւորի վարկման, և յարգման՝ հետեւի
 ցին: Այլ և ո՛չ ընթեռնուլ, և ո՛չ
 լսել կամին, և զանիրաւ առասպե-
 լաբանութիւն աշխարհի իսկ և զսու-
 տակասպաս խելագարութիւն նախա-
 գասեն բանին Այ, իբր յայսմանէ
 ցուցանելով զինքեանս առնս պատ-
 կանիլ, որք զբանն Այ ո՛չ լսեն,
 վնդի չեն յԱյ: Մինչ ուրեմն քրիս-
 տոնեայ մարդոյն իցէ հաւատար-
 մաբար հաւատալ Այ, խրատուց
 նորին հետեւիլ, և հրամանաց նորին
 հնազանդիլ. լինի առանց երկբայու-
 Թե, զի որ զայսոսիկ խոտէ, և ոտ-
 նակօրս առնէ՝ քրիստոնեայ ո՛չ իցէ.
 քանզի հաւատն առանց գործոց մե-
 ռեալ

Քրիստոնէականի: Մասն. 1: 17

15
1
5
6
2
5
7
Ռեալէ, և ոչ օգտէ ինչ արժանա-
պատուութիւն մեծի անուան, եթէ
վարքն, և գործքն ոչ համաձայնին
նմա: 'ի մէջ բրիստոնէին. և անհա-
ւատին ոչ միայն հաւատան պարտի
զղանազանութիւն դնել, այլ նաև
կեանն, և վարքն, զի ճշմարիտ կրօնն
'ի ստոյն գործովք զանազանիցի:
Քանզի որպիսի հաւատ կարէ գու-
նց. որք այնպէս հաւատան Այ,
զի զպատուիրանս նր արհամարհի
ցեն: Նմանին սոքա գիւնն, որ հա-
ւատայ, և սարսի. և երանի' թէ
վատթարագոյնք ոչ իցէին. քանզի
դէն ունի զհաւատ, և ղերկիւղ. սո-
քա հաւատով սնապարծին, և ղեր-
կիւղ ոչ ունին:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Գ:

Սիւքնախան մեղքն է պատճառս ամենից
լարեաց:

Օ պատճառ այսորիկ թիւրութե-
ն ոչոք կարէ անգիտանալ,
որում յայտնի իցէ օրինազանցու-
թի առաջնոյ մարդոյն: Քանզի կո-
րուսանելով զսկզբնական արդա-
րու-

բուժիւնն՝ 'ի յայնքան չարիս ան-
կան դատապարտեցէլ զանգուածն
ասականեցելոյ բնութե, մինչ զի
բազմութիւնոցին գերազանցէ զամ'
ճոռոմաբանութիւն: Աստուած կեանն
անցուցեալ լինի լի աշխատանօք,
և ցաւօք, լի մալութեք, և ամբարշ-
տութեք, և իւրով ծանրութն դիւ-
րահակեալ առ չարն: Աստուած
զարհուրելի սորութիւն տգիտութե,
որ զմիտ մեր խաւարայնով միգան
իւնիք շրջապատէ, աստուած կոյր,
և սանձարձակ ցանկութիւն, որ զհո-
գին նուաճէ, և յերկրի սկսեռէ:
Աստուած յետս դարձումն յԱ.Յ.
և սէր իրաց կորստականաց, և ևս
յայտմանէ հոգք խայթողականք,
խնդութիւն իմարականք, վէճք, տա-
րաձայնութիւնք, կռիւնք, հերետիկո-
սութիւնք, սրբապղծութիւնք, գարշելի
վաճաշոտութիւնք, և յաւիտենական
դատապարտութիւն գրեթէ բոլորի
մարդկայնոյ սեռի: Քանզի այն եղև
արդարագունեղ պատիժ ամբարշ-
տականի ապստամբութե, զի որ
յատկան կամաւ իւրով 'ի հպար-
տութիւն փբացեալ՝ զԱՃ. Լքեաց,
'ի նմանէ Լքեցեալ լինիցի, և որ
անձ.

Քրիստոնէականի: Մասն, 1: 19

անձնիշխանութիւն թիւ բարեպէս վարիւ
ողկամեցան, յորժամ կարէր՝ այժմ
նովան առ բարին վարիւ, և զԱՃ
սիրել ունիւ պարտն է, կամ հաւա-
սալ յԱՃ, կամ գործել վն ԱՅ,
կամ զայնս՝ որք ուղիղք են, մտա-
ծել՝ ոչ կարիցէ, եթէ շնորհն, և
ողորմութիւն անձային ոչ զարթու-
ցանիցէ զնա, և կանխիցէ նմա: Ու-
րեմն մարդն ինքեան թողեցեալ
ծանրութիւն ինքնասիրութեան առ իւր
ինքն անդրադառնայ, և ի յինքն
միայն յեցեալ յինքեան, իբրև ի
կեդրոնի հանգչի: Եւ երանիթէ
ամ քրիստոնեայք զճմարտութիւն
զայս բարեպէս ըմբռնիցէին. քան
զի եթէ զինքեանս գերիս գող ի
ներքոյ օրինի մեղաց, և առ ամբա-
րի անյարմարս ճանաչիցէին՝ ի նմա
նէ արդարև զօգնականութիւն ան-
դադար, և եռաբորբոք աղօթիւք,
խնդրիցէին, որ գործէ ի մեզ զկա-
միւն, և զառնելն. և յորմէ ամ լոյս,
և կար զօրութե, և ամ բաւական
նուի մեր յառաջագայի: Բայց ան
կեալ դիին բազումք ի խորս թա-
ղեցեալք, և թշուառականաւ մոլոր
ութիւն ծաղր եղեալք՝ զկուրուխ,
և

և զհիւանդութիս իւրեանց սրբեն,
և զինքեանս առողջս վարկանին, վն
զի ոչ գիտեն զխօթութիւնս իւ
րեանց:

30701128. 7:

Այ-իւ, Եւ Եւրոպայի աշխարհի գրգռման:

() այսոսիկ մինչ բաղմիցս զմտաւ
 ածէի, և զկորուսեցեալ ա-
 ճուրս անցեալ կենաց դառնու[թ]ք
 արտի իմոյ խորհէի՝ երկեակ հոգ-
 յարեաւ 'ի վր' իմ, որոց միովն 'ի յան-
 ցեալ ժամանակն, միւսովն 'ի յա-
 պագայն հայեալ՝ երկաքանչիւրն ևս
 նեղասրտեալ, և վարանեալ արար
 զիս: Քանզի ե[թ]է զանցեալ աճուրս
 'ի միասին առ ըն[թ]եր գոլ հրամայեմ,
 և զզգուշագոյն քննու[թ]ի զնոցանէ
 առնեմ, զարհուրեցուցանեն զիս
 այնքան պատուիրանազանցու[թ]իք
 ձեռային օրինաց, և այնքան իցս խախ-
 տեցեալ հաւատն, որով Քի 'ի մըկր-
 տու[թ]է զանուն ետու, հրաժա-
 րելով 'ի սատանայէ, և յամենից
 գործոց, և 'ի շողոքոր[թ]ու[թ]էց նո-
 րին. և ամաչեմ, զի տեսանեմ զիս
 ան

անհաւատարիմ եղեալ գող շնորհն
 Այն իսկ եթէ զաչս մտաց իմոց
 սեւեռեմ 'ի յայնս, որք գալոց են՝
 զարհուրիմ 'ի սարսափելի դատաս
 տանացն Այ, և անստոյգ եղեալ
 զթողութէ, և զփրկութէ՝ բոլո
 ըիւք անդամօք գողամ : Արդ 'ի
 յայտասիկ անձկութիս գողով սահ
 մանեցի, օգնութէն Այ, իմոյ ան
 ձին նախապէս, և ապա այլոց, զորս
 նոյն թշուառութիւն նեղէ, գոր
 ծունէաբար 'ի թիկունս հասանիլ,
 և զսպեղանիս նախակարգել, որք
 միշտ 'ի պատրաստի իցեն, ողոր
 րութի յիշողութե՝ յաճախ ընթերց
 մամբ կաղգուրիցի, և զճանապար
 հէ կատարելութե զբուռն արկանել
 ցանկացողաց՝ աշխատանքն երկարա
 դունի ներխուժման՝ 'ի բաց լիցի :
 Եւ քանզի ամ հետազօտումն ճշ
 մարտութե լինի յոմանց սկզբանց,
 որք 'ի փիլիսոփայից առածք, և 'ի
 բժշկաց ափօրիզմի, այսինքն որոշ
 մունք իմաստից, ասին, 'ի յորս հա
 մառօտութի, և իբրու թէ ծուծն
 մանաւանդականաց իրաց պարու
 նակի • առաջագրութի իմէ՝ յայս
 թիկ գրգկան, զայն ամ, որ զկենէ
 սրբա

սրբապէս կարգեւոյ՝ ի սուրբ գիր
 նախապէս, և ապա՝ ի մատեանս
 սրբոց հարց, և բարեպաշտից դըր,
 չաց ճոխաբար ընթեռնանի՝ առ
 ոմանս ստոյգ, և առանել հարկաւ
 ճոր կենի քրիստոնէականի սկզ
 բունս համառօտել, որք կարճա
 ռօտք իցեն, և համառօտք, և սակա
 ճուք զբաղումս պարունակիցեն:
 Բայց մի ինչ է հարկաւոր, յորմէ
 բովանդակուեն իրաց, և բոլոր բան
 երանելոյ կենի կախի, այսինքն գի
 տել, թէ զինչ իցէ քրիստոնէաբար
 կեալն: Քանզի զինչ օգուտս իցէ մար
 դոյ, ելել զաշխարհ ամ շահեսցի, և զանչն
 իւր գոթեսցէ: Այսմ զինչ գտցէ մարդ
 իշխանս ընդ անչին իւրոյ: (Մատթէո
 սի. 16. 26.) Բայց զինչ ամբարշ
 տագոյն, և առանել յիմարական,
 կամ ասիլ, կամ կեղծիլ կարէ,
 քան քրիստոնէի անուամբն պար
 ծիլ, և զկեանս ամենեւին օտար ի
 վարդապետութի, և յօրինակացն
 Քն վարել: Սնտի է անունն,
 որում կեանն, և վարքն ոչ համե
 մատին:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ե:

Ընդէն զվարդապետաւնին քրիստոնէական
նի իննի բազումք ուսանին, և սա-
կաւք ի պարեն:

Մրդ՝ զպատուիրանս զայսոսիկ
քիւրճակէս կարեն ամենեքեան
ընթեռնուլ, ուսանիլ, և մտածել.
Բայց որ կարի ցանելի է, սակաւք
վերահասու լինին բուն ուժգնու-
թէ, և ծանօթութե նոցին: Յիւ-
րապէս ամենեքեան ճանաչեմք ըզ
ճանապարհ առ երկինս պատրաս-
տելի գոլ, անձնուրացութիւն, ծո-
մապահութիւն, հեկմամբ, ճշոդու-
թիւն մարմնոյ, և բազմաճանեղութիւն.
Բայց ՚ի գործողութեա մեր այլա-
պէս զգալ երևիմք: Յիւրապէս
ասեմք, թէ պիտոյ է քրիստոնէին
զոյրդարտանս, զհաւածանս, զտան-
ջանս, և զինքն մահն յօժարութիւն
կրել. բայց յորժամ այսոքիկ չա-
րիք մերձք են, յորժամ վտանգ կե-
նաց վերակայի՝ յայնժամ մեզն խա-
ւարեցուցանէ զմիտն, և որ յառաջ
լուսանոր երևիւր, անհաւատա-
լեաւ

Էւան միթուլթի շրջահեղեալ երևի
 Եմք խոնարհք, յորժամ յոչ ումեք
 արհամարհիմք. համբերօղք, յոր
 ժամ ոչինչ նեղութի հանդիպի:
 Ուսուցմանց կենի քրիստոնէակա
 նի հաւանիմք, յորժամ առ մեզ ոչ
 վերաբերին, իսկ յորժամ առ մեզ
 պատկանին՝ յայնժամ ներսօլրդին
 խլրտմունք երկրայնոց ցանկունց
 և շփոթեն զիսան. և զայնս 'ի մեզ
 կսգոյն զգացումն, և մեզ դիւրա
 ցոյն՝ մեկնեմք: Քանզի Կաղի ճշ
 մարտութին մարախլով շրջապա
 տեցեալ, և զայն ատեն մարդիկ
 սակս ներգոյացելոյ 'ինմա խստա
 րութե, զոր բնութի մեր մեղօք
 աստականեցեալ՝ կրել ոչ կարէ, և
 քանզի ընդ առաքինութեց դառ
 նութի, ընդ մոլութեց փափկու
 առխառնեցեալ գոյ. նոքօք վատա
 կեցեալք՝ սոքօք մեղկացեալք՝ գա.
 հավիժականաւ ընթացմամբ 'ի մո
 լութիւնս դիմեն, և յետագրեալք
 զճմարտութին՝ զստուք փարին:
 Ապա թէ երբեմն լո՛ւիցեն վար
 դապետաց, որք զինքն ճմարտու
 թին յառաջ բերցեն, և իբր առա
 ջի աչաց բացադնիցեն, թէպէտ

Ճանաչիցեն զինքեանս 'ի խաւարի,
 և 'ի ստուերս մահու շրջիլ և կեր-
 պիւն ինք լուսոյն փափաքիլ սկսա-
 նիցին, օտկայն վերստին 'ի խաւարս
 իւրեանց անկեալք՝ զաչս խփեն,
 զի մի 'ի յառաջիկայ լոյսն հայիցին •
 նմանք են ննջողաց, որք սթափիլ
 ջանան, բայց խորին քնով ընկղ-
 մեալք՝ առժամայն 'ի քուն վերս-
 տին ընկղմին: Արդ ոչոք պարտի
 զարմանալ, եթէ զբազումս առա-
 ջագրեմք, և զոչինչ կատարեմք, թէ
 վնդի զդժուարութիս, որք 'ի բա-
 րի գործողութիս սովորք են հան-
 դիպիլ՝ ոչ նախատեսանեմք, և յե-
 ընկն այնց՝ ընդ կրունկս յետս դառ-
 նամք • թէ վնդի առանել 'ի յա-
 տուկ զօրութիս մեր, քան 'ի յօդ-
 նութիս Այն ապաւինիմք • և վնդ
 'ի հասանիլ փորձութեան՝ պակա-
 սիմք, ոնդի ուսանիցիմք ոչ գող
 զօրութե մերոյ, այլ անձայնոյ ողոր-
 մութե, եթէ յաղթեմք • թէ վեր
 ջապէս վնդի յանէտ հայեցողակա-
 նութե, նունազ ակործմամք պա-
 րապիմք, և զօրէնս բարեպէս կե-
 լոյ՝ 'ի վարդապետութե մանաւանդ,
 քան 'ի խղճմտանս ունիլ կամիմք,

զգիտութիւն անճային մեծաւ ջանիւ
ներխուղեմք, ոչ զի զվարս ունի-
ցիմք, զորս նա ուսուցանէ, այլ
ոպ զի առ գովութիւն մարդկան 'ի
ձեռն ցուցամուրութե նորին ժա-
մանիցեմք: Բայց ունայն վաստակ
է, ուսանիլ զիմաստութիւն, և յիմա
բարար կեալ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Զ:

Սանոնք աշխարհականի խաբարելու-
նէ ոչ միայն իբնամարտ, այլ նաեւ
ամենից բիւսականից էն աւան-
դեցեալք:

Ս ր զի յոգուեմք են, որք զաւան-
դեցեալս 'ի Քնէ զվարդա-
տեալութիւն քրիստոնէականի կենի'
ոչ ուսանիլ, և ոչ պահել կամելով,
զի մի զայնս յանդգնաբար ետե-
րել երեւիցին՝ առ նմ միայն ևեթ
սրտականիլ ասեն, որք 'ի վանորայս
ներփակեցեալք՝ հեռիք են 'ի հո-
գոց աշխարհիս. ցուցից յայտնա-
պէս՝ թէ որքան ունայն, և սուտ
իցէ համոզումն նց, ոպ զի 'ի բառ-
նիլ այսր մուրրութե, ճշմարտու-
թիւն

Թին, յայտ եղեալ՝ պայծառասցի: Ճշմարտագունեղ է արդարեւ երկոքումք կացութիւնն կեանն քրիստոնէից զանազանիլ, այսինքն աշխարհականաւ, և կրօնաւորականաւ. սակայն երկաքանչիւրն, թէպէտ տարբեր շահիւն առ նոյն եղր Դիմէ, և որ պատկանի առ գործածումն առաքինութեց, առ քամահումն աշխարհի, առ աղքատութիւն հոգւոյ, առ սէրն խաչին, զոյգ է երկաքանչիւրոյ թէութիւն, միայն այսու զանազանութիւն, զի կրօնաւորք հանդիսականաց ուխտից, և կանոնաց կասկանօք կապեցեալք, նեղագունիւ իրաւամբ, քան զաշխարհականս առ կատարելութիւն պարտաւորին. ի մնացեալս մի և նոյն բան կենի յերկաքանչիւրոյն վերախնդրի, մի և նոյն անետարան ամենեցուն քարոզեցաւ: Ինչ մինչ Աճ զոչինչ հրամայիցէ, եթէ ոչ զսէր. զոչինչ արգելուցու, եթէ ոչ զցանկութիւն, ոչինչ տարբերուի ի սոսա, ոչինչ բացառոցութիւնն ձանց դռանի: Հրամայեաց փրկիչն մեր, զի մի ոք զդատարկ բան խօսիցի, զի զհամարս տալոցէ զայն

ժանէ յաւուրն դատաստանի . զի մի
 ոք բարկանայցէ , զի մի ոք ցանկա-
 նայցէ , և ոչ իսկ տեսանեմք զդա-
 նազանուծի ինչ եդեալ գոլ 'ի մէջ
 միայնակեցաց , և ամուսնացելոց :
 Նմանապէս յորժամ ասաց , երա-
 նելիս գոլ զնմ , որք սգան , ապեր-
 ջանս զնմ , որք ծիծաղին . յորժամ
 ուսոյց , թէ պարտ է մեզ յիմ ժամ
 կալ յաղօթս , յամենեցունց հրա-
 ժարիլ , ատել զկեանն , զլեզ ին-
 քեանս ուրանալ , զզրկանս համբե-
 րաբար տանիլ , մտանել ընդ ան-
 ձուկ դուռն , արդարեւ զոչոք ազդ-
 մարդկան բացառոցեաց : Դար-
 ձեալ՝ պօղոս առաքեալն , յորժամ
 ամենից քրիստոնէից նաև ամուս-
 նացելոց , և զօրդիս սնուցանողաց
 դրեաց , միթէ ոչ պահանջեաց 'ի
 նոցանէ զիմ կրթութի կենի միայ
 նակեցականի : Ունիմ , ասէ , զիե-
 րախար , ևս զհանդերձս՝ սոքօք շապատցուս :
 (1 . Տիմօթէոսի . 6 . 8 .) Զինչ աւել-
 լի յանապատականաց պահանջե-
 ցէր : Նաև պետրոս , և յակոբոս
 առաքեալքն , ոչ ապաքէն առ իմս
 հաւատացեալս 'ի Քմ գրէին , յոր-
 ժամ յորդորէին զնմ , զի իցէին սքք ,
 ամ

Քրիստոնէականի: Մասն. I: 29

ամբողջք, կատարեալք, և ոչ իճիք
նոճաղեալք (1. Պէպ. I. 15. և Յ. 1. 4.) վերջապէս Քս, յորժամա-
սաց. եղերոսի կաթարեալք, որպէս և հայրն
Յէր երկնաւոր կաթարեալէ, (Մաթ. 23. 5. 48.) զբանն ուղղեաց առ իմ հա-
ճատացօղս 'ի նա, որոց զբարձրա-
գունեղ նպատակն սրբութե նա-
խասեալեաց, ոմղի ամենեքեան,
որք 'ի ձեռն որդեգրութե որդիք
Այ անունիմք, և եմք, հօրն կա-
տարելութե նախանձաւորք լինի-
ցիմք: Աստուրեմն մեծ հ սրկաւո-
րութի սրբութե իւրաքանչիւրոց
քրիստոնէից սահմանադրեցաւ, զի
մի 'ի հայրենական ժառանգութե
իւրեւ զյետնեալս արտաքսիցին:

ՅՕՒՈՒԱԾ. Է:

Օգտաւարութի այսորիկ գրգիւն, և յոր-
դորոսն առ կաթարելութի:

Այ այսորիկ անգոսնեալ զհա-
մայնս, զորս մահկանացուք
բարիս վարկեն, յայսմիկ հոգունա
կութե միայն պարապելի է, ոմղի
'ի ձեռն շահաւոր Քի առ գալաթե

աւելեալ անականի կատարելութե
 վաղվաղիցեմք : Առ այս վերածին
 բնանքն, որք յայսմիկ դրդկան ժո-
 ղովեցան, զի յաղթելով զհրապու-
 րանս զգայութեց : և ըմբռնելով
 զճշմարտութիւն, իբրեւ 'ի գաւառն
 սկզբան մերոյ դառնայցեմք, յաղ-
 թելով զմոլութիւնս, և 'ի յաւիտեան
 թագաւորելով : Որդեք աշխարհիս
 այսորիկ ջանան համոզել, զկատա-
 րելութիւն գոլ իր դժուարագու-
 նեղ, և ոչ իսկ կարել յայսմիկ աշ-
 խարհի գտանիլ . ոմ զի պղերգա-
 ցեալ մարդն՝ խնդրել ոչ համար-
 ձակիցի, զոր ինքն ստանալ կարել
 յուսահատիցի : Բայց կամեցողին
 ոչինչ է դժուարին . և որ ինչ դժ-
 ուարին է, շնորհիւն Այ դիւրին
 լինի : Արդ՝ այնքան է գեղեցկու-
 արդարութե, այնքան զուարճու-
 թիւն յաւիտեանականի լուսոյն, այն-
 քան ճառագայթն անփոփոխելոյ
 ճշմարտութե, մինչդի եթէ 'ի մի-
 ջացի միայն միոյ աւուր 'ի նմին մնալ
 մարթիցիւր՝ անթունելիք ամբ այսր
 կենի լիք փափկութեք, և ամենայն
 առատութե ժամանակաւորաց բա-
 րեաց՝ արդիւնաւորաբար քամահե-
 ցեալք

Քրիստոնէականի: Մասն. I: 31

ցեալք լինիցէին: Քանզի գրեալ
է. Վասնզի լաճագոյն է Ռօբ'ի գաւիթ
քո քան զհազարս. (Սաղմոսի. 83.)
Բայց ոչոք պարտի զարմանալ, ե-
թէ ոմանք երբեմն յայսմիկ ընձե-
ռուածոջ վերակրկնիլ հանդիպի-
ցին. քանզի շաղկապեցեալք են
վարդասլետութիւնք առաքինուէց:
Լայս է ուժգնութիւն ճշմարտու-
թիւն, զի ո՛րքան առանել առնա մատ-
չիցիմք, ոյնքան յաճախակի 'լինմին
ներընթանայցեմք: Իսկ եթէ ոմանք
խիստք, և գոժուարիւնք, եթէ ոմանք
ծանրագոյնք, և զկար մարդկայնոյ
բեկանաւորութեան գերազանցել
երևիցին, օգնեսցէ յիշելն, թէ ար-
քայութիւն երկնից բռնաբարի, և
ոչ են համարժանիք չարչարանք այ-
սորիկ ժամանակի, (թէև մինն զամս-
կրեսցէ) հանդերձելոց փառաց,
որք յայտնեսցին մեզ: Դոյզն ինչ
վաստակ է, բայց վարձն յաւիտե-
նական:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ը:

Ո՛րքան հարկաւոր իցէ Գրիսպոնէի, հարա-
ծուան Վերջնոյ վախճանի:

Ո՛չ բանիւք բացատրիլ, և ո՛չ մտօք
ըմբռնիլ կարէ, [Թէ՛ ի մէջ քրիս-
տոնէից ո՛րքան տգիտութի իցէ ըզ-
վերջնոյ վախճանէ: Էթէ ոչոք յաւի-
տենաւկանութի իցէր, եթէ ոչնչ
յետ ստտի կենայս յուսալի, կամ
երկնչելի իցէր ո՛չ աստաքէն այլա-
պէս կեայցէաք: Սակաւագունեղք
են, որք խոհմաբար մտածիցեն,
զայս մի, և զծանրագունեղ իրա-
կութիւն յայսմիկ կենի կատարելի
գոլինքեանց առ որ զհամայնս ուղ-
ղել, զորմէ բնաւիւք ուժգնութեք
պիտոյ է զփոյթ ունիլ, այսինքն զի
իւրաքանչիւրոք զվախճան իւր ստա-
նայցէ որ ըստ ինքեան բաղձացեալ
լինի. և ո՛չ վերաբերի առ այլ, զոր
մէ փիլիսոսոս առաքեալն խօսէր,
մինչ ասաց. Յոյ մեզ զհայր, և շաբէ
մեզ. (Յօհան. 14. 8.) քանզի վախ-
ճանն, որ է ԱՅ, և սղայծառ տե-
սութի նորին՝ բաւական է մեզ, վն
զի

Քրիստոնէականի : Մասն . I : 33

զի վախճան նր ոչ լիցի : Այլք վե
րամնացեալք՝ խաղարկութիւք , և
ունայնութիւք են , և վիշտ ոգւոյ :
Ուսուցանէ մեզ ձեռնադրութիւն
մարմնոյ , թէ առ ինչ ծնեալք
իցեմք : Քանզի ուղիղ գիմօք ըս-
տեղծ զմեզ ԱՃ , զի յերկինս հայր-
ցիմք , ուստի ծագ մեր , ուր հայրե-
նին է : Սակայն բազումք հանգոյ՝
անասնոց յերկիր կորացեալք՝ զոչ
ինչ խնդրեն , զօչինչ զգան , եթէ
ոչ զերկիր . և իբր քնաբեր աստիճ-
նագարմացեալք՝ հաղիւն 'ի մեծէ
աղաղակէ , իսկ և 'ի մերձեցուցմա-
նէ հրոյ՝ զգլուխս 'ի վեր ամբար-
նան : Եւ տալա զօսկաւնս բանս ան
կատարապէս արտաբերեալք՝ վերս
տին ծանրանան 'ի քնոյ , և զբանս
փրկութե , ոչ լսել կամին , և ոչ
զլսեցեալսն ըմբռնեն : Բան տնէ .
Խնդրեցէ՛ նախ՝ զարթոյնալին Աստու-
ծոյ , և զարթոյնալին նր , և այդ ամ յա-
բեւոյ յեւ . (Մատթ . 6 . 33 :) Բայց
մեք զարթայու թէն Այլ զօչինչ հո-
գացեալք , զգրամս նախանգ իրնդ-
րեմք , և զարժանապատուութիւս
տշխարհի , և զփափկակեցութիւս , և
առ այս հոգ միայն զւշադիր լի-
նիմք :

նիմք : Նա ուսողց մեզ , մի ինչ գող
 հարկաւոր . (Ղուի . 10 . 42 .) մեք
 ՚ի բազումս տարացնդիմք , որք ոչ
 այլ ինչ են , քան արգելմունք փրկ
 կու թէ : Ասաց նա , զի զայնս մարդ
 կան առնիցեմք՝ զորս մեզ կամիմք
 լինիլ ՚ի նոցանէ , (Մաթնէոսի , 7 .
 12 .) մեք ներհակաբար՝ զայնս առ
 նեմք նց , զորս ոչ կամիմք ՚ի նոցա
 նէ կրել : Նա ասաց . Ռ՛ դապէ՛ ,
 (Մաթնէոսի . 7 . 1 .) մեք խստագու
 նեղք դատաւորք այլոց , յաչս եղ
 բարց զչիւղս յանդիմանեմք , զգե
 թանն որ ՚ի յաչս մեր ոչ տեսանեմք :
 Հրամայեաց նա , զի զինքն յամէ
 արտէ , և ՚ի վերքան զամ սիրիցեմք ,
 (Մաթնէոսի . 22 . 37 .) մեք զինչս ,
 և զփափկութիս առաւել սիրեմք
 քան զնա , նախադասելով նմա զայն
 ամ , որ զմոլորութիս ասպականեցե
 լոյ բնութե տածէ , որ զցանկու
 թիս շողոքորթէ : Ունայն է ու
 թեմն , որքան պատկանի առ մեզ ,
 քարոզութի խաչին , անօգուտ ներ
 մարմնութի բանին , անգործունեայ
 զօրութի խորհրդոց , որովհետեւ այն
 պէս կեամք , ոմ թէ զոչիմն ծա
 նօթութի զԱՅ , և զվերջնոյ վախ
 ճա

Քրիստոսն էստի : Մասն . I : 35

Ճանէն ունիցէաք : Եւ մինչ կեանն
իւրաքանչիւրոյ կենդանւոյ կայա-
նայցէ 'ի գործողութե , որ իցէ յար-
մար ինքեան , և մերս յատուկ գոր-
ծողութի իցէ ճանաչումն , և սէրն
Այ , զորինչ գործեմք այսմիկ վախ
Ճանի համաձայն՝ փրկաւետ է . և
զոր ինչ արտաքոյ նր անօգուտ , և
ունայն . զորինչ ընդ դէմ նմա՝ փնտ
սակար :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Թ .

Մինչ ամենեւեան խափշին գու երանեալ ,
հիմ ու ամենեւեան երանեալ իցեն ,

Մենեցունց որք բանիւ վարին ,
հաւատի զգացումն է , կա-
մին մարդկան երանելիս գու : Բայց
ղինքենէ երանութե բաղումք , և
մեծամեծք հակաճառութիք ընդոս-
տուցան , 'ի յորս փիլիսոփայք ըզ-
ջանա , և զսարապմունս իւրեանց
ծախեցին , ոմղի ուսանիցէին , թէ
ղինչ իցէ կեանն երանեալ , որոյ
տենչումն Քրիստոնէից , և անհա-
ւատից , խմատնոց , և անխմատից
հասարակ է : Բայց թէ յորում ճշ-
մա .

մարիտ երանութիւնն կայանայցէ՝
 միայն քրիստոնեայք գիտեն , որք
 հաւատով հաւատան աղբիւր բո-
 շորի երջանկու թէ , և վախճան ամե-
 նից բաղձանաց՝ ՂԱԾ գող , որ է
 ծայրագունեղ բարի , և վերջին վախ-
 ճան , զոր 'ի վերքան զամ ինչ սի-
 բել պարտիմք , ոմղի 'ի վայելման
 նորին հանգիցութ : Բայց ոչ կարե-
 քանականապէս ողբացեալ լինիլ
 կոյր խեղաթիւրուի անթունեւաց
 քրիստոնէից , որք մինչ երանութե-
 սաստկապէս միամաքիցին՝ զոչինչ
 ասկայն առնեն , որով զայն առստա-
 նալ կարիցեն . քանզի այնպէս ծաղը-
 լինի միտ նոցին ստով իւրք երջան-
 կու թէ պատկերաւ , մինչդի համե-
 ղութի ներկայից զմայլեալք՝ ոչ
 իմիք բաղձան , որ անգրանցանիցէ
 զզգայութին : Անկ երանեւիք գող
 կամին , բայց ոչ կարեն , վնդի զգոր-
 ծողութիւնս իւրեանց առ վերջին
 վախճանն ուղղել ոչ կամին : Յոր-
 մէ լինի , զի սղորմեւիք իցեն , ոչ
 թէ կամիցին սղորմեւիք գող , այլ
 վնդի զայնս կամին , յորոց անգառ-
 նալի սղորմեւութի հետեւի , նաև
 քնդդէմ կամաց նոցին : Ոմ 'ի շք-

Զանազի սրբանկիցէ լայնատարածի՝ մի է մէջն, որ կեդրօն կոչի, առ որ ամ գիծք ձգին, և թէպէտ շրջապատուածի շրջանակին՝ ի յան-
 թին մասունս հատանիլ կարիցէ, տակայն ոչինչէ ճշմարտասպէս, բաց
 ի միոյն յայնմանէ, որ իբր ինքիբրա
 ճամբ հաճատարուածէ ամենեցունց
 իշխէ. այսպէս սիրտն զմի Աժ միշտ
 խնդրել, և առ նա դիմել սլարտի,
 յորմէ եթէ ի բաց հեռանայ՝ բազ
 մուծքն հեղձուցանի, որ նմա ըզ
 մինն գտանել ոչ թոյլտայ: Զայս
 մինս պահանջէ Աժ ի մէնջ. վնդի
 այս միայն է հարկաւոր: Իսկ այլք
 համայնք եթէ պակասիցին՝ ոչինչ
 հարկաւոր պակասի, որովհետեւ և
 ոչ կեալն մեր է հարկաւոր: Աստ
 եթէ կեանն հարկաւոր ոչ է, յոյժ
 նուազ որք առ այն պատկանին:
 Բայց որ կեայ հարկաւորուք պաշ
 տօնին, միում Այ կեալ, և ծա
 ռայել պարտի: Քանզի այնմ կացու
 ցաւ յայսմիկ աշխարհի բանական
 ստեղծուածն, զի եթէ դառնայցէ
 առ անփութութեւի բարին՝ լինիցի եր
 անեցեալ, իսկ եթէ յետս դառնայցէ
 ի նմանէ՝ թշուառ և ողորմելի իցէ:

ՅՕԳՈՒԱԾ: Ժ:

Հաճոյնք առ ԱՂԾ վերաբերելիք է
Տաթար գիտաւորութիւնք:

Սինչ ամենեքեան յայսմիկ աշխարհի սկանդալոսաք իցեմք, և ճանապարհորդք, որք առ հայրենին գիմեմք՝ հարկաւոր է մեզ ազադար յառաջագիմել, և զգուշաբար քննել, թէ ո՛ւր գիմիցեմք որով վախճանաւ, որով գիտաւորութիւն գործիցեմք, և առինչ ներկայիւք երկասիրութիւնք գիտիցեմք Քանդի մարդն գործէ վն վախճանի, և որքան զտաադոյն է գիտաւորութիւն գործողին՝ այնքան կատարելագոյն է գործն: Չգործեալի՝ գիտաւորութիւն առնէ, ընդ գիտաւորութիւն ուղղէ հաւատն: Ամբարշտաց, և անարգեցելոց է ձայնս այս. Ալբր՝ վայելէսցո՛ւք գիտելիս, որք կան. (Իմաստութեան 2. 6:) քան զի Աստուծով զմայլիլ, ստեղծուածովք վարիլ սարաւիմք: Եւ իրաւի իմ ստեղծուածք, որքան է՝ ի կողմանէ ԱՅ, շահիլք են, և եղանակք

նապէս, որովք առ նա վերածիմք ~
բայց չարութեամբ մերով խափա-
նիչք լինին, որովք յետո գարծու-
ցանիմք 'ի նմանէ, և հեռացուցա-
նիմք 'ի նապատակէն. քանզի սոյն ասէ
իմաստունն. Սաւուրճո՛ւած: Այ 'ի
գարշտաւիս էղէն, և 'ի խորշոռի հոգ-
ւոյ հարգիան, և յորոգայք սպից անդգտ
հոյ: (Իմաստ, 14. 11.) անդգամաց,
ասէ, որք Այ առաջնորդի ոչ հե-
տեին, որք 'ի լուսոյ նորին զաչս
մտաց 'ի բաց գարծուցանէն, և ըզ-
վայելութի ստեղծունւածոց սիրե-
լով 'ի ստուներս, և 'ի խաւարի շրջին,
այնքան սղերդագոյնք եղեալք առ
'ի տանիլ զլոյսն Այ, որքան առա-
ւել ստուներաց յարին: Աղա թէ
ամ ստեղծունւածք առ այս ստեղծե-
ցան, զի նոքօք վարիցիմք առ 'ի ստա-
նալ զվերջին վախճանն, 'ի բաց քե-
ցելի է 'ի նոցանէ ակորժակն, և առ
Աճ անդրածելի, որ է վախճան:
Եւ քանզի վախճանն բողձացեալ
լինիլ, և սիրիլ սարտի առանց վախ-
ճանի, և եղեր, վնդի բարութի նո-
րին է ծայրագունեղ, և անկախ
խի այնք, որք առ վախճանն առ-
աջնորդին, ըստ այնմ սիրին, ըստ

որում օգնեն առ ի ստանալ զինքն
 զվախճան, յորմէ բարութի նոցին
 կախի: Ապառերեմն քրիստոնեայ
 մարդոյն է՝ զորինչ խորհի, զորինչ
 խօսի, զորինչ գործէ՝ առ ԱՏ վե
 բաբերել, ոչ բերանով միայն, կամ
 նոճազ եռանդիւ մատարութիւ ոչ
 ւոյն, այլ բոլորով ջանիւ սրտին, և
 ասորժակաւ յիրաց երկրայնոց ա
 մենեին զատուցելով. քանզի բազ
 միցս պատրիմք տեսակաւ ուղղոյ,
 վերառաչիմք ի մեզ ինքեանս, զմեր
 գիւրութիւն առաւել, նաեւ յին
 քեանս հոգևոր կրթութիւն, քան
 զԱՏ խնդրելով: Այս աշտորիկ մը
 գիրն ասէ նեղ, և անձուկ գոչ ըզ
 ճանապարհն փրկութե, վստի ապա
 կանեցեալ բնութին հակամարտի
 ԱՏայնոց բանից, և զտի դիտաւ
 րութե. և զամ ինչ առ ինքն վե
 բաբերէ. բայց մինչ հակամարտու
 թիս այս յաճախ սովորութիւ, և
 զոճարձութիւն մծայնոյ օրինին յազ
 թի լայն և ընդարձակ լինի ճանա
 պարհն, թեթև պատուիրանքն, և
 լուծն քաղցր:

30 Դ ՈՒ ԱԾ . ԺԱ :

Ուսարի՛յառաջագայիցի, ընէ Բաղրամի
 Խոսրուրիցին 'ի վախճանն :

(Դ) Քնաղապէս, և 'ի խորին իմաստութեան իւրմէ մահկանացունաց իմաստանագութենեղն ասաց : Յիմարաց անհուն է ընդն, (Ժողովողի . I . 15 .) Քանդի մեծագութենեղ, և գրեթէ անհուն ամբօխն մարդկանց, անտանելեալ, և յարակայականօք արտասուօք ողբալեալ յիմարութիւն 'ի խաղս անցուցանէ զանուրս իւր, զմարմինն հոգւոյ, զժամանակն յաւիտենականութե, զերկրաւորս Ածայնոց նախագասելով . մինչև գործողութիւն ողորմելոյ կենի 'ի զարհուրելի քաղենունագին մահունան դադարի, և 'ի միում կետի 'ի դժոխս իջանեն : Եթէ զվիճէ յաղթելոյ, զստացմանէ ժառանգութե, կամ զհառանելոյ առ արժանապատունութիւն բանք իցեն՝ ոչինչ աշխատունանխայեցեալ լինի, դատարկացուցանի դանձարանն, յուզին մատեանք, քննին վաղեմի յիշատակարանք :

Բայց մինչ ընձեռի ղերկնայնոյ ար-
քայուԹէ, զյաւնիտենաականէ երա-
նուԹէ ստանալոյ՝ ննջեն ամենեւ-
քեան, ոչոք զարԹնու, ոչինչ զգու-
շուԹի, ոչինչ հոգ՝ ի գործածի : Այ-
այնց, որք զմարմինն զգածեն, և
շնասեն նմա, որսլիալիք են քաղցն,
ծարաւն, ցուրտն, տաթն, ցաւք, և
հիւանդուԹիք՝ ունիմք զղղայուիս
անմուլարս, յորոց լինի, զի ամ ջան
և ամ հնարագիտուԹի մեր սլարա
սլիցի միշտ ՚ի խորշին յայսցանէ :
Բայց առ հոգւոյն քաղցն, ցրտու-
Թին, հիւանդուԹին, և առ սյլս
չարս, յամէ զղայուԹէ պակասիմք
ամենեւին, ուն թէ ազնունագոյն, և
գերազանցագոյն մասն մարդոյ ու-
րով կեամք, որով տրամաբանեմք,
որով նմանք հրեշտակաց եմք՝ գրե-
Թէ ամենեւին ոչ իցէր : ՅաղԹէ
արդարեւ, և նախադօրանայ մասն
կենդանական, և այս բեկանաւոր
կեանս առաւել սիրի, քան զմշտնջե-
նականն : և ոչ յայլում ամ հոգացո
ղուԹի մեր զգուշագունաբար սլա-
րապի, քան յայսմիկ՝ ունզի մարդն,
որ յետ դոյզն ժամանակի մեռա-
նելոց է՝ սակաւ ինչ անագանա-
գոյն

գոյն մեռանիցի : Յառաջագայի
այս, նախ 'ի կամաւոր, և 'ի տարտամ
տգիտութե, կամ մանաւանդ 'ի յա
նուշադրութե, քանզի բազումք ոչ
գիտեն, կամ ոչ մտածեն, թէ առինչ
ստեղծեցեալ իցէ մարդն, զոր նախ
տակ 'ի յամ մասն կենի իւրոյ պար
տիցէ նախասկեռել ինքեան, և ու
րով ճանապարհաւ առ այն կարիցէ
ժամանել, ուն գրեալ է. Աշխատեա
լն ապականեցաւ մեղքիւ, զի ոչ գոյ մարդ
որ խոկացէ սրբի. (Եբէճ. 12. 11.)
Յառաջագայի 'ի բազմութե, և 'ի
գաղանաբարոյութե թշնամեաց 'ի
մեզ յարձակելոց, որոց յորոգալ
թիցն ոչոք կարէ ճողոպրել, եթէ
ոչ 'ի մենէ զօրութեց խորտակիցին :
Քանզի չըտալատեն, և պաշարեն
զմեզ մարմինն բեկանաւոր, աշ
խարհս շողքորթող, և կաճառք գի
ւաց դարանողաց : Յառաջագայի
'ի պակասութե լուսոյ, որոյ յաշ
խարհի խորին գիշերաւ թաղեցե
լոյ՝ մեծագունեղ նոճաղութի է,
և ոչ իսկ զայն յաղթս խնդրեմք
'ի նմանէ, որ միայն կարէ փարա
տելով զխաւարն՝ զմիտս մեր լու
սաւորել : Յառաջագայի վերջա

պէս 'ի պղերգութէ, և 'ի անհատ
տատնութէ, վնդի առաքինութիւն
'ի ցանկութե է, և ոչ 'ի գործս. և
մինչ առ գործածումն գալի է,
գթոճարութիւն զահիհարեալք՝ յետս
դառնամք: Եւ թէպէտ ամենեքեան
առ Քս հասանիլ կամիցէին, բայց
զկնի նր ոչոք կամի գնալ. նովա՛ն
զմայլիլ կամիցէին, բայց ոչ նմա նմա
նիլ. զնա ստանալ ցանկան, բայց
ոչ նմա հետեւիլ: Կամիցէին զահ ա.
ռանց աշխատանաց, զսոսակ առանց
մարտի: Հաճոյ թոճին վարձքն,
բայց անհաճոյ մրցմունքն:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԲ:

Պատրիկոս Կիսակա՛ն ուղղոյ:

Մենայն երջանկութի աշխարհիս,
և զոր ինչ բաղմութի ուսմին
սիրէ, և մեծ համարի, հանգոյն
պատկերի է, զոր եթէ ոք առ սուտ,
և գուղնաքեայ լոյսն ներկայի ժա-
մանակիս, իբրև առ լոյսն ճրագի
նշմարիցէ, զտեսակ իմն գեղեցիկու-
թե ունիլ երևի, որով համոզէ, և
քարշէ առ ինքն. բայց եթէ առ
լոյսն

Ընդոն յաւիտեանականութեն , իբրեւ
 առ շառաւիղս պայծառագունեղի
 արեգական ներանկատիցէ՝ յայտ-
 նագունեղապէս տեսցէ ոչ այլ ինչ
 գոլ , քան տգեղ , և հաղիւ ստոճե-
 րագրեալ պատկեր , և անյարմար
 խառնակութի գծից : Քանզի նսեմէ
 աչաց աշխարհի ընդոն աւետարանի ,
 որ 'ի խաւարի անդ լուսաւորէ , և
 խաւար նմա ոչ եղև հասու : Սա-
 միայն լուսաւորէ զմեզ , ունի թէ
 զինչ զանազանութիւն իցէ 'ի մէջ
 բարւոյ , և չարի , 'ի մէջ ճշմարտի ,
 և վերերևութի տարորոշել , և զազ
 նիւն 'ի խոտանէ անջատել կարի-
 ցեմք : Սովաւ ճանաչեմք զճշմար-
 տութիւն , որ մնայ յաւիտեան , որ
 բնակի 'ի ներքին մարդն , հրահան-
 գելով զմեզ ոչ յարիւ 'ի գեղեց-
 կութիւն ստեղծոճածոց . այլ ընդ
 վայելութի նոցին այնպէս հարեան-
 ցի անցանել , ունի առ նոցին ամե-
 նեցուն կերտողն վերագառնայցեմք
 'ի ձեռն սիրոյ : Սա ուսուցանէ մեզ
 միայնում Այ առյենուլ , և զմա
 յուսացողութի մեր 'ի նա դնել ,
 ոչ յիշխանս , ոչ 'ի բարեկամս , նաև
 ոչ յեղբարս . վնի մինչ իւրաքան

չիւրքն զյատուկ սիզբունս, և ըզ
 վախճանս ունիցին, և 'ի յատուկ
 շահս իւրեանց պարապիցին, ցայն
 քան ժամանակ ընդ մեզ եղիցին,
 ցորքան զմեզ օգտակարս հաւատ
 ալցեն առ 'ի ստանալ զյատուկ վախ
 ճանս իւրեանց, բայց մինչ 'ի մէնջ
 ոչիմիք շահաւէտութե յուսալցեն,
 'ի բաց հեռացին 'ի մէնջ: Ուրեմն
 զգուշանալի է, զի մի տեսակն պատ
 րիցէ զմեզ, զի մի զմիսիթարութի,
 և զերջանկութիւն խնդրիցեմք 'ի
 ստեղծոճածս, որք ոչ են, և ոչ ար
 ժեն ինչ, եթէ ոչ 'ի սխալմանէ
 ռամկին, և 'ի ագիտութէ, և 'ի կու
 րութէ մերմէ, թողեալ զԱՅ զաղ
 բիւրն ամենից բարեաց, որ միայն
 ճշմարտասէս է, և արտաքոյ որոյ
 ոչ հանգիստ, և ոչ խաղաղութիւն
 գտանի: Ե՛մարդ տպերջանկա
 գունեղ, որ հեռանայ 'ի նմանէ,
 որ է ծայրագունեղ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԴ:

Ընթաց, եւ խել զամբիւրոսն Տարգ-
կայնոյ իենի:

ՄԶսու շրջանակաւ մարդկայնոյ
կենի ընթացն անհանգստիւ
շրջաբերութիւն կատարի, և շրջաբե-
րի: Ուտեն մարդիք, ըմպեն, ննջեն,
և դարձեալ յառնեն, զի վերստին
որկորոյ, և քնոյ պարապիցին: Չինչս
ժողովեն, և ոչ գոյ վախճան ստաց
ման նոցին: Փափկապէս կեալ կա-
մին, անադանագոյն մեռանիլ: 'Ի
մէջ մկրտութե, և վերջին շնչոյն,
միջարկի կարկառակոյտ իմն, և խառ-
նակումն սրբազանից, և սղծոց գործ
ծողութեց, խորհրդոց, և եղեռնու-
թեց, խոստովանութեց, և վերս-
տին անկմանց: Ոչոք օր առանց
բժաւորութե անցուցեալ լինի. և
ամենեքեան յաճախակի 'ի յերկ-
բայս ընթանան թարց իմիք մտա-
ծութե վախճանի իւրեանց: Եւ
ամենեքեան թէպէտ ընթանան,
բայց սակաւք են ամենեկին, որք հա-
րանիցին առ միանդրն: Քանզի ոչ

զմտաւնաճեն , թէ որպիսի փառք
 յերկինս սլատրաստեցեալ իցէ նց ,
 որք յալթեւով աշխարհի՝ զհաւատն ,
 և զօրէնսն Քի սրահեն : Արար Ած
 զաշխարհ , և 'ի նմին ստեղծեաց ըզ
 մարդն 'ի պատկեր , և առ նմանութի
 իւր , տալով նմա զիմացութի , ոմ
 զի զարարիչն ճանաչիցէր • զկամե
 ցողութի , ոմ զի սիրիցէր • զսիրո
 ւութի , ոմ զի յիշիցէր զպատուի
 րանս նր՝ առ 'ի առնել զայնս • զըզ
 գայութիս , առ 'ի ծառայել նմա •
 զէզու , առ 'ի պատմել , և երգել
 զօրհնութիս նր : Եւ զհնաւս , որք
 յաշխարհի են՝ վն մարդոյն ստեղծ ,
 և նմա զհամայնս ենթարկեաց , ոմ
 զի նա ստեղծողին ենթարկեցեալ
 իրօք ամենիւք առ փրկութի իւր ,
 և 'ի փառս Այ վարիցիւր : Բայց
 հրասուրունօք հեշտութեց թիւ
 րեցեալք մահկանացուք՝ առ ստո
 րինս վայրահակին , և Այ պար
 գեօքն այնքան ներքնայնովք , որ
 քան արտաքնովք , գիտութի , փար
 թամուլթի , պատուով . և ինքեամբ
 առողջութի , և կենիւ , ոչ վարին ,
 եթէ ոչ առ գիւրութի մարմնոյն ,
 և 'ի նախաստինս ստեղծողին • որովք
 եթէ

Քրիստոնէականի : Մասն . I : 49

Եթէ բարեպէս վարիցէին՝ զարդք
հոգւոյն լինիցէին, օգնութիւնք ներ
կայի կենիս, և յարմարագունեղ
դործիք առ 'ի ստանալ զվերջին
վախճանն : Այնքան է խեղաթիւ
րուծի, և չարութի մարդոյն, մինչ
զի 'ի լնաս իւր դարձուցանէ զայնս,
որք նմա յԱյ տրեցեալք են առ 'ի
չաճիլ զյաճիտենական երանութիւն :

ՅՕԴՈՒԱԾ ԺԴ :

Ուղիղ ճանապարհ առ վախճանն է, զի
իւրաքանչիւրոք զիւրն իսաւ Բարձրէ :

Պարտի նմ մարդ, ուղի վախճա
նի իւրում արագագոյն հասա
նիցի, զկեանն իւր ուղղել ըստ բա
նից յաճիտենականաց . և 'ի ձեռն
ճանապարհի՝ իւրում կացուէ յար
մարեցելոյ՝ առ առաջագորեցեալն
ինքեան նպատակ վաղվաղել : Բայց
ոչ ամենեքեան պահեն զայս . քան
զի բազումք յիմարականաւ մոլո
րութիւն ապականեալք՝ զճանապարհ
առ վախճանն ըստ հաճոյից իւ
րեանց սահմանադրեն, ստունգա
նեալք զայնու՝ զոր Ածային նա
խախ

խախնամուծին իւրաքանչիւրում
 ումէք սահմանեաց : Այլ իշխան զօ-
 րուն ասորւոյ արքային նէեման
 հոչեցեալ, թէպէտ ըղձայր ապա-
 քինիլ 'ի բորոտութէ, սակայն ըղ-
 դիւրագունեղդեղն սահմանեցեալ
 յեղիսէէ՝ ոչ ընդդրկէր, նախագա-
 սելով զայն, զոր կեղծեալէր ին-
 քեան, միայնով մարգարէին շօշափ
 մամբն զինքն բժշկիլ կարծելով, և
 արդէն իսկ բարկացեալ՝ զրորն իւր
 ընդ ինքեան բարձեալ՝ յետս դառ-
 նայր, և ոչ իսկ երբէք ողջացեալ ի-
 ցէր • եթէ ոչ յետոյ ծառային հա-
 ճատարմի աղքարարութեան իմաստ
 նագոյն եղեալ՝ զծանուցեալն 'ի
 սրբոյ առնէ զդեղն 'ի գործարկեալ
 իցէր : Այսպէս բազումք զյատուկ
 շաւիղ ինքեանց տարածանէն, որով
 ժամանիցեն առ վախճանն, զյո-
 լովս վճռելով 'ի յատկէ կացութէ,
 և 'ի կացուցմանէ իւրեանց օտարս,
 զորս առ 'ի կատարել՝ կամ կարո-
 ղութին պակասի, կամ առ ի թն,
 կամ հակառակին հանապազորդա
 կանք զբաղմունք, որք զանցառնիլ
 ոչ կարեն : Յորմէ լինի, զի միշտ
 'ի ցանկութիս իցեն, և զոչինչ եր-
 բէք,

բէք, որ առ ստացումն վախճանին
օգտիցէ՝ դործիցեն : Արդ՝ ճանա
պարհ համառօտ, և գիւրին այն է,
զոր Քմ եցոյց յասելն, զի որ կա
մի նմա հետեւիլ՝ առցէ, և բարձցէ
զխաչ իւր . զիւրն ասէ, ոչ զօտա
րին . զառեցեալն յԱյ, ոչ զգտե
ցեալն յինքենէ, ոչ որ յանդգնա
բար իւրացուցանի, և անդրանցա
նէ զկար զօրութե . այլ զոր պատ
րաստեաց Աճային իմաստութիւն,
որ համանդամայն տայ զկարողու
թիւ բառնալոյ : Զգուշանալի է ու
րեմն նախ, զի մի միտն զառա
ծիցի՝ ի վախճանէն, զոր, որ ոչ գի
տէ՝ նաև զայնս անգիտանայ, որք
առաջնորդենն առ այն : Յետոյ՝ ի
ճանաչիլ վախճանին, վստի զանա
զանք հանդիպին շաճիղք առ նա
գնալ կամեցողաց, այն նախադա
սելիէ, և ընտրելի՝ որ յատկի կա
ցութե իւրում պատշաճի, այսինքն
ոմի զի իւրաքանչիւրոք զխաչ իւր
բարձցէ, ոմի Թրն հրամայեաց : Իսկ
խաչ իւրաքանչիւրոյ այս է, զպաշ
տօն իւր զգուշագուհեղապէս կա
տարել, զճախորդութիւս, որք հա
նապազօր ընդ առաջ ելանէն՝ համ
բէ .

բերաբար տանիլ, և առ կատարե-
լուի իւրոյ կացութե՝ զոչիւնիք առ-
թիւն զանցարարեալ՝ զիւրինքն կըր-
թել: Յամուամ տեղւոջ, և կացու-
թն զքրիստոնէական կատարելու-
թինն ստանալ մարթէ, և ժամա-
նել անդ՝ ուր գիմեմք, սակայն ե-
թէ իւրաքանչիւրոք ՚ի կոչման իւ-
րում յարամնայցէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԵ:

Թեոօնի + Վերջնոյ վախճանի, և ընդէն
Բազում + Խոսքերիցին ՚ի նմանէ:

Սերջնոյ վախճանի երկու են
թէութիւնք, այսինքն զի իցէ
բարի կատարեալ, և զի իցէ ըստ ին-
քեան բաւական, այնպէս՝ զի ըզ-
կեանն ամենեւին անվրդոզ, և ոչ ի
միք արտաքին բարւոյ կարօտ առ-
նիցէ, և զամ շարժումն բնականի
ցանկութե՝ եղերիցէ, թէև միայն
ստանիցի: Քանզի որ կարօտի,
զայն, որում կարօտի՝ ստանալ ցան-
կայ. իսկ որ ցանկայ իմիք՝ ոչ հանգ-
չի, մինչև զայն ունիցի: Իսկ այսո-
քիկ թէութիւնք միայն ՚ի յԱՃ գտա-
նին

նին , որ է ծայրագունեղ , և կատա
րեւագունեղ բարի , և նա միայն կա
րէ զամ ցանկութի մեր լցուցա
նել : Յափեցայ , ասէ մարգարէն ,
յերեւիւ խոտաց Կոյ : (Սաղմոսի . 16 .
15 .) Սակայն այնքան մախիղէ մո
լութի մարդկայնոյ ազգի , մինչդե
ղայն սահմանէ գոլ ծայրագունեղ
բարի , զոր 'ի վեր քան զայլս այն
պէս սիրէ , զի 'ի նմանէ հեռա
ցուցանիլ ոչ կարիցէ , թէ պէտ էն
թագաւորութի խղճի մտաց իւրոց
զայն գոլ չար՝ ոչ անգիտանայցէ :
Այնքան է ուժգնութի ժանտա
բարոյի սրտի , մինչ զի ոչ այլայնոյ ,
և ոչ յատկի դատողութե իւրում
անսայ : Այստորիկ յոգունք են ,
որք կամ տգիտութի ճշմարիտ
վախճանին , կամ յոռութի խեղա
թիւր կամոց , զսուտս բարիս մա
նաւանդ՝ քան զճշմարիտս խնդրե
ալք՝ 'ի ճշմարտագունեղէ բարւոյ
խոտորին , և ոչ երբեք առ նա հա
սանին : Սոքա միշտ ողորմելիք , և
գարշեղիք՝ զկարգ իրաց վրդովեն ,
և չփութեն , հեռացեալք յԱյլ , և
ստեղծունւածոց իբրեւ միում յարե
ցեալք , 'ի ներքոյ տառասկաց ըզ
միամի

փափկութիւնս դու համարին • սի-
 րեն զխաւարս որովք ներախաթու-
 թին, զմարմին մահու՝ զոր կրեն,
 զթակարթս՝ յորս շըջին, զտեղի տա-
 ռասպանաց՝ յորում բնակին • և նշ-
 յահարկուէ գատաւորին վճռոյ ը-
 դէմ հրաժարողաց՝ ի վախճանէ իւ-
 րեանց՝ երկնքին : Եւջին, ուն ասե-
 առարեալն, անայնուհի մայր խորեանց,
 որոց խաւարեալս էն սիրտ, և օրարա-
 յեալս էն ի կենաց անպի ԱՂ. 7 ի յետեւ
 պգիտանէ, որ է՝ ի նոսա, վասն իտարա-
 թէ սրբից խորեանց : որք զանխանց իա-
 րեանց զյոյսն հապին, և մարմնեցին զան-
 յինս եւրեանց գիճանէ, ի գործս ան-
 պղծութեւն ազահութի : (Եփես. 4. 17.)
 Խաղ համարեցան զկենդանութիւն մեր • և
 տարաբէ՛ ասէն, ուստի և իցէ, թեպէք և
 ի շարաց իցէ, շահիւ ինչ • (Իմաստ. 15. 12.)
 Բազմիցս ընկի Սճային գա-
 տաստանաւ, զի մինչ վատթարա-
 պէս կեան, զայն վերջապէս կո-
 րուացեն, զոր վերկաւէտարար հա-
 ճատան, հանգոյն անզգամաց, որք
 ասէն ի սիրտս իւրեանց : Ո՛ւ գոյ
 ԱՂ. 5. (Սաղմոսի. 13.) Զաղբիւրն
 այսորիկ խեղաթիւրութե՛ արդէն
 բացայայտեցի ի վերոյ, ի Յօդ-
 ունաճն

Թէւ իւրաքանչիւր . և ոչ երբէք բա-
 ճականապէս պատմեացի, թէ և հա-
 զարիցս վերակրկնեացի : Մեղաւ
 ադամ, և ոչ միայն զարդարութիւն
 զոր ընկալեալէր, այլ նաև զդի-
 ւորութի բարւոյն կորոյս, և զըզ-
 ակերունդն յինքեան իբրև յարմա-
 տոջ ապականեաց : Արդ՝ ապակա-
 նութիս այս անչափ ծանրութիւն
 զմարդն ծանրացուցանէ, և մեծաւ
 թափով հակէ, և յօժարեցուցա-
 նէ առ հեշտութիս մարմնոյ, առ
 սանձարձակ թոյլատուութի զգայու-
 թեց, առ ի դործածել զիշխանու-
 թի ի վրայոց, առ մեծ համա-
 րումն իւր, և իրաց իւրոց, առ դա-
 ւարկութի, և առ փախուստ յաշ-
 խատանաց : Մատչի սց ի յիմա-
 ցութիւն խաւարումն, տգիտութի,
 մոլար ըմբռնումն իրաց, անստոյգ-
 դատողութիք, սխալմունք, ստու-
 թիւնք, և զզոնումն ի խոհեմական
 մտածմանց . ի կամն տկարութի,
 ճշմարիտ բարւոյն զանցաւորութի,
 և լքումն սրտի, նաև պղերգութի
 առ ի ըդիմանալ վատթար շարժ-
 մանց բաղձանին իրաց կորստակա-
 նաց միշտ առսկեռեցելոյ : Վս այ-
 սորիկ

սորիկ զառնէ ամբարշտէ գրեալ է,
Ո՛չ է ԱԶ աստուծոյ աշտոյ նի • պիղծ
 էն ճանապարհի նի յամ ծամ: (Սաղմո
 սի • 9 •) **ԱՐԴ՝** 'ի յանգիտանալն
 զ**ԱԶ**, որում համայնք պարտին ծա
 ռայել, նաև ճշմարիտ առաքինու
 թիքն անգիտացեալք լինին, որք
 վախճանօք՝ ոչ պաշտօնիւք, 'ի մո
 լուէց տարորոշին: Իսկ հոգին յայս
 մանէ սատանայականէ գերութիւն
 և՛ 'ի թշուառագունեղէ ծառայու
 թի մեղաց շնորհօքն **ՅԻ ՔԻ** փլրկ
 չին մերոյ աղատեցեալ հաստատա
 բար յարի **ԱՅ**, յորում զհամայնս
 գտանէ, որք 'ի մարդկանց ցանկա
 ցեալք լինիլ կարեն, իսկ և ծայրա
 գունեղիւ խաղաղութիւն, և անդոր
 րութիւն 'ի նմին հանգչի, զոչինչ
 խնդրելով, ոչ իմիք բաղձալով ար
 տաքոյ նի: Քանզի իսկի ագահէ, որում
ԱԶ ո՛ւր բաճէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԺԶ :

Այլ պատճառ առնելանի , սակս որոյ
բազումք շէրջնոյ լախճանին
նշ հասանին :

Մինչ բանի համաձայն իցէ , և
զայն ամենեքեան խոտոտովանի
ցին , այսինքն զապագայս ներկայից ,
զԱճայինս երկրայնոց , զմշտնջեն
սկանս կարծից նախագասելիս գու .
նչ սակաւ գոժոճարին է իմանալ ,
թէ ընդէր բազումք 'ի մահկանա
ցոճաց , որք զայս սրտիւ հաւա
տան , և բերանով քարոզեն , սա
կայն գործովք ուրանան . քանզի
'ի ներգործութիս , և յիրակութիս
մարմնաւոր կենաց պատաղեալք ,
յաւելուլ զեկամուտս , գործել զո
գարակս , զգրամս յորմէ ուստեքէ
և իցէ ժողովել , արժանապատ
ոճութեց հասանիլ՝ բնաւիւք զօ
րութեք ջանան . 'ի յայլս ճշմարտա
պէս՝ այնպէս ունին զինքեանս , ոն
թէ զգգայութի , և զիմացութի ոչ
ունիցէին : Իսկ եթէ զԱյլ , զյա
ւելտենական կենաց , զկատարելու
թէ

Թէ քրիստոնէականէ բանք իցեն՝
 զայնս որք ասին, կամ ոչ ըմբռնեն,
 կամ իսկոյն մոռանան . վնդի իրք
 կորստականք, և ժամանակաւորք,
 որք են թարկեցեալք են զգայու
 թէց, զմիտս նց առաւել բաղխեն,
 և թէպէտ երբեմն ի ստիպել հա
 նապազորդականի փորձառուէ՝ տե
 սանիցեն, և քննիցեն, զմարդ
 կայինսն ամենեսեան անցաւորս
 գոլ, և նուրբ թելիւ կախեալս, սա
 կայն առ ժամայն զգայու թէց տեղի
 տան, առ այնս դառնալով, օրովք
 վաղուրեմն սովորեալք են: Արդ՝
 զմանաւանդական պատճառ այսո
 րիկ ասերջանիութե ասացաք գոլ
 օրինազանցութեն առաջնոյ ծնո
 ղին, յորմէ իբրև առուք յաղբերէ,
 տգիտութի, նոճաղութի լուսոյ, փոր
 ձութի, և անհաստատնութի բղխե
 ցան: Իսկ այժմ հանդիպի այլ տկա
 րութի ուշադրաբար մտածելի . ք
 ոգւոյս մերոյ ոչ ըմբռնողի զայնս,
 որք են ոգւոյն Այ, և զիրս նաև
 ահարկուս թուլապէս, և չփոթա
 բար համարմբռնողի: Ի ահահոսու
 թին մեղաց, դառնութի մահոճան,
 զարհուրելի դատաստանն Այ,
 յաւել

յաւիտենական հրդեհումն գեհե-
նին թէթեապէս սովորք են ըմբռ-
նիլ, որպիսիք են բանք ոմանք յա-
կանջս հնչողք, որք զսիւմն ուժգ-
նութի ունին զփրկանէա շարժ-
մունս զարթուցանելոյ: Չնոյնն
արդարեւ, և զայն փոքրագունեղ
մասն առաջագրեցելոյ իրին ըմբռ-
նեմք, որ զղգայութիւնն բաղխէ,
զայլս ոչ ուշագրեմք, որք զմիան զար-
թուցանել, և զդաժեղ զօրեն: Այս
պէս 'ի մեղս զայնս միայն դիտեմք,
որք են ժամանակաւորք. և յոյժ
առանել անհաճոյ թուի մեզ յատ-
կի արժանատրատունութե, և փա-
ռացնունաղումն առ մարդիկս, բան
վշտացուցումն Ա. 7, և մեղապար-
տութի անեզրանալոյ պատժոյն:
Այսպէս մարդոյ մեռանողի միայն
զյանկարծւհաս փոփոխմունսն մատ-
ծեմք, որք արտաքուստ երեւին, իսկ
զայնս ստունգանեմք, որք հա-
մակցեցեալքեն ընդ ինքեան մա-
հունն, և առ հոգին պատկանին:
Զդատաստանն, և զգեհեանն, վն-
դի հեռիք են 'ի զղգայութեց, այն-
պէս ըմբռնեմք, ոմ թէ առ մեղ ոչ
ինչ կերպիւ պատկանիցէին: Բայց
իրաց,

իրաց, որք զգայուծէց բերկրալիք
 և ակորթելիք են, միայն զմակե
 ընդթա, որք հաճոյ թոճին, նե
 րանկատեմք, և արտասոճելեաճ իս
 լադարուծք երջանիկս համարիմք
 զմեզ, մինչ զայնս 'ի վայրկենի վայ
 լեմք, թէ և 'ի յաճիտեան ապեր
 ջանկագունեղք լինիցիմք: Չհոգ
 գոլ անմահ՝ ոչոք անգիտանայ, և
 բազումք փիլիսոփայք զհանճարեղ
 թողին մեզ զանմահուծէ նորի
 զսարղաբանուծիս, բայց զապա
 դայ կացուծէ հոգւոյ իւրոյ զկն
 մահոճան՝ ոչոք վերամտածէ, ոչոք
 հոգածէ, ուն թէ ընդ մարմնոյ կորն
 չիցէր: Քանզի յոգունք ոչ 'ի հա
 ճատոյ, և ոչ 'ի բանէ կեան, յանդդ
 նաբար հետեւելով այնց, որոց ըզ
 գայուծիքն բաղձան, և փախչե
 լով յայնց, որք վշտագնիչք են նոյ
 ուն թէ յայսմիկ կենի ոչի՞նչ իցէ
 առնելի, ոչի՞նչ 'ի հանդերձեւում
 երկնչելի:

30 ԴՈՒՍԺ. ԺԷ:

Ուրի՛մ ԱՂ. Է՛մ, և ոգւով նորին
պարգէն զիւր կէտէ:

Եւ թէ որ զայս մտօք ըմբռնել
կարկեցէր, և յարածամ մտածի
ցէր զինքն որդի Ա. Դ. դու, պատ-
ճական արեամբն Քի վերագնե-
ցեալ, և յուսով յաւիտենական կե-
նաց վերածնեցեալ, զայս ազնունու
թիս միայն մեծագին համարկեցէր,
և զոչինչ երկրաւոր զգալով, միայն
զյաւիտենականս, և զԱճայինս ըզ-
մտաւածիցէր, և ժիշտ առ հայրն փա-
փաքելով՝ այնպէս ջանայցէր կար-
գաւորել զկեանն, ունայնալիսւոյ
որդւոյն վայելէ: Անի՛ թէատրո-
նի, որ զանձն թագաւորի կրէ,
թէպէտ արարողութիւն այն սնո-
տի իցէ. և առ ունայն բերկրութի
գատարկապօրաի ամբոխին գաե-
ցեալ, սակայն խկօրէն ջանայ, զի
մի զերինչ առնիցէ, կամ ասիցէ,
որ արժանապատուութե՛ն թագա-
ւորին անվայելուչ իցէ: Աւրեմն
որքան և սառաւել զբխտունեայք,

որք զմահ մն պատմեն, մինչև եկեացէ, բնաւիւք զօրութիւնք ջանապարտին, զի մի իրինչ Քի անպաշաճ, 'ի բանս, և 'ի գործս իւրեաներևիցի: Ուն պատկերահանն, զչքնաղ գործ առնիցէ, ոչ երբեք 'ինախաղաղափարէն, որում ննեցուցանել առաջագրեաց ի քեան, զաչս, և զմիտն դարձուցանէ. այսպէս քրիստոնեայն յամուս գործողութիւն, և խօսակցութիւն կատարելագոյնեղ կեանն, և զվարժի, իբրև զնախատիպ բնաւիւթո՛րք առ լցեալ, և կատարեցեալինքեան առաջի աչաց դնել, այնպէս գործել, այնպէս խօսիլ այնպէս կեալ պարտի, զի մի երէք յօրինակաց նորա խոտորիցի Քանզի որ ասէ զինքն, 'ի Քս մնալ պարտի այնպէս շրջիլ, ուն և նայ շրջեցաւ: Ոգին, որ իշխէ 'ի մեղոգի ագամայէ, որով վերածեցեալք 'ի ծառայութիւն դիւին՝ մեղինքեանց, և յատուկ շահասիրութեց մերոց հաստատաբար առյալ իմք: Բայց քանզի բնութիւնք որդիք բարկութեւմք եթէ ինքեան բնութիւն հեռեկիցիմք, մամ գործք մեր

Քրիստոնէականի : Մասն . 1 : 63

մեր 'ի կամաց սատանայի, որ զմեզ
խտադոյն ծառայութիւն նուաճէ՝
կատարեսցին : Արդ՝ յայսմանէ գե-
րութենէ արեամբն Քի ազատե-
ցեալք, պարտիմք 'ի սկզբանց շնոր-
հին գործել, և մարմնոյ նորին ներյե-
նուլ, որոյ անդամք եղաք : Ագամ
առաջին ճարդն յերկրէ հողէշէն եղև .
Քս երկրորդ ճարդն յերկնից երկնաճոր :
Ուրեմն որպէս իրեցաք զպապիւր հողէ-
շէնին, իրեսցո՛ւտ և զպապիւր երկնաճո-
րին . (1 . Կոր . 15 . 47 .) հողունա-
կորէն ջանալով, զիմի որք քրիստո-
նեայք ասիմք, այնքանոյ անուան
զարժանապատուութին վատթա-
րութ մերով կորուսանիցեմք . Եւնէ
ոք զգին Քի ոչ ունի, ասէ առա-
քեալն, սո՛ւ լէ նո՛ր . (Հոմ . 8 . 9 .)
Արդ՝ նա զոգին Քի ունիլ ասի,
որոյ կեանն ներքին, և արտաքին՝
նման է կենացն Քի, որ ըստ օրի-
նակի նորին զվարս իւր յօրինել,
և այնպէս խօսիլ, և գործել ջա-
նայ, ունի խօսեցաւ, և գործեաց քս :
Եոյնն յայլուրեք ազգառնէ, զի մի
շրջիցի մարդն լի մարդոյ, իբրթէ
ասիցէր . մի շրջիր ըստ մարդոյն,
այլ ըստ նմա, որ արար զմարդն .

Ո՛ր պապասիր 'ի նմանէ, որ արարն
 զքեզ, ուղիղ ոգւով նորին դաստիա
 րակեցեալ՝ որդի ԱՅ լինիցիա:
 Արդ՝ որդի ԱՅ գու՛ն է Կարէ, որ 'ի
 յոգաոյն Քրիստոսի օգարէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԸ:

Արդարն 'ի հաճապոյ Կէայ:

Որ ինչ է արմատն ծառոյ, որինչ
 հիմն շինուածոյ, որ ինչ աղ
 բիւրն առուէաց՝ այն կենի քրիստո
 նէականի, և այլոց առաքինութեց
 է հաճատն, թարց որոյ անկարելի
 է հաճոյ լինիլ ԱՅ: Այս այսորի
 'ի նմանէ առնլի է սկզբնաւորութի
 քրիստոնէականի կրթութե. քան
 զի ասէ մբ գիրն. Արդարն 'ի հաճա
 պոյ Կէոյն. (Հոմ. 1. 17.) Որք զի
 մաստութի, իսկ և զգովութեց, և
 զգերազանցութի նորին չքնաղա
 քոյն բանիւք 'ի մբ գիրս գրեցեալք
 են, (Իմաստ. 7. և Յ. Բայ. 28.) առ
 հաճատն պատկանիլ, ինքն իրն ու
 ուցանէ, և համաձայնութի ամե
 նից իմաստնոց հաճանեցուցանէ:
 Այս ասի 'ի Բաղդասարեմէ նորին՝ որպէս
 ասիմ

Քրիստոնէականի : Մասն . I : 65

սակում մի ամառ , եւ որպէս զիսն հասնո-
րեացի արծաթե տուածի նր : Անհոան գանձ
է նա , որով որ ք լարեցան՝ մասնակից է-
ղին բարեկամութենէն ԱՂ : Տափառն է
պայծառութենէ ամենակալին ԱՂ , նշոյն
մշտնջենաւորի լուսոյն , հայելի անարագ
հանդիսով քննութենէն ԱՂ , եւ պարկեր բա-
րութենէ նորին : Սա ուսուցանէ մեզ ,
զիմ մարտուի ցուցանելով հոգ-
ւոյն , թէ զինչ խնդրեւ , զինչ սի-
րեւ , յորմէ փախչիլ պարտիցի :
Ուսուցանէ մեզ զբարիս այսորիկ
աշխարհի չարս գող , եւ զչարս բա-
րիս , եթէ համբերաբար տարեալք
լինիցին : Ուսուցանէ թէ պարտ է
անգոսնիլ ամ ինչ որ մարմնաւոր
աչօք տեսանի , եւ զորինչ զգայուին
շօշափէ : Ինմանէ ուսանիմք զԱԺ ,
եւ զմեզ ինքեանս ճանաչել , յորում
ծանօթութե , կեցութի եւ կատա-
րելութի մեր կայանայ : Նա՛ ի մե-
լորութեց յիմարախիտ բազմութե
ճողորեալս , ճամարտիւ զմեզ իմաս-
տութիւ տողորէ եւ ի յօթեմանս
ճամարտի ազատութե ի գերութե
աշխարհիս արտահանէ : Կարի տա-
րածայնին սկզբունք աշխարհիս այ-
սորիկ ի սկզբանց հաւատոյ . եւ մինչ

Քս, յորմէ զհաւատ ընկալաք, խաբել ոչ կարիցէ՝ աստուած յայտնի եղբակացու թիւ մահաբերի, թէ սկսած է մեզ 'ի հաւատոյ կեալ, և սկզբանց նորին հետեւիլ, իսկ ըղ սլատրողական, և զվտառակար վարդապետութիւն աշխարհի՝ ատել։ Սակայն նկատելի, և հանձարեղապէս մտածելի է, ոչոք երաւ գողն մեզ, ոչոք կարողութի, որ ոչ մղիցէ առ 'ի զսկզբունս հաւատոյ եղծել, և տապալել։ Ճայրագունեղ տքնութի, և ծյրգնեղ ջան մարդոյ այս է, յայսմիկ աշխարհի հանգտաբար կեալ. զյաւիտենականութիւն խորին լռութի, ոչոք մտածութի։ Առ այս ծայրագունեղ չարս զապերջանիկ մահականացուս բռնութիւն էած ոգին ազամայ, և ցանկուն, որ թագաւորէ 'ի մահականացու մարմինս։ Արդ ոչ աստձառի սակա հեծեն մամընտրեալքն Այ ասելով։ Ո՛ւ դու կամի՞ս զբարին՝ զայն առնէ՞ս, այլ դու ո՛ւ կամի՞ս զւարն՝ զայն գործէ՞ս։ Այսի պատասխալ է՞ս էս, ո՛վ ասքեցուսցէ զիս 'ի մարմնոյ աստի մահա։ (Հոօմ. 7.) Բայց պատասխանէ առաքեալն։ Ընդհն Այ 'ի յէսն Յի. Բի. Բանդի շնորհն

Քրիստոնէականի : Մասն . I : 67

Հնորհն ազատէ զմեզ 'ի կուրուծէ ,
և 'ի ակարուէ , ոմովի տեսանիցեմք
զայնա , որք ուղիղք են , և առ 'ի առ
նեւ զայնա կաղդուրիցեմք :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԺԹ :

Հինն կենի քրիստոնէականի է՝ ուրացումն
անյին , և հրաժարումն յամենից իրաց :

Մեծ է կարողութիւն հաւատոյ ,
որ մինչ իցէ անշարժելի , ան-
փոփոխելի , անդրդուէլի՝ նման ին
քեան առնէ զքրիստոնէայն , որ 'ի
սոսկ , և 'ի սլարդ հաւատոյ կեայ , և
գործէ : Քանզի զոչինչ տեսանէ ,
զոչինչ ըղձակերտէ , եթէ ոչ զԱՃ ,
և 'ի նմին ամենազուարճ անդորրու
թիւ հանգչի . վնդի նա միայն է լոյս ,
և քաղցրութիւնն , և լիութիւն ամե-
նից իրաց : Բայց յաշխարհի յայս
միկ զոչինչ բերկրութիւն ունի , ոչ ևս
յուսայ 'ի յորդիս մարդկան , յորս
ոչ գոյ փրկութիւն . քանզի մինչ
ընաճք , որք ընդ երկնիւք են , հո-
սանուաք , և կորստականք իցեն , որ
ներշնեւ 'ի նմ՝ զոյդ ընդ նմ գլորի .
իսկ որ յենու 'ի յանշարժն՝ ոչ շար
ժի

Ժի : Ուն երանեցեալքն զհամայնսն
 տեսանեն 'ի բանն , սոյնպէս մեք
 պարտիմք 'ի հաւատն զիմա նկա-
 տել այնպէս՝ զի կեանն մեր ոչ
 այլինչ իցէ , քան կենդանի պատ-
 կեր հաւատոյ , և բացայայտութի
 ճշմարտութե նր . և մի յայլինչ
 պարծեացուք , բայց միայն 'ի խաչ
 ան մերոյ Յի Բի , որ 'ի հետեւողաց
 աշխարհիս անարգութի համարեալ
 լինի : Առաջին մարդն 'ի կացութե
 անմեղութե կարէր հասանիլ վերջ
 նոյ վախճանի անիւասիւն , և օրի-
 նաւորիւն կիրառութի բերկրութեց ,
 զորս նմա ԱԾ պատրաստեալէր 'ի
 գրախտին փափկութե : Բայց յետ
 որոյ հրաժարեցաւ 'ի ստեղծողէն ,
 և զքոյր ատգս մարդկան , յառաջ
 քան թէ ծնանիցէր , մեղօք ապա
 կանեաց՝ զայլ ճանապարհ առ 'ի հա-
 սանիլ վախճանին՝ եգիտ իմաստու-
 թին ԱԾային , այսինքն զճանա-
 պարհ խաչին , և անձնութեցութե ,
 ընդ որ շրջեցաւ Քմ , և զոր ամե-
 նեցուն ծանոյց , քարոզելով զու-
 րացումն անձին , և զհրաժարումն
 յամենից իրաց : Եւն ոք իմի , ասէ ,
 զիս իմ գու , ուրաքի՛ զանյն , և բար-

ցէ՛ յիսաւ իւր հանապազ, և էկեացէ զհեփ-
 իմ : (Ղաւ . 9 . 23 .) 'Իարձեալ, որ
 ո՛ւ ապէ զհայր իւր, և զմայր, և զիմե, և
 զորդիս, և զեղբարս, և զքորս, և ևս զանձն
 ևս իւր, ո՛ւ իւրէ իմ աշակերտս լինիլ :
 Եւ որ ո՛ւ հրաժարեացի յամ ընկի իւ-
 րոյ, ո՛ւ իւրէ իմ աշակերտս լինիլ . (Ղաւ .
 14 . 26 . և 33 .) Այս է հիմն կենի
 քրիստոնէականի, այս է գերա-
 բարձր գիտութիւն Քսի, որ խիտ
 և հակառակ է ոգւոյն աշխարհիս այ-
 սորիկ : Այս է գերազանցագոյն
 երանութի կենաց, սա՛ վաւաճու-
 նեղ փիլիսոփայութի, իմաստնոց
 երկրի անծանօթ, գիտել զՔս,
 (և հետեւիլ նմա,) և զոյն իխաչե-
 լեալ . ատել զանձն, և զոր ինչ աշ-
 խարհ սիրէ, և մեծ համարի, այս
 ինքն զփարթամութիս, զզատիւն,
 և հակադարձապէս, սիրել զորս
 նայն ատէ, այսինքն զաղքատութի,
 զցաւն, զքամահումն անձին, զնե-
 ղութիս, զվիշտս : Բայց մեծ շնորհ
 պիտոյ է, զի սկիզբս այս ուղղապէս
 իմանիցի . մեծագոյն՝ զի բերկրե-
 ցուցանիցէ . մեծագունեղ՝ զի գոր-
 ծովք ասպացուցանիցի :

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ի:

ՄԷԼԲՈՒԿ Տարգմանց, որք ինքնայօժար
կամօք դատապարտել կամին:

Մինչ յաճիտենական տանջանքն
վս նոցա միայն իցեն կարգե-
ցեալք, որք առ այնս դատապար-
տիլ, և ի նոսին զտեղի նախապատ-
րաստեն ինքեանց կամաւորապէս
մեղանչելով. նաև յաճիտենական
խնդութիւնքն ամենից կամեցողաց
պատրաստեցեալք իցեն. ո՛վ ոչ հա-
ւատայցէր ունայն գոլ զդժոխս,
և զերկնից արքայութիւն լիագու-
նեղ, և անհուն բաղմութիւն կուտա-
կեալ: Քանզի ո՛վ կարասցէ հաւանե-
ցուցանել ինքեան, գտանիլ մարդ-
այնքանոյ անմտութե, որ կամիցի
ի յաճիտեան ողորմելի գոլ, մինչ
դիւրապէս կարիցէ յաճիտենական
երանսութիւն զմայլել. հակադարձա-
բար սակայն տակաւագունեղք են,
որք երկնից արքայութե հասանի-
ցին: Իսկ դատապարտեցեալոց այն-
քան է խուժանն, մինչդի բաղդա-
տութիւն նոցին, զթիւն ընտրեալոց
փոքր

փոքր գոլ սք գիրն ուսուցանէ մեզ .
 յատեն Քն, յորժամ զսոցանէ խո
 սի . Մէ երեսէն հօք իտրիի . (Ղաւ .
 12 . 32 .) Արդ՝ զինչէ այնքան մո
 լեգնութի մարդկանց , զի մանա
 լանդ թշուառք՝ ի յաւիտեան , քան
 երջանիկք գոլ կամիցին : Ով ի
 սաստկագին ծարաւուն զբաժակն
 առ շրթունս մերձեցուցանիցէր ,
 եթէ նաև զթեթեալութենէն ի
 կամ զառիւստենցելոյ թունոյ ու
 նիցէր . և սակայն յաճախակի գործին
 մեղք , զորս առ ի տուժել յաւիտե
 նական հուրն վառեցեալ գոլ , ոչ
 կասկած , ոչ կարծիք , այլ սառագա
 դունէն հաւատն ցուցանէ : Չպատ
 ճառ այնքան զարհուրելի խելա
 գարութե՝ բաշումք պակասութե
 ճմարիտ հաւատոյ առագրեն . որ
 թէպէտ ի յոգունս ճմարտագու
 նէն գոլ հաւատեալն փորձառու
 թք յայտ իցէ . սակայն այս ի յո
 լովագոյնս պակասութե ուշադրու
 թե , և մտածման առատրելի ե
 րևի : Քանզի թէպէտ հաւատայ
 ցեն զբժոխս գոլ , և զոչոք դատա
 պարտիլ , եթէ ոչ որ յայսմիկ աշ
 խարհի կամաւ , և յօժարութի զտե
 ղի

զի ինքեան 'ի տանջանա մեղանչե-
լովն նախապատրաստիցէ . սակայն
զճշմարտութիւնս զայս իսկոյն ու-
ծանան , քանզի երեւակայութիւն
զգալուոյ բարւոյն առսկեռեցեալ ,
և հեշտութիւն զգայութեց վայրեն
ացեալ զնմ անցս մտածման ապա
գայից փակէ , և ոչ թոյլտայ իմա-
ցուէ նկատել , թէ 'ի յորքան սար-
սափելի , և 'ի յաւիտեան տեւելոց
գառնութիւն հեշտութիւնք մարմնոյն
եզերիցին , և որքան գիւրին իցէ
մեզ 'ի վայրկեանի այսր կենի յապա-
գայ տառասրանաց ճողոպրիւ , և յա-
ւիտեանական ուրախութեց հաստ-
նիւ : Եւ երանի թէ զայսոսիկ ըզ-
գայցէին մարդիք , և իմանայցէին ,
և զվերջինսն նախահոգայցէին . քան
զի մինչ յատուկ իցէ մարդոյ խո-
հալ , և մտածել՝ կարգ խոկման է ,
զի 'ի ճանաչելն զվախճան իւր՝ միտն
յառաջքան զնմ առ այն պարա-
պիցի : Զնմ մոլորութիւն , և զտգի-
տութիւն գերազանցէ , անփոյթ լի-
նիլն մարդոյ զկեցութե իւրմէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԻԱ :

Տիպ ճշմարտի քրիստոնէի :

ԼՐ քրիստոնէայ է , որ զՔն
 հաւատն , և զօրէնն դաւանի ,
 և նորին կենաց , և վարուցն հե-
 տեի : Զայս արդարև պահանջէ 'ի
 մէնջ դաւանութիւն քրիստոնէա-
 կանի հաւատոյ , զի քան զիմ երկ-
 րանորս գերազանցեալք՝ կեայցեմք
 կենիւ յաշնով : Երեւոյն , ասե-
 առաքեալն (Տիմոթի • 2 • 11 •) շնորհն
 Այ իբիւին թերոյ ամ ճարտիւն , որ իւրա-
 քէ ղեւ , ղի սարսեալք զամբարշտո-
 ւի , և զաշխարհական շանդո-
 ւի , և զգաստաւի , և արդարաւի ,
 և ամբարշտաւի կե-
 րտա յաշխարհի յայտի : Եւ ակնկալու-
 րանելոյ յաւան , և գաւաթեան խառաց
 թիւն Այ , և իբիւին թերոյ Յի . Քի .
 որ եւ ղանն լասն թեր . ղի ղեւ իբիւ-
 յի յամ անօրէնութիւն , և սրբեացն իւր ծո-
 ղովարդ սեպհական , նախանշաւոր գոր-
 ծոյ բարեաց : Ոյ վարդապետ կոչիւ
 ոչ կարէ , որ մակաղութք պեր-
 ճացեալ չէ . և ոչ զօրավար դու կա-
 րէ , որ զզէնս ձեռներէ ոչ գիտէ .
 Ե Ե ոչ

ոչ ևս առնու զանունն արհեստա-
 գործի, որ զհամուժիւնն արհեստ-
 ոչ ունի. այսպէս քրիստոնեայ ա-
 սիլ ոչ կարէ, որ Քի հետևող ոչ է
 Ուրեմն ճշմարիտ քրիստոնեայք
 են, որք ուրաղեալք զցանկուժի-
 աշխարհի՝ զԱԾ միայն սիրեն ամե-
 նիւք ուժգնութեք, բոլորով զ-
 բոլք, և զընկերն յԱԾ, և վն Ա-
 զոչինչ խնդրելով ի նմին, եթէ
 զԱԾ, և ոչ ումք նախադասելով
 զինքեանս. վնզի ի ծնելութե շնո-
 հի՝ ամենեքեան հաճասարք են. որ
 զգաստութեք, և արդարապէս կե-
 լով այնպէս բարւոք վարին ի հա-
 մայնս, մինչդի ոչինչ երևցի ի ն-
 սին, որ կարիցէ վշտացուցանել զս-
 հայողաց՝ որք բարեօք արտաքնով
 ոն զհիւանդս գեղորելիւք վարին
 ոչ իմիք բաղձալով, որ յայլմէ բ-
 ցաբառնիլ կարիցէ: Որք ոչումեք
 հաճոյանալ ախորժին, ոչումեք ան-
 հաճոյանալ երկնչին, եթէ ոչ Ա-
 Որք զմարմինս իւրեանց ատեն իբ-
 րև զմարմին մեղաց, և զոյնս յար-
 ժամ նուաճեն, զի մի ամբարհա-
 ճաճիցին: Որք ի համայնս զհա-
 տաստուն կորովամտութի պահեն,

և քան զընդհանուր աշխարհս բարձրացեալք՝ ոչիւնիք սպառնալեօք, ոչիւնիք հալածանօք, կամ նախատանօք զարհուրեցուցանիլ կարեն, կամ խռովեցուցանիլ . որք այնքան ՚ի յաջողակս, որքան ՚ի ձախողակս նոյնով պարզութիւն մտաց զմայլին, և ոչ երբեք ՚ի լուսոյ ճշմարտութեանն, որք տենչանօք ապագայից՝ դատապարտեն զներկայս, և հաւատով, յուսով, և սիրով կելով՝ հաւատան, զոր չեւս տեսանեն, յուսան՝ զոր դեռևս ոչ կաշնուն, տենչան՝ զոր տակաւնին ոչ ժառանգեն, որք ՎՋՏ այնպէս սիրեն, զի վս նր յոչ ումեքէ երկասիրութէ, յոչ ումեքէ վտանգէ խռտափել պատրաստք իցեն, թէև ոչինչ վարձ վասն փառաց նորին մարտնչողաց առաջագրեցեալ իցեր . որք յուսով Ածայնոյ ողորմածութե, և յատկի խղճի մտաց՝ արքայութե Այ սպասելով, կարեն տեսլ ընդ առաքելոյն . Չհաւատ պատերազմն պատերազմեցայ, զԸնկաղան խաբարեցի, զհաւատսն պահեցի, այսուհի վա իայ՝ եմ ինչ արդարութե պահեմ, զոր հապուսցի ինչ քի յաւուր

յայնմիկ արդար դատաւորն . (2 . ՏԻ
 4 . 7 .) Ուրախանան , յորժամ արժե
 նաւորին վժ անուանեն ՅԵ զնախ
 տինս կրել , և զինքեանս զօրն զս
 կորուսեալ գոլ համարին , յորու
 զոջինչ կրեցին վասն ՔԻ : Նոյն
 փառքն , երջանկութիւն , և խմաստ
 թին յայտասիկ կայանայ , որք յ
 խարհէ անարդանք , թշուառութիւն
 խելագարութիւն վարկանին : Մար
 նաւորի խոհեմութե զսուտ սկզբուն
 զայտասիկ ատեն . Այսինքն թէ պար
 է փարձամահիբ աստաբանալ . յո՛ւ ունի
 խոփիլ . 'ի վճ ամենեցեան գերազանցել
 իսկ ճշմարտութեց հաւատոյ , նոյն
 խանձաւորք լինին , որ ուսուցա
 ջինս անգոսնել , զանչն ուրանալ , նոյն
 լինել իւր պարծիւ , եւնէ ու 'ի խաւ
 մերոյ ՅԵ ՔԻ : Վերջապէս յամ ճա
 նապարհս կենաց այնպէս վարին
 ուն թէ ամ խօսք , և գործողութիւն
 նոցին աղաղակիցէին . Արտայայտ
 իմ լէ յայնմ աշխարհէ (Յօհան . 18 . 36 .)
 Բարձրութիւն ևն արդարն , և դժու
 րինք այսօրիկ , բայց արքայութիւն
 Այ բռնաբարի , և այն ամի ջանի
 արժանի է , որ ոչ ստանի , եթէ ոչ
 'ի բռանց յամիշտակողաց :

ՅՕ ԴՈՒԱԾ. ԻԲ.

Թէ «Եղէ» պարտիցի քրիստոնէայն իա-
պարելւ շփոթ» իւր:

Պարտի քրիստոնէայն զամ գործս
իւր խաղաղութիւն, և հեղութիւն
կատարել, և առ ամս պարագայս
իրին, կամ իրողութե ուշադրել,
այսինքն առ տեղին, առ ժամա-
նակն, առ անձինս, և մանաւանդա-
պէս առ վախճանն: Բայց զգու-
շացի 'ի վաղվաղոտ երագունէ, որ
մանաւանդ, յանկարծահասին բնու-
թե թափով, քան բանին, և ԱՃ
այնոյ շնորհի շարժութիւնն առ 'ի
առնել մկէ: Չգուշացի 'ի յող-
դողութե, և 'ի թեթեամտութե
սրտին՝ որ առ զանազանս, և առ
անօգուտս դիւրապէս տարացնդի,
ոնցիկն ներկայագոյն ինքեան լինի-
ցի. և յարմարագոյն առ 'ի վերջն-
գունիլ զլուսաւորութիւն Այ, որոց
խկոյն, և ուրախութիւն հնազան-
դեացի: Որինչ ինքեան առնելի-
կցէ, զգուշաբար նկատեսցէ, զի մի
նախազգածեցելով սրտին ձեռնա-

մուսիս լինիցի զայնմանէ . ապաթէ
 ոչ 'ի տարորոշելն զիրս՝ շնանկատե-
 ցէ, և բազում իրք անկցին 'ի մտայ
 նր, զորոց արդիւնաւորաբար ա-
 բաստանիլ կարասցէ, և կշտամբիլ
 'ի սկզբան ուրեմն որոյ և իցէ գոյ-
 ծողութե զնպաստ, և զոյս խընդ-
 րեացէ յԱյ, և ապա մտադրաբար
 քննեացէ, թէ զոր մասն 'ի նմի
 ունիցի ԱՃ, և զոր ինքն ինքեան
 սեպհականեացէ : 'Ի յառաջագնոյ
 ցութե նկատեացէ, զի մի բերկրու-
 թի, և համահաճութիւն մեղկացու-
 ցեն զմիտն, և 'ի յառաջագրեցել
 վախճանէն բացաշարթիցեն :
 վախճանի զգուշացի, զի մի ա-
 կաւ առ սակաւ գաղտագողի մե-
 տեալ սնախառուին՝ զայն ամ, որ
 բարեպէս իրակեցաւ՝ ապականի-
 ցէ, և արատաւորիցէ : Բայց զայս
 մանաւանդապէս սկեռեցեալ ու-
 նեացի 'ի սրտի, զի մի զգովութիւն
 մարդկան, այլ զփառս Այ խընդ-
 րեացէ, և առ ոչնչութի իւր վերա-
 հայեալ՝ զհաւարտ խորհուրդս 'ի սկզ-
 բան հեղձուոցէ : Յոչ իմիք արտաք-
 նում իրակութե զինքն ներախառ-
 նեացէ, եթէ ոչ կոչեցեալ յԱյ :
 Եւ

Քրիստոնէականի : Մասն . 1 : 79

Եւ յայնժամ յօժար սրտիւ հնա-
զանդեսցի , ցանկացեալ նշով լի-
նիլ 'ի Քրիստոսէ վն եղբարց իւրոց . քան
զի գիտէ զկատարելութի այսր կե-
նի ոչ կայանալ 'ի վայելման Այ .
այլ 'ի կատարելն զկամս նր : Զոչ
իմեքէ 'ի վերքան զկարն ձեռնամուխ
լինիցի , և իրաց մատակարարելեաց՝
զախորժումն , և զմիտն մի առակ-
ցեսցէ , անդր քան զոր հարկաւոր
իցէ , ունի մանաւանդ ոչինչ կորիցէ
ազատութե , և խաղաղութե : Ամ-
աղմուկ , և արտաղեղումն առ ար-
տաքինս՝ շիջուցանէ զոգին Այ ,
և զպարզութի մտաց խաւարեցու-
ցանէ : Ուն հրեշտակն ուղեկիցն
տօբիտյ՝ զոչինչ պաշտօն զանցառ-
նէր մարդոյ 'ի վարձու ածեցելոյ ,
սակայն միշտ էր ի Այ . այսպէս
այրն բարեբարոյ՝ թէպէտ մարդ-
կայնոց իրողութեց ուշադրէ , և նո-
քօք մերթ , ուն և այլք , խորասոյզ
լինիլ երկի , այլ սիրտ նր ընդ Այ
մնայ . և եթէ մարմնով բնակի յեր-
կրի , սակայն միտն յերկինս է , ուր
բարեգունիւ մասամբ իւրով յամէ
զգածմանէ երկրի ազատ բնակի :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԻԳ:

Պարսիքն գործին բարիք համայնսնիւ
յապիլի իոչման :

Ոչինչ տարբերութիւն պոյ 'ի մէջ
իրողութեց զորս իւրաքանչիւր
որ բանիւ յատկի կայութեւ և
թէութեւ կատարել պարաւանդի
և 'ի մէջ մեծագունեղի իրողութեւ
յաւիտենականի փրկութեւ : Քան
զի ոչոք հաւատատագոյն զփրկութեւ
իւր գործել կարէ, քան եթէ պաշ
տօնիւ իւրով բարեպէս վարիցի :
Զնրբագունեղ թակարթ կատար
ելութեւ մերում լարէ սատանայ,
յորժամ զարթուցանէ 'ի մեզ զյան
կութիս մեծամեծ իրաց յայլում
տեղւոյ, և յայլում կոչման տա
նելեաց : Քանզի պաշարեն զոգին,
և զբաղեցուցանեն զմիտն, զի մի ու
շաղիւր լինիցի իրին, որ 'ի ձեռս 'ի
պատրաստի է, և որ առ յատուկ
պաշտօնն պատկանի : Ասարի յոյժ
խաբի, որ զկացութի կենի արդէն
իսկ խոհեմաբար ընտրեալ զյար
մարագոյն տեղի ծառայելոյ Այ

յայլում սեռի կացութե կեղծէ ինքեան, և խնդրէ : Վնդի պղերդն 'ի լցուցանելոյ զպաշտօն իւր, զոչինչ առնէ՝ ուր է, մինչ զբազումս, և զմեծամեծս հնարէ՝ ուր ոչ է : Ինչ մինչ կատարելութի քրիստոնէական կենաց 'ի բարութե, և յուղղութե եղականաց գործողութեց կախիցի՝ զմեծ արգելումն գնեն նոքա, որք զհանապազորդական կրթութիս, զորս յատկի պաշտօնի բանն պահանջէ 'ի նոցանէ, կնատօրէն, և հեղգաբար սովորք են առնել . վնդի արգարև ուր ոչ են, անդ է սիրտ նց : Աեանն սց է յարակայական սկզբնաւորութի բարեպէս կելոյ, զբազումս առաջադրեն, զոչինչ կատարեն . տերևօք առատանան, զուրկք են 'ի պտղոց . վնդի հանգոյն ծառոյ բաղմիցս տեղափոխեցելոյ՝ յուղղութե կայուն տեղւոջ զարմատս ձգեն :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԻԴ.

Թէ ո՛րպէս պարտիցին կեալ գիտ.
 փոխեայք :

Լյնպէս պարտին կեալ քրիստոս
 նեայք, զի 'ի հրապուրանաց
 որովայնի, և որկորոյն, 'ի յանհա
 մեօտ պաճուճանաց մարմնոյն, 'ի սնո
 ւաի զբաղմանցն խաղից, 'ի թմրու
 ծուլութե, 'ի փափաքմանէ պատ
 ունոց, 'ի ցանկուէ գովուէ, և 'ի սի
 րոյ գրամոց հրաժարեցին : Չբար
 կուէն ամենեւին մերժիցեն, և այ
 լում ոչ առնիցեն, զոր կրել ոչ կա
 մին : Չոչինչ հեղգաբար առնիցեն,
 զոչինչ յանդգնաբար, զոչինչ կեղծա
 ճորաբար, կամ նենգաճորապէս :
 Ո՛ւիցէ սրաշտօն կենի քրիստոսնեա
 կանի, ուիցէ արտաքին կրթութի
 առաքինութե, եթէ ոչ ունիցի ըզ
 ներքին ոգի, և զճշմարտութի, ոչ
 այլ ինչ է՝ քան կեղծաճորութի, և
 գերասանական արարողութի : Սո
 վորքեն երբեմն արքապիւրապ զգե
 րափայլ արարմունս սրբոց՝ ի թէառ
 ըոնի վերերևելցուցանել : Սա՛ զկո
 րովա.

բովանառութի մարտիրոսին, նա ըզ-
համեաառութի կուսին, կամ զգե-
րազանց ներգործութիս առաքե-
լոյ, կամ Քի ազնուաբար ձևացու-
ցանեն • քայց յեղերիլ գործողու-
թէ՝ զայլային անձն 'ի վայր դնեն,
և զիւրեանց զպիղծ, և զզազրադու-
նեղն վերընկաշնուն : Մամնապէս,
որք զգործս արտաքինս առ երեսս
միայն, և առ ունայն ցուցամոլու-
թի վարժեն, հանգոյն դերասա-
նաց են, և տեսաւիտիական նեռա-
ձգաց, որք յամէ առաքինութէ, և
'ի սրբութէ տականեցեալք՝ զանձն
սրբոյ առն 'ի տեսաւիտիսս կրեն,
որոց կեանն, և վարքն ոչ այլինչ
են, քան առարտելք : Աստուծոյ
սակաւք առ դագաթն քրիստո-
նէականի կատարելութէ ժամա-
նեն, վստի զգործս իւրեանց ոգւով
ճշմարտութէ ոչ կատարեն : Հզօրա-
գոյնք են խաբեբայ առակք աշխար-
հի, քան զօրինակս, և քան զպատ-
ուիրանսն Քի • և հասարակ ծանօ-
թութիք առաքինուէց ներատրե-
ցեալք 'ի բնուէ, խեղաթիւր կար-
ծեօք մարդկանց վատթարացեալք
առ մոլութիս խոտորեցուցանին :

Մինչ ուրեմն 'ի մէջ մարդկանց
սուտ վարդապետութիւնք առգորե-
ցելոց կեայցեմք, պարտի իւրաքան
չիւրոք զիւր ինքն քննել յաճախիլ
մի՞թէ և ինքն տգիտանայցէ զայնս,
որք ուղիւղք են, և անորոք ուղ-
ղապէս կատարիցէ զսլաշտօն իւր:
Ճանապարհ ճշմարտութե մի է,
և անփոփոխելի, ընդ որ' ոչ ցանկաց
ուղիղ ռահիւ ընթանալ, ոչ պարտի
յեր իր հայիլ, այլ յերկինս: ոչ մարդ
կանց հեռելի, այլ Ա. Ե. որ է ճա-
նապարհ, ճշմարտութի, և կեանք:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ի Ե:

[Գ. Երծ. արդատիւն. ոգւով ներգնայնով
էն հոգեւորելիտ:]

() գուշանալի է, զի մի զդայու-
թիւն թիքն 'ի գործողութիւն մեր
զառաջին աթոռն սեպհականիցեն
ինքեանց. քանզի անտուտ ամ չա-
րիք բողբոջին: Ղադարումն ըզ-
գայութեց է ծագումն ճշմարտու-
թե: Վն ալսորիկ հաղիւն կարեմք
մեզ ինքեանցս խոստանալ, թէ զիմն
սրարեալք իցեմք, որ յամէ կողմա-
նէ

նէ բարի եղեալ իցէ . վնդն թէ-
 պէտ շնորհիւ մղողիւ , և գործակ-
 ցողիւ , զբաղումս վն Այ գոր-
 ծել սկսեալք իցեմք , սակայն ոչ
 եմք հաւատարիմք շնորհացն , այլ
 վազվազակի գլորիմք 'ի մեզ ին-
 քեանս : Եպիսկոպոսին սարգիկեց
 ւոց ասացաւ 'ի Հրեշտակէն . Ո՛ւ
 գպանէ՛մ զգործս քո իսպառնալս ասա-
 լի Այ իմոյ : (Յայտ . 3 . 2 .) Քան-
 զի ազօթք , ծոմապահուծիք , ողոր-
 մուծիք , և այլք նոյնասեռ գործք՝
 լիք , և կատարեալք են առաջի մարդ-
 կանց , որք զերեւն միայն տեսա-
 նեն , բայց դատարկք , և անկատարք
 են առաջի Այ , որ հայի 'ի սիրան ,
 եթէ ոչ մաքուր , և սլարդ գիտա-
 ճորուծիք առ 'ի կատարել զբարե-
 հաճուծին Այ , և ոգւով ներքնայ
 նով ընանիցին : Յաւեառարանի հա-
 մայիչին տասն կուսանք , որոց հինգ
 յիմարքն արտաքսեցան 'ի հարսա-
 նեաց , ոչ պակասուծիք կուսուէ ,
 կամ լաստերաց , կամ գործողու-
 թեանց՝ այլ զի պակասեցաւ իւղն
 բարւոյ գիտաւորութե , և նք բազ-
 ճանաց : Նոյնն մեզ հանդիպեսցի ,
 եթէ գործք մեր ոգւով ներքնայ-
 նով

նով, և Այ սիրովն ոչ հոգևորիցին, ունի չաճոյասցին Այ: Այ տաքին կեանն առ ամ քրիստոնեայս նոյն է, բայց ունի ժամացոյցին արտաքին երեսն այսինքն ցուցակն, 'ի ներքնայնոց անուճաց կախի, և 'ի ներքին բաղադրութէ մարմնոյն վայելուչ գոյնն յառաջագայի. այդպէս բարիք 'ի չարաց' ըստ ներքին ոգւոյն տարորոշին: Արդարեւն Այ 'ի ներքին' 'ի ճշմարտութեան

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԻԶ:

Կապարելուհի գործոց ուստի՝ ծագիցի:

Ունի որք յոլով ուտեն՝ միշտ ուժով թափեք են, մարմնով չարութիւն զգածեցելով, և առ վերջին նիհարութի վերածեցելով. վնաս արդարեւ զչափ ստամոքսին իւրեանց անգիտացեալք՝ աճելի ներհեղուն 'ի նմա, քանզոր տնիլ կարիցէ: Այլք հակադարձաբար, չափաւոր սեղանով շատացեալք, վնաս զսակաւ կերակուր առնուն, և որ գիւրապէս մարսի՝ միշտ ուժեղք են զօրութիւն, և մինչև առ վերջին ծերութիւն զկեանն առողջ

առողջ պահեն : Այսպէս ոմանք ,
 Թէպէտ զբազումս գործս բարիս
 առնիցեն , գրեթէ զոչինչ 'ի ճանա-
 պարհի քրիստոնէականի կատարե-
 լուէ օգտին , ցոյց վնդի տարադէտ ըն-
 Թացմամբ չըջելով , յայնժամ զին-
 քեանս մանաւանդամ յառաջագի-
 մել վարկանին՝ յորժամ զյուլովս ,
 Թէպէտ և հեղգօրէն , և պղերգա-
 բար՝ գործեն , մինչ առաւել ջանալ
 պարտիցին , զի զայնս , զորս առնեն՝
 օր ըստ օրէ ջերմեռանդագունա-
 բար , և կատարելագունապէս կա-
 տարիցեն . քանզի յայսմիկ եղա-
 նակի գործելոյ կայանայ աճումն
 կատարելութե , ոչ 'ի դաղջ գիշա-
 բարդութե , և բազմապատկուէ գոր-
 ծոց : Իսկ այլք սակաւ գործեն , և
 'ի սէրն Այ առաւել աճին . վնդի
 զորինչ և առնեն , Թէև փոքունք ,
 և սակաւք իցեն , միշտ մեծագու-
 նիւ եռանդիւ , և մաքրագունիւ
 գիտանորութի կատարել ջանան . և
 այնպէս վարեն զինքեանս 'ի բնաւ
 գործս իւրեանց , մինչ զի 'ի վախ-
 ճանի իւրաքանչիւրոցն , զմեծ բանն
 զայն Քն զխաչէն կախեցելոյ՝ ոչ
 ասպարդիւնաւորաբար ասել մար-

Թիցին. Կաթարեալէ: (Յօհ. 19. 30.)

Կաթարեցի, զոր ԱՏ յինէն յայտնի գործով պահանջէր, ջերմեռանդապէս, և որքան տկարութիւն իմ ճանաչեաց, և կարաց, Թարց անկատարութե, այսինքն որքան և կամիլ, և գործել նա ետ ինձ, որ առայ. Առանց իմ գուշակ Կարէք առնել. (Յօհ. 15. 5.) Նոյնով բանիւ այնպէս անցուցանեն զո՞ և իցէ օր, զի՛ ի գալ գիշերոյն կարիցեն վատհօրէն ասել. Կաթարեալէ: Այնպէս վերջապէս զկեանն կարգաւորեն, զի՛ ի կատարիլ ընթացից նորին՝ ճշմարտապէս ստորասել կարիցեն, Թէ ինքեանք զամս կատարեցին, զորս ԱՏ հրամայեալէր նց. Որ այսպէս կեայ՝ քրիստոնէաբար կեայ, և ոչ երկիցէ յաւուր չարի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԻԷ:

Ներխոյումէն Այ օգտակարութիւն:

Որք ազնունագոյն ուսումն առ ի զո՞ւկիցէ գործս լրապէս կատարել քան զԱՏ ի յիւրաքանչիւր իրս ներքսապէս ներկայ նկատել:

որ նոյն զարժուան, և զկեան, և զգոյ
առատաբաշխէ, և զամս յամենեւին
գործէ: Այս հարկաւորութիւն
ծանուցաւ մեզ, զամս գործս մեր
բարեգունեղապէս կատարելոյ. մի
զի՛ն հայեցունածոյն Այ, որ ի՛նք
քին խորշս մտաց թափանցէ՛ խու
սափիլ նշերբէք կարեմք: Նա զմեզ
վերաշնու, յորում կեամք, շար
ժիմք, և եմք. և նշերբէք լքէ զձեզ,
եթէ ոչ ի՛նմանէ խոտորեալք՝ առ
տեղծունածս դառնայցեմք: Արդ՝
այսոքիկ են ասպականեցեալք շա
ւիղք հնոյն ադամայ, որք զօրեն՛ի
մեզ, այսինքն վաթար ախոր
ժումն առ հրապուրանս զգայու
թեց, որովք ի՛նքերկայութեն Այ
միտն յետս դարձուցանի: Քանզի
եթէ ի՛նք սիրոյ տեղծունածոց ա
զատք իցեալք, զԱՅ առանց երկ
բայութե յամում տեղւոջ ներկայ
տեսանիցեալք. ուր Քս խոտադա
յասելն. Երանի այնոյնի, որտ «Բ» էն
«Բ»-ի, զի նոյն զԱՅ Գեորգի: (Մատ.
5. 8.) Իրաւի մեծ, և անճառելի է
բազմութիւն ձեռնոց քաղցրութե,
զոր ԱՅ պահեաց երկիւղածաց իւ
րոց. բայց ստուգապէս թաղու
ցեալէ,

ցեալէ, և նք միայն ըմբռնեն զայն,
որք տեսանեն, և ճաշակեն, թէ
որքան քաղցր է ար: Քանզի և ոչ
խակ բաւական է ունիլն զգանձ զի
ոք փարթամ լինիցի, այլ նաև գի-
տել պարտի, զինքն ժառանգել
զայն, և զնորին արժողութին, և
զկիրառութին ճանաչել: Իսկ մեք
ի մեզ ունիմք զգանձ անչափ, և
անսակագրելոյ արժողութեան,
զծայրագունեղ, և զանհուն բա-
րին: Ընդէր ուրեմն ստունգանեմք
զնա, և զհետ հիւլէից վերերևոյթ
բարեաց արշաւեմք, որք զծարաւ
մեր լցուցանել ոչ կարեն: Ուրի՜ն
ճարդիան՝ մեզն էրք էք խաբարիքս:
Ընդէր ուրեմն զնանրութի, և խնդրէք
զսպարութի, (Սաղմսի . 4 . 3 .) մինչ աս
տուժով ներկայիւ յամուս վայրկե-
նի զմայլել կարիցէք: Փարթամք
եմք, և ոչ գիտեմք: Զերջանկու-
թի երանեցելոյ ոգեաց կարեմք
նախաճաշակել, և ոչ ունիմք ըզ
փոյթ. վասնզի յաւէժական ներ-
կայութին Այ խիստ է, և ծանր
ստորնագունի մասին, և զգայու-
թեանց, և զբռնութիւնն, զոր
կրեն՝ ջանան թօթափել, և զվեր-
նա

Քրիստոսն Էսայի : Մասն . I : 21

Նազդոյն մասն առ ինքեանս քարշէլ :
Եւ քանզի Աճային մխիթարու-
թիւն երբեմն ստորաքարշի՝ և այնու-
առ երկրաւորն փոյթ ընդոստ ստո-
րահակիւմբ , եթէ ոչ ՚ի ձեռն հաւա-
տոյ զԱճ ներկայ տեսանել , և ընդ-
նմա ներքին ակտորժմամբ զխօսակ-
ցութիւն խառնել ջանայցեմք : Այ-
սու ուսմամբ ինքն Աճ զհայրն հա-
ւատացողաց զաբրահամ առ կա-
տարելութիւն կրթեաց ասելով .
Արդեա՛ւ առաջի իմ , և լէր հապարհաւ .
(Տճնդ . 17 . 1 .) Դաւիթ ևս ասէ
՚ի սաղմոսին , Յառաջագոյն փեսանէի
զոր առաջի իմ յմօ ծամ . Վասն այսորիկ
աւրախ Էդէս սիրա իմ . (Սաղմոս . 15 . 8 .)
Քանզի հանապազորդականաւ ու-
րախութիւն զմայլի , որ զաղբիւրն
ամենից բարութեց միշտ ներկայ
ունի :

ՅՕ ԴՈՒԱԾ . ԻԸ :

Ընդէր դժոճարին Էրեւիցի համահե-
փառաբնի սրբոյ :

Ստ օրինակաց սրբոյն զկեանս ,
զվարս , և զգործողութիւն մեր հա-
մայո .

մայօրինել գժուճարագունեղ հա-
մարիմք • վսգի զնս մտօք ըմբռնեմք
իրբև զմարդիս այլոյ բնութե մեր
կացեալս 'ի մարմնոյ, ժառանգու-
թիւ երկնային հայրենւոյն երանե-
ցեալս, ուր ոչնք զայրանայ, ոչնք
ցանկանայ, ոչնք փորձի • ուր է խա-
ղաղութիւն ծայրագունեղ, ուրա-
խութիւն անպատում, լոյս պայծա-
ռագունեղ, և կացութիւն ամենից
բարեաց համագումարմամբն կա-
տարեալ: Բայց եթէ ստուգապէս
ոմ և արժանն է, բաղձամք հետևիլ
շաւղաց նոցին, այլով կերպիւ մտա-
ծելիք են: Քանզի և նոքա մարդիք
մահկանացուք եղեն նմանք մեզ
նոյնով բեռամբ մարմնոյն ծանրա-
ցեալք, նոյնով ախտիւ մարմնակա-
նի ցանկութե զգածեցեալք • նոյ-
նոց չարեաց, և վտանգից ենթար-
կեցեալք, և սակայն հաւատով տար-
տեցին զթագաւորութիւս, գործե-
ցին զարդարութիւն, և արարին զըս-
քանչեւիս 'ի կեանս իւրեանց: Եւ իս-
ոմ յակոբոս առաքեալն գրէ,
(Յովն • 5 • 17 •) մարդ էր իբրև զեւ-
լարւարեւի, և յաղօթս եկաց զի մի աշխ-
հեմէր 'ի վճ երեւի, և ո՛ւր որ զայն զեւ-

Եիս ան , և զվէց ամսս : Եւ դարձեալ
 էիաց յաղօթս , և Էստան Երկինս զանձեւ ,
 և երկիւ Էս զպարու իւր : Նոյնն զայ
 լոց ասիլ կարէ , որոց ընդ սքան
 չելի սրբութիւն , և ընդ քաջազնա
 կան արարս զարմանամք . քանզի
 նմանք մեզ , և ի նոյնոյ կաւոյ կազ
 մեցեալք , իսկ և նոյնոց փորձու
 թէց , մինչ յայսմիկ երկրի էին , բա
 ցադրեցեալք եղէն . բայց գրեթէ
 անհուն միջոցաւ տարանջատեալք
 ի մէնջ , այսու աննմանք գտան ,
 զի զբեկանաւորութիւն մարմնոյն ,
 զհալարտութիւն աշխարհի , զդարանս
 գիւնաց , անյաղթ զօրեղութիւն ոգ
 ւոյն պարտեցին : Ընդէր ուրեմն
 թիկնաստանդեմք : Ի իւրին է կա
 մեցողացս համահետեիլ գործոց նո
 ցին , եթէ մերկացեալք զծանրու
 թիւ պղերգութե՝ ոչ ի մերս ուժգ
 նութի , այլ ի նպաստութիւն անձային
 ապաւինեալք՝ առ այն սրբութե
 գադաթն ջանայցեմք ելանել , առ
 որ նք երջանկաբար հասին : Մեծ
 մասն սրբութե է նորին գործու
 նեայց ցանկութիւն :

30 Դ ՈՒ Ա Ճ . Ի Թ :

Համայնէ առ իմաստ ԱՂԵ ԵՆ ՎԵՐ
ԲԵՐԵԼԻԻ :

Ա ճիւղ առաքելոյն է , թէ ամէ
նայն գործք առ ԱՅ , և առ
փառս նորա սլարաին վերաբերել ,
ոմղի զբան ճշմարտի առաքինու
թե ստանայցեն . Ենէ , ասէ , ուր
ցէ , Ենէ ըմպիցէ , Կամ զայլինչ առանիցէ ,
զամ 'ի իմաստ ԱՂԵ արասցի . (1 . Կոր .
10 . 31 .) Եւ յայլում անդու : Զմ
զորն առանիցէ բանիւ , Կամ գործով ,
զամ յանուն ան ՅԵ ՔԵ արասցի , Ի
հանաւով զԱՂԵ , և զհօրն նովան . (Կ .
զոսացաոյ , 3 . 17 .) քանզի որինչ բա
րի լինի 'ի մէնջ այն՝ որ ոչ լինի
վասն ԱՂԵ , թէև գործովք է
րեւիցի բարի , սակայն 'ի սակասիւ
ուղիղ վախճանի՝ չար է . քանզի
վախճանօք , և ոչ գործովք առա
քինութիւն 'ի մոլութեց տարորո
շին : Արդ՝ գործն է այն՝ որ առնե
լի է . իսկ վախճանն , յազադս որոյ
առնելի է : Ապաթէ իրաց ստեղ
ծեցելոց ներդենումք , և զնո վն ին
քեանց

քեանց սիրեմք առանց անդրա-
դունի վերաբերուէ առ ԱՃ՝ դա
տապարտեցեալ ցանկութի է , ուն
սակ Յօհաննէս առաքեալն . Մի
սիրէ՞ զաշխարհ , և մի որ ինչ յաշխար
հի է . (1 . Յօհ . 2 . 15 .) Պատճառն
է , զի յայսմիկ աշխարհի եմք իբրև
զպանդուխտս , և զանցաւորս , որք
առ հայրենին գնամք . բայց ստեղ
ծուածովք վարիչ պարտիմք իբրև
հառօք , որովք ուղիղ ճանապար-
հաւ անդ տարեալք լինիցիմք , ուր
գիտեմք : Իսկ ԱՃ սիրելի է վս
կերոյ ինքեան , վսզի է ծայրագու
նեղ բարի , և վերջին վախճան , յո
րում միայնում հանգիստ բաղձա
նաց , ապահովութի վայելման , և
հանդարտագունեղ ուրախութիւն
գտանի : Զսոյն վախճանս եթէ ոք
անգիտանայ՝ նաև զբան ուղղապէս
կերոյ անգիտանայ : Արդ՝ ի ճա-
նաչիլ վախճանի ամենից իրաց՝ ար
դէն գիտեմք , թէ ուր ուղղելիք
իցեն գործողութիւնք մեր , և ուր պաշ-
տօնք ամենից առաքինութեց վե-
րաբերիլ պարտիցին : Աստուսա
Աճաբանք , թէպէտ միաձայն հա-
ւանութիւն ասորատիցեն , զոմանս
մարդ .

ճարգկայինս գործողութիւնս ոչ բարի
 ըստ ինքեանց, և ոչ չարս գող. որ
 պիտիք են ընթանալ, ուտել, նը
 ջել. սակայն ուսուցանեն, թէ նա
 մեղանչէ, որ ըստ իրին ննջէ, ու
 տէ, ընթանայ, և զայսոսիկ ոչ վե
 բաբերէ առ վերջին վախճանն.
 վնդի պակասի յառաջնոյ, և 'ի ընդ
 հանրականէ կանոնէ մարգկայնոյ
 գործողութեց, որ է նոյն վախճանն,
 առ որ զորինչ և առնեմք՝ ուղղել
 պարտիմք: Եւ այս է, զոր արն ա
 սաց. Ճշմարտաց քոչ է ակն քո: Ե
 թէ ակն քո պարզ ի՞նչէ՝ Բոլոր ճարմի
 լասանոր էշի՞նչ: Ապա թէ ակն քո
 ի՞նչէ՝ Բոլոր ճարմին քո խաւարին էշի՞նչ:
 (Մատթ. 6. 22.) Ակնս այս գիտա
 ճորութիւնն է, որով իւրաքանչիւրոյ
 իրակէ զգործս իւր: Ար գիտաւո
 ռութի արգարե, եթէ ոչ իցէ ու
 զիտ՝ բոլոր գործն խաւարային եղի
 ցի: Արդ՝ ոչ է ուղիղ գիտաւոճորու
 թիւն գործողին, եթէ ոչ զորինչ
 առնէ՝ առ ծայրագունեղ բարին,
 իբրեւ առ աղբիւրն անդրահեղու
 ցու: Այժմ Բարի 'ի վերասոս է, և որ ինչ
 խոսքերեղանակն 'ի նմանէ՝ լաւ է:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Լ:

Արժապատենից շարեան՝ և սէրն իւրոց
ի նոյնս :

Եւ որոյ առաջին ծնողն մարդ-
կանց զիւր ինքն անկարգաբար՝
սիրելով՝ ի ծանր մեղքն յայն ան-
կաւ, ի ձեռն որոյ բոլոր ազգ. մարդ-
կային՝ մահուան, տգիտութեւ, և
ցանկուն ենթարկեցեալ ծնանի,
այնքանեաւ միգաւ բնութիւն մեր
լցեալ եղև, և այնքանեաւ ծանրա-
բեռնութիւն յերկիր զարկուցեալ,
մինչդի թողեալ զԱԺ՝ ի յիւրինքն
կորացաւ, և կորուսեալ զզգացումն
հոգևորի քաղցրութեւ՝ առ հեշտու-
թիւնս զգայութեց արտաղեղաւ :
Աստուտ խիստ բռնաւորութիւն ծա-
գեցաւ, զոր չարագունեղ թշնա-
մին ամենից առաքինութեց ինք-
նասիրութիւն՝ յամենեան ի գործ-
ածէ, որոյ հրամանի հնազան-
դեալք՝ զօջինչ ի գործողութիւն մեր
խնդրեմք՝ եթէ ոչ զգիւրութիւն,
զպատիւն, և զփափկութիւն : Զի
օրինացն Այ մարմինն ո՛ւ հնազանդի,

Շ
Ի
նոյն

նաև խորէ իսկ ու, (ՀոօՏ. 8. 7.) ու
 ասէ առաքեալն : Քանզի ամենայն
 ներդրումունք, և շարժումնք նորին
 մղեն առ մեզս, և 'ի զարհուրելի կա
 ցութիւն դատապարտութե զմեզ
 համակացողցանեն : Բայց ոչինչ
 օգտից մերոց առաւել հակառակի
 քան ինքնատիրութիւն, որ առ 'ի
 խնդրել զայնս՝ այնքանեաւ եռան
 դիւ մղէ զմեզ : Քանզի մինչ Ա
 զամս վերաբերիլ առ իւր ինքն իւ
 րեւ առ վերջին վախճանն հրա
 մայեալ իցէ, նա որ առ ինքն 'ի
 յամս, և առ օգուտ իւր վերահայր
 ստուգապէս զոչինչ 'ի գործոց իւ
 րոց վերաբերէ, որ օգուտ իցէ ին
 քեան առ 'ի արդիւնաւորել ըս
 կեանն յաւիտենական : Աւրեմ,
 ուն անտանօր եղբակացողցանէ վար
 դապեան հեթանոսաց . Պարպազան
 էմս ու Տարժնոյ, զի ըսք Տարժնոյ Կեալ
 քէմս : Զի էմն ըսք Տարժնոյ Կեղծի
 մեռանելոյ էք . իսկ էմն ոգաւ զգործս
 Տարժնոյ սպանանիցէք՝ Կեղծիք : Առ այս
 ստիպէ զմեզ քիստոնէական կրօնն՝
 զի ուն պատրաստեցաք զանգամս
 մեր ծառայել պղծութե, և անօ
 քէնութե յանօրէնութի, նոյնպէս
 քնն

զնոսա պատրաստեսցուք ծառայել
արդարութե 'ի սրբութի: Եւ շէնք
«Բ» ասէ Թր, զի էս «Բ» էս. (Ղաթ.
II. 45.) Սէր անձին, և յօժարու-
թիւն առ յատուկ շահն՝ խափանէ
զիմացունին, զի մի ըմբռնիցէ զսկըզ
բունս, և զվարդապետութիս քրիս-
տոնէականի կենի: Քանզի ո՛վ կա-
րասցէ ինքնասիրին համոզել զամս,
զորս սիրէ աշխարհ, սնոտիս գոլ,
և ոչինչ արժողութե. զպատիւն, և
զարժանապատուութիս ոչ այլինչ
գոլ, քան շքեղ ծառայութի, և
վշտակրութի ոգւոյ. առն հզօրի,
և քաջասրտի գոլ, ներել թշնա-
մեաց, և նց, որք ատեցին զմեզ բա-
րերարել. լաւագոյն գոլ, զհարս-
տութիս խոտել քան ունիլ. փա-
ռաւորագոյն գոլ վն Այ ստորագ-
րիլ քան իշխել. գովելագոյն գոլ
յաղթել զիւր ինքն, և նուաճել
զբաղձանն՝ քան զանառիկ գղեակա
պարտել: Այսոքիկ արդարեւ խիստ ք-
երեւին, և անհաւատալիք սիրողի
զիւր ինքն. վնզի անկարգ սիրով
անձն, իբրեւ անլուծանելի կապա-
նօք, և չղթայիւք յերկրի սեւեռե-
ցեալ միայն երկրաւոր գիւրու-

Թեց, և հեշտուէ առկապի: Բայց որդիքն ԱՅ՝ ոգւովն ԱՅ՝ մղին, զի ոչ ըստ մարմնոյ, այլ ըստ ոգւոյն կեայցեն: Աստած զոմանս գործս մարմնոյ առնեն, յորոգ ճաղոսրիւ յայտմիկ մահկանացուԹի ոչ կարեն՝ առ այնս ոչ Թոյլտան զինքեանս յածիլ 'ի յատկէ անձնս սիրուԹի, այլ 'ի սկզբէ գերբնականէ, զվատԹար ցանկուԹիս յարաժամականաւ ճնշելուք մարմնոյ սանձահարեւով: Ասեն անձնասէրքն, Թի ընտրուԹի 'ի յայնս, որք առ մարմինն պատկանին՝ հարկաւոր է: Բայց այն ընտրուԹիէ ըզձալի, և 'ի կիրարկելի, որ զերկնից է. քանզի խոհէմոսքի մարմնոյ մահ է:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԱ:

Սէր անձին գլխաբիւծեն շինեաց:

Ապացոյց՝ ԱՃ զմարդն 'ի գրախտին, բայց 'ի ձեռն ադամոյ, յորում ամենեքեան մեղաք, 'ի գրախտէն 'ի յայս աշխարհ. յերուսաղէմէ 'ի քաբիլօն. 'ի հայրենւոյն յաք:

յաքսորս . յաղատուէ 'ի ծառայու
թի . յամբողջութի 'ի յապականու
թի . 'ի կենաց 'ի մահ անդրափո
խեցաք : Եւ այսպէս կործանեալք
'ի ճշմարտութի 'ի յունայնութի ,
ոչ միայն նմանեցաք ունայնութե ,
այլ ուն ասէ սաղմոսն . Սակայն ամէ
նեան ունայնութիէ ամ ճարդ մեղի .
(38 . 6 .) . Քանզի ունայն է լը մարմ
նոյն , որ յապականութի , և 'ի մահ
եղերի . ունայն ըստ հոգւոյն , որ
ծառայելով ամբարշտութե՝ զինքն
պարտաւոր առնէ յաւիտենականի
մահոճան . ունայն որքան առ ար
տաքինս , որք կորնչին , և 'ի մահոճան
լքելիք են : Սակայն զսոյն ունայ
նութիս եռանդիւ սիրոյ հետա
ղօսեմք , զայսոսիկ ստութիս հո
գունակօրէն խնդրեմք , որք ան
հնիւք մոլորութիք աղակափաթոյթ
առնեն զմեզ , և 'ի քաղաքացեաց
վերնոյ երուսաղէմի , քաղաքացիս
առնեն դիւականի բարելօնի : Զայ
սոսիկ երկուս քաղաքս՝ երկու սէրքն
արարին . քանզի զքաղաքն Այ
զերուսաղէմ՝ արար սէրն Այ մին
չև ցքամահումն անձին . Իսկ զքա
ղաքն սատանայի , որ բարելօն ասի՝

արար սէր անձին մինչև ց. քամա,
 հուսն Այ: Ճանապարհն որ առ
 ապ' ընտրեալ է, և համառօտ: Ճա
 նապարհն որ առ նա' նեղ, դժուա
 րին, և երկար է. քանզի դիւրա
 գոյն է յերկիր գլորիլ, և ՚ի դժու
 րեանէլ, քան ՚ի յերկինս վերանալ:
 Արդ՝ իւրաքանչիւրոք զիւրինքն
 տրամազննեացէ, և տեսցէ, թէ զինչ
 սիրէ. քանզի եթէ զԱՃ սիրէ,
 և զիւր ինքն խոտէ՝ քաղաքացի երկ
 նայնոյ երուսաղէմի է. իսկ եթէ
 զիւր ինքն սատկագոյն սիրէ՝ առ
 բաբելոնն պատկանի, յորմէ մեզ
 արտելանէլ աղաղակէ զգիրն
 ասելով. Եւէ՛ր ՚ի Բաբելոնէ. (Եսայ.
 48. 20.) և յայլում վայրի, Օգո
 րոցարո՛ւս ՚ի Ռոմ, Բաբելոնի. (Երեմ.
 50. 8.) Սաղմոսերգուն ևս ասէ.
 Դո՛ւսար Բաբելոնի Ռա՛ւառաւան, երա
 նի որ իալցէ զճախա՛նս ք, և հարցէ զճա
 ըի. (Սաղ. 136. 8.) Արդ՝ յայն
 ժամ ելանեմք ՚ի բաբելոնէ, յոր
 ժամ ՚ի խառնակութէ մոլութեց
 հեռանամք. յայնժամ զմանկունս
 բաբելոնի, այսինքն զչար ցանկու
 թիս հարկանեմք զքարի՝ յորժամ
 օրումն Քի զՆաասաիար բաղձանս
 ար.

Քրիստոնէականի: Մասն • I : 103

արմատաւօրէ առնեմք, և պարտեմք:
Սէր անյին ճակ է հոգաց, ոչքն Այ
յեանս: Ուրեմն զիար ինչն ո՛ւ սիրէ, որ
զինչն սիրելով զկեանս իրաւանէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԼԲ:

Անէպէան զխաբէանս ինչեանս խնդրէն
նաեա 'ի յիրս սուրբոս:

Եւս ստուգապէս զարմանալի է,
զի մինչ այնքան պէսպիսութե
մարդկանց, և մարդկայնոց յօժա
րութեց իցէ: սակայն ամենեքեան
միաձայնօրէն յայսմիկ համաձայ
նին, թէ ոչոք է խոտան ինքեան,
ոչոք այլում տալ զտեղի, կամ են
թարկիլ կամի. և ոչ իսկ ոք է այն
քան անարգագունի թէութե, որ
ոչ համարիցի զինքն գող իմն, և ա
ռաջի այլոց ազնիւ համարիլ ոչ
ցանկանայցէ: Ամենեքեան ըղձան
գերտղանցել 'ի վր' այլոց. ամենե
քեան ներեն ինքեանց, այլոց ոչ
երբէք, զկարծիս իւրեանց յանգ
նաբար ամենեքեան ջատագովեն,
'ի վր' իրաց իւրեանց զարմանան.
միայն զյատուկ հնարակերտութե,
և

և զառաջոճածս իւրեանց հաստա-
տեն, զայլայինսն հերքեն: զագի-
տութիս իւրեանց հանգոյն իմաս-
տուէ երևեցուցանեն, և մինչ զդ-
ինչ գիտիցեն՝ զինքեանց զուինչ
տգիտանալ համարին: Չմոլուիս
զորս ունին՝ ծածկեն, և կեղծեն
զարգարութի՝ զոր ոչ ունին, ընդ
վայր բողոքելով խիղճմտացն: Բայց
յոյժ առաւել զարմանալի է, զի
ինքեանք նաև արք բարիք, որք զու-
այլինչ խնդրել երևին, քան զԱՅ
ային բարեհաճունն, և զփառս նր,
և զպատիւն, սակայն գաղտնեաւ,
և երբեմն հաղիւ ըմբռնելեաւ ներ-
ազգմամբ ազականեցելոյ բնա-
թէ՝ ի յիւրեանս ինքեանս համա-
հասին գործելով զայն, որ բարի, և
արդար է, ոչ զի հաճյանայցեն
Այ, այլ զի այնու զոճարձութիւն
մտաց բերկրիցին, որ ի բարեաց
գործոց յառաջագայի: Չոր թա-
կարթ արանց հոգևորաց այնքան
առաւել նրբատես սեր անձին ըս-
րել սովոր է, որքան իրն սրբադոյն
և լուսագոյն է: Չինչ այնքան նբ,
քան պատուիրանացն Այ հնա-
զանգիւ, զմբ գիրս ընթեռնուլ,
յե

Քրիստոնէականի : Մասն . 1 : 105

յեկեղեցւոջ քարոզել ստէպ ստէպ
հաղորդիլ, և առ սեղանն Այ սպա
ռաւորել : Արդ՝ զայսոսիկ ցան-
կութիւն գովութե սովորէ բժաւո
րել, և եթէ զսիրտ իւր ամիւս ըզ
գուշութիւն ոչ պահիցէ մարդ, ամ
վաստակ նր անօգուտ է : Եւնէ զւե-
ղաւս մարդիան խօսիցիմ, և հրեշտակոյ՝
(ասէ առաքեալն, 1 . Կոր . 13 . 1 .)
և զսիր ոչ ռանիցիմ, եղէ եւ իբրեւ զաշխիշ ,
որ հնէ, իսմ իբրեւ զծնծղայս , որք զօ-
ղունջին : Եւ եթէ որ ջամբիցէ 'ի
կերակուր աղքատաց զամինչս իւր,
և մատնիցէ զմարմին իւր յայրումն ,
եթէ այս ոչ լինիցի զտապէս վն
սիրոյն Այ, ոչինչ օգտէ : Նմանա
պէս անգէաս մարգարէն ասէ ,
(Անգեայ . 1 . 6 .) Կերիտ, և ոչ յագե-
ցայտ . ըմբելիտ, և ոչ արբելցայտ . և որ
զվարչս ծողովեալ՝ ետ զայնո 'ի ծրարո
ծակոպեալս . վնզի արդարեւ ոչինչ
օգտեն գործք բարիք, մինչ որ զիւր
ինքն, և ոչ զԱՅ խնդրէ 'ի նոսա :
Մինչ ուրեմն բնութե միշտ և
յամուրեք զիւրինքն խնդրողի՝ պատ
րանք, և նենգութիւն նրբագունեղք
իցեն՝ զամս խորշս մաաց խուղել,
և հոգունակաբար զգուշանալ պար
տիմք ,

տիմբ, զի մի 'ի սկզբան, 'ի մէջն, և
'ի վերջն գործողութեց մերոց, բան
իմն յատկի շահասիրութե զինքն նե
րախառնիցէ, Թէև նք. և համեստ
երևիցի: Արևուսի կենի քրիստոնէական
նի այսէ, ո՛ւ խնդրել, և ո՛ւ սիրել, եթե
ո՛ւ որինչ ԱՂ. է, և ապել, որ ինչ յա
սանի իւրն է:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԳ:

Թէ զինչ գիտել աստիճի մօ քրիս
տոնէայ:

Գիտել պարտի մօ քրիստոնէայ
Թէ ո՞ր իցեն մօ պատուիրանք
Աճայինք, և մարդկայինք, զորս առ
'ի պահել իւրաքանչիւրոք պարտա
ւորի: Աճայինք են անոքիկ, որք 'ի
տասնաբանին պարունակին. դար
ձեալ՝ պատուիրանք հաւատոյ, յու
սոյ, և սիրոյ: Հաւատն պարաւան
դէ զամենեւեան առ 'ի հաւատալ
զայնս, որք իւրաքանչիւրոց հաւա
տացելոց առաջագրեցեալք են 'ի
հանգսնակին: Յուսով զկեանն յա
ւիտենական, և զայնս, որք առ 'ի
հասանիլ այնմ են հարկաւորք՝ յու
սամք

սամբ կարել ստանալ Շնորհիւն
Այ, և մերովս գործակցութիւն
դորս բնաւս յԱյ խնդրեմք, յոր-
ժամ զտէրունական աղօթքն ա-
սեմք: Օրինիւ սիրոյն պարպւան-
դիմք սիրել զԱՅ ի վեր քան զամ
և զընկերն իբրև զեզ: Այսոքիւք
առաքինութիւն կատարելագործի
մարդն. քանզի հաւասան զմիտն լու-
սաւորէ, և ուղղէ. յոյսն զկամս առ
ԱՅ վերացուցանէ: Սէրն զմեզ լի
Այ միաւորէ: Բայ ի վերոասա-
ցելոց գոյ ևս պատճիւրան ընդու-
նելոց զմկրտունի, և զոր հազարդու-
թիւն, և խոստովանիլ զմեզս, թէև
զայսցանէ եկեղեցին զսչինչ պատ-
ճիւրիցէր: Քանզի եթէ ոք ոչ
ծնցի ի ջրոյ, և ի յողւոյն արքոյ,
ոչ մտցէ յարքայութիւն Այ: (Յօհ.
3. 5.) և եթէ ոչ ռաւիցեմք զմար-
մինն Քի, և ըմպիցեմք զարիւն նր՝
ոչ ունեցուք զկեանս յանձինս.
(Յօհ. 6. 54.) Իսկ ապաշխարուին
վն նոյ պատրաստեցեալ է յԱյ,
որք զմկրտութենական անմեղուն
վերաեկելովք մեղօք կորուսին: Վեր-
ջապէս մարդկային օրէնքն են յե-
կեղեցականէ, կամ յաշխարհա-
նէ

նէ իշխանութեան կացուցեալք, զորս
 գիտել պիտոյէ, ունի նոյն, խոնարհ
 հուծք ուն արժանն է, հնազանդի
 ցիմք: Բայց առ'ի կատարել զայս
 սոսիկ ոչոք յարմար գոչ կարէ, և
 թէ ոչ 'ի մտաց նորին զխաւարն
 ագիտութեան ճշմարիտ լոյսն մերժի
 ցէ. ուն և գրեալ է. Երանի ճարտար
 զոր խրապէս դուռնի, և յօրինաց քոյս
 առաջանէս դուռնի. (Սաղ. 93. 12.)
 Քանզի մարդն զկնի մեղաց նստի
 խաւարի, և 'ի ստոճերս մահու, և
 զբարին, կամ զչարն ոչ ի կանոն
 ճշմարտութեան, այլ ըստ իւրում
 ցանկութեան չափէ: Ուրեմն Ածային
 օգնութիւն հայցելի է, զի որ հա-
 մայեաց զոր կամի, տացէ մեղքոյ
 հրամայէ, տարացրելով զմէքն խա-
 լարամած, և առողջացուցանելով
 զախտաժեւութիւն. մերժելով ը-
 ցանկութիւն, և ներհեղով զսէր.
 զնոյն վախճան հրամանի սէրն է.
 Եւ որ իսկապէս զԱԶ սիրէ, ափնից
 հրամանաց նոյն առանց բացառացութեան հետ
 զմեզի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԴ:

Տարբերութիւն երկնոյ, և ուրախանոյ
Տարգոյն:

Այլ զայսմանէ ժամանակէ, ոչ
զայսմանէ աշխարհէ է յոյս մեր.
ոչ ևս առ բարիս ներկայի կենի, և
ոչ առ այն երջանկութի, զոր բա-
ղումք 'ի մահկանացունց հետազո-
տեն՝ կերտեցեալք եղաք, այլ առ
յաւիտենականն, զոր ԱՃ խոստա-
ցաւ, և մարդն դեռ ևս ոչ ըմբռ-
նէ. ոնց և գրեալ է, Չոր ան ոչ եպեո
և անին ոչ լուսն և 'ի սիրտ մարդոյ ոչ
անկաւ, զոր նախապարտապէսց ԱԶ
այնոյ, որտ սիրենն զնա (1. Կոր. 2. 9.)
Արդ՝ մինչ առ փառս յաւիտենա-
կանս 'ի սկզբանէ աշխարհի մեզ
պատրաստեցեալս, սահմանեցեալք
իցեմք, ծանրագունեղ մոլորութի-
նէ, ոչ յաւիտենականօք, այլ մարդ-
կայնովք բանիւք 'ի գործողութիւն
մեր ածիլ, և զկեանն կարգաւորել,
ոչ ներազդմամբ շնորհին ԱՃայնոյ,
այլ 'ի սկզբանց բնուէ: Երջանիկք
են, որք 'ի ներքինս թափանցին,
է G որք

որք է Այ 'ի ներքս յարամնան ,
 և ոչ ինչիք ակորժմամբ արտաքուստ
 ըմբռնին : Սորա են մարդիք ներք
 սագոյնք , որք առ 'ի ըմբռնել ըզ
 գաղտնի խորհուրդս Այ տրամա
 դրեն զինքեանս , և զնա 'ի ներքս յին
 քեանս լսեն խօսիլ : Իսկ որք իրօք
 արտաքնովք շարժին , որք յօժա
 րաբար զգորդմունս լսեն , որք անյա
 գաբար 'ի թէաարոնս հային , թէ
 պէտ նկրտիցին զհամեստ պատ
 ճառս ունայնուէ իւրեանց ստոճե
 րադրել՝ բաժանեցեալք են , ներք
 սագոյնք ոչ են , յինքեանս առյե
 նուն , ոչ 'ի յԱԾ . զփափկութիս
 աշխարհի խնդրեն , ոչ երկնից :
 Ստուգասպէս պակասի նց լոյսն ,
 որ է հարկաւոր առ ծանօթութի
 իրաց թծայնոց . վնդի զայնս ոչ եր
 բէք , կամ ցանցառակի , և հարեան
 ցի մտածեն . ուստի շինի , զի զբա
 րեաց յաւիտենականաց սակաւ ըզ
 փոյթունելով՝ ընդ ունայնութե
 քայնութեց իւրեանց գնայրեն , (Եփես .
 4 . 17 .) ոմ առե առաքեալն , օրա
 բոցեալս 'ի իննաց տնօր Այ 'ի յեան
 փփառութե : Քանզի որքան առաւել
 յառաջագիմէ մարդն 'ի խորհմուն
 մարմ

Քրիստոնէականի: Մասն. I: III
մարմնոյ՝ այնքան առաւել անգի-
տանայ զայնս, որք են Այ. և այն-
քան նոճազեցուցանի յԱծայնոյ
սիրոյն, որքան ծախի 'ի ստեղծ-
ողածոց:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԵ:

Ո՛րքան վաստակար իջէ զստա իդէայս,
(այսինքն զպտակէրս) իբաց հարօ
յշանալ:

Լմատուն է, որ կշռէ զիրս հան-
դերձ օգտուլթք իւրեանց, և
վարկանի ըստ որում են, և ոչ ոնձ
քարոզին, և համարին 'ի մարդկա-
նէ: Քանզի ունիցէ իր զերկուս իբ-
րու թէ զերեսս ունի, զմինն ճշմա-
րիտ, զմիւսն սուտ, և վերերևոյթ:
Ճշմարիտն է, որ անձայնոց բանից,
և իդէային որ է 'ի մտին Այ՝ է համա-
կերպ. միւսն ըստ իդէայից, և ա-
խորժակաց մարդկան, և ըստ վատ
թար թելադրուլթեց ինքնասիրու-
թե ձևակերպի: Այսպէս եպիս-
կոպոսուլթին, ոնձի այսու վարե-
ցայց օրինակաւ, ըստ ճշմարտի, և
անձայնոյ իդէային, է բեռն հրեշ-

տակայնաց ուսոց զարհուրելի, և
 ծառայութի, որով պարանանդի
 եպիսկոպոսն զփրկուեի հոգւոց նա
 խահոգալ ըստ տահմանադրութե
 Ածայնոց, և առաքելականաց ներ
 կացուցմանց, զանձկագունեղ հա
 մար զնոցանէ տալոց յաւուրն դա
 տաստանի: Բայց յիդէայոջ մարդ
 կանց եպիսկոպոսութինն է արժա
 նասպատուութի, առ որ նա՝ որ յա
 ռաջաշարժի՝ զերկելի աստիճան
 յեկեղեցւոջ կալնու, զփարթամու
 թիս առստանայ, և յամենեցունց
 պատուի: Ուստի լինի, զի որ առ
 եպիսկոպոսութինն վերահայի ըստ
 ճշմարտի իդէային՝ երկիցէ, փա
 խիցէ, և ՚ի մատուցելոյն կորովա
 բար հրաժարիցի. իսկ որ այնմ փա
 փաքի, և ամենայն ջանիւ հասանիլ
 նկրտի՝ զսուտ իդէայս մարդկանց
 ՚ի մտի ունի, զիւրինքն խնդրելով,
 ոչ զԱՃ: Նոյնն զայլոց աստիճա
 նաց, և զարժանապատուութեց այն
 քան եկեղեցականաց, որքան աշ
 խարհականաց ասելի է: Եւ առ
 սուստ ծագի բոլորի տիեզերի, և
 ամենից կարգաց թիւրութի, և
 խռովութի, զի զճշմարտ իդէայս,
 և

Քրիստոնէականի: Մասն. I: 113

և զսահմանս իրաց յողովք ագիտա-
նան, և խաւարօք, և հրապուրանօք
աշխարհիս այսորիկ սովորելք՝ զճոշ
մարտութիւն ատեն, և ոչ իսկ բնա-
ւորեալք են առ ՚ի զԱճային լոյսն
ընդունիլ, որ ոչ հաղորդի, եթէ
ոչ նց, որք են մաքուրք սրտիւ.
Անունք սեպհականին դերազան
ցականօք առաքինութիւնք սրբոց,
և արեամբնքի սրբազնագրեցեալք.
և սոքա արդարեւ եպիսկոպոսունք,
նոքա քահանայք, կամ սարկաւա-
գունք. ոմանք միայնակեացք, և կրօ-
նաւորք. այլք թագաւորք, և իշ-
խանք, և դատաւորք ժողովրդեան.
բայց ամենեքեան քրիստոնեայք
յորջորջին. այլ թէ սրպիսի իցէ
գինն այսոցիկ անունաց, որ ուժգ-
նուի, և նշանակութի, որովք առա-
քինութիւնք գերազանցել պարտի-
ցին, որք ՚ի վերասացեալ աստի-
ճանս են կացուցեալք, որ իդէպ
իւրաքանչիւրոց իցէ, ոյք օրէնք,
որք պաշտօնք, որ սահման, ոչոք
գիտէ, ոչոք հոգունակաբար քննէ.
և իրաց զանցարարեցելոց՝ վերա-
մնաց միայն վայելչաշքութի մա-
կագրաց, և ստունէք իրաց, և սնոտի

արատկերն : Ոչոք զինքն այնպիսի
ցուցանէ, որպիսի ասի, ոչոք հե-
տեի շաւղացն Քի : Արդ՝ զարս
զայս գործէ 'ի մեզ սէր անձին,
մոլութեց վատթարագուներն, և
նրբագուներն, զոր հազին հմտա-
գուներն ճանաչեն, հազին սրբա-
գուներն յաղթեն : Իսկ բարիք, և
չարիք այսր կենի, եթէ 'ի ճշմա-
րիտ իդէայս նց հայեցիմք՝ հազին
զաարբերուի իմն ընդունին . քան
զի երկաքանչիւրքն մեռտիք են, և
վայրկենականք, և իբրեւ ոչինչ համա-
րին : Աս այսորիկ դաւիթ այր է
սրտին Այ միայն զյաւիտենակա-
նուին զմտաւ ածէր տակտով . խո-
հեցայ զաւուարսն զառաջինս, և զամս յո-
ւնիքենից յիշեցի, (Սաղ. 76. 6.) Եւ որ
դի նր՝ Սաղօմօն ամենից մահկանաց
ունաց իմաստնագուներն 'ի թիւ ար
կեալ զհամայնս, այնքան զբարիս,
որքան զչարիս կենիս այսորիկ՝ ա-
ղաղակէ, և եզրակացուցանէ . Ու-
նայնուքն ունայնուէց, և ամ ինչ ընդոս
նայնէ : (Ժողովողի. 1. 2.)

30 ԴՈՒԱԾ . 1, 2:

Երեք Են քրիստոնէին հարկաւորք . այս-
ինքն զի աւշադիր լինիցի ինքեան .
զի զԺամանակն Բարձոք Ժա-
իիցէ . զի աւղղապէս լա-
րիցի սրբադնոսնքք :

1 աւատարմութե , զոր սրտաւիմք
Այ , մանաւանդապէս երեք
են հարկաւորք : Առաջիննէ՛ յա-
րաժամական ուշադրութի առ մեզ
ինքեանս , և առ այնս , զորս գոր-
ծեմք , որոյ տակասութիւնն 'ի յու-
ղիդ ճանապարհէ արտուղեալք՝ Է-
անկոխս , և ոսպառածուտս ընթո-
նամք , և զերջանկութի մեր որո-
նեմք ուր ոչէ , և եթէ յայլմէ ցու-
ցանիցի՝ ոչ հաւատամք : Բանավա-
րութիւ մարդն 'ի գաղանաց , հա-
ւատով 'ի յանհաւատից զանազա-
նի : Մինչ ուրեմն յանդգնաբար ,
սղտեղաբար , անդգուշաբար սրտ
ճառաւ որովայնամալութե , կամ
միառաց , և հանդերձ թափով զիր
ինչ առնէ , կորնչի պաշտօնն մար-
դոյ , և առ գաղանս խոտորի : Իսկ

յորժամ վն ինքեան, և վն իւրոյ
օգտից շարժի առ 'ի առնել, ընդ
անհաւատից համահաշունի : Ու
զարհեստն կատարեն գործք, որք
ըստ կանոնաց սրհեստին լինին,
նոյնպէս զմարդն արի, արդար,
համեստ, և խոհեմ առնեն գործքն,
որք արիաբար, արդարապէս, հա
մեստաբար, և խոհեմապէս լինին :
Երկրորդն է, բարուք կիրառումն
ժամանակի, 'ի վայրկենէ որոյ կա
խի յաւիտեանականութիւն : Առաջ
դէն փիլիսոփայք, թէ միայն ծա
նօթութի փրկանէտից իրաց ոչ
բանականանայ առն իմաստնոյ,
այլ գործածութիւն ևս հարկանորէ,
և ոչ է թողի, զի առիթ իմն 'ի
գործածելոյ զառաքինութի ի վայր
խուռափիցէ : Քննել թ ոչի անյետ
կոչելի ժամանակն, և զայն՝ որ անօգ
տաբար անցուցեալ լինի՝ ոչիք յետ
գարձուցանէ կարէ : Թ ոչի ժամա
նակն, և ոչ զմտաւածէ յիմարն՝ թէ
զինչ կորուսանէ : Օգնէ արդարեւ
առ 'ի խօտակցիլ, և հեշտութեց հե
տեիլ, մինչև անցանիցէ օրն . և այս
պէս ընդ վայր ծախի ժամանակն
ընդունելի, այսպէս աւուրք, և
ժամք

Ժամք անցանէն զորս առ 'ի ընդ-
ունիլ զներումն , առ 'ի ստանալ
զնորհս , և առ 'ի արդիւնաւորիւ ըզ-
փառս ողորմածն ԱՅ շնորհէ : Արդ-
եթէ զգատարկ բանէ , այսինքն որ
զոչինն բանաւոր պատճառ ունի ,
զհամարս տալոց եմք , ապա որքան
ևս առաւել զժամանակէ անօգ-
տաբար անցուցելոյ :

Երրորդն է , ուղիղ կիրառումն սրբ
բազնութեց ապաշխարութե , և հա-
ղորդութե , 'ի յաճախմանէ սրոց սա-
կաւ օգտիմք : Վսշի գաղջաբար , և
առանց նախընթաց տրամադրու-
թե առ այնս մատչիմք : Իսկ յատ-
կական պտուղք նոցինն են , եթէ
յապաշխարութե աճի 'ի մեզ իո-
նարհութին , և սերն յատկի անար-
գութե . 'ի հաղորդութե համե-
ղաբարոյութի , և հեզութի գէպ 'ի
մերձաւորս , և սեր առ ԱՅ : Ու
ապահն 'ի տունէ , և 'ի գիշերի հա-
րատութեց փափաքելով զոչինչ
խոհայ եթէ ոչ զշահ , և զգրամ ,
այսպէս որ յաճախակի զսրբազնու-
թիս զսոստիկ ընդունի , որպէս
պարտնէ՝ միշտ առ ԱՅ հառաչէ ,
և ոչ զայլինչ կարէ առանց մեծի

Նեղութե խոհալ: Ապարեալ Իլինայ
 հիմն այս է, ամենաիւրաք վերացումն յան-
 նից իւրաց, որո ու էն ԱՂԺ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԷ:

Ապաշխարութիւն հարկաւոր է ամենից
 Քրիստոնէից:

Լ մենայն քրիստոնէաց այնպէս
 կեալ այնպէս մեռանիլ պար-
 տի, ոնդի հանապազորդականաւ
 սգով, և թախծութե ցուցանիցէ
 զինքն ապաշխարող դու, որ վն մե
 դաց գործեցելոց բաւարարել ջա-
 նայ, և յամէ արատոյ մաքրիլ: Այս
 եղև սկիզբն, այս կատարումն ան-
 տարանականի քարոզութե. Եղև,
 զի Յօհաննէս մկրտէր յանապաքի, և քա-
 ռողէր զմկրտութիւն ապաշխարութե 'ի իւ-
 ղութի մեղաց. (Մարի. I. 4.) 'Նոյն
 ինքն Յս, առաջնորդ, և օրէնսդիր
 մեր, յորժամ զառաջինն յայտնեաց
 զինքն մարդկան. Ելին 'ի գաւիշեա,
 քարոզէր զամէպարանն արքայոան ԱՂԺ,
 և ասէր. Ու ի ապարեալ է թամանալ, և
 մերձեալ է արքայութիւն ԱՂԺ. ապաշխա-
 րեցէ՛ք, և համապայցէ՛ք ամէնապարանին.
 (Մարի.)

Քրիստոնէականի : Մասն. I : 119

(Մարի. I. 14. Եւ այլ աւետարա-
նիչ առէ . Սիսակ Գարուել Յիսուս, և
ստել, ապաշխարեցէ՛ . զի Թեքեաւէ որ
Գայոսէն երկից : (Մարկ. 4. 17.) Եւ
իւայլեցեալ եղև ապաշխարութիւն,
իբրև տրամագրութիւն առ ՚ի ըն-
դունիլ զաւետարանն . ուղղի հո-
գիւն յամէ բժաւորութիւն մաքրե-
ցեալ յարմար ընկիցիւր առ ՚ի վեր
ընկալնուլ զնորհն Այ, որ ՚ի չա-
րայոյզ հոգին ոչ մտանէ, ոչևս բնա-
կի ՚ի մարմնի, որ ենթարկեցեալ է
մեղաց : Զոհ խաղաղական, և հա-
ճոյ Այ է՛, յորժամ մարդն զգաս-
տացեալ խոստովանի զինքն մեղու-
ցեալ գող, և ճանաչեալ զանօրէնու-
թի իւր՝ զներումն զղջացելով սրբ-
տիւն խնդրէ յԱյ, զոր վշտացոյց :
Այս մեծագունեղ չարս մեղաց՝ է
անարգումն Այ . քանզի որ մե-
ղանչէ, զԱՃ արհամարհէ, և առէ .
որոյ անօրէնութե, և խեղաթիւ-
րութե պատճառն է պակասութիւն
հաւատոյ, և մտածման : Քանզի ո՛ր
իցէր այնքան խելագար, և յան-
դուգն, զի զօրէնս Այ խախտել,
և անցանել Ժպրհիցիւր, եթէ ճըշ
մարտասէս հաւատայցէր, և իմա-

Նայցէր, թէ զինչ իցէ ԱՏ, և զինչ
 իցէ վշտացուցանելն զնա, որոյ ծայ
 րագունեղ է բարութինն, անհուն
 կարողութինն, և ահարկու հանդի
 սավեհութինն: Առ այս խորագու
 նեղ անդունդս թշուառուէց ըն
 կէց զմեզ մեղքն սկզբնական, զի
 դադարեալ ինիք ատելութիւն, իբ
 րև անմիտք, խուսափիցեմք յԱյ,
 և զանցարարեալք զնովաւ, յո
 րում են լծմ բարիք՝ թաւալիցիմք
 ՚ի տղմի, հոսանուտ, և սուտակաս
 պաս բարեաց առյենլով. կամ վն
 զի թաքչի ճշմարտութինն, կամ
 վնդի սախակ տկարութինն: Բայց
 թէ որքան իցէ, և քանի՞ն ողբա
 լի՝ կուրուիս այս՝ ոչոք համարմբո
 նել կարէ, եթէ ոչ մտադրագու
 նաբար խոկայցէ, այնքան գոլ մե
 ղաց չարութինն, մինչդի միայնով
 միտծնի որդւոյն Այ գառնագու
 նեղիւն չարչարանօք, և մահուամբն
 քաւիլ կարաց: Ապաքէն եթէ
 զայս ճշմարտապէս հաւատամք, ե
 թէ զմեզս մեր, և զծանրութի նց
 տրամակշռեմք, այնպէս անուրբ մեր
 ցաւով, և տրտմութիւն անցուցանե
 լիք են, զի ցուցանիցեմք զմեզ իբր
 զմա

Քրիստոնէականի : Մասն • I : 121

զմահապարտս գող, որք յամուս
կիտոջ՝ իւրեանց դատապարտուե
ղձաւոյն սպասեն : Դիւարացիս մահապարտ
յայն թողնցէալս լինին, յորժամ ապաշխատ
բռնէ, և բարեգոյն կենօք զսպին :

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԼԸ :

Նշանք, և պարտաւոր ճշմարտի ապագ
խաբուսէ :

Ո՛չ երբեք կարասցեն մեղքն 'ի
բաց մերժիլ, եթէ ոչ իցէ 'ի
հոգւոյ մեծ դարշումս, և ստեղծու
թի նոցին, և ոչ երկարատեք եղի
ցին գործք ապաշխարութե, եթէ
ոչ իցէ 'ի հոգւոյ եռաբորբոք ցան
կութի ստանալոյ ղկատարելուի :
Արդ՝ առ խորհուրդն ապաշխա
րութե ոչ երբեք մատչելի է, ե
թէ ոչ բաց 'ի զղջմանէ, և բաց 'ի
կամաց այլևս ոչ մեղանչելոյ՝ միշտ
'ի բաց ձգիցի մասնաւոր մեղք ինչ,
նախահատելով զմահ առիթս նո
րին : Եւ այս եղիցի մանաւանդա
կան շահաւորութին խոստովանու
թեց, առնել զպտուղս արժանիս
ապաշխարութե, այսինքն զմահ օրի
նա

նազանցուծի որ ընդգէմ Այ՝ ա-
 տել • 'ի յահարկու դատաստանէ
 նորին զարհուրիւ, զիւրինքն ամ-
 թով, և այսպանելով կշտամբել • առ-
 ամ բաւարարուի զինքն պատրաստ
 ցուցանել • զամբ բաղձան ներհա-
 կեալ ամծային օրինաց՝ նոճաճել,
 յամ որոգայթից մեղանչելոյ՝ խոր
 շիւղիսնարհուծի, և զբամաճումն
 իւր յօժարուք ընդգրկել, զխիղճ-
 մտաց իւրոց յաճախաբար քննել,
 և զամ խորշս, և զգաղտնիս նորա
 զգուշագունեղապէս տրամայու-
 ղել • արմատախլել, աճերել, և 'ի
 բաց կորդել 'ի հոգւոյն օրինչ չար
 է • և ապա 'ի նմա սերմանել, տըն-
 կել, և շինել օրինչ մը, և կատա-
 րեալ է : Ար այսու ոգւով տոգո-
 րեցեալ է, զմեղս իւր առաջի աչաց
 ունի, զայլոցն զկնի թիկանց • զիւ-
 րայնոցն ցաճի, յայլայինսն ու-
 հայի • զիւրսն սրատէ, զայլոցն
 արտաբասրէ : 'ի վտանգաց երկն-
 չի, 'ի յորս շրջի, որք բազումք են,
 և անձանձիր ուշագրուծք նախազ-
 դուշանալիք : Քանզի միշտ առ չարն
 մղեն անձուկ ընկերակցուծին, և
 անհրաժեշտ կարեկցուծի չ'իրաց
 և

Քրիստոնէականի : Մասն • I : 123

և բարեկամութիւն ընդ անձանց ,
որք առ մեղս քարշեն • վատթար
ունակութիւնք վաղուրեմն ստանե-
ցեալք , և դիւրահակութիւն առ գլո-
րումն , որ յոյժ առաւել մեծագոյն
է , քան զոր մարդիք հասարակա-
բար հաւատայցեն • քանզի մինչ
համաժնեալ իցէ ընդ բնուն՝ մեղ
մաքար , և նինգաւորապէս ներմու-
ծանէ զինքն 'ի հոգին , զտկար լոյսն
բանին խաւարեցուցանէ , և զինքն
զխիղճմտացն հեղձուցանէ , և թրմ
րեցուցանէ , զի մի զգացմամբ ինիք
մեղաց խղիւայթիցի • և այսպէս լի-
նի , զի օրըստօրէ բազումք մեղք
իրակիցին , որոց զզգացումն 'ի
բաց բառնայ ախորժակն , որ 'ի
նոսին գահավիժէ , և զծանօթուն
նոցին բառնայ ինքն սովորութիւն չա-
րեաց : Չայս արդարեւ ունի ապերժա-
նիկ սովորաւնին մեղանշուոյ , զի ո՛րքան
առաւել մեղանշուոյ ոք՝ անոքան առաւել
հայեցումն ճգաց խաւարիցի :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԹ:

Թե զիւրդ մեղքն ընկնապոյնք, և ի
լոյսիս զերուզղիւ, և արմարա
խէլէ պարտիցին :

Սեղքն թեթեալոյնք, որքն
րելիք ասին, որքան դիւրակի
գործին : Սակայն ոչոք տգիտանայ
զայսոսիկ ոչ գուլ թեթեալ, որք զմեծն
Աճ վշտացուցանեն, և վն այսորիկ
տաստկադունեղիւք պատժօք՝ ի հան
գերձեալ կենի քաւելիք են : Բայց
քանզի ի սոցանէ բնաւեցունց՝ ա
ռանց մասնաւորի շնորհին **Ա**յո
ւք կարէ խորշիւ, փարթար ամիւ
ջանիւ ճգնելի է, զի օրը օրէ թիւ
նոցին նուազիցի, և իւրաքանչիւրքն
կրթութիւն ներհականի առաքինու
թե միառմի արտատահմանիցին :
Ուր ի սաստկանալ ժանտամահու,
ոչ միայն ի մարդկանց ժանտահա
րաց, այլ նաև ի կահից, և ի կա
րասեաց նոցին և որ ինչ առ նոտա
պատկանի, զգուշաբար խորշեցեալ
լինի, զի մի զայլ ժանտախտիւ
ապականիցեն : նոյնպէս յորժամ
ըն

քնձեռի զմեղաց , թէպէտ և զթե-
 թեւագունից , ոչ միայն երկնչիւ , և
 փխչիւ պիտոյ է 'ի նոցանէ , այլ
 նաև յայնմանէ ձմէ , որ առ նոսա
 ածէ , կամ 'ի նոցանէ ծագի , զի մի
 զմահաբեր թոյնն 'ի յանգգոյշս տա
 րածիցեն : Զձմում գրեթէ վայր
 կենի ներօտղոսկեն զինքեանս զա-
 նազանք , և նրբագունեղք ասիթք
 հետաքրքրութե , շաաախօսութե ,
 խեղկատակութե , բարկութեան ,
 կռուոյ , անհամբերութե , շղագնա
 ցութե , և այլոց նոյնասեռ յանցա
 նաց , և անկատարութեց . և քան
 զի այսոքիկ ոչ թէ խորշիւ , այլ հա
 ղիւ մտօք ըմբռնիլ կարեն , այս ա-
 մենևին հոգալի է , զի գոնեա 'ի
 սրտէ ձմ ախորժումն որ առ նս ,
 թէև ընդդիմանայ բնութին , ար
 տախլիցի . ապաթէ ոչ 'ի յարա-
 մնալն ախորժման որ առ նս' ոչ վե-
 րուղղիլ երբէք կարացեն , և ոչ թո
 ղացուցանիլ , թէ և հարիւրիցս բա
 նալեաց եկեղեցւոյն 'ի խորհրդեան
 ապաշխարութե ենթարկիցին : Գի
 տեմ արդարև , զայսցանէ թեթևա
 գունից մեղաց գրեցեալ գոլ . Եօն
 անգամ անխնի արդաշն . սակայն ինքն
 այրն

փայրն արդար այնպէս կեայ, մինչ
 զի 'ի նմ ոչ երբէք անկանի, եթէ ոչ
 'ի բեկանաւորութէ, կամ 'ի խա-
 բէութէ: Բայց որինչ պատկանի
 առ մալուխ, որ ոք ցանկայ զայն
 արմատաքի բնաջինջ առնել, յոր
 ժամ վատթար շարժումն զարթո-
 ցանի՝ սլարաի նախապէս զսպել
 զայն, և ապա զներհակ ներգոր-
 ծութի առաքինութէ ելուզանել
 տրգոն, եթէ ոք զըպարտիցի, նա
 խապէս արդարեւ զշարժումն բաշ-
 կութեան սանձահարեացէ. և յե-
 տոյ ելուզեացէ զներգործութիւն
 համբերութէ, և խոնարհութեան,
 ռւրախանալով ընդ կրելն զայն
 զոր արդիւնաւորի, և զայն բազմիցս
 ինքեան հանդիպիլ ըղձացի. առ
 ժամայն անկեղծաբար սիրեացէ ըզ-
 նա, որ զըպարտեաց, և զոճարթ գի-
 մօք հատուցանել նմա զբարերա-
 րութի պատրանոտ եղիցի, որքա-
 նիցս առիթն մատուցանիցէ զիւր
 ինքն. քանզի և ոչ իսկ բաւականա-
 նայ խոտորիլն 'ի չարէ, եթէ ոք ոչ
 ջանայցէ նաև բարեպէս գործել.
 և ոչ ծառայն համարելի է զբարե-
 րարութի առնել ինն իւրում, զի
 ոչ

Քրիստոնէականի : Մասն. I : 127

նչ զգանա , և ոչ զնախատինա ներ-
բերէ նմա , եթէ ոչ նաեւ հաւա-
տարմաբար ծառայիցէ նմա , և հրա-
մանաց նորա կատարելապէս հնա-
զանդիցի : Եւ յայսմիկ բազումք
խաբին , որք զփրկութիւն իւրեանց
'ի յապահովութեւ եղեալ համա-
քին . վնդն կարծեն զինքեանս զոչ
ինչ չար գործել , զանցառնելով
երբեմն զայնս , որք են պաշտօնից
իւրեանց , և ստունգանելով ըզկը-
թութեւ առաքինութեւ . խորհրտ
'ի լաւի , ասէ սաղմոսն , Խաբի
(Սաղ. 36 . 27 .) քանզի երկաքան-
չիւրն հարկաւոր է , այսինքն զհարս
ոչ գործել , և զորս առ յատուկ պաշ-
տօնն պատկանին՝ ոչ զանցառնել :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Խ .

Արդ էիւղեցական , և կրօնաւորք նե-
ղագոհնապէս պարանոնդին առ
հապարէլոսն :

Թ . Էպէտ կանոն , և կացուցումն
քրիստոնէականի կատարելու
թեւամենից 'ի Քր հաւատացելոց
աւանդեցեալ իցէ , ոչ միայն կրօ-
նա-

նաւորաց, ում ցուցաք 'ի վերոյ 'ի
 վեցերորդ յօդոճածն. սակայն ոչ
 ո'ք ժխտել կարէ, թէ նեղագունս
 պէս առ այն պարանանդիցին, որ
 զինքեանս ուխտիւ հանդիսակա
 նաւ, կամ 'ի կրօնի առփորձեցե
 լոյ, կամ 'ի կացութե կոնքիկոսա
 կանի տեառնագրեցին Ա. Ե. Քան
 զի յայսոսիկ կացութիւն կարգե
 ցեալքն, ոչ միայն զինքեանս սրբա
 ցուցանել, այլ նաև զայլս հաւա
 տացեալս բանիւ, և օրինակաւ խրա
 տել, լուսաւորել, և առ փրկութի
 ւածել պարտին: Ոչինչ յայսմիկ
 ատուանգանելի է. քանզի դոյն ինչ
 թուլութիւն՝ մեծ ինչս է: Վասն
 այսորիկ այնպէս պարտ է նոյն կեալս
 այնպէս առաքինութեց պարապիւ
 այնպէս ընդ այլոց մարդկանց վա
 րիւ՝ զի 'ի խօսակցութե, և 'ի կցոր
 դութե նոցին դառնայցեն բաղ
 խելով զկուրծս իւրեանց, և ասե
 լով արդարև որդիք Ա. Ե. են սք:
 Ու այր կրօնաւոր իւրաքանչիւրոյ
 քրութե զինքն անընդունակ խոս
 տովանի՝ սակա ուխտին աղքատու
 թե. սոյնպէս պարտի դատել, ըզ
 բաղձանս իւր, և զկամն ոչ գոլ յիւ
 րում

բում իշխանութե՛ վս ուխտի հնա-
 զանդութե, և ոչ կարել նոքօք թ
 կամաց իւրոց վարիլ: Արդ՝ նա
 ճմարտապէս աղքատ, և հնազանդ
 համարի, որ զինքն յամենից իրաց
 նաև առ կեանն հարկաւորաց յո-
 ժարաբար, և ուրախ սրտիւ մեր-
 կոցուցանէ. որ առ ամ ակնար-
 կութեմն վերնագունին, թէ զհա-
 ճոյականս, և թէ զվշտագնականս
 հրամայիցէ, միշտ պատրաստ է հնա
 զանդիլ: Բայց ներհակաբար, որ
 թակս նունագութե իրաց տաղտկա
 նայ, և տրտնջէ, որ հրամանաց ակա
 մայ հնազանդի, կրօնաւոր ոչ է:
 Քանզի և ոչ այլով (ոմ թէ այս-
 պէս ասիցեմք,) տարերօք կեալ
 պարտի, քան ՚ի քամահման, և յա-
 նարգութե իւրում, և ՚ի հրաժար
 ման յամենից իրաց, ոմ զի քի հա
 մակերպ լիցի, որ զոչինչ տտանալով
 յայսմ աշխարհի՝ եղև հնազանդ
 հօր մինչև ցմահ: Զինչ օգուտ է
 զտրարս քի մն, և սրբոց նր ընթեռ
 նուլ, և հռչակել, եթէ զայնս այն
 պէս ընթեռնումք, և գովեմք, ոմ
 թէ առ մեզ ոչինչ կերպիւ պատ-
 կանիցէին: Սոքին առաջագրե-
 ցեալք

ցեալք են մեղ, զի ըստ կերպի, և
 ըստ սարասի նոցին զկեանս մեր
 ուղղիցեմք: Չիք կրօնաւորի վտան
 դաւորագոյն, քան զապահովութիւն,
 և զազատութիւն, մինչ համայնք լն ալ
 նարկման հանդիպին նմա, համայնք
 լինին ըստորում կամի. Ասէր այլ
 ոմն նք, Ուրի կրօնաւոր է 'ի յեւրեի, ու
 ալ էղև ճարտիրոս 'ի յեւրեի. քանզի
 կեանն կրօնաւորի ըստ սահմանա
 դրութե կանոնի իւրոյ նեղապէս կե
 ցողի՝ անարիւն մարտիրոսութիւն:
 Իսկ մանաւանդական պատճառն,
 որոյ սակս յոգութեք 'ի կրօնի անկո
 նոնաւորաբար կեան՝ 'ի պակասութե
 մտածման ծագի. վնջի ոչ քննեն,
 և ոչ թափանցեն, թէ որքան իցէ
 վսեմութի կրօնաւորականի կացու
 թե, և որքան վնասակար իցէ ւն
 (թէև փոքրագունեղ) թուլա
 ցումն կանոնաւորականի սահմա
 նադրութե: Եւ աստուստ սակաւ
 առ սահաւ յառաջագայի մոռա
 ցումն յատկի կոչման, զանցառումն
 աղօթից, և այլոց կրթութեց. և
 ապա պէսպէս նրբահայեցութեք,
 և ձեռնարկութեք, որք յինքնասի
 րութե մատակարարին, զքամա
 հումն

Քրիստոսեանի : Մասն . 1 : 131

հումն սահմանադրութե արտա-
բասրել ջանան . և քանզի 'ի ներք-
նայնոյ քաղցրութե ոգւոյն պակաս
սեպէ են , զարտաքին մոխիթարութի
խնդրեն 'ի ստեղծունւածոց : Սա
կաւք են , որք պարզմտութի սրտից
իւրեանց ընդ փշալից ճանապարհս
խաչին Քի հետեւիցին : Իսկ ամ-
բոխն մոլորելոց է մեծագունեղ ,
ուստի կերպիւ իւրք պատեն լի-
նի զոր յոգունք առնեն : Չգուշա-
նալի է ուրեմն , զի մի օրինակքն
բաղմաց կորուսանիցեն զմեզ . քան
զի յուսահատեցելոյ խելագարութե
է , թէ մարդն գաղջ , և անկա-
սար յայնմիկ կացութե անկասկա-
ծօրէն կեայցէ , յորում արք սբք
զգուշաբար ընթանալով հաղիւ կա-
լան զուղիղ ճանապարհ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԽԱ :

Կրօնաւորք իոյման իւրեանց անյիշօղջ
սպորագրին :

Ո՛չ կայանայ ոգին կրօնաւորա-
կան 'ի յարտաքին ձևն , և 'ի յար-
դարման զգեստաւց , և մարմնոյն .
այլ

այլ 'ի յողին խոնարհութիւն , և 'ի ներքին պարապման ընդ Ա. Բայց քանզի տկարութի մարդկայնոյ բնութե միշտ զնոյն խստութե պահել ոչ թոյլ տայ , աստուտ լինի , զի ստեղծ առ ստեղծ 'ի վայր հոսիցի , և առ 'ի զյատուկ շահ խնդրել գահավիժիցի . յորմէ հետեւի , զի ամ կրօն , որքանեւիցէ բարեգունեղապէս ներկացուցեալ , 'ի վաղեմի մաքրութե , և յեռանդէ հեռացեալ , ընդ ոմանս աստիճանս հազիւ ըմբռնելիս՝ առ մարդկային , և առ քաղաքական կերպն կելոյ խոտորիցի : Ա. այսորիկ այնքան կրօնաւորք , որքան կղերիկոսք ամենեւին կեղծեալք են , զգեստութե արգարե են եկեղեցականք , բայց վարութե վատթարագոյնք քան զորդիս աշխարհիս այսորիկ : Բնաւքն են պարապեալք 'ի հանդերձանս բանից , և յարարողութիս , 'ի նախահոգալ զարժանապատուութիս , 'ի յորսալն զբարեկամութի մեծամեծաց , 'ի կուտելն զփարթամութիս : Չհաղար գողունիս ունին , զի զթիւրահոծ վախճանս իւրեանց ատանայցեն , և հրապարակականի

բարւոյն եկեղեցւոյ՝ զառանձնա-
կան շահաւէտութիւն իւրեանց նա-
խադասիցեն : Բնակին 'ի տանն
Այ, մոռացեալք ամենեւին զհայրն
երկնաւոր . և ծառայք Այ ասին,
որոյ պատուիրանացն ոչ հնազան-
դին : Արեւն զկեանս յամէ հո-
գածութէ ազատս կեցով 'ի հայրն
նի ժառանգութեցն Քի . և մեծա-
մեծ հաշոճեմաբոց օթտաւորեցեալք
են, զի Այ, և եկեղեցւոյն ծառայի-
ցեն . ոսկայն զօշինչ 'ի բաշտոյ ըն-
թացս տարւոյն առնեն, որ զկե-
րակուրն միոյ անուր արդիւնաւո-
րիցի : Ոչ երբէք պահասին նոցա
բանք, զի քրդոր օրն անօգտաբար
ընդ մարդկանց զօօսս խառնիցեն .
բայց համր լինի լեզուսն, պակասի
խօսքն, զի գոնեա զսակաւ ժամա-
նակ զԱյ . կամ ընդ Այ խօսի-
ցին : Իսկ այլք են, որք յետս դար-
ձեալք 'ի յատկէ կոչմանէ, յորում
յարամնալի դու առաքեալն խրա-
տէ՝ առ այլ կացութի իբրեւ առ
կատարեւադոյն ձկտին . և մինչ ըզ-
վարս փոխել պարտիցէին՝ զփոփո-
խումս զայս ընդերկարեն, մինչև
իցեն յայլում տեղւոջ, առ որ ոչեք

քէք ժամանեացեն : Երազք զար-
թուցելոց են սոքին , և նրբագու-
նեղ փորձութիւն գիւնն • քանզի
զօդն փոխեն , և ոչ զսիրտն , սրբ
ընդ զանազուն տեղիս տատանին :
Դժուարին է , զի յայլում քեզում գա-
ղէլաբար ինայոց , որ զինքն , և զնշանի
իւր ընդ ինքեան իրէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԽԲ :

Պահագ է կրօնաւորին օգարանաւ
յաշխարհէ :

Յայնժամ կրօնաւորն յուսաւ կա-
րասցէ , թէ ինքն զսկիզբն ինչ
կատարելուէ ունի , յորժամ մար-
դիք ատիցեն , և նախատիցեն զնա :
Քանզի իւրաքանչիւրոք ատէ զան
նմանս ինքեան , և Քմ աշակերտաց
իւրոց ասաց • Եւն յաշխարհէ ասի
էիք , աշխարհ զիւրն տիրէր արդեօ •
Բայց զի լէք յաշխարհէ , այլ էս ընդե-
ղի զյեզ յաշխարհէ , լսան այնորիկ ասի
զյեզ աշխարհ (Յօհ • 15 • 19 •) Ապա
եթէ կրօնաւորն յաշխարհէ ոչ է
այնպէս զկեանն 'ի մենաստանի կար-
գաւորել պարտի , զի կերպիւն կե-
լոյն

լոյն ցուցանիցէ զինքն խոստովա-
նիլ զկացութի ապաշխարութեան
առ 'ի քանել զմեղս, զորս վաղու-
րեմն յաշխարհի գործեաց : Արդ՝
որքան առանել 'ի գործոց աշխար-
հի օտար եղիցի՝ այնքան փութով
առ գադաթն կատարելութե ժա-
մանեացէ, և որքան նոճազ 'ի մէջ
ազանց շրջիցի՝ այնքան մեծագու-
նիւ խաղաղութիւն, և աղատութիւն
ոգւոյն զմայլեացի : Դիւրակի ան
ցեալ լինի առ բազումս, և օրի-
նակքն չարաց սակաւ առ սակաւ
դքարիս առ նմանս տրամադրեն •
Խառնակեցան ընդ հեթանոսս, և ոստն
զգործս նոցա, և ծառայեցին կռոյ նո-
ցա • (Սաղ. 105. 35.) Եւ իւր որպէս ծո-
ղովուրդն, նոյնպէս և քահանայն • (Եսայ.
24. 2.) Նաև կարի ընտանեկցու-
թիւն, և յաճախ կենցաղավարու-
թիւն ընդ մարդկանց՝ պատճառէ
զձանձրութի, զգաղտնի մոլութիս բա-
նայ, զքամահուսն ծնանի, և զե-
ռանդն ջերմեռանդութե շիջուցա-
նէ : Ուրի՛ տրիւտ զյետն իւր զմաճով
և հայեցեալ յետո՛ յարմա՛ր և արգայութիւն
ԱՅ • (Ղուի. 9. 62.)

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԳ.

Յանդիմանին, որք զհատաւարութի
հոգւոյ որսալ կամին :

Մեծ է յանդգնութի եկեղեցա
կանաց, որք մինչ զկար զօրու
թէ ոչ ունին առ 'ի զհովոճական
բեռն բառնալ՝ սակայն հոգուճակ
րէն խնդրեն զայն, և յօժարաբար
զինքեանս ենթարկեն նմա, ոչ կոչե
ցեալք յԱյ, այլ ոգւով հպարտու
թէ ներդրեցեալք. ոչ զի զհօտն
արածիցեն, այլ զի ինքեանք արա
ծիցին, ոչ զի կառավարիցեն, այլ
զի տիրիցեն : Արդարեւ իր սարսա
փելի, և արտասուճելի է, զի զկա
ռավարութի հոգւոյ յոգունք որ
սալ նկրտին, բայց ոչ ոք մտածէ,
թէ սրբանոյ մեծի վարկի իցէ երաշ
խաճօր լինիլն Այ վն հոգւոյ ար
եամբն քի վերագնեցելոյ, և
զբեռն առնուլ մինչև առ դրունդ
երկնից բառնալի ենթ պատժոյ
յաճխտենականի դատապարտուէ,
եթէ զայն մեղադրելաբար թօթա
փիցեն : Բայց սոյ զի հպարտու
թէ

Թէ իւրեանց զքօղ արկանիցեն ,
 յօժարաբար յափշտակեն զայն ,
 զոր ասէ առաքեալն . Ո՛ր Եպիսկոպոս
 զանկայ՝ Բարապ Գործոյ զանկայ ,
 (1 . Տիմօ , 3 . 1 .) և ոչ սակայն նկատեն ,
 Թէ 'ի գովելն զցանկութիւն
 զայն , զոր գովեալէր՝ 'ի յերկիւղ
 փոյթընդոստ գարձուցանէ ստոյ
 ըայարեւով , Պա՛րս է Եպիսկոպոսին
 մարապ լինիլ , զգաստ , խոհեմ , զար-
 քարեալ , պարկէշտ , հեւրասէր , ուսու-
 ջիլ . համեստ : Եւ ով է այնքանեաւ
 սրբութիւն պճնեցեալ , Թէ կարիցէ
 զինքն 'ի համայնս անսագտանելի
 ցուցանել : Արդիւնաւորաբար ու-
 րեմն հովոհական պաշտօնն ար-
 հեստ արհեստից ասի , և բեռն հրեշ-
 տակայնոց ուսոց զանգիտելի : Քան
 զի սրբան ընտրողութիւն պահանջի
 առ 'ի կառավարել զմարդիս , որոց
 է զարմանալի պէսպիսութիւն , ան-
 հաւատալի անկայունութիւն , և ոչինչ
 պարզմտութիւն : Ո՛րքան լոյս՝ առ 'ի
 Թափանցել 'ի գաղափիս սրաին ,
 որ Այլ յատուկ է , և առ 'ի տարո-
 րոշել զգիտաւորութիւն : Ո՛րքան
 խոհեմութիւն՝ առ 'ի ճանաչել զյօ-
 ժարութիւնս պէսպիսեաց տնձանց :

ո՛րքան զգուշուի՝ առ ՚ի յետա քար
 շէլ զհոգինն ՚ի մեղաց . ո՛րքան հնա-
 րադիտութի՛ն առ ՚ի ընդդիմանալ
 փորձութեց . ո՛րքան հանճարեղու-
 թի՛ն առ ՚ի դարձուցանել ՚ի բաց զա-
 ութիթս չարեաց . ո՛րքան գիտութի՛ն
 առ ՚ի հանդարտեցուցանել ըզ-
 խիղճն մտաց . ո՛րքան արիութի՛ն
 առ ՚ի սանձահարել զմեղաւորս .
 ո՛րքան զօրութի՛ն առ ՚ի ընդդիմա-
 նալ հակառակորդաց . ո՛րքան համ-
 բերութի՛ն առ ՚ի երկայնամտօրէն
 տանիլ անկատարից . ո՛րքան կօրո-
 վամտութի՛ն առ ՚ի յառաջաշարժել
 զբարիս . ո՛րքան վերջապէս կարո-
 ղութի՛ն առ ՚ի զեւմ աշատօնս արդա-
 րութե՛ն ՚ի գործածել : Այսոքիկ
 բնաւք առանց մասնաւոր շնոր-
 հացն Այ հազիւ կարեն ՚ի միում
 մարդում գտանիլ . և վն այսոքիկ
 հոգաբարձութիւնն հոգւոց առանց
 յայտնւոյ կոչմանն Այ ոչ է յանձն
 առնլի . բաց յայսմանէ յարակ մտա-
 ծելի է , թէ զինչ զօրիցեն ուսքն .
 զինչ կրել հրաժարիցին : Ո՛ւ պաշ-
 տի վերախաղա ԳՈՒ , ոչ ո՛ւ իւրէ ճգտո-
 իւր ԳՈՒ :

30 Դ ՈՒ ԱԾ . ԽԴ .

Այնից քրիստոնէից հարկաւոր է
աղօթիւն :

Լյնքան է հարկաւորութիւն աղօ
թից , մինչ զի է բան հաւատոյ ,
թէ ոչ ոք առանց նմա կարէ ստա-
նալ զփրկութիւն . Քանզի ո՛ր կարէ
Այ կոչողին հետեւիլ , եթէ պար-
գեւան շնորհի ոչ օգնիցի : Բայց
զօհնութիւն նորին ո՛ր կարէ թարց
աղօթից արդիւնաւորիլ : Վս այ-
սորիկ ուսուցանէ սբ . գիրն , թէ
պարտ է միշտ , և անդադար աղօ-
թել . (Առկ . 18 . 1 . և Թէսաղ . 5 .
17 .) վսզի միշտ , և ՚ի համայնս օգ-
նուէ Այ կարօտիմք : Արդ՝ միշտ
աղօթէ , որ զստոյգ ժամանակս ա-
ղօթելոյ յոչ իմիք անուր երբեք
զանցառնէ : Միշտ աղօթէ , որ ըզ
համայնս զորս առնէ՝ մաքրագու-
նեղիւ գիտաւորուք առ Աճ վե-
րաբերէ : Քանզի աղօթքն ոչ այլ
ինչ է , քան վերացումն մտաց առ
Աճ : Միշտ աղօթէ , որ զգործու-
նեայ փափսք աղօթելոյ յարա-
ժամ

ժամ 'ի սրաի պահէ . քանզի ինքն
 փափաքն աղօթք է : Բարեոք ա-
 ղօթէ , որ բարեպէս կեայ : Ոչով
 մովի, ոչոք ամբարիշտ, ոչոք օրինա-
 զանց եղև, որ ոչ նախապէս զամե-
 նայն ջան աղօթելոյ 'ի բացընկէց :
Աղօթքն է խողովակ, ընդ որ հո-
 սին 'ի հօգին առաք լծայնոյ Յ-
 նորհին . 'ի պակասիլն նորին՝ ցա-
 մաքի հոգին , և սակաւ առ սա-
 կաւ կորնչի : Եւ ոչ բաւականա-
 նայ, զամանս աղօթս ձայնիւ միայն,
 առանց իրիք ուշադրութե, և պատ-
 կառելութե , ոմ բազումք առ-
 նեն վճարել . քանզի զսոցանէ դան-
 գաաի ՍԾ ասելով . Ճշգրտաբար
 այս շրջամբ պարունկ պիտ, և սիրտ ի-
 ընտնց հեռադեալ մեկտի է յինչն : (Ե-
 սայ. 29 . 13 : և Մատթ. 15 . 8 :) Եւ
 որ այսպէս աղօթէ, ոչ զերծցի 'ի
 սպարնալեաց մարգարէին , որ ա-
 սէ : **Ա**ղօթ նք 'ի մեղս դարձոյն . (Մա-
 108 . 7 .) Ստութիք են , և բանք
 անտալիք , յորժամ ոք զեղեռնութի
 գործէ , և երգէ **Ա. Դ** . Զանօրէնա-
 թիս արեցի , և գարշեցայ 'ի նորանի ,
 (Մառ. 118 .) Բոլորն 'ի սկսեղս է,
 և ասէ . Մոռացայ ոտքիւ զհաց իմ :
 (Մառ.

Քրիստոնէականի : Մասն . I : 141

(Մառ . 101 . 5 .) Ժիծաղի զբոլոր
օրն՝ և 'ի սնոտի ուրախութիս պարա-
պի , և ոգէ . Եղէն ինչ արարողս ի
կերակար 'ի գիշերի . (Մառ . 41 . 4 :)
Պատուիրամոսցն Այնն հնազան-
դի , և ստղմոռէ . Արիժէալս ոյս խո-
տրէցան 'ի պապականաց Կոյ .) Մառ .
118 . 21 : (Պիղծք են սոյնպիսիք
աղօթք , զբարկութի Այն գէպ 'ի
աղօթօղն գրդուեն , և խստագոյն
տանջանօք պատուհասիլ արդիւ-
նաւորին : Արդ՝ ոչոք է տրժանի
քրիստոնէի անուան , եթէ ոչ փառ-
թար երկիցս յաւուրն , այսինքն
յառաճօտու յորժամ յառնէ , և
յերեկոյի յառաջքան թէ գնայցէ
ընդողմանիլ , զմիտն առ Աճ զերա-
ցուցանիցէ , և 'ի միջոցի իմիք ժա-
մանակի ջերմեռանդաբար աղօթի
ցէ . որպէս զի այնքան ժամանակ
աւուրն տրիցի առ 'ի զովացուցա-
նել զհոգին , որքան առ 'ի սնու-
ցանել զմարմինն ծախի : Եւ ոչ եր-
բէք զանցառնելի , կամ նոճազեցու-
ցանելի է աղօթքն , թէ և նա որ
աղօթէ՝ ցամաքեալ , և յաճէ մսի-
թարուածէ , և 'ի համեղութէ ոգ-
ւոյն թափուք իցէ : Քանզի ճշմա-
րիւր

բիտ ջերմեռանդութի, և հաստա-
տուն բերկրութի հոգւոյն ոչ 'ի յս
ռատութե եռանդին, ոչ 'ի զգալի
քաղցրութե, ոչ 'ի յոմանս գիւրս
շարժ ակորժակս, և յարտասու
կայանայ (վնդի նաւ տաճիկք, և
այլք անհաւատք 'ի յաղօթս իւ-
րեանց, և 'ի զոհս երբեմն զփորձա-
նուն զայսցանէ •) այլ 'ի պատ-
րաստ կամս ծառայելոյ Այ. ի
խորշելոյ 'ի մեղաց : Որք Աշխու-
ժոյքն էն՝ ոչ զգայութի, այլ յայնչ
հաւաքով ըմբռնին :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԵ:

Ո՛ր արամատրութի վերախնդրեցի առ
'ի աղօթել :

Բազումք էն, որք զկերպ, և զկա-
նոնս մեծայոյզ քննութի որո-
շէն, որովք ուսանիցին աղօթել
առ ԱՃ, ոմ թէ աղօթքն իբրեւ
արհեստ, և ձեռագործ իմն իցէր,
որ 'ի յոմանս հաւաստի կանոնադր-
ութիս պարունակիցիւր : Ո՛չ դա
տապարտեմ զխրատս 'ի սրբոց, և
'ի բարեպաշտ արանց զսահմանա-
դրե-

դրեցեալս վասն աղօթելոյ , այլ զի
այնք միայն ոչ բանեն , եթէ ոչ
իցէ առ ընթեր յարաժամական
պահպանութի սրտին , և զգայու-
թեց . առանց որոյ ոգին աղօթից
չկարէ ունեցեալ լինիլ : Քանզի
սիրտն 'ի բոլոր օրն ցրօնեցեալ , և
տարացնդեցեալ , և 'ի սնտախ առաս
պելս մարդկան զբաղեցեալ զհարդ-
կարացէ 'ի յաղօթս առ Աճ մաս
չիլ , և զմեծագունեղէ իրակութի
փրկուէ ընդ նմա ընձեռել : Մեծ
է այս խաբէութիս մարդկանց ,
որք վարկանին զինքեանս կարել
'ի փոքրագունեղ միջոցի ժամու
զիրն գծաւորագունեղ մարդոյ հո
ղեղինի՝ կատարել , յորմէ ընդ բո-
լոր օրն օտարք եղեն , և զորմէ յա
ռաջագոյն արդարեւ իսկ ոչ խոկա-
ցին : Աղօթքն պահանջէ զմիտ մա-
քուր , և 'ի պատկերաց երկրաւոր
իրաց ազատ , ինչզի միայն յԱճ
պարապիլ կարիցէ : Ոչիմն առ այն
առանել յարմար տրամադրութի ,
քան զամբողջութի կենաց , և զան
մեղութի վարուց : Որ 'ի կրթուէ
նորին պարապիլ , և 'ինմին յառա-
ջագիւմել ցանկայ , այնքան մեծ
պար-

նորարարի համարիւ զերկնաւորս, մինչ
 զի առ երկրաւորս իբրեւ թէ մե-
 ւեալ իցէ, և զոչինչ մխիթարուի
 ի նոսին գտանիցէ. Բարի է աշօնի
 սրտմ հաւատք, և խոնարհութիւն ընկե-
 րանիցին:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԶ:

Ընդէն Բազումս յաշօնից զուինչ օգ-
 րիցին:

Սահաւոր էն, որք յաշօնից, և ի
 մտածութիւն զստուգ ըմբռնի-
 ցեն. վնդի իրաց, զորս մտածեն
 զներհակ տրամադրութի, և զզգա-
 ցումն ունին. և ոչ մատուցանեն
 զինքեանս Այ իբրեւ զգոհ, և զող-
 ջակեզ, առ ի զամբ բարեհաճութի
 նորին կատարել: Չնա արդարեւ
 աղերսեն, զի տառացանիցէ նոցա
 ճանաչել, և առնել զկամս նորա,
 բայց այսու ժամիւ ընդգէմ կամացն
 Այ զբաղումս գործել ոչ դադա-
 րին, վնդի երկօիրտք են. զմին Այ
 բանան յաշօնս, զմիւսն ինքեանց
 վերապահեն, և ոչ իսկ ասեն ընդ
 մարդարեին: Բարեւոյ սրբիւ իմոյ
 Ը
 Խնդրեմ

Քրիստոնէականի : Մասն . I : 145

խնդրեցի զԵԷ . (Մատթ . 118 .) Այլք
ողուով հետաքրքրութե , և հարա-
տութե շարժեցեալք՝ վտեմագու-
նից հայեցողականութեց պարա-
պին , որք առ 'ի ճանաչել զմեզ , և
արմատախլել զայնս՝ սակաւ , կամ
ուշիկ օգտեն . և եթէ երբեմն ըզ
կամն շարժեն 'ի հեծութիս , և 'ի
հառաչանս , սակայն իսկևիսկ ընդ
չքանալն այնորիկ քաղցրութե՝ ան
համբերք վերամնան , 'ի խորհուրդս
իւրեանց պինդ կացեալք , կամա-
կօրք , և միշտ նոյնովք մոլութիւնք
թակարթեցեալք : Եւ աստուած
լինի , զի յանկարծականք դարձ-
մունք 'ի սաստիկ համաշարժմանէ
յառաջեկեալք , իբր 'ի բազումս ոչ
յարատւեն . վասն զի 'ի դադարիլ
այնր ուժգնութե , որ զկամն իմնա
պէս յափշտակեաց՝ նաև ինքն շար-
ժումն ըռէ , և մարդն 'ի մոլութիս ,
որոց ընդելացեալէր՝ վերասահի :
Այլք ներաղշմամբ յատկի բերկ
րութե մատչին առ արօթս , իբրև
առ արբիւրն քաղցրութե , ոչ զԱՃ ,
այլ զիւրեանս ինքեանս խնդրելով ,
ոպզի հոգևորի քաղցրութե անա-
տութիւն զովանայցեն : Ամանք ըզ

Թ

1

շա

չահաւէտութիւն աղօթից 'ի ծանօ
թութէ ճշմարտի, և ստոյ չափեն,
և սորա ամենեւին զինքեանս օրատ
րեն, վնգի զբաղումս ուսանիլն յա
ղօթս, և զոչինչ գործելն՝ մեծ խա
բէութի դիւին է: Ոչինչ օգտէ
մարդոյ աղօթքն, թէպէտ և յեր
կինս յափշտակիցի, և լոճիցէ զբանս
անճանս, զորս ոչ է օրէն մարդոյ
խօսիլ, եթէ ոչ մերկացեալ 'ի յոդ
էոյ աշխարհի՝ զգայցէ յինքեան ա
ճիլ յօժար և սպառնաւստ կամք առ
ԱՅ: Բարա՛ն աղօթէ, որ զուինչ Գի
տէւ, և զուինչ զանիւ զանկայ, Բայց միայն
զԲԵՐԷՄԱՍՍ, և զնոյն 'ի խաւելեալ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԵ՛

Ո՛ւ երբէ՛ իրեանք աղօթից զանցառ
նելի է:

— ասարակ մոլորութի է մարդ
կանց՝ որք ասեն զմտածական
աղօթն գու իր գոժոճարագունեղ,
մինչ սակայն ոչոք իցէ, որ ոչ հա
նապազօր մտածիցէ: Քանզի զինչ
է մտածելն, եթէ ոչ զիր ինչ մտք
որոճալ: Արդ՝ զայս միշտ առ
նեմք

եմք յառաւօտէ մինչև ցերեկոյ •
 բայց իբր 'ի բազումս զվնասակարս,
 և զանոտիս մտածեմք: Հի'մ ուրեմն
 զտորհուրդս հաւատոյ, և զայնս որք
 վերաբերին առ փրկութի մեր' ոչ
 մտածեմք: 'ի սոսին յարաժամ պա-
 րապիլ միտ մեր դիւրագունեղա-
 պէս կարիցէր, եթէ ջանայցէաք
 բարձուցանել զնա 'ի հոգոց իրաց
 երկրաւորաց: Վն այսր պատճառի
 առ վարժումն աղօթից անյարմարք
 եմք. վնդի ըստ զգայութեց մեռս
 նիլ, և զՔի խաշն և զնախատինսն
 ընդգրկել ոչ կամիմք: Բաղմիցս
 նաև զաղօթս բացաթողումք, զի
 'ի գործս բարիս արտաքինս պա-
 րապիցիմք, յորոց ոչինչ, կամ դոյզն
 ինչ յառաջագոյն պատու • վնդի
 պակասիմք 'ի լուսոյ, որ է հարկա-
 լոր առ 'ի բարեպէս գործել, ու
 լլս ոչ ըմբռնի, եթէ ոչ 'ի յա-
 լութս, և զայնս գործս կատարեմք
 արտաքոյ կարգի վերնայնոյ շնոր-
 հի, մերովս մանաւանդ, քան թծայ
 նով ներմըմամք: Արդ՝ մեծագու-
 նեղ մոլորութի է, զներքինս վասն
 արտաքնոց անփոյթ առնել: Այ
 մարմինն զրկեցեալ 'ի հանապազոր

դաւանէ կերակրոյ՝ սակաւ աւ
 սակաւ պակասի, և կորնչի. սոյն
 պէս հիւժի հոգին, և իւր մեռանի
 եթէ ոչ աղօթիւք, որ է իւրն կե-
 րակուր, օր ըստ օրէ կերակրիցի :
 Արդ՝ կարօտի հոգին կերակրոյ այժ-
 քան յաճախագունի, որքան զյող-
 վագոյնս, և զմեծագոյնս ունի լի
 ներհանս, քան զմարմինն : Քան
 ղի նեղէն զնա՝ ի ձեռն համահա-
 ճանման, թէ այնք համայնք, որ
 վշտագնեն զմարմինն, քիցուրսն,
 սօթն, հիւանդութիւն, քաղցն,
 ծարաւն, և այլք նոյնասեռք. և
 թէ ինքն մարմինն, և զգայութիւնք,
 ցանկութիւն, դէն, և աշխարհս : Բայց
 մինչ աղօթեմք, զԱՅ խնդրել, և
 ներկոչել պարտիմք՝ ի գաղանի շտե-
 մարանց հոգւոյն, ի ներքսագոյն
 մարդն, յորում ինքն բնակի, ու
 ի աաճարի իւրում : Սակաւ որոյ
 բանք ձայնաւորք առ ի աղօթել
 ոչ են հարկաւորք, այլ հոգւով, և
 ճշմարտութեւ առ ԱՅ աղօթել, և
 նմա երկրպագել պիտոյ է : Ըա-
 ղագրեցելովք բանիւք զաղօթս մա-
 տուցանել նց հարկաւոր է, որք ոչ
 գիտեն ի գաղտնիս մտաց խօսել
 ընդ

Քրիստոսն անկաշի : Մատն . 1 : 149

Ընդ Այ, զայնս որոց կարօտին՝ սե-
պհականաւ և խօսիւն բացայայտել :
Դարձեալ . հրապարակական ա-
ղօթք եկեղեցւոյն ձայնիւ , և եր-
բով արտասանին , ոմղի լոնիցեն
հաւատացեալք , և շինիցին , և հա-
մաձայն ուխտիւք վերանայցեն առ
ԱՃ : Իսկարդ՝ Տաճար Այ, և փե-
շի աղօթից՝ ձեռն քնքէանքս էմք , և ար-
քայաւնին Այ 'ի ներքս 'ի մեղէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԽԸ :

Թէնաւնիք բարի աղօթից :

Որպէս զի կատարեալ լինիցի ա-
ղօթքն , որով զեր ինչ խնդրեմք
Այ՝ պարտի աղօթօղն միայնոյ
Այ սիրուիս սա այն զոր հայցէ՝
լարթուցանիլ : Քանզի թէպէտ
իրն այն բարի , և սիրելի իցէ , սա-
կայն աղափարացոյն , և կատարելա-
գոյն է հայցել զայն , և սիրել , վնդի
ԱՃ կամի , զի մի ընդ քողով բա-
րութե իրին՝ դաղիցի վնասակար
մեր անձին : Խարխախ աղօթից է
հաւատն կենդանի , և ներկայութե
Այ , առ որ մատչելի է հանդերձ

պարզամտութիւն, որմ մասնունին աւ
ստինս մօրն բերի զոչինչ խտրելով
Որոք մինչ աղօթէ, և զինքն աղ.
թել նկատէ, ոչ է կատարելապէս
ուշադիր աղօթից, քանզի զմիտն
և զգիտաւորութիւն յԱՅ խոտոր
ցուցանէ, առ որ աղօթէ, զի ունի
դիր լինիցի աղօթիցն, որով աղ.
թէ: Եւ այսպէս բազմիցս հանդի
պի, զի անկանիցի 'ի տարացնդ.
մունս, յորժամ զայնս 'ի բաց հե
քել ջանայ: Այստորիկ յաղօթ
յոյժ գրունատի պարզամտութիւն,
'ի բառնիլն որոյ և իցէ այլայնոյն
տաժման: Քանզի առաւել ջերմ
ռանդաբար աղօթէ, որ զինքն աղ.
թել ոչ գիտէ, միայնոյ ԱՅ ուշա
դիր եղեալ՝ առ որ աղօթէ: Արդ
նչումէք տարացնդման միտն են
թարկեալ եղիցի, որ զԱԾ միտ
ներկայ ունիցի: Քանզի ուր տա
րացնդիլ կարասցէ, որ զինքն բո
լոր 'ի յովհիանոս անչափ ԱԾու
թեն ներընկղմեալիցէ: Ուրեւիցէ
զինքն դարձուսցէ, անտուտ ոչեր
բէք արտելցէ: Ապաթէ Թոյլ
տունութն ԱՅ բազումք հանդիպի
զին տարացնդմունք, ոչ եղիցի անո

Քրիստոնէականի : ԼԲան . 1 : 151

գուտ աղօթողին աղօթք իւր, եթէ
 'ի բացվանել զնմ կորովաբար պա-
 տերազնիցի : Աւրնթեր եղիցի
 ԱՃ մարտնչողին, թէև հեռի բա-
 ցակայիլ երևիցի : Սկայն դիւրա-
 գունաբար յաղթին դարձուցանե-
 լով 'ի նոցանէ զմիտն, և անդուշե-
 լով զնոսին, քան 'ի դիմի հարկանե-
 լով : քանզի բազմիցս մարտն այն լի-
 նի զի առաւել զօրեղաբար ներատ-
 պիցին 'ի սրտի, և առաւել խոշտան-
 կիչ լինիցին : Աջօնքն ցամաք, և զուրի
 ցմէ միմարումն այնքան հոճոյագոյն է
 ԱՅ, որքան նոճուք հոճոյ է բնութի :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԽԹ :

Ընդհ, և կերպ աղօթից իւրի :

Որպէս ճանապարհորդք, մինչ առ-
 նեն զճանապարհ, միշտ զտեղին
 'ի մօրի ունին, առ որ ընթանան .
 այսպէս որք աղօթեն, առ վախճան
 աղօթից, որ է միաւորումն Ը ԱՅ,
 զդիտաւորութի մտաց անդադար
 ուղղել պարտին, զայն նպատակն
 նախապէս եղով ինքեանց, զի 'ի
 ստորաբառնիլ արդելմանց՝ առ այն

միաւորութիւն տրամագրիցին: Ու
 նայն է վաստակ աղօթողաց, եթէ
 զայլինչ յաղօթս տրամագնենն:
 Բայց մինչ կրկին իցէ աղօթն, մինն
 հասարակ, որ ջանիւ, և հնարիւ մե
 քով լինի, սակայն անխելով, և դոր
 ծակցելով շնորհին Այ: Քանի
 զի, ոմն ուսուցանէ առաքեալն.
 (1. Կոր. 12. 5.) Կարէ առել քր ճե
 ոստ, եւնէ ոչ «գառլ» որքով միւսն է
 զական, և ներհեղեալ, որ ոչ է յի
 խանութէ մերում, այլ յԱյ ներ
 հեղանի, որոց, և երբ կամի: Եւ
 կաքանչիւրն արդարեւ տենչացեալ
 լինիլ, և խնդրիլ կարէ ինմանէ,
 որ առնէ զմեզ խնդրել՝ զի գառ
 նիցեմք, հայցել՝ զի առնուցումք,
 բաղիմել՝ զի բանիցի մեզ. սակայն
 միայնում մտածութե հասարակ, և
 սովորական կերպիւ պարապելի,
 եթէ ոչ գուցէ որ Ածայնով ներնչ
 մամբ, և կոչմամբ առ բարձրագոյն
 սեռ աղօթից վերացուցանիցի:
 Արդ՝ շնորհ մտածութե ոչ այլ
 ինչ է, քան դիւրութիւն զմիտն առ
 Ած վերացուցանելոյ, զմբ ախորժ
 մուհս յղանալոյ, և հեղոյ զսիրտն
 իւր առաջի աչաց տն Այ իւրոյ:

Քրիստոնէականի: Մասն. 1: 153

Զայս սովոր է Աժ բաշխել խո-
նարհաց, որք ոչ ապաստան լինին
'ի զօրութիս իւրեանց, այլ զնպաս-
տութի նորին հայցեն, զի յորմէ
արի պատուիրան աղօթելոյ՝ 'ի նմա
նէ խնդրիցի օգնուի. քանզի թմ
տուրք բարիք, և թմ պարգևք կա-
տարեալք 'ի վերուստ են իջեալք
'ի հօրէն լուսոյ: Այսորիկ սկսա-
նելի է աղօթքն 'ի խոստովանութե
մերոյս անկարութե, և բեկանաւո-
րութե. 'ի յատելու է մեղաց, վն-
զի արդարն 'ի սկզբան աղօթից է
ամբաստանօղ ինքեան. և յուղղու-
թե դիտաւորութե, զոչոք վախ-
ճան առաջադրելով ինքեան, ե-
թէ ոչ առ 'ի լցուցանել զկամն
Աճային. զորմէ ասէ առաքեալն.
Այս է կամ ԱՂՅ՝ որքոն յեր. (1.
Թ. էսաղ. 4. 3.) Որ այլապէս աղօ-
թէ՝ զգուռն Աճայնոյ ողորմուե-
լնդդէմ ինքեան փակէ:

30 ԴՈՒՄԸ. Ծ:

ԱՂԲԻՐ ամենից Բարեացի և աղօթիչ:

Որ ինչ զիմաստութե գրեցեալ է, այն ճշմարտապէս զաղօթից ասիլ կարէ: 'Ի վերջան զառողջութիւն և զգեղեցիկութիւն սիրելի զնա, և առաջագոյն ի իմանալ լաւոյ ունիլ զնա, զի ան շինեալ է և լոյս նր: Եւ եկին ինչ քո ցաւիւր և Դանգաճայն ընդ նմա, և անխնայ մեծութիւն 'ի յնա նր, և ուրախ եղի յառնեալն, զի առաջնորդէր ինչ իմաստութիւն. Բայց գիտէի ոչ զնա, թէ ճայր ան ներան իցէ սոցա: Ձի անհուն գանձի նա ճարգանս. որով որք վարեցանն՝ ճայնալից եղին Բարեկամութեն ԱՂԵ. (Իմաստ 7. 11.) Քանզի աղօթքն է աղբիւր շնորհաց, ծնող առաքինութեց, լուսաւորութե մտաց, արամեցեաց մխիթարութե, ուրախացողաց բերկրութե, կերակուր հոգւոյ, և ամենից բարութեց սկիզբն, և պահպանութե: Սա զցասումն ԱՂ զիջուցանէ, զներումն մեղաց ընդունի, բացամերժէ զմոլութիւն, ազատէ 'ի վնասից և Աճայնոյ սիրոյն 'ի մեզ

մեզ զհօւրն բորբոքէ: 'ի նմին ամե
նից առաքինութեց ներգործու
թեքն 'ի գործածին: Բայց յառաջ
քան զամենեւեան նախ՝ ընդ առաջ
ելանէ հաւատն • քանզի ոչոք աղօ
թիցէր, եթէ ոչ հաւատայցէր զԱՅ
գոյ ներկայ, և զմաղթանս աղաղա
կողաց առ նա ըսել, և զայնս կա
րել, և կամիլ կատարել, եթէ ար
դարապէս խնդրեմք: Յոյսն արձա
նանայ, վնդի զմեծագոյնեղ ապա
հինութի 'ի նպաստութին, և յողոր
մութին Այ ունիմք: Սերն զար
թուցանի մոռածմամբ Ածայնոյ բա
րութե, որ ստիպէ զմեզ առ 'ի սի
րել զնա 'ի վեր քան զամ: 'ի ձեռն
նր ուսանիմք առնուլ զամ արդա
րութի, և խոհեմութի արդարոց
զհամայնս տրամակշռել: Արիու
թին 'ի գործածի • վնդի աղօթօղն
հաստատաբար առաջագրէ ծա
ռայել Այ, և վն սիրոյ նր ամե
նից ձախորդութեց տևել: Բարե
խառնութե ներգործութեքն ելուզա
նին • վնդի միտն աղօթողին 'ի յերկ
բաւորաց, և 'ի մարմնաւորաց զգուն
ցեալ զփափկուիս երկնից ճաշակէ:
Նաև պարգևք ոգւոյն սրբոյ զուծգ
նու

նուութիս իւրեանց արտայայտեն,
 զի զի իմացութիւն զյաւիտենական
 նաց լուսաւորի, Այ իմաստութիւն
 զուարճանայ, և ինքեան Այ մեր
 ձեցեալ զամ տակզոճածս պար
 գեաւ գիտութեաւ առ ոչինչ համա
 ըի. և ապա առատագունիւ լու
 տով լցեալ ի տրամագրութե իրաց
 աննելեաց ի ձեռն պարգևի խորհր
 դոյ ոչ պատրի. առ ի աղօթել
 վն այլոց՝ գթութիւն ներմղի: Ասե
 մութի Ածայնոյ հանդիսալեհ հու
 թե ըմբռնեցեալ՝ զերկիւղ նորին
 յղանայ, և առ ի զբաղումս
 կրել վն Քն արիութիւն

զօրացութեանի: 11-րէն

Բաղճօք արտաքինս

ԲԷ՜ Ժայլի, ոք

քիւր աղօթից

պարտ

պի:

ՄԸՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Յաղագս կառավարելոյ զախոր-
ժակս սրտին, և յաղագս կըր-
թութե առաքինութեց :

ՅՕԴՈՒԱԺ • Ա •

Խնդրելի է ճշմարտութիւն , գախելի է
յոանայնութիւն :

Հմարտութե ամենե-
քեան փափաքին , ամե-
նեքեան զնա գրուա-
տեն , բայց թէ ուր իցե-
նա՝ տակաւ ք ճանաչեն ,
քանզի եթէ գիտիցեն թէ ուր
իցեր , զուինչ աշուհեառ փնդրի-
ցեն

ցէին, զոչինչ բաց 'ի նմանէ ոիրի.
 ցէին: Եւ իրաւի թէ 'ի յիրս մահի
 նացուանա ոչ իցէ, յայտնի է: Քան
 զի որ ինչ յիմիք տեղւոջ է՝ ոչինչ
 կերպիւ յարամնալ կարէ, եթէ
 այն, յորում է ոչ յարամնայցէ,
 արդ՝ մահկանացուք դադարին 'ի
 գոլոյ, վնդի կորնչին, և վնայտըն
 'ի նոսին ոչ գոյ ճշմարտութի: Այ
 րեմն խնդրելի է 'ի յիրս անմահ
 որք ի կապէս են, և 'ի յաւիտեան
 լինելոյ են, խնդրելի է յառաքի,
 նութէ, որ ոչ այլ ինչ է, քան հա
 ճասարուի կենաց 'ի համայնս ճշ
 մարտութե համաձայնեալ, արտաք
 աւելով զունայնութի, և քանձահա
 րելով զբաղձանս իրաց կորստակա
 նաց: Քանզի ճշմարտութե համա
 ձայնի մարդն, յորժամ զշարժ
 մունս սրտին կառավարէ բանն, և
 ոգին Այ իշխէ 'ի նմա: Ապա
 թէ ցանկութեց բռնաւորակամ
 տիրապետութենն ինթարկեցեալ
 իցէ՝ 'ի ճշմարտութէ 'ի յունայնու
 թի վայրահոսի, և պէսպիսեօք իսկ
 և հակառակօք ամբոխամաք տարա
 քերի, աստուստ երկիւղիւ, ան
 տունս ցանկութի, աստի անձկու
 թի,

Թէ՛, անտի՛ սնտաի ուրախութի՛ն,
 աստուած ցաւով իրին կորուսելոյ,
 անտուած տապով ստանալոյ զորս
 ոչ ունի. աստի՛ տանջանօք ընկալե-
 ցելոյ անիրաւութե՛ն, անտի՛ ցանկու-
 թի՛ վրիժառուէ՛: Սոքա՛ են արդա-
 րեալ շղթիւրք ամենից չարեաց, որք
 զողորմելիագութենէդ հոգին տառա-
 պեցուցանեն, այսինքն ունայնու-
 թի, և փափկութի: Յունայնուէ
 այնց ամենից, որք զյատուկ գե-
 րազանցութիւն տաժել կարեն, ծա-
 դին հրաբորբօք ցանկութի, մեծ
 համարումն անձին, և քամահումն
 այլոց, խկ և խտտորումն՝ ի ճշմար-
 տութի: ի փափկութի ելանէ յօ-
 ժարութիւն այն, որով բերի մարդն
 առ կերակուր, և առ ըմպելի, առ
 խաղարկութիւն, և առ հանգստու-
 թիւն, և առ այլս բնաւս, որք մար-
 մնոյ, և հոգւոյ իրօք երկրաւորօք ըզ-
 րաղեցելոյ հաճոյք, և բերկրականք
 են: Աստուած հանապազորդ տա-
 րացնդումն, և արտաղեղումն սըր-
 տին առ արտաքինս, որովք հոգին,
 ունայն եղեալ յԱ՛յ ընուլ զինքն
 ջանայ. բոլորն է՝ ի խեղկատակու-
 թիւն, և յունայնութիւն աշխարհի,
 խնդրե՛.

խնդրելով զմարդիկս , ընդ որոց
 դքսանուցու , և խօսակցիցի , և յո-
 ռոց գովիցի 'ի տալիութիւնս , և յու-
 նայնութիւնս իւրս :

Բայց սորա էն , որք մարդոյ մաշ
 մնապաշտի ատելի առնեն զօրէնն
 Ածային , և զանետարանական քա-
 ըողութին : Քանզի անետարանն
 զոչինչ առանել գրոնատէ , քան
 զխանարհութին . իսկ ապականե-
 ցեալ ընութին միշտ հակամիտէ
 առ հալարտութի : Անետարանն
 քարոզէ զապաշխարութի , յորմէ
 մարդն կարի գարշի : Ուրեմն հա-
 ճատն է հարկանոր , որ ուսուցանէ
 մեզ զմա՝ ճշմարտութի . և այս է
 յաղթութին , որ յաղթէ զաշխարհ ,
 այսինքն հաճատ մեր : Որդին Այ
 համագոյակից Հօր , ոմզի զսէր մեր
 յիրաց երկրանորաց արմատախել-
 լի գոլ ուսուցանիցէր , զհաճաւն
 քարոզութի իւրում բարձրագու-
 նեղին կրթութիւնս առաքինութեց
 լծակցեաց : Մարդիք փարթամու-
 թեց բաղձան . ինքն աղքատ գոլ
 կամեցաւ . պատուոց , և իշխանութեց
 փափաքին . թագոյց զինքն զի մի-
 ճինիցիւր թագաւոր , զնախատինս
 ան .

Քրիստոնէակ: Մասն. 2: 161

անտանելիս դու համարին. զիմ
սեռ զըպարտութեց, և նախատա-
նաց համբերաբար կրեաց. զլաւա-
խօսիլն ատեն. անմեղ դատաւար-
տիլ կամեցաւ: Ահանք նորին ներկր
թուի վարուց եղև, և ոչ իսկ մեղք
ինչ 'ի մէնջ գործիլ կարէ, եթէ ոչ
մինչ բաղձամք այնց, զորս նայն ան
գոանեաց. կամ փախճմք յայնց,
զորս նա կրեաց: Յիմար է ուրեմն,
որ ղերանէլի իւանն 'ի յայնս գու համա-
նի, զորս խոփելիս գու ուսոյց Քս:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Բ:

Թէ Երեսնայ համարման իջէ ասո գրեա-
լաւնէականն կապարելումին, զուիմ
նէն չորսգոանէլ իջէ՝ զանց
առանելն:

Ասան այսորիկ սակաւք առ կա-
տարելունն քրիստոնէական
կենաց ժամանեն, վնդի արդէն ըզ-
մեծագոյն մուլութիս յաղթեալք
ոչ կամին զբուռն առնել ինքեանց,
զի փոքրագուանից ընդդիմանայցեն,
որովք օրոստօրէ փասին: Սակաւ
առ սակաւ առ մեծագոյն գլոր
մուռնս

մուկնս տրամադրի, որ թոյլ է 'ի փոքրագուկնեղս, և 'ի մանրագուկնեղս նախագդգուշանալիս: Քանզի մեծագոյնք մոլութիք, և արտաքինք՝ զոյքնդ տեսանիլն՝ առժամայն զարհուրեցուցանեն, 'ի փոքրագոյնագիւրագուկնաբար սահիմք: Ոչ էն սովորք մարդիք այնքան խելագարիւ, զի 'ի միում աւուր զամ ինչ իւրեանց ցրուել, և անառակաբար մոխել կամիցին, այլ սոյնս սակաւ առ սակաւ լինի: Այս սակաւ ծախս, ասեն ոչ նուագեցուցանէ զհայրենական ժառանգութիւն, հաղիւն իր ինչ արտահանի 'ի կարկառակոյտ շեղջէ գրամից, տակաւին գանձարանն ամբողջ վերամնայ: Նաեւ զայլոց ծախից նոյնով կերպիւն ձեռնարկեն, մինչև զոր անձ նիւրք ծախքն ոչ սպառեցին, բլնաւքն 'ի միասին սպառեն, և որ հարուստն էր՝ մուրացիկ լինի: Նոյնն հանգիպի 'ի կիրառման կերակրոյ, և ըմպելոյ: այս սակաւ է, փաստել ոչ կարէ, բարեխառնութիւն միանգրն ոչ անգրանցեալ լինի: և այսպէս տակաւ տակաւ 'ի փոքրագուկնեղից լինի կարկառակոյտ, մինչև

քննեցեալումք 'ի ստամոքսն աւել-
 լի քան զոր տանիլ կարիցէ, և 'ի
 ծանունս, իսկ և բաղմիցս յամբօշ
 կելիս խօթաւթիս անկանիմք: Մե-
 ծաեծ առիթք ծառայելոյ Այ, և
 և զբաղազնեայս ներգործութիւնս
 առաքինութեց 'ի գործածելոյ՝ ցան-
 ցառակի հանդիպին, իսկ փոքունք
 առիթք գրեթէ յիւրօրանչիւր վայր
 կեանս ընդ առաջ ելանեն: Վսայ
 սորիկ պիտոյ է առ իւրաքանչիւրս
 փոքրագունեղս ուշագիր լինիլ,
 զանձնիւրս շարժմունս սրտին նկա-
 տել, զիւրաքանչիւր մանրամասն
 եայ ցանկունս յաղթահարել, յա-
 տուկ կամաց ընդդիմանալ, և զիւր
 սակար ինքնասիրութիւն արտասահ
 մանել: Այնք յանկարծակի լինի
 չար, այլ ուն ասէ իմաստունն. Որ
 տրամաբանէ զստիւնն՝ խոր խոր իրծա-
 նեղի. (Էփէս. 19. 1.) Այս
 միութարութիւն, որ 'ի ստեղծու-
 ծոց առնանի, որքանև անմիտս, և
 խուն երևիցի, զԱճայինն միշտ ար-
 տաքսէ. իսկ որ ստորաքարէ զինքն
 'ի ընկերակցութե քարեկամաց, 'ի
 սնտի խօսակցութեց, յամէ ար-
 տաքսականէ սփոփմանէ, միայ-
 նով

նով քսիւ շատացեալ, որ միայն
 խեղապէս բաւէ, անճառելեաւ խորն
 գուլթի 'ի նմին, և 'ի ձեռնն նր զմայ
 շի: Այլ յորմէ և իցէ անդուշէ 'ի բա
 ցամերժիլն միոյ մարմնոյ այլ սա
 րամտանէ, զի մի արիցի գատարկ
 'ի յիրս, ուն ուսուցանեն բնաղն
 նունք, սոյնպէս հոգին, որ զմմ
 ստեղծուածս, և զմմ սէր անձին
 յինքենէ տարամերժէ, խակոյն ա
 տուծով ընանի, յորում գտանէ
 զմմ բարի: Բայց սակայն վատ
 թար ունակուլթին 'ի մանկուլթի
 համաքարչեցեալ զմեզ 'ի յերկրայ
 ինս հեշտուլթիս առսկեռէ, որք
 ներկայք են, և զղգայուլթիսն հա
 մոզեն. և ոչ թոյլտայ առ Ածա
 յինս, և առ գերբնականս վերա
 շալ, և նոքօք բերկրիւ, վնզի են
 կարի հեռիք 'ի զգայուլթի, և ոչ ճա
 նաչին, բայց միայն հաւատով: Այ
 աչտորիկ թաւալիմք 'ի մարմնի, և
 յարեան, և ոչ երբէք արտաքոյ մեր
 ռստնուլթի, միշտ անկայունք գտով
 մինչև վերջապէս բացաճգեալք զեր
 կրանոր մսիլթարուլթիս՝ յարահան
 գիցուք 'ի յԱԾ, որ է խաղաղու
 թիւն մէջ, և խնդուլթիւն մեր, և
 իրաց

Քրիստոնէակ : Մասն 2 : 165
իրաց ամենեկն Վախճան , և կեդ
րօն :

ՅՕԴՈՒԱԾ Դ :

Առնէ՛ց քրիստոնէի՛ց հարկաւոր է խաչն ,
և ուրաջսանս անշին :

Ր ուր կեանն քրիստոնէին սլար
տի դու խաչն , և անձնուրա
յութին . բայց ոչոք զքաղցրութի ,
և զհամեղութի խաչին ծանեաւ ,
եթէ ոչ որ զայն ներքին զգայու
թի ողւոյն ճաշակեաց : Ճանա
լեն նորա , որք զփորձառին , եթէ
քանիօն զուարճութի իցէ լցեալ .
քանզի եթէ 'ի սուղինչ ժամանա
կի անձայնով տրամադրութիւն ստո
րութարշիցի 'ի նոցանէ՝ տրամին , և
անկանին 'ի թախծութիս դառնա
գունեղս : Եւ աշխարհս արդարև
ստապատիր ենթադատութի զար
դար մարդիս համարի դու ապեր
շանս , վնդի աղքատք , տառապեալք
և 'ի խաժամուժ ամբօխէն անդոս
նեցեալք են . իսկ նորա երանելիս
դու զինքեանս վարկանին , և 'ի
խաչն սլարծին , վնդի բնաւք ըստ
հա

հաճոյից իւրեանց հանդիպին : Եւ
 թէ աղքատք են՝ զայս կամին . եւ
 թէ նեղեալք են՝ նեղութիւն ուրա
 խանան . եւ թէ յայլոց քամահին՝ ան
 գոանիլ փափաքին : Արդ՝ ջնք երա
 նագոյն քան զնմ, որք ունին՝ զոր
 ինչ կամին : Իսկ ամբարիշտք , որք
 զաղտեղիս , և զզազիրս խնդրեն ,
 թէպէտ կարծեօք ռամկին երանե
 ցեալք համարիցին , վասնզի ունին
 զորինչ կամին , սակայն ճշմարտա
 պէս ողորմելիք են , վնդի զոր կա
 մին՝ ոչ կամիլ պարտէին : Ի խա
 չին , և յանձնուրացութե մանա
 ճանդասպէս կայանայ կրօնն քրիս
 տոնէական , և որ այլապէս զքի
 վարդապետութին ընդգրկէ , քան
 առաջադրեցելով խաչին խորհր
 դով՝ ի նոյառակէ աւետարանին
 կարի հեռի արտածդի : Չբազում
 ինչ Քն ծածկեաց յառաքելոց ,
 զորս յայնժամ կրել ոչ զօրէին .
 բայց մինչդեռ նք ստակունին տկար
 էին , և ոչ իմանային զորս ասէր՝
 յայտնապէս , և լուիլու նախադու
 չակեաց նց զմատնիլն իւր ազգաց ,
 զայսպանիլն , և զխաչիլն : Պօղոս նո
 րապէս դարձեւոց զկաթն ջամբեաց

ոչ ղկերակուր, որում չեւս էին ըն-
 դունակք. սակայն զՔս քարոզէր
 խաչեցեալ, հրէից գայթակղուի.
 հեթանոսաց յիմարութի. և մինչ
 զբազումս գիտիցէր, զինքն ոչինչ
 գիտել խոստովանեցաւ՝ բայց միայն
 զՔս, և զնոյն՝ ի խաչելեալ: Վաղե-
 մի եկեղեցին զբազում խորհուրդս
 հաւատոյ թագուցանէր՝ ի նորահա-
 լատից, բայց ոչ երբեք զխաչն Քի:
 Վս այսորիկ ճակատոն քրիստոնէի
 խաչիւ նշանի, զի մի ոք զնախա-
 փնս նորին յամօթ համարիցի:
 Քաւ լիցի քրիստոնէին յիմիք պար-
 ծիլ, բայց միայն ի խաչ տն մերոյ
 Յի Քի, որ եղև մեզ իմաստութի
 առ ի հօրէն Ա, և արդարութի,
 և սրբութի: Ինքն խաչիւ վերագ-
 նեաց զմեզ, և ոչ իսկ ոք զպտուղ փեր-
 կութե վայելել կարէ, եթէ ոչ ի
 ծեռն խաչին: Աստուծոյ անտրնո-
 րինէի հարկաւորութի ծագեցաւ
 ուրանալոյ զանձն, զոր եթէ ոք
 առնել ոչ կամի՝ Քի աշակերտ գող
 ոչ մարթի: Եւնէ ոք, ասէ, գայատիս,
 և ոչ ասէ զհայր իւր, և զմայր, և զինն,
 և զորդիս, և զեղբարս, և զքորս, նաև
 զանոն ևս իւր՝ ոչ իտէ իմ աշակերտ ևի
 նիւ:

Ե՛կէ : Եւ որ ոչ Բառնայ , զիսալ իւր , և
 գայ , զկնի իմ , ո՛չ իարեւ իմ աշակերտ և
 Ե՛կէ , (Ղուկասոս . 14 . 26 .) Եւ ըստ
 այլոյ աւետարանչի առէ , Ե՛կէ և
 իսկի զկնի իմ գալ , ուրասցի՛ զանձն , և
 առցէ՛ զիսալ իւր , և Եկեացէ զկնի իմ :
 (Մատթէոսի . 16 . 24 .) Զի որ խնայ
 զանձն իւր ինքուայանել՝ իւրուսցէ՛ զնա :
 և որ իւրուսցէ զանձն իւր վասն իմ , գործ
 ւնա : Ո՛չ ասաց ուրանալ միայն ըն
 հարարութիւնն , զշուայտութիւն
 զարբշուութիւն , զլղջախոհութիւն ,
 զփարթամութիւն , զժառանգութեան ,
 և զայլս , որք արտաքոյ մեր են :
 քանզի այս իր ունի տանելի իցեր
 այլ հրամայէ նաև , զի ուրասցուք
 զմեզ ինքեանս , այսինքն զյատու
 ախորժմունս մեր , և զոր ինչ թե
 լադրէ , և գործէ՛ ՚ի մեզ ոգին ազա
 մայ : Զքնաւս զայսոսիկ ամենեկին
 ՚ի մէնջ արմատախել , և ՚ի բայ ըն
 կենուլ պարտիմք , և զմարմին մեր
 ՚ի խաչհանել հանդերձ մուլութիւն , և
 ցանկութիւնք իւրովք և զկեանն քն
 խաչեցելոյ ՚ի մեզ վերերևեցուցա
 նել : Խիստ է բանս այս մարմնոյ ,
 և արեան , բայց յայտիկ հաւան
 քն , և յայտիկ փրկութիւն մեր կայանայ :

30 ԴՈՒԱԾ. Դ:

Հիմն էրիստոնէական կենաց է ուրա-
շումն անցին:

Աւրացումն անձին է առաջին վէժն
հոգևորի շինուածոյն ենթար-
թանելի: Քանզի զինչ օգտեն բարձ-
րագոյն հայեցողականութիւն զԱ.],
և զերաց անձայնոց, զինչ քաղցր խօ-
սակցութիւնք ընդ Ա.], զինչ կըր-
թութիւնք առաքինութեց, եթէ զմեզ
ինքեանս 'ի սասին խնդրեմք, և
հպարտութիւնք փայտեալք՝ պաշտեմք
զմեզ իբրև զկուռս, և փարիսեցա-
կանաւ ցուցամոլութիւն զայլս ան-
գոսնեմք: Իմաստնագոյն է քան
զիմք՝ փիլիսոփայս, որ զինքն յիմար
հաւատաց. փառաւորագոյն քան
զիմք՝ թագաւորս, որ զինքն քան
զամենեւեան վայրագոյն համարի:
Փրկութի, առաքինութի, և կատա-
րելութի մեր ոչ 'ի վսեմութե բա-
նից, ոչ 'ի նշանս, և 'ի սքանչելիս.
այլ 'ի խաչին, յուրացման անձին,
և 'ի նախատինսն Քի զետեղեցեալ
է: Եւ ոչ ոք երբէք կարացէ, կամ

Ժ

Կ

փրկու.

փրկութե՛ն հասանիլ, կամ զառաքի
 նութի ստանալ, կամ կատարեալ
 ընիլ, եթէ ոչ ուրասցի զանձն, և
 բնաջինջ արարեալ զամ մոլութիւն
 համակերպիցէ զինքն դադարիարին,
 զոր Քմ բեւեռեցեալ 'ի խաչին ե-
 ցոյց մեզ : Սակայն նկատելի է, զի
 ոմայ սիմօն կիւրենացին զխաչն ե-
 բարձ զինի Յն, բայց ոչ մեռաւ 'ի
 նմին . այսպէս բազումք զնստադու-
 նեղ խաչ կրեն, որք ինքեանց տա-
 կաւին կեան, և 'ի յատկէ անձնա-
 սիրութե՛ն, ոչ սոսկապէս վն Ա-
 կրեն : Ո՛վ հաւատալցէր զսէր ան-
 ձին զտեղի ունիլ 'ի խաչին, յորմէ
 այնքան գարշի բնութիւն : Եւ այ-
 սու ամիւն ոչ սակաւք գտանին, որք
 զդժուարակիր խաչ ընդգրկեն, ոմայ
 զի զպատժոց իւրեանց պարծիցին,
 և 'ի մարդկանէ տեսանիցին : Սորա-
 իրաւի կրեն զխաչն, բայց ոչ կամին
 խաչիլ ընդ Քն . զիւրեանս ին-
 քեանս տանջեն, այլ զոչինչ անտի-
 արդիւնաւորին, մանաւանդ ամե-
 նից բարեաց զտուժանս առնեն :
 Բազումք սովորք են դանգատիլ,
 թէ իրք, և պաշտօնք խափանեն
 զնս, զի մի ներքին խաղաղութիւն
 զմայ .

զմայլիցին . բայց ճշմարտապէս որ
ինչ ըզիմանայ անդորրուն մտաց
մերոց՝ ի մէնջ յառաջագայի . վնդի
զդաշինս կռեալ ընդ զգայութեց
մերոց՝ զկասկս զայս ոչ թոյլտամք
խզիլ, փախչելով յայնց ամենից,
որք ընդդիմանան յատկաց օգտից
մերոց : Այս է մարտ ներքին, և
ամպրոպային, որ ի մէջ բանին, և
բաղձանին յարաժամ եղիցի, մինչև
ստորին մասն վերնագունին հնա-
զանդիլ, և ենթարկիլ ուսանիցի :
Եթէ ոք ունիցէր զբարեկամ ծայ-
րագունիւ մտերմութիւն կապակցեալ
ինքեան, ի ներկայութէ որոյ և ոչ
զմի ըսպէ արգարե զըկիլ կարե-
ցէր, ընդ որում ուտել, ննջել,
խօսակցիլ սովորեալիցէր . բայց յու-
մեքէ արժանահաւատէ առաջդի-
ցիւր, զսա նենգաւոր դաւաճա-
նօղ գոլ, որ նենգութիւն հնարէ զըր-
կել զնա ի կենաց . ամ սէր նոյն-
ժամայն յատելութի, և յանհաշտե-
լի թշնամութիւն փոխարկիցիւր :
Ստուգապէս բարեկամս այս է մար-
մին մեր, զոր գգունեմք, և տածեմք,
որոյ ցանկութեցն հետեւիմք, և սա
ընդ տեսակաւ բարեկամութե ըզ

մեզ պատրի, և զհեանն 'ի մէնջ ոչ
 զմարմնոյն, որ երբեմն մեռանելոց է,
 այլ զհոգւոյն յափշտակել ջանայ:
 Ոչ են մեզ ձեռնաւորաց լիք մարտը,
 և առաջագործելիք պատերազմունք
 ընդ բացակայից, և ընդ կարի տա
 րակայացելոց թշնամեաց: այլ ընդ
 ընտանի թշնամւոյն հանապազ պա
 տերազմելի է, որ միշտ դարան դոյ
 ծէ փրկութէ մերոյ: Բաւձոյն մարդ
 զիւր ինքն յինքնն, և զուրիս իւր իւր
 Բէ ոանելոցի 'ի մանապարհի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ե:

Թէ զիսրայէլացիոցն մարտնելի ընդ
 Եւրոպայի, և ընդդէմ Վապուստ
 ախորժակաց:

Նանձարեղատէս ուշագործելի է,
 թէ զինչ ակրիցեմք, յորմէ
 երկնցիցիմք, ուստի՞ ուրախանայ
 ցեմք, և տրամիցիմք: քանզի բոլոր
 սիրտ մեր յայստանի չորեսին զգած
 մունս է, և յայնժամ առ ԱՏ բա
 ջորով սրտիւն դառնամք, յորժամ
 զոչինչ ամենուին սիրեմք, եթէ ոչ
 զիս, կամ քի նորա: յորժամ յիշե
 մեք

մեքէ, եթէ ոչ 'ի նմանէ, կամ վշ
նր երկնիմք, յորժամ ոչ, եթէ ոչ
ըստ նմա, այսինքն ըստ Այ ցա
նիմք, կամ ուրախանամք: Այսո
քիկ շարժմունք սրտին յորժամ
ոչ կառավարին՝ զմեզ նմանս առ
նեն ամ սեռի գաղանաց. բայց մինչ
կառավարին՝ ամենեւին հեղանան,
և զմեզ նմանս հրեշտակաց պահեն:
Այս է արդարեւ երանելի կեանք
մարդոյ, յորժամ ամ ախորժմունք
նորին քանի, և ճշմարտութե հա
մաձայնին, և յայնժամ կոչին ու
րախութիք, և սերք Թք: Իսկ եթէ
ոչ համաձայնին, ցրտէն զմիան, և
կոչին վաճառութիք, և աղմուկ:
Յուցանք էն, որք յաղթիլ, և նոճա
ծիլ ոչ կարեն, եթէ ոչ հանապազ
ընդդէմ նց պատերազմիցիմք: Եւ
այսինքն բանէ ընդհանրականապէս,
և իւր շեղակաւ ատրէն զներգործու
թիւնս ելուզանել, որովք զվարս
զսպել, և զվատթար ըզձակաթու
թիւս սանձահարել վճռիցեմք. քան
զի յայսմիկ ընդհանրականի նախա
պատրաստութե պատերազմի, նոճա
ծելութե, անձնուրացութե, և ան
ջատման յամէ միեկիւարութե ստեղ

Ծոճածոց, բնուէ մեր առ չարն յօժա
 րեալ՝ զոչինչ գտանէ, որ զնա վը
 տագնիցէ, թէպէտև զդէնս ընդ
 դէմ նմա պատրաստել երևիցիմք,
 և վն այսորիկ այսպիսեաց վճռոց
 ոչ հակառակի, մանաւանդ գեղեց
 կուծք առաքինութե այնու կեր
 ալիւ, և իբր յիդէայոջ յղանեցե
 լոյ՝ բերկրի, զնա ընդունի, և գովէ
 զոր նաև ինքեանք անհաւատք, և
 փիլիսոփայք սոյնպէս ընդգրկե
 ցին: Անտուստ բազումք պատրե
 ցեալք՝ զյաղթուէ մոլաւթեց ու
 նայնաբար անապարծին, վնզի բա
 րեաց ցանկութեց զբնութին հա
 կամարտիլ ոչ զգան. բայց յորժամ
 ՚ի մենամարտիլն ընդդէմ մոլուեց
 ոչ առհասարակ, այլ յատկապէս ՚ի
 վերայ միոյ մասնաւորի յարձակին,
 յորժամ զըդիմակ վատթար իղձն
 կորովաբար յաղթահարել ջանան,
 յորժամ իրինչ որքան և փոքրա
 գունեղ հանդուրժելի հանդիպի.
 յայնժամ վերջապէս երևի, թէ
 որքան ունայնք, և տկարք եղեալք
 իցեն նախայղանեցեալքն խորհր
 դածութիք: Ուրեմն զանձնիւրս,
 և զյատկահանս առիթս (որք ոչ եր
 բէք

բէք պակասին) ուրանալոյ զանձն ,
 և զվատթար ըղձակերտութեան նոճա
 ձելոյ՝ նկատել պիտոյ է , և՛ ի սոսին
 զօրեղաբար վարիլ . քանզի այսպէս
 շարժմունք ոգւոյն՝ ի ներքոյ հրա-
 մանի բանին զսպին , այսպէս մո-
 լութիքն արմատախլին : Բայց այս
 լինիլ ոչ կարէ առանց անձանձիր
 ճգանց , որ միշտ գործիցէ . առանց
 խորին մտադրութե , որ ընդ հա-
 մայնս թափանցեացէ , և խուզես-
 ցէ մինչև ցարմատս . առանց մըշտն
 ջնականի բռնութե , որ զսկեռեալս
 ի սրտի զախորժմունս արմատաքի
 խլեսցէ : Քանզի շարժումն կամաց
 մերոց առ Աճ , իբրև ներհակ յո-
 ժարութե ապականեցելոյ բնու-
 թե՝ բռնական է , և վնայսորիկ ե-
 թէ նոր ուժգնութի ոչ տպանո-
 րիցի ի նմա՝ իսկ և իսկ առ մեզ ին-
 քեանս իջանեմք շարժմամբ , որ է
 բնական տկարացեալ կամաց : Բայց
 որպէս զմիտսակար , և զանօգուտ
 խոտս յարծուս պարտիզաց խափա
 նել զի մի աճիցին , և արմատաքի
 խլել կարեմք . սակայն ոչ երբէք
 կարացուք առնել , զի մի վերստին
 իւրովի բուսանիցին . սոյնպէս եր-
 քեմն

բէնն հանգիստի մեզ զախորժմանս
մեր այնու ջանիւ սանձահարեւ
զի զբնութիւն փոփոխեալ գուէ
բեկցիմք : Սակայն զորինչ հոգ ,
զգուշութիւն առ այս իր առնիցեմք
միշտ բնութիւնն յիւժում սկզբան
ապականեցեալ է , և զայլս շարժ
մունս անկարգս արտածէ , յորմէ
հեռուի , 'ի ջանացողութէ մահա
ցուցման ոչ երբէք լռելի գուէ , ոչ
երբէք զէնքն 'ի վայրենկենլիք :
Ապաթէ որ երբեմն օգնութիւն
Այլ զբաջաղնական ներգործութի
առաքինութե գէթ միանգամ ելա
ջանիցէ , այս միայն բաւականանայ
առ 'ի զմեմ հակամարտութի բնու
թէ այնուհեալ յաղթեւ , և առ 'ի
զճմարիտ աղաթութի ոգւոյն սա
նալ : Ոմանք արք քիւք , յորժամ
միանգամ յաղթեալք զբնութե
թի բնութե՝ զարաւ վերաւորե
ցելոյն լիղել , և ծծել համարձա
կեցան՝ այնուհեալ զմեմ սեռ խո
թութեց ոչ միայն առանց զգուշ
ութե ստամոքսին , այլ նաև զոն
արթ , և յօժարական սրտիւ շո
շափեցին : Ահա այնքան օգտա
լիս , և շահաւէտ է , գոնէ միանգամ քա
ջալ

Քրիստոսն էստի : Մասն . 2 : 177
Իսկական ներգործութիւն յաշնել զիւր
ինքն :

ՅՕԴՈՒՍԺ . 2 :

Յաշագոս Իստուաւարութիւն զգայութեան
արգասիւնոց :

Ս ասն զի 'ի ձեռն աշաց սովոր է
բանիլ ճանապարհ մոլուէց,
զնն պիտոյ է ամենեւին 'ի բացդար
ձուցանել յամէ, նաև 'ի վայրկենաց
կանէ հայեցմանէ որոյ և իցէ իրի, որ
սու մեղս հրատուրել, կամ 'ի կառա
րելուէ յետս քարշել կարիցէ, ոյ՛
նու ամենեւին զգուշութիւն, և արագու
թիւ, որով որ 'ի տեղւոյն ախտաժե
տէ, և ժամասհարէ հեռանայ : Արդ՝
եռեակ է ակն, որով իրք ստեղծե
ցեալք հայեցեալք լինին : Առա
ջինն է կենդանական, յորժամ միայ
նով զգալեալ գեղեցկութիւն, և չքնա
ղութիւն իրին մարդն զուարճանայ,
և յինքեան արտաքնութեամբ տեսնու
յալէ, և ոչ զայլ ինչ մտածէ : Երկ
րորդն է փիլիսոփայական, յոր
ժամ 'ի վայելչական չափակցու
թիւն, և 'ի համայարմարութիւն միւ
սանց

սանց իրին տեսեցելոյ՝ իմացութիւն
 ցանկութիւն ուսանելոյ զարթուց
 նի առ ի հետազօտել զբնութիւն, և
 զյատկութիւն նորին : Երրորդն է
 քրիստոնէական, յորժամ ի տեսու
 թէ ստեղծուածոց միտն վերանայ
 առ ստեղծողն, և սիրով նորին վա
 ուի : Այսու ահամբ այր հաւատա
 ցեալ յամ իրս նայի, ի ձեռն այս
 երևելեաց առ աներևոյթ Ածն
 ամբարձեալ, որ է ճշմարիտ գե
 ղեցկուի, յորմէ իբրև յաղբերէ ամ
 ադուք ստեղծեցելոյ գեղեցկութե
 արտաբղխին : Վսղի նա է որ ճշմար
 տապէս է, յորում ամ իբք ճշմար
 տապէս են քանզի յիւրեանս ին
 քեանս ստուգերք են, և պակասին,
 և յատկապէս ոչ են : Արդ՝ ամե
 նից զգայութեց կեանն յիրէն ին
 քեանց առարկեցելոյ կախի, ոմ
 կեանն մարմնոյն ի հոգւոյ : Քան
 զի կեանն աչաց ի տեսութե իրաց
 կայանայ : կեանն ահանջաց ի լսման
 ներգաշնակաւորութե, և ձայնից
 այսինքն յորժամ տեսողունն ի հա
 յեցման իրի գեղեցկի հեշտանայ,
 և լսողունն զուարճանայ ի համա
 ձայն քաղցրահունադութե ձայնից,
 և

և նու՛ն ագարանաց : Արդ՝ յայսմա-
նէ համահետեի, թէ զգայուԹեց
մահն ո՛չ այլինչ իցէ, քան անջա-
տումն յայնցանէ, յորս կեանն նո-
ցին ենԹակայանայ : Բայց չիք ինա-
տակարագոյն կենի քրիստոնէակա-
նի, քան կեանն զգայուԹեց, քան-
զի մինչ ոգւոյն զօրուԹիքն ընդ-
պատկերակերպուԹե, սա ի զգայու-
Թեանց մարմնոյն, յօդի՛ն գրեԹէ
անլուծանելեալ կապակցեցեալք
իցեն, համաշարԹեցեալ ՚ի զգայու-
Թեց երևակայուԹին՝ զբանական
զօրուԹիս ապականէ, և փոփոխէ,
և քարշէ զկամն, զի վերջապէս վատ
Թար հեշտուԹեց զհաճանուԹիւն
տայցէ . յորմէ չարէ այլապէս խոր
չիլ ո՛չ կարէ, եԹէ ոչ զգայուԹիք
ի ինաստակարաց հեշտուԹեց յետս
քարշիցին . իսկ արդ՝ մահ զգայու-
Թեց, զորմէ է բան, կրկին կերպիւ
հանդիպի, Ֆիզիքապէս, և բա-
րոյականապէս : Ֆիզիքապէս՝ յոր
օրմ զգայուԹին ամենևին յա-
ռարկսն իւրմէ հեռացուցանի,
ոմ մինչ աչքն յամէ նաև անիմա-
սակարէ գեղեցկուԹէ յետսդար-
ձուցանին, տկանջքն խցին ընդ
դէմ

Դէմ որոցեւիցէ բանից, և գաշկա-
 կաւորմանց բերկրեցուցչաց: Բա-
 րոյականապէս՝ յորժամ զգայուին
 ոչ յինքենէ իրէն, այլ ի վայելմա-
 նէ իրին հրաժարի, այսինքն յոր-
 ժամ ակն տեսանէ, ահանջն լսէ,
 բայց յիրաց տեսեցելոց, և լսեցե-
 լոց ամ ախորժումն հեռացուցա-
 նի: Առաջին մասն, կամ անջա-
 տումն առաջովագոյն, և գիւրա-
 գոյն է, միայն թէ խոհեմութիւն կո-
 ռավարիցի: Բանզի գիւրագոյնէ
 յամէ առ թէ վատթար հեշտու-
 թիւն խորշիւ քան զբարեկարգու-
 թիւն ի նմին պահել: Միւսն ծանու-
 վտանգի բացագրեցեալ է. վնդի
 հրասպառանք զգայուէց զվեժ ուժո-
 նութիւն ունին, և սակա համահաւա-
 նութիւն, և համահրութիւն կարողու-
 թեց՝ գիւրագունեպապէս զհոգին
 հակեցուցանեն առ մարմնական հե-
 տութիւն: Եւ զի գրեթէ ընդ կա-
 թին զզգայութիւն վաղաքշէլ ա-
 վորեցաք, թէպէտ յետայնորիկ ճա-
 նաչիցեմք թէ ուրբան հոսանուաք
 իցեն, և սնուաք հեշտութիւն նո-
 ցին, և թէ զուրբան ծանուհս տու-
 թանս հոգւոյն ներածիցեն. սա-

կայն մնան զնոցանէ նախադանե-
ցեալք ծանօթութիք, և սրտակերք
բևեռեցեալք ՚ի կարողութիս, մին
չև երկար սովորութի մտածութե,
և հակառակ ներգործութիք առ
սակաւ սակաւ ոչնչանան, և վճիտք
սկզբունք քրիստոնէականի կենի,
՚ի միտն պատուատարին: Ոգի է Աճ,
և ներգործութի մաքրագունեզ,
առ որ ոչոք հասանիլ կարէ, եթէ
ոչ ամալք երևակայմանց փարատեա
ցին, իսկև ինքն մարմինն, և զգայու
թիքն հանապազորդականաւ սովո
րութի մահացուման՝ իմնասէս
հոգևորք լինիցին:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Է:

Յաղագս Տրդման ընդդէմ որդոց, և
ընդդէմ մարմնոց:

() ամենայն բարիս արտաքինս,
՝ զիմ վայելչութի աշխարհի,
զիմ փափկութի լքել, և յաղթել
առն Այ երկիւղածի, և ՚ի կրթու
թիս առաքինութեց յօժարակամ
տքնութի պարապողի՝ ոչ է դժուա
րին, բայց զկերակուրս մարմնոյն
Ժ Թ Լ ՚ի

'ի բայց բառնալ ոչոք կարէ • քանզի
 կազդուրելի ուտելով, և ըմպելով,
 որ ըստ օրէ ստիպէ հարկանորու
 թիս այս : Բայց քանզի սա ինքն
 համեղ է մեղ, ընդդէմ այսմ համե
 ղութե պատերազմելի է, զի մի գա
 ըան գործիցէ ցանկութիւն, և այն
 զոր առողջութե աղագաւ առնել
 ստիպիմք, փոխարկիցի 'ի փափկու
 թի, որ բազմիցս յառաջէլ ջանայ,
 մինչ հետեւիլ պարտի : Բնական
 կարօտութե սակաւք բաւականա
 նան, բայց որ նմա բաւական է՝ հեշ
 տութե սակաւ է : Բազմիցս չդի
 տեմք, արդեօք զօգնութի խնդրի
 ցէ անհրաժեշտ հոգածութի մար
 մնոյն, թէ սուտակասպասութիւն
 ցանկութե զմեզ պատրիցէ • և յայս
 միկ անստուգութե զուարթանայ
 ապերջանիկ հոգին, ունի բարու
 ըանօք առողջութե զանբարեխա
 նութիւն արտաբասրիցէ : Այս
 ցիկ փորձութեց, վնդի հանապա
 զորդականք են՝ հանապաղ ընդդի
 մանալի է, և այնու բարեկարգու
 թք նպարելի է՝ մարմինն՝ զի մի ըզ
 միանդրն հարկանորի սնուցման ան
 ցանիցեմք : Չիք փրկանէտադոյն
 հոգ.

հոգւոյ , և մարմնոյ , իբրեւ զչափաւոր, զհամեատ, և զողբեալահ սեղանն : Զվառթար ակորոժմունս գիւրապէս սանձահարէ , որ առատութիւն կերակրոյ , և ըմպելոյ զլուցիկ նմիւն մատակարարէ : Զմեծապատրաստ խրախուժիւնս , և զկոչունս խնդրել , զնոցանէ խօսիլ , և զայնս մտածել՝ այնց մարդկանց է , որք զերկրաւորս և եթ խորհին , և որոց Աճ որովայնն է : Իսկ քրիստոնէայն , ունի մարդոյ ապաշխարողի վայելէ , և ոչ իսկ խորհի զկերակրոյ , եթէ ոչ՝ ի ստիպել հարկաւորուե . և յայնժամ առ սեղան այնու նախապատրաստութիւն սրտի մատիցէ , ունի թէ միայնով հացիւ կերակրիլ , և զջուր ըմպել պարտիցէր . յորմէ լինի , զի իցէ նմա համեղագունեղ որինչ վերայաճելեալ լինիցի : Եւ զայս գիւրապէս իւրաքանչիւրոք պահեսցէ , եթէ ըղճոմս , և գրեթէ զանհաւատալի ժուժկալուիս նքց զմտաւ ածիցէ , և առաջի աչաց իւրոց դնիցէ զՔրիստոս (որում նմանիլ պարտի) լեղեալ , և քացախով արբուցեալ : Ոգին առ այսոսիկ ուշագիւր եղեալ՝ ոչ

մտադրէ կերակրոց : Իսկ 'ի մըրց
ման ընդդէմ մարմնոյ՝ նախ՝ հեռ
ցուցանելի է ամ տալիթ փորձուն ,
'ի համայնս պահելով զհամեստու
թի , և զխատու թի , իսկ և զժուժ
կալուի ամենից զգայութեց : Դար
ձեալ . խորշելի է յընտանեկցութի
ամենից կանանց . քանզի մեծ է
աւժգնութի լուցկի 'ի զանազան սե
րի , և առ այն երկաքանչիւրն բն
րի , առ որ հրապուրէ օրէնն բնու
թի . թէ և վերին մասն հակառա
կիցի . քանզի 'ի միտս ներասեւեռի
մարմնական պատկերն , և բազմիցս
վերադառնայ ներհոսելով 'ի սրտի
զանքութելի վերս : Չգուշանալի է
վերջապէս , զի մի կարի շարահոսի
ստարիտէ զմեզ . Կանգնի ուր և երկն ,
արեւն Գլորիոյեալն :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Ը :

Յազաֆս շարեաց լեզուին , և յազաֆ
բարեաց լուռութի :

Դ խոճարին է սակաւութ բացա
տրել , թէ որքան չարիք , և
մնասք 'ի լեզունէ յաւաջագայիցին :
'Ի

'ի բազմախօսութե ոչ պակասիչ
 մեղք՝ վճիռ ողւոյն սբյ է . (Ընտ
 խոյ . 10 . 19 .) Քանզի շատախօսու
 թին է աղբիւր մոլութեանց, նշան
 տգիտութե, ցուցակ յիմարութե,
 շիջումն ջերմեռանդուն : Դրեթ է
 ամ խօսք 'ի հպարտութե ելանէ .
 քանզի խօսիմք, զի ուսուցանիցեմք,
 զի զմեզ իմաստունս գող, և խոհեմս
 ցուցանիցեմք : Իւրաքանչիւրոք հա
 մոզէ զինքն, թէ զբազումս գի
 թէ, զորս յօժարաբար շաղակրա
 ւէ, զի իրինչ գող երևիցի : Արպէս
 ապականեցեալ օդն սակաւ առ սա
 կաւ առքարչեցեալ՝ ապականէ ըզ
 մարմինն . այսպէս շատախօսութին
 խանդարէ զհոգին, և զկորովու
 թին նորին մեղկացուցանէ : Քան
 զի անտուստ յառաջագային անա
 ռակութիք, տրտունջք, բամբա
 սանք, ստութիք, կռիւնք, խեղկա
 տակութիք, և ամ չարիք : Ընդվայր
 ոշխատի, զի զպարգև տղօթից, և
 զներքին խաղաղութի ընկալնուցու,
 որ զսանձ, և զսրահալանութի բե
 րանոյ իւրոյ ոչ գնէ : 'ի զիւր վաս
 տակի զյատուկ պակասութիս իւր
 վերուղղէ, որ այլոցն է հետսքը .

քիր, և կշտամբից: Այսու Թակար
 Թիւ բաղումք սլարուրին • զայլ
 յանդիմանեն, զինքեանս շողոքոր
 Թեն • զայլս ցածուցանեն, զին
 քեանս, և զիւրայինս, ամբարտա
 ճանօրէն բարձրացուցանեն: Կա
 րի սակաւք են որք յայտմանէ մո
 լուծէ հրաժարիցին, որք զվարս
 իւրեանց այնուէս անստգտանելի
 ցուցանիցեն, զի ոչ յօժարաբար զ
 տարին յանդիմանիցեն: Այնքան
 արդարև այսորիկ չարի յօժա
 րուծին զմիտս մարդկանց յափշ
 տակեաց, մինչդի նոքա ևս, որք յայ
 ճոց մոլուծեց կարի բացատ մեկու
 սացան, յայսմիկ, իբրև 'ի վերջին որս
 Գայթն գիւնին ապերջանկօրէն ներ
 անկանին: Ուսոյց ինձ այր ոմն
 մեծ, Թէ ոչ երբեք ետես զմարդ
 որ շատախօս 'ի բարի գործս յարա
 տեւալ գոլ: Ապաքէն իր մեծէ
 լուսկացուծին, որով 'ի հաղորդա
 կցուէ մարդկանց հեռացեալք՝ ու
 սանիմք խառնել զխօսս ընդ Այ:
 Քանզի լեզուն ընդ վայր լռէ, ե
 Թէ ոգին ոչ խօսիցի ընդ Այ:
 Զհամայնս՝ զորս կրեմք, այոինքն
 զգրպարտուին, զհալածանս, զհիւ
 ան

անդուլթիս , և զվշտագնուլթիւնս
հոգւոյ՝ լռուլթիւնն սրբացուցանէ .
քանզի որ զայստօիկ համբերուք տա
նի , և լռէ , զոհէ Այ զմարմին , զեն
թաղատուի , զկարողուիս , զհոգին ,
և զամբ բարիս իւր . բայց յայսմանէ
նմանի Քի , որ իբրեւ զգաուն առա
ջի կտրչի իւրոյ անմառնչ եկաց , և
ոչ եբայ զբերան իւր . վերջապէս
աղատ լեալ յամէ վրդովմանէ՝ ան
գորրականաւ ժառանգուլթիւնիւրոյ
ինքեան զմայլի : Երբեմն արդարեւ
հարկաւոր է ջատագովուլթի ան
ձին , բայց մեծ զգուշուլթի սունե
լիէ , զի մի անդրանցանիցէ զչամբ
քրիստոնէականի համեստուլթէ , և
խոնարհուլթէ : Բայց հազիւ հան
դիպի դիպունած , յորում ոք զհամ
բաւ իւր ջատագովել պարաւան
դիցի , եթէ ոչ կամ զհրապարակա
կան սրշտօն ունիցի , զոր առ 'ի գործ
ածել՝ լինիցիւր անընդունակ , ե
թէ բարի անուն նորին 'ի ձեռն
զրպարտուէ վատահամբաւիցիւր .
կամ մինչ անիրաւ զրպարտուլթին
եգեալ 'ի վր միոյ՝ 'ի նախատինոս
այլոց գառնայ , որք նախախնա
լի են , կամ յորժամ ոք 'ի յօրիւ

Նաւոր վերականգնէն զճմարտութե
թէ հարցանի: Իյայլս իրս ապա
հովագոյնէ այնքան լեզունաւ, որ
քան սրտիւ լռելն քանզի օգտե
իսկ ոչ արտաքին լականացութիւն,
եթէ ի ներքս բաղձանքն վրդով
եալք աղմկիցին: Լաւ էշէ, ասէ
մարդարէն, և լաւ է ի բարեաց,
(Սաղմոսի. 38. 3.) Արդ՝ եթէ ի
բարեաց խօսից երբեմն ի բաց կալ
պիտոյ է սակա աղնունութե լաւ
թէ, որչափ ևս առանել ի վնաս
տակարաց, և յանօգտից: Իմաստն
գոհնէշէ, որ գիտէ լաւ և քանզի զշ
սմարագոյնէ գիտէն լաւ, քան խօսիլ:

30 ԴՈՒԱԾ. Թ:

Յաղագս բարի, և լաւ բերիւնաւ, և յ
դագս ապերժանիւնաւ նոյին, որ
անյարմար վախճանաւ գործէն
զատուիւնաւ:

Ոչնչ բանականի բնութե ճշմարտապէս, և ինքեան բերկ
րալիէ, եթէ ոչ կեանն ըստ առա
քինութե: Քանզի որք ռամկին
բերկրալիք երևին, զճմարիտ, և
զվճիտ

զվճիտ բերկրութի ոչ ունին , վնդխ
 փնքեանք իրերաց հակառակին , և
 որ միում հաճոյ թուի՝ այլում
 անհաճոյ լինի . որ միում քաղցր՝ այլ
 ում դառն երևի : Այսպէս անու
 ռակն՝ ի վատնումն գրամոց , ագահն
 ի սպահելն , և ի սպահականելն զայնս
 բերկրի : Ստուգապէս այսօրիկ
 բերկրութեք ոչ են ըստ բանին ,
 որ հասարակ է ամենեցունց , այլ
 ըստ ապականութե բաղձանին՝ ի
 բանէն պակասուի : Ուր քիմն ջեր-
 մամբ տապացելոյն զուղիղ ենթա
 դատութի առնել չկարէ զհամոյ ,
 և զհամեղութէ կերակրոց . այսպէս
 և ոչ զգայութի առն մոլեկանի է
 ընդունակ բերկրութե , որ յառա
 քինութե ըմբռնի : Ի՛նչ թէսկտ
 բարին զգալի ներազդմամբ բնու-
 թե ամենեցունց հաճոյ թուի , բայց
 թէ որով բարեկարգութե հաճոյա-
 նալ պարտ իցէ , և զինչ ի կիրառ-
 ման նորին սպահելի իցէ՝ սակաւք ճա-
 նաչեն : Առ մեծագոյնս մարդն հաս-
 տեցեալէ , քան թէ առայս , զի ծա-
 ռայիցէ փափկութե զգայութեց : Տե-
 սութի , և վայելումն ծայրագունե-
 լի բարւոյն է վախճան նորին . իսկ

անբան բնութե վախճանն է հեշտութի զգայութեց : Բայց քանզի մարդն զճշմարտութիւն տեսանել ոչ կարէ, եթէ ոչ 'ի ձեռն տեսակաց, և երևակայմանց 'ի զգայութեց առեցելոց, և ոչ բանական կարողութիւն զպաշտօնս իւրեանց վարել կարեն 'ի մարմնի չարութիւն զգածեցելոյ . վստայտորիկ պատկանի առ բնութի մարդոյն զբանական, և զբարեխառն հոգածութի մարմնաց իւրոյ ունիլ, ոնզի մարմնաւոր կարողութիւն յարմարագոյնք լինիցին, և զուարթագոյնք առ 'ի դործածել զպաշտօնս իւրեանց : Ապա թէ որ վախճան կացուցանիցէ 'ի յայնս, որք առ մարմինն պատկանին, որքոն եթէ զկերակուր առնուցու միայն վստ հեշտութե . սա ասանց կարծեաց մեղանչէ, թ իւրելով զկարգ բնութե, որ եդ զխորթելի համ 'ի կերակուրն, ոնզի այնու քարշիցէր առ հարկաւորս կենի կերակուրս, ոչ զի 'ի նմին ըզվախճան իւր դնիցէ, ոնզ զանասունս, որք զուրկք են 'ի բանէ : Ստոյգ է արդարեւ, թէ ոչ կարէ մարդն յայսմիկ կենի յամէ բերկրութե

Թէ զրկիլ . քանզի կամ երկրաւոր
 րօք , կամ երկնայնովք բերկրի .
 բայց ո՞րքան առաւել երկնայնոց
 բաղձայ՝ այնքան մեծագունիւ տաղա
 կուԹի՞ք յերկրաւորաց գարշի : Եր
 կաքանչիւրովք 'ի միասին , և հաւա
 սարապէս բերկրիլ ոչոք կարէ : Բա
 զումք են ևս , որք սղայծառուԹիք ,
 և գեղեցկուԹիք առաքինուԹեան
 առաւել՝ քան ինքեամբ առաքինու
 Թիք բերկրին : Առ սերն Այ ձըկ
 տին , վնդի գերամբարձէ , և վսեմ .
 վարեն զկեանս խառագոյնս , վնգի
 ուժգնուԹի իմն , և քաջուԹի հոգ
 ւոյն փայլէ 'ի նմին . խնդրեն զներ
 քին խաղաղուԹի նորին համեղու
 Թիքն համազեցեալք . զճանապարհ
 փրկուԹի գիտել փափաքին՝ ուն
 զի գիտիցեն . և զմի գրեանս զայն
 մանէ ընձեռօղս յուզեն , ունզի զճա
 րակ մատուցանիցեն հետաքրքրուէ
 զճանապարհ կատարելուէ յափշտա
 կեն ուռուցմամբ իւրք ոգւոյն , և
 ԹագԹագուն սիրով յատկի գերա
 ղանցուէ . իրաց բարձրագունից ըզ
 ծանօթուի խնդրեն , և զլոյսս , որովք
 են տոգորեցեալք՝ իւրեամբք ինք
 եամբք զմայլիցին , և ոչ աստուծով :

կամին զայնս՝ որք ինքեանց հաճոյ
 թուին, և ոչ զորս կամի ԱՃ: Եւ
 զայնս, զորս ԱՃ կամի, վն այսո
 րիկ կամին՝ զի բերկրեցուցանեն,
 և ոչ զի կամի ԱՃ: Այսպէս կու
 թիւ մօլորութիւ պատրեցեալք՝ ըզ
 քաղցրութիւ ժառանգութեւ առա
 ւել սիրեն, քան զիրն ժառանգե
 ցեալ: և մինչ մանաւանդ ապէս հա
 ճատան զինքեանս Այ ծառայել
 զմիտս իւրեանց հաճեն, և ոչինչ
 օգտին, և վերջապէս զոչինչ դտա
 նեն՝ ի ձեռս իւրեանց, եթէ ոչ
 զսէր անձին, և զհպարտութիւ:
 ԱՃ ուրեմն խնդրելի է ոգւով ճշ
 մարտութեան, վն ինքեան միայն,
 և ոչ վասն բերկրութեան: Ըզ
 իննս աշխատանայ, պապերաւմի, և
 խաւարի է իտի աւրախումի, հանգիստ, և
 հանդերձութեանն ապագայի իննի վերա
 պահին:

ՅՕԴՈՒԱԾ . Ժ :

Կարծեօք լարի՛մք :

Ի աւանտի վճիռ ամենեցունց է ,
 թէ կարծեօք վարիմք . բայց թէ
 որքան իցէ ուժ գնու թի կարծեաց՝
 ոչ ամենեքեան ըմբռնեն : Սա զիչ
 խանութի 'ի մարդիս , կամ մանա-
 չանդ զբռնաւորութի 'ի գործածէ
 սկսպէս , և զարմանալի կերպիւք .
 սա երջանիկս , և թշուառս , աղ-
 քատս , և փարթամս . առողջս , և
 հիւանդս ըստ իւրում հաճութե
 առնէ : Քանզի ոչոք երանելի , ոչոք
 հարուստ , ոչոք առողջ է , եթէ ոչ
 կարծիցէ զինքն գու : Սա մարդ-
 կանց զուրախութի , սա զտրամու-
 թի առատի , ըստ որում նոքա
 կարծեն . քանզի այսոքիկ ակտո-
 ժակք առաւել կայանան 'ի կար-
 ծիս , քան 'ի յօգտութե , կամ յան-
 օգտութե իրին ներկայի : Բա-
 զումք սովորք են ուրախանալ ,
 կամ ցաւիլ 'ի նախայղացելոյ բա-
 րութե , կամ 'ի չարութե իրին ա-
 պագայի , որ միշտ մեծագոյն է 'ի
 կա-

կարծեաց, քան ըստ ինքեան իրին
 լինիցիւր 'ի ներկայութեան իրին:
 Քանզի ներհմտութիւն ուսաք, թէ
 'ի դաւ բարւոյն՝ զոր յուսայաք
 կամ չարին՝ յորմէ զանգիտեաք
 վիշտ սորին, և զոճարձութի նորին
 կամ նոճաղի, կամ ամենեւին ոչնչ
 նայ: Դարձեալ. կարծիքն ոչ միայն
 գործէ, զի որ ապառնի է, ներկայ
 լինիցի, այլ նաև 'ի մի վերանկ
 զայնս, որք ըստ մասանց, և 'ի զա.
 նազան ժամանակս հանգիսեւելքն,
 և զբոլոր ուժգնութի իւր 'ի վայր.
 կենի 'ի գործածէ: Ո՛վ զպատիւ,
 զգովութի, զմեծ համարումն մա.
 տուցանէ մարդկանց, և գործոցն
 ցին, եթէ ոչ միայն կարծիքն: Բո.
 լորի տիեզերի փարթամութիւն, և
 արժանապատուութիւն միում շարա.
 բերեալք՝ ոչ բաւեն, զի նոքօք չ
 տասցի, եթէ կարծիքն ոչ հաւա.
 նիցի: Համան էր առաջինն 'ի թա.
 դաւորութե արտաշիսի, և զանչափ
 ստացունածս ժառանգէր, և սա.
 կայն կարծեօք իւրովք ապերջան.
 կագունեղ՝ զինքն ոչնչ ունիլ հա.
 մարէր, զի այր ոմն գերի 'ի մտա.
 նելն նր 'ի պաշտոն արքունի՝ ոչ
 ելա.

ելանէր յօտն կալ նմա : Գոյ և այլ
 մեծագունեղ չար կարծեաց • քան
 ղի ղներկայ ժամանակն յերկար տա
 րածէ , և աճեցուցանէ , ուր թէ
 ոչ երբէք մեռանելոցք իցեմք • Իսկ
 զանեղրանալի տևողութի յաճիտե
 նականութե այնպէս համատեղմէ ,
 և նուազեցուցանէ պակասութի
 մտածութե , մինչդի յոչնչէ զյաճի
 տենականութի , և 'ի յաճիմէնա
 կանութի զուինչ առնէ : Նաև ղին
 քեանս մուլութիս , և զմեղս ոչ բա
 նիւն , այլ կարծեօք չափեմք , յորմէ
 լինի , ղի յողունք , յորժամ 'ի մուլու
 թէ խմբէ խորշին 'ի ներհակն ար
 շաւեն : Այսպէս զզոնեալն յագա
 հութի ' լինի շուայլ • անհանգիստ
 լինի , որոյ պղերգութի կշտամբի •
 'ի յերկչոտութի խոտորի , որոյ հա
 մարձակութի յանգիմանի : Յառա
 ջագայի վերջապէս 'ի կարծեաց , ղի
 զմէնջ ոչ 'ի ճշմարտութե անտի , ոչ
 'ի յանկեղծ վկայութե յատկի խըղ
 ճիմտաց , այլ 'ի ստապատիւր վար
 կելութե մարդկանց դատիցեմք :
 Այնքան է ունայնութիւն , և խե
 լագարութի մեր , մինչդի այնու կե
 նիւն ոչ շատացեալք , որով 'ի մեզ
 ին

քնքեանս կեամբ, զայլ ցնորական,
 և զսնոտի կեանս խնդրեմք յիդե
 այոջ, և ՚ի կարծիս այլոց, որք ըզ
 մեզ բազմացս ոչ ճանաչեն, և ոչ
 տիրեն, և որոց զգատաստանսն մեք
 ինքնին երբեմն արհամարհեցաք:
Այսպէս զճշմարտիւն կենիւն զանց
 արարեալք՝ զայն պճնեւ, և պահ
 պանեւ ջանամք, որ յայլոց կախի,
 այնքան՝ մինչդի ինքն գիտելն մեր
 ոչինչ գոլ համարիցի, եթէ ոչ ըզ
 մեզ գիտեւ այլքն գիտիցեն: Արդ
 յայոց մոլորութեց, և պատրանաց
 ոչոք բան զերծուցանեւ զմեզ կա
 րէ, եթէ ոչ Ածային շնորհն ՚ի
 միտս մեր զճշմարիտ լոյս ներհե
 ղուցու: Քանզի ճշմարիտ, իմ ստա
 է իւրաքանչիւրոյ իարծիքն, ըստ որում
 ճշմարիտ, իմ տգով լուսով տգորի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԱ:

ԶԳԻՐՈՒՄԻ ԴՐԻՄՈՒՄ ԲԱՂՆԱՅԻ ԱՆ
 ԳՈՒՆԷՆ:

Բարի է ամ գիտուի, որ ճշմար
 տութե համաձայնի: Բայց որ
 նկրտի զփրկուի իւր երկիւղիւն, և
 ԴՈ.

գողութիւն գործել , զայնս նախապէս ,
 և հոգունակաբար գիտել զփոյթ
 տարցէ , որք մերձաւորագոյնք են
 փրկութե , վսզի ժամանակն սուղ
 է : Ոչինչ օգտէ մարդոյ զյոլովս գի-
 տելն , եթէ զկարգ , և զեղանակն
 գիտելոյ զանցարասցէ : Վճիռ յա-
 կաբայ սուաքելոյն է , թէ , Որո՞ գի-
 րէ զբարի առնել , և ոչ առնել՝ մեղ-
 է նմա . (Յակոբայ . 4 . 17 .) Ուր թէ
 ասիցէր . որ առնու զկերակուր , և
 ոչ մարսէ՝ փնասակար է նմա : Քան
 զի անմարս կերակուրն ոչ սնուցա-
 նէ , այլ փնասէ . սոյնպէս՝ և բա-
 զում գիտութիւն առանց ընտրութե
 ներմուծեալ 'ի հոգին , եթէ ոչ
 հրով հեղեալ սիրոյն եփիցի , և 'ի
 վարս անդրահեղանիցի՝ 'ի վատ-
 թար , և 'ի փնասակար հիւթս փո-
 խարկի , և եզերի 'ի դատապար-
 տութի : Երկու են , զորոց մարդն ,
 մինչդեռ յայսմիկ աշխարհի պանդխ-
 տի , հոգացող լինիլ պարտի , այս-
 ինքն զի զկեանն հոգւոյ , որ 'ի շը-
 նորհս Այ կայանայ , և զկեանն
 մարմնոյ պահպանիցէ : Բայց ըզ-
 կեանն հոգւոյն բազումք արհամար-
 հեն , և ամ գիտութի , և գիտաւո-
 լու .

բուժի նոցին , և ամ ջանացողուն
 առ կեանն մարմնոյ ուղղի , և առ ի
 զայն հեշտութիւն անցուցանել պա
 րաբերի : Ան այսորիկ խաւարաւ ,
 և միգաւ բազմաւ զաչացու եղեալք
 զհետ ցանկունց իւրեանց գահա
 վիժականաւ սրընթացութիւն ար
 շաւեն , խոհեմութիւն մարմնոյն սլան
 ցեալք են արգեօք , բայց ի գիտու
 թէն արդարոց զրկեցեալք : Ար
 եթէ մարդկան , որպէս իմաստունն
 ասէ , ապէւիէ , որ իմաստաւաբար ի
 օր , (Սիւսիայ 37 • 23 •) ապաքանիւն
 առաւել սոքա ատելիք են Այ ,
 որք իմաստակաբար կեան , ոչ միայն
 ի բանս , այլ նաև ի կեանս են խա
 բեբայք , և ստախօք : Չգիտուն
 Այ , զոր ոչ ունին ունիլ պար
 ծին . և զճանապարհս նորին գի
 տել կամին , ոմ թէ զարդարու
 նորին խնդրիցէին , յորմէ կար
 օտարք են . զայլոց աւակառութիւն
 տեսանեն , զիւրեանցն ոչ . զայլ
 վերուղղեն , զինքեանս ոչ . զայլ
 այինսն հոգան , զիւրայինսն ոչ . և
 մինչ մոլութիւնք լիք իցեն , զառաքի
 նութիւն , յորոց զուրկք են գար
 շահնար կեղծաւորութիւն քարոզեն .
 իսկ

խի զլարիսն, որովք առատանան՝
 խորամանկաբար թագուցանեն ։
 Բայց զԱԾ պատրել ոչ կարեն ,
 որոյ լոյսն քան զարեգակն պայծա
 աագոյն գոլով՝ ի ներքին խորշս սրբ
 ան թափանցի , և լուսաւորեալ
 զգաղտնիս խաւարին , որինչ ի նմին
 գաղի՝ յաւուրն յետնում յայտնեա
 ցէ ։ Եւ երանի թէ յայսմիկ յաւի
 տենականի , և պայծառագունեղև
 լուսում , իւրաքանչիւրոք զբիծս ,
 և զանկատարութիս իւր նկատիցէր ,
 իւրաքանչիւրում ումեք դիւրագու
 նեղ լինիցիւր զայնս մաքրել , և
 վերուղղել ։ Քանզի մինչ զպակա
 տութիս մեր կամ յիւրեանս ինքեանս
 և ի խաւարի ճանաչման մերոյ , և
 կամ ի ճաճանչս Աճայնոց կատա
 րելու թէց ներագիտել կարիցեմք ,
 առաջին ճանաչումն ձմերայնոյ աւ
 ուր ցրոոյ , և խաւարամածի նման
 է . միւսն աւուր ամարայնոյ ջեր
 մոյ , և լուսաւորագունեղև համե
 մատի , որ ճառագայթիւ իւրով ըղ
 փոքրագունեղս , և գրեթէ զան
 ըմբռնելիս արատս հոգւոյն բա
 նայ , և զհուր վառէ , որով կիզին ։
 Արդ՝ զլոյսս զայս տեսանել ոչ
 կա .

կարէ, և ոչ առ Աճ գնալ, որ յի
քենէ ոչ արտելանէ : Յասարած
մայնում է՝ ճշմարտութի, և լծիս փ
ստութի • արարածոյ նի՝ ունիւն գոյ, եւ
ոչ անհնարին տոտապել, ստութի, և յի
ճարութի :

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԺԲ :

Վաստ յարիի կամեցողութի :

Բնաւքն, զորս աստ առնեմք յա
կաւ կամաւ մերով, որ է Աճայ
նոյ կամին հակառակ, փայտք են
հրով անշիջանելաւ 'ի հանդերձե
լում այրելիք : Քանզի դժոխն ոչ
այլ ինչէ՝ քան յատուկ կամք, որ
էթէ ոչ իցեր՝ ոչ դժոխ, և ոչ դեք
իցէին : Վասն այսորիկ ամ չար, և
ամ թշուառուն ասլերջանկաց դ
տապարտեցելոց՝ յատուկ կամքնէ,
որ Աճայնոյ կամին խստապարա
նոցաբար հակառակի : Սոյնպէս ևս
յայսմիկ աշխարհի, որքան նոճաղ
մարդն յատուկ կամաց իւրոց առ
յենու, այնքան տռանել 'ի դժո
խոց հեռանայ, և յաւիտենականի
երջանկութե մերձենայ : Եւ էթէ
ամանք

ովանք իցէին յայտմ աշխարհի
 զուրկք ամենեւին 'ի յատուկ կա-
 մաց, սոքա ինքեանց կարիցէին ըզ-
 ժառանգութի արքայութե երկ-
 նից ստոյգ յուսով խոստանալ :
 Բայց թէ որով կերպիւն յատուկ
 կամն 'ի վայր դնիլ պիտոյ իցէ, սա
 կանուք բանիւք ուսոյց Քս, յոր-
 ժամ ասաց : Ե՛կ զինի իմ. (Մատթ .
 8 . 22 . և Մարկ . 2 . 14 .) Քանզի մինչ
 վկայեալիցէ զինքն յայս աշխարհ
 եկեալ գու, ոչ զի զիւրն, այլ զի
 զՀօրն առնիցէր զկամս . առ այս
 հակելի է կամս մեր, զի մերկա-
 ցեալ յամէ յատկուէ՝ շնորհի խաչն
 ընդդէմիցէ, որ դառն է բնութե,
 բայց ոգւոյն քաղցրագունեղ : Չայս
 արդարեւ պահանջէ 'ի մէնջ քրիս-
 տոնէական դաճանութին, զի Քի
 օրինակաւն յիմ գործս, և յիմ
 դիպունածս ասիցեմք . Ո՛ւ իմ, այլ
 ԼՂ յիմն էլիոյի : Չայս վերախնդրէ
 ծայրագունեղ, և յաճիտենական
 կամն, որ զիմ կամս ստեղծեաց, և
 պահպանէ, զի միայն առ ծառայու-
 թի, և առ բարեհաճութի նօրին
 ամ գործք մեր, ամ բանք, և խոր-
 հուրդք ուղղիցին : Ճշմարտիւն
 հրճօիւն

հրճուելի աղատութիւն , որ յամենայն
 դիպումն ապագայս 'ի սրտէ խո-
 սիւ կարէ . Այո՛ հայր , զի այսպէս
 հաճոյ եղև առաջի քոյ : Ես զոչ
 ինչ կամիմ , եթէ ոչ զոր կամի Աճ-
 ինքն իմաստնաբար տրամադրէ ըզ-
 համայնս , և տրամադրութե՛ն նորին
 այնքան 'ի յաջողութիւնս , որքան 'ի
 ձախորդութիւնս զիս յօժարադու-
 նեղասպէս ենթարկեմ , ոչ զիմս
 այլ զնորին փառս խնդրելով , աշ-
 նու կացութիւն իրաց շատացեալ
 զոր նախատեսութիւնն նորին 'ի յա-
 ճիտենից վճռեաց : Ամենայն ամ-
 բոխումն մարդկանց , և ամենայն
 անձկութիւն յայնմանէ ծնանի , զի
 զինքեանս ենթարկել Աճայնոյ կա-
 մին , կամ ոչ գիտեն , կամ ոչ կա-
 մին : Եւրո՛ մեծ պատիժ , եւ տնա-
 նելի է նոցա , որո՛ւ այս ինչ գու՛ քնն-
 ար ինչ են :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԳ:

Օգտութիւնս անանխնութիւն: Եւ

Առ արտաքին, և առ ներքին յօրի
նուսն մարդոյն անվարկեւելոյ
օգտի է, մարմնով, և հոգւով առանձ
նական գոլ, և զյատուկ աւարակն
լուծի գործել: Այս աշտորիկ այր
իմաստուն փախչի յընկերակցութե
մարդկանց, ատէ զշատախօսութի,
ընդգէմ հանուրց հեռաքրքրութեց
զաչս, և զականջս խցէ, ոչ ներա
խառնէ զինքն յիրակուծիս այլոց,
իմաստնագունեղի առն զվճիռն 'ի
մտի ունելով. Որ քոթիւնայ իրախ
նք' զիմաստուն յեռնարկիցէ. (Սիրաբայ. 38. 25.) Աճ մի է, և միայն, և ոչ
խառն զնա դառնել կարէ, որ միայն
է: Ապա թէ հարկաւորութիւն,
և փառքն Այ տախալիցեն երբեմն
զայր իմաստուն արտաքնովք զբա
ղել սակայն ոգին առ ներքսարոյն
խորշս, իբրեւ սու կեդրօն իւր դի
մէ, այնպէս՝ զի առաւել 'ի նմին
իցէ, քան 'ի գործում արտաքսա
կանում, սպահելով 'ի մէջ հոգոյ իրա
կու-

կութեցն զանդորրութի մտայ
 Դիպուկ լինի նմա յորում և ի
 Ժամու կամիցի 'ի սրտի իւրում
 ռանձնանալ, յորում զծայրագո
 նեղ հանգիստ դտանէ, 'ի ներք
 բարւոք կարգաւորելով զհամայն
 իսկ որ պատաղի 'ի շրջաբերում
 և 'ի ծայրս ստեղծուածոց, և
 կեդրոն իւր, որ է ԱՃ՝ ոչ երբ
 հասանի: Անհմտաց, և անզգան
 ծանրագունեղ պատիժ է, 'ի ա
 կաւ ժամա ընդ ինքեանս կեալ,
 ինքեանց մտադիր լինիլ: Այս
 րիկ զամ հոգ, և զհնարս առ այ
 հպստեցուցանեն, զի զինքեանս մ
 ռանայցեն, և զմեծագին ժամա
 նակն անօգտաբար վատնիցեն:
 Զմեծագունեղ մասն նորին ուս
 հականեն ինքեանց հարկաւորո
 թիքն կենիս այսորիկ. իսկ որ
 րամնացեալ լինի, այնքան զնոս
 տրամութի նեղէ, մինչ զի հոգ
 նակաբար խնդրեն, թէ զիարդ
 կորուստ նորին առնիցեն: Քանզ
 երկնչին, զի մի, յորժամ միայն
 են, զինքեանց խոկալ ստիպիցին,
 վնդի զոչինչ յինքեանս դտանեն,
 որ ինքեանց հաճոյ թուիցի, և 'ի

յանկեղծ մտածմանէ անձին յետա
 ընկրկեն զինքեանս , զմխիթարու
 թիս խնդրելով 'ի ստեղծունածս ,
 վնդի յինքեանս զոչինչ գտանեն ,
 եթէ ոչ զվիշտ , զտաղակութի , և
 զմշտնջենաւոր աղմուկ : Եւ այս
 պէս վախճին յինքեանց , վնդի ըզ
 հոգին իւրեանց ոչ տեսանեն այն
 պէս , ոմ ցանկան , այլ մերկ , տը
 ցեղ , լի թշուառութի , և բեռնե
 ցեալ մեղքք : Ուրեմն ոչ է պիտոյ
 զարմանալ , թէ սակաւք իցեն , որք
 տանիլ կարիցեն զմիայնութի , և
 գրեթէ ամենեքեան զամբոխս , զըզ
 բաղմունս , և զբաղմութի պաշա
 րօղ խնդրեն , և սիրեն . և եթէ այ
 սոքիկ պակասիցին՝ զինքեանս ա
 պերջանս համարին . և միշտ ըստ
 ինքեան իրին ասկերջանկագունեղք
 եղիցին , մինչև ուսանիցին ընդ ին
 քեանց կեալ , և յիւրեանս ին
 քեանս , և յԱԾ հանգչիլ : Ուսոյց
 մեզ արն՝ զընտրեալս գոլ սակաւս ,
 մինչ բազումք իցեն կոչեցեալք .
 որպէս զի ուսանիցիմք խոտորիլ 'ի
 բաղմաց , և ընդ սակաւման կեալ ,
 նաև 'ի մէջ սակաւումն երկնչիլ .
 վնդի ոչոք գիտէ , թէ 'ի յորքան
 Ժք
 սա

206 ՄԱՆԻԿԱՆԻ
 ասկանութիւն ընտրեալքն վերա-
 ծիցին :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԺԴ :

Թէ որքան շնասիրէն հարսպո-
 լեմն ,
 և թէ զիմարդ զնոյն սէրն ստն
 յահարել արար ինչ :

Թէ որքան շնասիրար ինչ սէր
 փարթամութեց , և թէ որ-
 քան քրիստոնէականաց բարուց ,
 և յաւիտենականի փրկութե հա-
 կառակիցի , փրկիչն մեր ուսոյց ա,
 շակերտաց իւրոց , յորժամ նախա-
 յղեալ զերդումն , ուր 'ի յիրս ծա-
 նունս սովոր էր առնել , ասաց .
 Այն ասեմ յեւ , զի դժուարաւ մտն
 մեծապանն յարգաշուք երկնից . (Մատթ .
 19 . 23 .) Եւ որպէս զի ահարկա-
 վճիւս այս խորագոյն 'ի սիրտս լա-
 զաց ներմխիցիւր , զգո՞ւնարութի
 իրին 'ի մի վայր կուտակեալ , ա-
 ռակցեաց . Ի իւրագոյն է մալխոյ ընդ
 ծախ ասղան անցանէլ , քան մեծապան յար-
 գաշուք Այն մասնէլ : Քանզի դուռն
 երկնայնոյ հայրենւոյն անձուկ է ,
 և ոչ ընդունի զբեռնաւորեցեալս
 բե .

բեռամբք հարստութե: Սակս որոյ
 զինչս, և զդրամս այնպէս սիրել
 պարտիմք, ոնչ հիւանդն զդառն
 ըմպելին, զոր ըստ որում դառն
 ատէ, բայց սիրէ ըստ որում հար
 կանոր է առ 'ի վերաստանալ զա
 ռաջին առողջութիւն: Եւ ինքն առող
 ջութիւն արդարեւ, մինչ իցէ վախ
 ճան՝ վն ինքեան սիրի, և առանց
 չափու. իսկ դեղն այնքան սիրի,
 որքան բաւական է առ առողջու
 թիւն. և ոչնք հիւանդ դառնի, որ
 մեծի առատութե դեղորէից ցան
 կանայցէ, այլ միում և եթ, և այն
 եթէ լինիլ կարիցէ՝ 'ի փոքրագու
 նեղի քանակութե, զոր նաև ամե
 նելին 'ի բաց ձգիցէր, եթէ առանց
 դեղոյ առողջ լինիլ կարիցէր: Նոյ
 նով սրտիւ առ փարթամութիւն
 գուլ պարտի ամ քրիստոնեայ, զի
 լինիցին օգնութիւք մերոյս պանդխ
 տութե, ոչ բորբոքմունք ցանկու
 թե. ոնչզի, որքան է յինքեան՝ ա
 ռանց նց կեալ փափաքիցի: Քան
 զի ոնչ ասէ առաքեալն. Մեծ ա
 հեկանութի է անպաշտութի բաւականու
 թի հանդերձ. (1. Տիմոթէոսի. 6. 6.)
 Նաև սբ. Ժերունին տօրիթ ըզ

փարտապ փրկութե տունեալ որդւոյ
 իւրում ասէ : Մէ երկնէի որդեալ
 իմ, զի ընկալեաք ազգապաշտօնս յոյժ, բայց
 զբաղումս բարիս ունեացաք, եւնէ երկնի
 յին՝ յԱՂ. Եւ ի բնոյ լինիցիս՝ յամ մե
 ղաց : (Տօբ. 4. 23.) Ճշմարտապէս
 փարթամ նա է, որ է փարթամ
 յաւիտեանականութե, որ ոչ ըզ
 պտուղս ընչից, այլ զպտուղս առա
 քինութեց համահուտէ : Չանն կու
 տեւց զգրամս հազիւ կարէ գոյ
 առանց մեղաց : քանզի ցանկութի
 մարմնոյ, և աչաց, իսկ և հպարտու
 թի աստի կենաց՝ զմարդն սաստ
 կադունեղապէս գրգռեն. և վնդի
 գրամօք, որոց ամենեքեան հնազան
 դին, գիւրապէս ստանամք զօրինչ
 և ցանկամք, սէրն փարթամութեց
 տյսու վարկմամք կարի եււացեալ
 է, և առ ձմ եղեռնութի մղէ, միայն
 թէ որով և իցէ կերպիւն զարկի
 գրամօք ընուցումք : Այլ մանկունք
 յորժամ խեղեօք խաղան՝ մեծաւ
 ուշադրութի զխաղէ զփոյթ ու
 նին, իսկ զխեցեաց անփոյթ լի
 նին. այսպէս մեք պարտիմք ունիւ
 զհոգ կենի, առ որ ինչքն հարկա
 չօրք են, իսկ զնոցանէ անփոյթ
 ԼԷ

լինիլ , և զիղձն 'ի նոցանէ արմատախելի . քանզի եթէ միտն առյե նուցու 'ի նմ , յերկիր բւերուի , և կժրանայ , և 'ի յանարդագունեղ ծառայութի վերածի : Այ նաև մանկունք , յորժամ ընկոյզք ընկեցեալք լինին , զայնս ագահաբար յափշտակեն , և վն զայնս ժողովելոյ՝ մարտնչին ընդ իրերաց . իսկ արք խոտեն զայնս , նոյնով կերպիւ այր արդար , և երկիւղած յԱՅ եթէ ոսկի , արծաթ , և արժանապատուութիք տրամաբաշխին , տեսցեն , ասէ , մանկտիք , զի ինչ սոքա բնաւքն ընկոյզք են : Եթէ յայլ ուրեք ընկեցեալ 'ի ծոց իմ ընկոյզն անկցի՝ թերևս առից զայն : Եթեկեալ կերայց : բայց ոչ երբեք կորացուցից զիս , և ոչ զայլոք յետ ընկրկեցից , զի բարձից . վնզի ընկոյզն այնքանոյ գնոյ ոչ է : Եւ ոչ այնքանոյ արժողութե համայնք արտաքինք , զորս ընդ բարիս ոչ գուհամարելիս՝ հաւատն ուսուցանէ , Արդին ԱՅ եղեալ մարդ՝ զփարթամութիս ունիլ չկամեցաւ , ունի 'ի մէնջ խոտելիս գուցուցանիցէր Վն այսորիկ որդիք աշխարհիս այ-

սորիկ , որք արհամարհել զայնս
 չկամին , զԲՁ արհամարհեն . իսկ որ
 գեթ Այ անդ դենն զփարթամու
 թիս , Ուր ո՛ւր ուսի՛ճ , և ո՛ւր յե՛ղ ապա
 կանեն , և ուր գողտ ո՛ւր ական հապանեն ,
 և ո՛ւր գողանան : Յայսմ աշխարհի բա
 ճական փարթամէ , որ հացի կա
 ղօտ ո՛չ է :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԺԵ :

Յաղագս Իրաւոսեմէ խրեմտեմէն :

Թէ ո՛րն իցէ յատուկ , և օրինա
 ճոր կիրառութի փարթամու
 թեց՝ սակաւք մտածեն . քանզի
 ասպնջականք ե՛ն մարդկայնոյ կե
 նի , զորս այր բարի առանց զրկա
 նաց ուրուք համաժողովէ , առանց
 բաղձանաց ժառանգէ , առանց կառ
 կածանաց պահպանէ , առանց նե
 ղասրտութե բաշխէ , և ՚ի հարկա
 ճոր կիրառութիս համեատաբար ծա
 խէ : Արդ՝ իւրաքանչիւրոյ ուրուք
 հարկս ճորութնն ՚ի թէ ուր է , յառ
 կի կացութե իւրոյ տրամակշռե
 լի է : Քանզի մինչ ոմանք վերնա
 գոյնք իցեն , այլք ստորնագոյնք ,
 ոմանք

ոմանք ազնուականք . այլք ապազ
նուականք , աստուածա արդարեւ լի-
նի , զի 'ի բարձրագունի աստիճանի
կացուցելոյ՝ բազմագոյնք ինչք հար
կանորք իցեն , ուղի փառանոր առ
նիցեն զսաշտօնս իւրեանց . իսկ
այլոց սակաւագոյնք բաւիցեն :
Արդ՝ ամենեքեան են մատակա-
րարք բարեաց իւրեանց , որովք 'ի
մէջ կոստարի քրիստոնէականի հա-
մեստուէ իբրեւ հաւատարիմք տըն
տեսք վն ինքեանց վարիւ , և զորս
վերամնան՝ կարօտելոց բաշխել պար
տին : Ճշմարիտ ար իրաց մերոց
Աճէ , մէք անտեսք եմք . որով մաս
ծուծի նաեւ յառատուէ փարթա
մուծեց զկամանոր աղքատութի
օրինական սբց պահել զօրեմք , զայն
կատարելով , որ գրեցեալ է . Փաշ
նահապետն ինչ աստուծոյ գայեան՝ ի յօթա
րեոյն սիրտ յեր . (Սաղմոսի . 61 . 11 .)
Բնուին զոսկին թագոյց 'ի յընդերա
լերանց , և 'ի խորս , իսկ և 'ի յանմա
տոյց հանքահանս . և վն այսորիկ
ագահք , որք զոսկի խնդրեն , և սի-
րեն՝ ոչ երբեք յերկինս զաչս համ
բազնան , այլ առ երկիր կորանան ,
յորում գտղի ոսկին , և ոչ երբեք
յայն .

յայնմանէ արտաքս ելանեն : Իսկ
 իմաստունն զկորուստ ամենից իրաց
 'ի կարճոյ ելոց՝ մաօք , և ոգւով կան
 խաղապեալ՝ յիրաց ստորնայնոց
 կորզեալ զսիրտն՝ երկնայնոց հոգե
 ցուցանէ , ուր են ճշմարիտք , և 'ի
 յաւիտեան տեւելոցք փարթամու
 թիք . անգ փափաքելով՝ պատուիլ
 ուր ոչոք անարժան պատուի . անգ
 ըզձալով թագաւորել՝ ուր 'ի ոտ
 նիլ թագաւորութե՝ յոչումեքէ եր
 կուցեալ լինի : Չհամայնս , զորս
 'ի յերկրի ժառանգէ՝ զոհէ Այ
 պատրաստ գոլով զրկիլ 'ի նոցանէ ,
 եթէ ԱՅ կամիցի : Բայց զսիրտ
 մեր օտար գոլ 'ի փարթամութեց՝
 դիւրասպէս այսոքիւք ցուցակօք ճա
 նաչեցցուք եթէ հաստատաբար հո
 ճատայցեմք զայնս բեռն գոլ , և
 զճանրաբեռնութի նոցին զգայե
 ցեմք . եթէ տաղտկանայցեն մեզ
 և զրկիլ 'ի նոցանէ՝ առանց ցանոյ
 կարիցեմք . եթէ զժառանգութե
 նոցին ոչ սնատարծիցիմք . եթէ հո
 մոզեցեալ լինիցի մեզ , զմեծագին
 կահս , զմեծաշէն , և զփառաշէզ
 ապարանս , և զայլս նմանս , մի որոց
 ինչքն պատրաստին , ոչ այլինչ գոլ
 քան

Քրիստոնէակ: Մատն. 2: 213

քան ցուցալս մարդկայնոյ ունայ,
նութէ, և արգելմունս փրկուածէ:
Ոչինչ զմեզ ամբոխել կարացէ, և
թէ ազատք լինիցիմք, յամէ ախորժ
մանէ ընչից: Ապահովէ: որ զոչինչ
կորուսանել կարէ: Ոպ լուսադոյն
է յանձուկ անկողնի առողջ գոլ,
քան 'ի լայնատարած առաքապտի
խօթանալ. այսպէս լուսադոյն է
յողքատուէ անգորրապէս կեալ.
քան յինչս բազումս տրտում գոլ:
Ոգիս իբրով շիճակաւն շապարհալ, ահ
դէն իսկ է երանեալ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ժ Զ:

Թէ ոյք իծէն ազգապէս ոգւով:

() Ժառանգութի արքայութե
եղինից յողքատուութե ոգւոյ
կայացոյց Քմ, յորժամ ասաց: Ե-
րանի ազգապապ ոգւով, ոչ ի նոցա է ազ-
գայաւնի երկնից. (Մատթևէոսի. 5. 3.)
Արդ՝ ճշմարտապէս աղքատ ոգ-
ւով նա՛ն է, որ ոչ հարսնութեց փա-
փութի, և ոչ 'ի նոսին զսաղաղութի
ունի. 'ի ստացունածս սրոյ, և յիղձս
ոչինչ գոյ, որ 'ի բաց բառնիլ կարի
ցէ:

ցէ. որ յոյժ մեծագունիւն վարան,
մամբ երկնչի, զի մի փարթամ լի
նիցի, քան որդիք աշխարհիս այս
սորիկ, զի մի յաղքատութիւն անկա
նիցին. որ 'ի վեր քան զամ ստեղ
ծունածս 'ի բարձունս վերացեալ 'ի
վերնագունէ մասնէ ոգւոյ իւրոյ
այսպէս խօսիլ կարէ: Հարուստ
եմ ես շնորհիւն Այ, և առատա
նամ, վստի արդէն ունիմ զայն,
որում ցանկամ, և զայս զոր ունիմ
առանց յարեցման ժառանգեմ, և
յայնմանէ զրկիլ առանց ցաւոյ, և
մնասու կարեմ: Ճշմարտութիւն ան
փոփոխելի 'ի յիս մնացեալ զան,
ճառելի փարթամութիւն իւր ցու
ցանէ ինձ, որոց ժառանգութիւն
երանեցեալ եմ: Յայնմիկ ճշմար
տութե համայնք պարունակին, և
անդր քան զայնս զոչինչ խնդրեմ:
Անդ պայծառագունեղապէս տե
ղանեմ, թէ յինէն զոչինչ ունիմ,
ոչինչ եմ, զոչինչ կարեմ: Անդ աղա
ղակէ ճշմարտութիւն ձայնիւն ահագ
նով, զի ամբ ստորնագոյնք, որք թ
ինքեանց ճշմարտութե, և թ ինքեանց
բարիք չեն, և որք ոչ են մի ընդ
նմա, ոչինչ կերպիւն համարձակի
ցին

ցին առ իս մատչել, կամ 'ի զօրու-
թիս հոգւոյ զնշան իմն իւրեանց
ներմուծանել : Անդ տեսանեմ, և
ճանաչեմ զհամայնսն ոչինչ գոլ, և
ոչինչ ինձ հանդիպիլ կարել, եթէ
ոչ ինքն մշտնջենաւոր ճշմարտու-
թիւն թոյլտայցէ, այսինքն ինքեան
հօրն յաւիտենականի՝ յաւիտենա-
կան նախատեսութիւն, որ զիս մերկ
յայտնիլ աշխարհի յարգանտէ մօր
իմոյ արտահանեաց, և մերկան-
դամ անտի արտաքարշեսցէ 'ի ծոց
երկրի թաղելի 'ի ժամանակի նա-
խասահմանեցելոյ : Չայտոսիլ 'ի
վսեմագունեղէ գիտութիւն սբց 'ի
գահոյից բարձրագունեղին ներհե-
ղեցելոյ՝ ճշմարտապէս, և 'ի սրտէ
սսեն ճշմարիտ աղքատքն ոգւով. և
վն այսորիկ զարքայութիւն երկնից
նոցա գոլ Քս հաստատեաց, վնզն
ոչինչ 'ի նսսին, որ զերկիր զգայցէ,
գտանի : Եւ երանիթէ ճշմար-
տութիւնս զայս ամ քրիստոնեայք
բարւոք ըմբռնիցէին. քանզի զկորս
տականս աշխարհի զվարթամուխ
ոչիք խնդրիցէր, ոչիք սիրիցէր.
բայց ոմ սակաւք են ընտրեալքն,
այսպէս աղքատքն ոգւով սակաւք
են :

Են : Ասէ գիրն , զնա երանեցեալ
 գող , որ զկնի ոսկւոյ ոչ գնաց , և
 ոչ յուսացաւ 'ի դրամ , և 'ի գանձս ,
 և զի սակաւուց է ագաքինու թիւ
 այս , ստորայարէ • Ո՛վ է այս , և քո
 վեպոստ զնա • զի արար զպարմանալիս 'ի
 Կենս իւր • (Սերաբայ • 31 • 8 • և 9 :)
 Քանզի իջաւ զարմանալի է գառ
 նել զմարդ , որ ոչ իմիք յայնցանէ
 ցանկանայցէ , ընդ որս աշխարհս
 զարմանայ , որում աղքատութիւն
 հարստութիւն իցէ , որ նպաստութիւն
 մարդկայնոյ կենի այնու չափաւ
 բութիւն վարիցի , զոր օրէնն յաւի
 տենական նախակարգեաց • և զիմ
 արտաքինս այնպէս վայելեցէ ,
 օմ թէ իւրք ոչ իցէին : Այս
 ընկ սակաւք են ամենեւին , որք առ
 այս կապարելութիւն հառանիցին ,
 վնդի զկեան , և զգիւրունս նորին ,
 որք հարստութիւն պարտաւորին ,
 սակաւք են որք լքիցեն , սակաւք
 որք հաւատայցեն Քի , որ հրա
 մայէ , զի նախ խնդրիցեմք զար
 քայութիւն երկնից , քանզի այլք
 համայնք յաւելցին մեզ • (Մատթ •
 6 • 33 •) Նոյնն իսկապէս ազգ արար
 մեզ , զի մի վն կերակրոյ , և ըմպել

այ , կամ վն հանդերձի հոգայ-
ցեմք , քանզի հայրն երկնաւոր գի-
տէ , թէ այսց ամենից կարօտիմք :
Ընդէր ուրեմն Այնչ հաւատամք ,
ընդէր զնախախնամութէն Հօրն
երկունամք : Այնչ խափանեն կա-
պանք ցանկութե , զի մի հաւատայ-
ցեմք , որովք պրկեցեալք՝ խցեմք
զանկանջս ընդդէմ ճշմարտութե ,
և սեւեռեցեալք 'ի յերկրի՝ զաչս 'ի
յերկինս ամբառնալ ոչ զօրեմք :
Կարի անձուկ է շաւիղն , ընդ որ
ճշմարտութինն ածէ զմարդն 'ի յեր-
կինս : Չոս կաշնուլ չկարէ , եթէ
ոչ որ ազատ , և մերկէ : Իսկ փար-
թամք մեծամեծ աղիսիւք բեռնա-
ւորեցեալք՝ ընդ ճանապարհն մա-
հունն ընթանան , որ է ըարձա-
կագունեղ : Ապաքէն զինչ օգուտ
է բնաւիւք ընչիւք աշխարհի առա-
տանալ , եթէ զուրկք եմք 'ի հարս-
տութեց , որք յարամնան 'ի յաւի-
տեան : Աքսորեցեալք եմք , և պան-
դուխաք , որք առ հայրենին դի-
մեմք : Այլք՝ ճանապարհորդին , որ ընդ
անխալ , և ընդ դժոճարահոծ փեղիս ըն-
թանայ՝ նոճաղեղոսցանելիք էն արգել-
մանքն , և ոչ յաւելացոսցանելիք :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԺԵ:

Թէ ո՛ր, և ո՛րպէսի իջէ պարաճանդոս,
 Բի՛ն առնէւոյ զողորմութի:

Փարթամութիւնք, որք առ կեանն
 մարմնական, և առ վայելչութի
 կացութե հարկաւորք ոչ են, առանց
 վտանգի յաւիտենականի փրկութե
 հաղիւ կարեն վերապահիլ, և յու
 նայնս, իսկ և յանսքս կիրառութե
 ծախիլ, այնք մանաւանդապէս,
 որք ՚ի հասութից եկեղեցականաց
 գումարեցեալք են. այլ առ ՚ի ընդ
 զպէտս աղքատաց, և ՚ի փառս Ա
 բաշխելիք են: Ամենայն գովու
 թի, և բարութի գրամոց ՚ի կիրա
 ռութե կայանայ. յոռիք, և ան
 գութք են, յորժամ յարկեղ պա
 հին, յորժամ ոչինչ յայնցանէ ՚ի
 յերկնային գանձս ներքերի, յո
 ժամ միայնում ստացողին ծա
 ւայեն. յորժամ ոչ աղքատն զօգ
 նութիւն, ոչ պանդութեան զսփո
 փումն, և ոչ այլք զնպաստութիւն
 ընդունին: Ինչք, ստացունաճք,
 դանձք, և այլք նմանք սոցին ՚ի
 մարդ.

մարդկանէ բարիք կոչին , ոչ թէ զբ բարի առնեն , այլ վնդի 'ի նոյնէ զբարի գործել կարեմք . քան զի բարեպաշտական առատաբաշխութիւնք ածի արդարութիւն , ոմն գրեալ է . Յրճեաց , եւ եփ աղփափաց , սրգարոմնի նորա ծայ յաւիտեանս յաւիտենից . (Սաղմոսի . 111 . 9 .) Սաղմոնս եւս տաէ . Փրկանք անչին առնի արմատմանի իւր . (Աշուակաց . 13 . 8 .) Եւ յայլում տեղւոյ . Ջհուր վառեալ լիջուցանէ ջուր , եւ ողորմումնի ընդդիմեաց մեղաց . (Սիրափայ . 3 . 33 .) Ջորօրինակ քրիստոնէականի հաւատոյ , եւ անպաշտութե ոչինչ առաւել պատշաճի , քան աղքատութե տընանկաց 'ի թիկունս հասանիլ , եւ զյատուկ թէութի իւր 'ի հարկաւորութե այլոց յիշել . այսպէս ոչ ինչ անգթագոյն , եւ առաւել փառաւոր , քան զհարկաւորո , ոչ միայն անայնկաց , այլ նաեւ յատկի մարմնոյ իւրում անխայել , ոմն զի համաժողովիցին ինչքն , եւ ժառանգաւորաց պահիցին , որք զայնս 'ի հակիրճ ժամանակի ցրոնեսցեն : Բայց յոյժ մեծագոյն , եւ ոչ երբէք բանականասպէս որբալի թշուառութի

Թի է, զհոգին իւր կորուսանել,
 ունի այլք փարթամանայցեն: Իսկ
 Թէ որպէս, և երբ ի մահացու մեղս
 անկանիցին, որք զանէլորդս ոչ բաշ
 խեն աղքատաց՝ աստանօր ոչ հա
 կաճառեմ: քանզի զայս մասնուն
 րակի բացորոշել՝ ոչ է մարդկայնայ
 գիտութե, այլ քրիստոնէականի
 խոհմունք, զոր ուսուցանէ գթու
 Թի ունի փարդապետ, Թէ զինչ և որ
 քան իւրաքանչիւրոք պարտիցի ի
 բաց բառնալ յինքենէ, զիկարօտե
 լոյն, կամ ի ծանր, կամ ի վերջին հար
 կաւորութե ձեռնտու լինիցի: Դար
 ձեալ, Թէ սրն իցէ ծանր, կամ
 վերջին հարկաւորութի՝ աստանօր
 ոչ հետազօտեմ. բայց լսեմ, զի արե
 մեր առանց զանազանութե հրա
 մայէ. Չայն որ յաճէլանայ՝ քառս ողոր
 ճաւնի: (Ղախառա. 11. 41.) Լսեմ
 զի Յօհաննէս մկրտիչն, որ քարո
 ղելով զապաշխարութի, և հար
 ցեալ գոլով ի ժողովրդոց, Թէ զինչ
 պարտիցէ նց առնել՝ պատասխա
 նեաց. Որոհնի զերկուս հանդերձս՝ քա
 յէ զինն այնմ, որ ոչն որոհն. և որ որոհն
 զերկուսն՝ նոյնպէս արտայն. (Ղախ
 առա. 3. 11.) Լսեմ, զի մարգարէն
 սաղ

Քրիստոնէական : Մասն . 1 : 221

տալմուտ . Եւրանի որ խորհի զառ-
գան , և զքնանին , յամուր լարի իւր
իւրի զնա ար . (Սաղմոսի . 40 . 1 .)
Լօճմ , զի ետայի տակ . Բրդէնի Գառ
իւր զնա Գո , և զառքապա , և զքնանին
գոր 'ի քան Գո . Եւնի քնանիցէն զմերին
զմեղաւորանի զիւր զնա , և զմարմին Գո մի տն
քնա տանիցէն . (Եսայեայ . 58 . 7 .) Լը
սեմ զի սրբազուհեղ ծերուհինն տօ
րիւթ , զորդինն այսոքիւք բանիւք
խրատէ . Յենւից Գո արմ զառքառ-
իւր , և մի դարձաւորանիւր զերէսս Գո յամ-
մէ և իցի առքապէ . Գանդի այսպէս Եղի-
ցի , զի և ո՛ւ ԼԶ դարձաւորանի զերէսս
իւր 'ի Գէն : Որլաթ և Խարիցէն , նոյնլաթ
մի ողորմած : Եւնի Բազում իցի Գո ,
առաքապէն Բազում . Եւնի սակաւ իցի
Գո , նաև զսակաւն յօթարաբար Բաթա-
նէլ ըսնա : Քանդի զլարձ Բարիս Գան
իւր Գէն յամուր հարկամորտաւն . զի ողոր
մաւնի յամենից մեղաց , և 'ի մահաւորանի
իւրի , և ո՛ւ Ռոյլ քաղի հագաւոր Գնալ 'ի
խաւարն . (Տօբ . 4 . 7 .) Զինչ այլևս
տալի կարէ . քանզի նաև 'ի սա-
կաւէն տալ զողորմութի խրատէ ,
ոնզի 'ի մեղաց , և 'ի մշտնջենաւոր
մահաւորանի հոգիս մեր փրկեացի :
Բայց , և առաքելոյն լսելի է , զոր

սիրէր Յմ, որ այսպէս գրէ առ
հաճատացեալս. Ար անիցի զգոյսայոյ
աշխարհի, և փեսանիցի զԵԼԲԱՅԻ Իւր Ի
քօփեալ իճիք, և Ժալիցի զԳՈՒՄ Իւր Ի
նմանէ, զԻւրոյ սէրն ԱՂԴ Ի նմա իյն
բնալիւս. (1. Յօհաննու. 3. 17.)
Ապաթէ սէրն ոչէ Ի նմա, եղիցի
ցանկութիւն չար, և զմասն ունեց
ցի Ի հանդերձեալ աշխարհին ընդ
այնմիկ մեծատան, որ զգէնոյր բն
հեզս, և ծիրանիս, և խրափանսոյ
հանապաղ շքեղաբար, զլանալով
աղքատին զաղարու զկերակուր Ի
փշրանաց յիւրմէ սեղանոյ անկե
լոց. (Լուկ. 16.) Աղաղակէ Ի ներ
քուստ խիղճն մտաց, և տհաքն
ձայնիւ բողոքէ զազահ փարթա
մէն ասելով. Ընդէր զաղքատն քա
ցեալ մերժես Ի քէն. Եթէ ոչ
կերակրեցեր՝ սպաներ: Հացն որ
Ի սխառոյց քոց յաճեւանայ քո
ցելոյնէ. մերկին են հանդերձն,
որք առ քեզ ցեցակեր լինին. կա
րօտելոյն է ոսկին, զոր յարկեղ քում
սլահես: Քմ Ի վերջնում դատա
տանի Ի հուրն յաճիտենական դա
տապարտեսցէ զանդութս, որք ըզ
գործս ողորմութե զլացան աղքա
տաց.

տաց : քանզի ասացէ : Քաղցնայ ,
 և ո՛ւն էփռաք ինչ որպէս . Ժարամեցայ , և
 ո՛ւն էփռաք ինչ ըմպել . Տերի էի , և ո՛ւն
 զգեցողսդի . զիս . (Մատթ . 25 . 42 .)
 և ո՛չ առնէ զյիշումն ինչ զծանրա-
 գունեղէ , կամ զվերջնոյ հարկաւո-
 րութի : Քանզի հազիւ 'ի բոլոր ըն-
 թացս կենաց հանդիպի որպէս յիքան-
 եան չքաւորութիւնն ինչեալ , թէ
 առանց նպաստութեան այլոյ կեալ
 չկարիցէ , և ոչ այլոք գտանիցի , որ
 նմա կամիցի , և կարիցէ 'ի թիկունս
 հասանիլ , և այն մեզ տոյգ իցէ .
 Յանցառակի թէութիւնքս այսոքիկ
 համընթանան . և եթէ այսոքիկ ու-
 չադրելիք իցէին՝ գրեթէ ոչ ոք տե-
 զի ողորմութեց թողանիցիւր : Ու-
 րեմն տալի է ողորմութի յայնմա-
 նէ մանաւանդապէս , զոր որ աւե-
 լորդ ունի . քանզի ողորմութիւն է
 լըումն առաքինութեց , և ո՛չ (ուն-
 քաղումք առնեն) մինչև ցվախճան
 կենի յապաղելիք են բարեպաշտա-
 կանք առատաբաշխութիւն : Քան-
 զի իարի փոքրագոսնի արժողութիւն էն
 առ ձեռն այնք որք ի պահանջ ընդա-
 նին , քան զորս որ 'ի ինքնառնութեան
 և մեղքեոս վերապահել իարեւ՝ բա-

Ի ընդաշխարհայնսմ աստապայելութեամբ
Բաշխէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԵԸ:

Հարկաւորութի համբերութի :

Ի մէջ այլոց մասանց քրիստոնէա
կանի կրթութե , որք հարկա
ւորք են առ 'ի ստանալ զկեանն յ
ճիտեմական՝ չիք լաւագոյն , չիք օգ
տակարագոյն քան զհամբերութի ,
'ի ձեռն որոյ մարդն երկայնամտու
թեն Այ նմանի , որ այնքանեօք
եղեռնութիք մահկանացունաց գլը
գռեցեալ՝ մեծագունեղիւ համբե
րութի տուայ , զոչոք 'ի բարերա
րութեց իւրոց բացառոցէ , և զա
րեգակն իւր առնէ ծագիլ 'ի վ
արդարոց , և ամբարշտաց : Համ
բերութի զբարկութին բարեխա
նէ , զլեզուն սանձահարէ , զժիտն
կառավարէ , զխաղաղութին պահ
պանէ , զյարձակումն խորտակէ ,
զթշնամութիս շիջուցանէ , զամ
բարտաւանութին զսպէ , զաշխարհ
յաղթէ , զմարմինն նուաճէ , առնէ
խոնարհս 'ի յաջողմունս , արի 'ի ձա
խոր

խորդութիւնս , հեղ 'ի նախատինս ,
 զփորձութիւնս յաղթահարէ , զհա-
 լածանս համբերաբար կրէ , զկեանն
 կատարէ , և պսակէ : Ուղղի ոչինչ 'ի
 չարեաց լինիցի՝ սա միայն առնէ ,
 որով եթէ ամենեքեան պճնեցեալք
 իցէին՝ ոչոք եղեռնութիւն , ոչոք պատ-
 րանք 'ի յիրս մարդկայինս լինի-
 ցիւր : Այսու այր իմաստուն , և
 բարի 'ի չարաց , և յանիմաստից զա-
 նազանի , զի ունի զանյաղթելի համ-
 բերութիւն զոր նք ոչ ունին : Ապա
 քէն մեծ առաքինութիւն է համբե-
 րութիւն , ամենից մոլութեց , և ա-
 խորժակաց հակադրեցեալ , որոյ
 սակս այր արդար պէսպիսեօք նե-
 ղութիւնք փորձի յԱյ , ուղղի զչա-
 րիս որք ներբերին , կամ հանդի-
 պին՝ զուգամտաբար կրել , և ին-
 քեան իշխել , իսկ և զանձն կառա-
 վարել ուսանիցի : Բայց քանզի բը-
 նութե ընդդիմանալ ոչ կարեմք ,
 և ոչ արգելուլ՝ զի սիրտն գրգռե-
 ցեալ զրպարտութիւն ոչ վրդովիցի ,
 այս առաքինութիւն հարկաւորէ , որ
 զոգին ալեւանջ՝ զսպիցէ , զի մի ոտս
 նուցու առ 'ի մնասել , և զմարդն
 ինքեան առնիցէ թշնամի : Ին-

քեանք իսկ փիլիսոփայք մեծադու,
 նեղիւք գովուիք դրոճատեցին ըզ
 համբերուածին, զամ ցուցամոլու
 թի գիտութե իւրեանց 'ի նմանի
 յառաջբերելով. բայց առ նորօք,
 ոմա սուտ իմաստութի, այսպէս և
 սուտ համբերութի գոյր. քանզի
 զԱՃ անգիտացեալք՝ այնքան 'ի
 ճշմարիտ իմաստութէն զառածե
 ցան, որքան 'ի հեղինակէ նորին հե
 ռացեալք էին: Իսկ մեք ուսուցա
 նելոմն Քի ուսաք, թէ պիտոյ է
 մեզ բազմաճ նեղութի մտանել
 յարքայութին Այ. և այս է ճշմա
 րիտ իմաստութի, գիտել զՔս, և
 զնոյն 'ի խաչելեալ, և զխաչ նորին
 սիրել, և զոճարթաբարկրել: Քան
 զի մինչ կեանն քրիստոնէի պարտ
 իցէ գոլ վերափոխարինումն Քի
 համբերողին, որ 'ի խաչէն հրաժա
 րի՝ քրիստոնեայ չէ: Մի ոք յուսայ
 ցէ զինքն ելոց առանց հարոճածոյ.
 քանզի հարոճածէ ԱՃ զամ որդի՝
 զոր ընդունի, ոչոք բացառոցի, նաև
 միածին որդին, որ միայն եղև առանց
 մեղաց՝ ոչ սակայն եղև առանց հար
 ոճածոյ. քանզի պարտ էր նմա չար
 չարիլ, և այնպէս մտանել 'ի փառս
 իւր

Քրիստոնէակ : Մասն . 2 : 227

Իւր : Իւրաքանչիւրօք 'ի մարդկա-
նէ սլատժովք, և չարեօք այսորիկ կէ-
նի, կամ կրթի առ մաքրումն, կամ
խրատի առ դարձումն : Բայց ո՛րչափե-
կէսցէ որ, առ քանջանս Քրի, առ նա-
խաքինս նորին, և առ խալ՝ ո՛ւ երբեք
ծամանեացէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԺԹ :

Տառապանքն էն առիլն 'ի գործածե-
լոյ զառաքինութիւն :

Եւանն մեր ճանապարհ է, ընդ-
որ առ հայրենին գնամք : Ոչոք
թէ ութի ճանապարհի նմա պակաս
սի : Գնացեալ լինի երբեմն ընդ-
հարթս, երբեմն ընդ առապարս .
գոն տեղիք զոճարձարարք, գոն
փշալիցք, գոն դահավիժականք,
և անմատոյցք : Երբեմն ամբողջն
նեղեն, մերթ միայնութի է : Դոն
վտանգք 'ի դաղանաց, գոն և յաճա-
ղակաց : Մերթ անձրևէ, մերթ
օդն պարզ է : Վիշտք, և տառապանք
յամ ուրեք են : Նաևս 'ի կարգի
չնորհաց զտեղի ունի վճիռն ու-
րումն փիլիսոփայի, Համայնք է զա-

Կեն ըստ վիճի : Քանզի առաքինու
 թինն ոչ ստանի առանց վշտի, և ոչ
 կարէ մարդն ճանաչել, թէ զոր
 քան արիութի ունիցի, եթէ պա
 կասիցին տառապանք, և նեղուիք :
 Եթէ ոք ձայնիւք յիմարաց, որոց
 անչափ է ամբոխն . յերկինս բարձ
 րացուցանիցիւր, եթէ ոչոք հա
 մարձակիցիւր հակառակիլ նմա,
 եթէ սեղան մեծագին խորակօք
 աւելցեալ պատրաստիցիւր նմա, ե
 թէ կալոճած իւր հաճատարմո
 բար մատակարարեցեալ՝ մեծամեծ
 ծախիւք յարմարիցիւր, եթէ չի
 նոճածոց բարձրաբերձ կերտակքն
 զբնակութի նմա տայցէին . եթէ
 համայնք պատիւք, բնաւք արժա
 նապատունութիք, ամենայնք փափ
 կուիք, խուռն ընթանայցէին առ
 նա . ո՛ր իցէր այնքան ճոխաբան, և
 պերճախօս, որ կարիցէր համոզել
 նմա զբնաւն զայստօրիկ ունայնս գու,
 զորս խաժամուժ ամբոխն բարիս
 կոչէ . իսկ զչարիս այսորիկ կենի
 բարերարութիս Այ գու, որովք
 զմեզ նախապատրաստէ առ իստա
 նալ զերանութին յաճիտենական :
 Վս այսորիկ զընտրեալս իւր կրթէ

Աճ տառապանօք, ունի յատկաւ
 փորձառութիւն ուսանիցին, թէ որ
 քան հոսանուաք, և բեկանաւորք
 իցեն, որքան լիք թշուառութիւնք
 բնաւքն զորս մահկանացուք բա-
 րիս գոլ համարին, և հակադարձա-
 բար՝ որքան բարիք իցեն, զորս մար-
 դիք չարք՝ չարս գոլ հաւատան,
 ունի զոչինչ կրելն՝ մեծագունեղ
 բարի իցէ մարդոյն: Իմաստնոյն է
 ուրեմն՝ ի մէջ ամենից ներհակաց,
 և հակառակաց ուրախ որալն հնա
 ղանդիլ անձայնոյ նախախնամուն,
 և զսիրտ իւր յայնմ տեղւոյ սեւ-
 ուել, ուր ոչիւք տուժանք այսր կե-
 նի ժամանեն: Սրտմտեսցին մար-
 դիք չարք ընդդէմ բարեաց որքան
 և կամիցին, որքան թոյլ տունեալք
 լինիցին. յարձակեսցին ի վր նոցա
 գունդագունդ համայնք նեղուիք,
 Ո՛ւ արարեցաւ որքան արեւն հան-
 դիպեացի նմա. (Առաւից. 12. 21.)
 Զայնպիտի այր ոչ երջանկութիւն
 տալականէ, և ոչ ձախորդութիւն բե-
 կանէ. քանզի յամուս գիւղունածոյ
 ասէ. Արարեաւ այս է փարոսն իմ, և
 փարայց զայն. (Երեմիայի. 10. 19.)
 Այսպէս պարտ է եղանիլ, այս-
 պէս

ալէս կամիմ, զի լինիցի : Ամենայն
ստեղծութիւն կամիցի, թէ ոչ
կամիցի, միում Այ ենթարկե-
ցեալէ : Բայց ոմանք հնազանդին
ոմի որդիք, և առնեն զայն՝ որ ար-
դար է : այլք կրեն ոմի ծառայք, և
լինի զնոցանէ այն՝ որ արդար է :
Ուրի յօրինայն Այ վերծանի : Բանդի
կամ առնի մարդն զոր օրէնն հրամայէ,
կամ իրէ զոր օրէնն շնորհ :

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ի :

Համբերաբար քանելիք էն, որի օրէնք
օրէ հանդիպին :

Բազումք են, որք ինքեանց ըզ-
ծանունս խաչս, և զվիշտս հան-
դիպելոց ձեռացունեն, զորս համ-
բերութիւն մեծաւ տանիլ առաջա-
դրեն : և այսու ունայն տեսական
իրաց, որք ոչ երբեք լինիցին, այ-
սականցեալք զվսեմական ներգոր-
ծութիւն համբերութե զինքեանս՝ ի
գործածեալ գոլ վարկանին : մինչ
նարդեանս ի յոյժ առաւել փոք-
րագունից խաչից ներկայից բնաւ
իւք ուժգնութիւն փախիցեն, և
դարձ

Գարշիցին : Բառնալի է 'ի միջոց մո-
 լորութիւն այս, և հանձարեղարար
 նկատելի է . զի 'ի մեծամեծս յոյժ
 ցանցառակի, իսկ 'ի փոքրագու-
 նեղս յաճախակի առընթեր գոյ
 առիթ համբերութե, որ օրըստօ-
 րէ, և դրեթէ յամուսն կիսուամ 'ի
 գործածիլ կարէ, այլայնոց չար-
 եացն հանդուրժելով, զյատուկան
 վերուղղելով : Արդ՝ յօժարագու-
 նաբար ընդդրկելի է խաչն այն,
 զոր Աճ առաքէ, քանզի որ յատ-
 կաւ կամաւ առնանի՝ ոչ միշտ է
 յԱյ : Որպէս ուրախանան հիւ-
 անդքն, յորժամ հմուտ բժշկի հան-
 դիպին, որ զմահաբեր հիւանդու-
 թի մարմնոյն ապաքինել գիտիցէ,
 և կամիցի . սոյնպէս և մեք զըպար-
 տութիւնք, պարսաւանօք, և այլովք
 վշտակրութիւնք կշտամբեցեալք՝ ու-
 րախասցո՛ւք, և ցնծասցո՛ւք, թէ ոք
 գտանեցեալ իցէ, որոյ հնարագի-
 տութիւն վերք հոգւոց մերոց բու-
 ժիցին, և ծայրագունեղիւք փար-
 թամուսնք առ Աճ ճոխանայցեմք :
 Իսկ որինչ հանդիպիցի՝ յօժարա-
 բար ընդդրկեսցուք . քանզի հաճոյ
 թունի որինչ ակորժելի է, և այնք
 միայն

միայն վշտագնիչք են, որք ախոր
 ժեշիք ոչ են: Որ կամաւ, և յօժա
 րուծիք կրէ՝ նունազ կրէ, և զար
 դիւնս յաւելացուցանէ: Եւ ոչ
 իսկ մնասէ հակամարտութիւն դի
 մադարձի բնութե, միայն թէ ներ
 հակ շարժմունք առ մասն բանա
 կան, յորում արդիւնաւորութե,
 և ապարդիւնաւորման աթոռն է
 ոչ հասանիցեն, մանաւանդ պինդ
 կացցէ ընդդէմ նց, և զօգնութիւն
 Այ ջերմեռանդ աղօթիւք ժաե
 ցէ: Ապա եթէ տրանջիցէ, եթէ
 ամբօխիցի, եթէ զանցառնիցէ
 զայնս, որք յատկի պաշտօնի են՝
 նշան եղիցի կամաւորականի ապա
 տամբութե, որով հետեւ առ այնս
 մղէ, որք ոչ՝ եթէ ոչ խորհրդած
 ութիք սրտի եղանիլ կարեն: Առ
 քինութիք, որք ՚ի գործողութե
 կայանան՝ դիւրապէս ՚ի գործա
 ծին. բայց՝ որք ՚ի համբերութեան
 պարաբերին՝ դժուարագունեղք
 են, վնդի կիրառութի նոցին ար
 տաքոյ մեր է, սոցին ՚ի մեղէ. նոցա՝
 բնութիւն հաւանի, սոցա՝ հակա
 մարտի: Արդ՝ հանդարտաբար, և
 համբերաբար կրելոյ վն Այ զիւ
 րա.

բաքանչիւրս ձախորդութիս , որք 'ի
յիւրաքանչիւր աւուրս հանդիպին
տան մեզ զօրինակ զինոճորքն , որոց
համբերութիւն անհաւատալի է : Քան
զի զոր ճանապարհս , զոր ցրտու-
թիս , զոր տապս , զորքան հարկա-
ւորութիս , զոր վերս , զոր վտանգս
կրեն , և զայս ամուրախ սրտիւ ,
ոռիկ զսակաւ աւուրս ծերութե
հանգստութե անցուցանիցեն , առ-
որս ոչ գիտեն . միթէ ժամանկցեն և
իսկ մեք վն յաւիտենականի հանգ-
ստութե զաշխատանս հակրճագու-
նեղի ժամանակի ոչ կրեսցուք :
Դիարագոյնս , և ընթերցուանէդք էդի-
ցիս իարագանէիարին՝ պորս իրենս , էնե
զլարչս , պորս ԱՅԾ խոստացաւ՝ հաւ-
ծիցենս :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԻԱ :

Ուրախանալի է 'ի լեւոս :

Որպէս 'ի շինուածութեմ աւելի աշ-
խատանք , և հատուած 'ի վր մի
ոյ վիմի , քան 'ի վերայ այլոյ 'ի
կիր արկանի , 'ի հրամայելն , և 'ի
տրամադրելն ճարտարապետին , որ
զմինն

զմինն քան զմիւսն յաղնուէագունի
 տեղւոյ ոահմանադրեաց : Այս
 պէս 'ի գատառտանէն Այ խնդրե
 լի է բանն , թէ ընդդէր մինն զծան
 բագոյնս , միւսն զփոքրագոյնս կրի
 ցէ զվիշտս . քանզի իւրաքանչիւրու
 մեք զյատուկ խաչ տայ Աճ հա
 ճասարեցեալ կարեաց իւրաքան
 չիւրոց . և զհանգիտաքատաւն փառս ,
 և զպսակս , զորս իւրաքանչիւրոց
 նախապատրաստեաց : Ուրեմն ոմ
 մարմարոնն , եթէ ունիցէր զբանա
 վարութի , զբաղխմունս քարահա
 տին համբերաբար տանիցէր , և չ
 նորհակալ լինիցէր . այսպէս մեզ
 աւրախանալ պարտէ , զի պէտպէս
 նեղութիւնք , իբրեւ հարկաւ հաւ
 զմեզ Աճ հարկել հաճիցի , ոմզի
 'ի բարձրագոյն տեղւոյ 'ի տանն ու
 ըին զետեղիցիմք : Խրատէ , այս
 ինքն պատժէ Աճ զորս սիրէ , զի
 մի յաջողութիւն աշխարհի ապակա
 նեցեալք 'ի ճանապարհէ փրկու
 թէ զառածիցին : Այ այսորիկ չար
 մարդիք բարեաց են հարկաւորք ,
 ոմզի 'ի ձեռն նց իբրեւ 'ի ձեռն ար
 բանեկաց Այ վարժիցին , և 'ի յա
 ռաքինութե հանապազորդականօք
 նե

նեղութիւնք հաստատուցին: Որ մինչ
 ճշմարտագունեղ իցէ՝ այն ախոր-
 թումն դէպ 'ի թշնամիս զգենքի է,
 զոր առ սեմէի զինքն անխժանողն
 սր արքայն դաւիթ եցոյց ասելով.
 Տէր հրամայեաց նմա անխժանել զդաւիթ,
 եւ ո՛վ է, որ համարչալիցի ասել, թէ ընդէր
 արարէր այդպէս. (2. թագաւորաց. 16.
 10:) Քանզի ոչոք զգար ներածի-
 ցէր, եթէ ոչ կամելով, և թոյլ-
 տունութիւն Այ. և ոչ իսկ նա կա-
 միցէր, կամ թոյլտայցէր, եթէ ոչ
 'ի մեծագոյն փառս իւր, և 'ի փրկ
 կութիւն մեր: Բայց 'ի չարիս,
 որովք նեղիմք, ոչ է խնդրելի ամո-
 թումն 'ի տեղծունածոց, այլ Այ
 միայնոյ, որ է առաջին պատճառ ա-
 մենից պատժոց: Քանզի ճշմարտա-
 մտութարութիւն ոչ գտանի, եթէ
 ոչ 'ի ճշմարտութե, որ է Աճ: Սա-
 ուսուցանէ մեզ զնեղութիւն հար-
 կաւոր գող, և հանդերձ ուրախութիւն
 ընդունելի, իբրև զառհաւատ
 չեայ, և զգրաւ Աճայնոյ սիրելու-
 թե որ առ մեզ: Աճ ուրախաւնէ,
 ասէ յակոբոս առաքեալն, արժանի
 համարիլի՜ էդբարձ, յորժամ 'ի պէսպէս
 Ժորժոսն 'ի մէջ անիմիցի՜. գիտաւ ի՜նչ,
 զի

քի հանդէս յերոյ հաճապոյն գործէ զհաճ
 Բերումնի, իսկ հոմբերումնի զգործ իւ
 րաբէալ ունի. (Յակոբայ. 1. 2.) Դա
 րանք, զըստարտութիք, հալածանք,
 և այլք չարիք այսորիկ կենի՝ մե
 ծագունեղ բարի են, և մեծեղա
 պէս սիրելի. վսգի՝ ի նոսին ոչինչ
 եբարի, սչինչ սիրելի, բաց ի յաճ
 այնոյ բարեհաճութէ, առ որ իբ
 րև առ առաջին սկիզբն համայնք
 վերածիլ պարտին, որք մարմնոյ,
 և արեան տաժանեղիք են։ Ամբա
 րիշտ գատաւորին պիղատոսի ասաց
 Քս։ Ո՛ւ ունէի զոս իշխանումնի՝ ի
 Վէ իմ եւ ո՛ւ մի, եմէ ոչ եր գործեալ չեւ
 ի վերասոս. (Յովան. 19. 11.) ի
 ճանաչիլ այսր իշխանութ յամում
 դիպունածոջ՝ առանց իմիք դժոճա
 րութէ պահի անդորրութի մտաց։
 Իւրաքանչիւրքն՝ որք զմեզ նեղեն,
 եթէ արտաքոյ Ա. յ մտածիցին՝
 զ հաղար երևակայմունս, և զտարա
 ցնդմունս պատճառեն։ Քանզի
 մինչ արտաքոյ կեդրօնի իւրեանց
 քարչին՝ սկսանին գոլ ծանունք,
 և զբազումս ներածեն յերևակայու
 թեան զանցեալս, զներկայս, և
 զապառնիս, որք ոչ երբէք եղեն,
 ոչ

նէ են , և ոչ եղիցին . և աստուած
 ծագին անձկութիւնք սրտի , գի-
 շերք տքունք , և հոգք անբուժե-
 լիք : Ապաթէ ոք սովորիցի զհա-
 մայնս 'ի յԱՃ տեսանել , և առ-
 նա վերածել՝ միշտ զոճարթ , և ան-
 շարժ յիմ գիպունածս՝ ասասցէ ի
 սրբոյն յորայ . Որպէս քն հաճոյ լուճե-
 ցաւ՝ նոյնպէս և էղև . էղիցի անսան քն
 օրհնեալ . (Յոբայ . 1 . 21 :) Աճ որ
 թողու զիս խոշտանկիլ , զինամ տա-
 նի վն իմ անհուն սիրով : Նա զիս
 բւեռեաց 'ի խաչի , յորում հաս-
 տատնաբար յարատւեցից մինչև նա
 զիս իջուցանիցէ անտի :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Ի Բ :

Համբերաբար քանելի է շարախօսումնդ :

Եթէ առաւել նեղիմք վն այնց ,
 զորս զմէնջ խոտորնակի խօսին
 մարդիք , քան վն մեղաց , որք միայն
 չարչարել զմեզ պարտին՝ յայտնա-
 պէս ասպացուցանի , թէ զմեզ ինք
 եանս առաւել սիրեմք , քան զԱՃ :
 Անհունք , և զարհուրելիք են հայ
 հոյութեքն 'ի վատշոճէրից մահկա-
 նաց .

Նացունաց ընդդէմ Այ արտաբե-
րեցեալք, և նա երկայնամիտ լինի
նց, և պարգևաց իւրոց մասնակիցս
առնէ զնոսա. իսկ մէք լցեալք մս
լուծիք, և եղեռնագործութիւնք,
եթէ ոք զչարիսն, զորս արարաք,
նախատանօք յերեսս տացէ մեզ
բորբոքիմք սրտամուծիք, և յոչումե-
քէ արհամարհիլ կամիմք: Յայն-
մանէ առաւել երկնչեւիէ, զի մի
անարժան գովութիւնք բարձրամտի-
ցիմք, մի գուցէ աւելորդ երջան-
կութիւն զմեզ ՚ի յընկերակցութի-
նս աչին քի, և ՚ի միառաց նորին ար-
տաքսիցէ: Եթէ ըմբռնիցեէին իբ-
րև ՚ի հշուղ այնք բնաւք, զորս ար-
գիւնսւնորիմք վս մեզաց մերոց, և
զորինչ Քս վս մեր կրեաց. իսկ ՚ի
միւս թաթն համայնք տանջանք,
համայնք զըսպարտութիւնք, և համայնք
նախատինք գնիցեէին՝ այսոքիկ ար-
դարև քան զայնոսիկ, իբրև թէ ոչ
ինչ ծանրութիւն իցէին, և թեթևա-
գունեղք երևիցէին: Մտածելիէ
ևս զի իւրաքանչիւրքն չարիք յայ-
լոց ներբերեցեալք՝ ոչ ՚ի բաղձանէ
ներբերողին, այլ յախտակրութի-
կրողին ծանունք, կամ թեթևք հա-
մա.

մակացուցանին : Քանզի որ զայսոսիկ անդոսնէ , որ ոչ ընկալնու , որ վերնագոյն է քան զվերն՝ զոչնչ կրէ : Ոչ ձեռն որ զփքինս ձգէ՝ զվեր առնէ , այլ մարմինն որ կրէ . քանզի եթէ ոք զանդամանդեայ մարմին ունիցէր , թէև անթիւ սլաքօք յամենուստ հարկանիցիւր՝ ոչ ի՛նչ վերիւ զգածիլ կարիցէր . այնպէս զսպարտութիք , չարախօսութիք , բամբաստանք , և այլք չարիք ոչ ՚ի մոլեգնութիւն լոբից , և ժանտաբարոյից զուժգնութիւն իշտսեւոյ ունին , այլ յանմտութիւն կրողին : Երանելի է , որ զկեանն իւր այնպէս կարգաւորեաց , մինչդի իրինչ թիւրիմաց՝ և ոչ կեղծիլ իսկ կարիցէ զնմանէ , մարտնչելով մեծութեւն արդեանն ընդդէմ բամբաստանացն չարահնարից : Ապաթէ այսմ հասանիլ ոչ զօրեմք , գոնեաւ զայս զգուշութիւն կենաց մերոց առնել արժան է , զի ոչոք ՚ի մեզ զառիթ չարախօսեւոյ գտանիցէ , ապաթէ ոչ ՚ի զուր զայրանամք ընդդէմ բամբաստողաց , եթէ մեք ըզնիւթ չարախօսեւոյ տամք նոցա : Իսկ եթէ մեք զհամայնս հոգունա

կա

կարար առ համեստութիւն վերածել
 փոյթ անձին կաշնումք, սակայն նք
 այսու ամենայնիւ յիմարեալ մո
 լեգնին, սկարտ է միտիթարել զմեզ
 փրկչին մերոյ միշտ յիշելի վճիռն,
 Երանի է յեղ, յորժամ նախապիցեն զյեղ,
 և ասիցեն զամբան լար զյենջ ոռաք .
 (Մատ. 5 . 11 :) Զգացեն զմէն
 մարդիք, և ասացեն զորինչ և հա
 ճին, երանի եղիցի մեզ, եթէ խիղճ
 մտաց մերոյ ոչ ստգտանիցէ զմեզ
 առ ԱՅ : Խաբեբայք, և յողդողդք
 են կարծիք մարդկան, և ունայնք
 խորհուրդք նց, որք ոչ օգտեն, և
 ոչ մնասեն մեզ : Ենչ մարդկան հա
 ճոյ լինէի, ասէ առաքեալն, քի ծա
 րայ ոչ էի : (Գաղաթացադ. I . 10 .)
 Բայց և եղանիլ իսկ ոչ կարէ, զի ոք
 ամենեցուն հաճոյ լինիցի . քանզի
 կամիլ զիւրն՝ իւրաքանչիւրումեքէ,
 և քարշէ զամենեւեան սէսպէս
 հեշտութիւն, և զիւրաքանչիւրոք իւր
 փափկութիւն, և որ ի միջէ գովի,
 յայլոց այսպանի : Ոմն փիլիսոփայ
 ասողի ինքեան, ամենեքեան ըզ
 քեզ ծանակեն, սլատասխանեաց .
 բայց ես ոչ ծանակիմ . Բանդի ըզ
 նոսա ծաղւ լինիւ ոչ կարել է նմադա
 Ժիգ փէր,

Քրիստոսն էալ : Մասն • 2 : 241

Կէր , որք ծանախութիւն ու Վերս
վին :

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԻԳ :

Այնքան զյապտախ , որքան զայլայինս
չարիս համբերաբար իրել պարտ է :

Բարեգունեղ հնար է , յամենայն
վիշապ , և ի նեղութիւն ի յա-
ռաջնկայէ անձկութէ զմիտն հե-
ռացուցանել , և առ ԱՃ դարձու-
ցանել . քանզի բնութի մեր ըղթչ
ուառութի իւր տեսանել ոչ կա-
րէ առանց ըղձի գորովութե առ
իւր ինքն : Եւ քանզի ամ տան-
ջանք , և թախծութի սրտի յայն-
մանէ յառաջագայի , զի զիրն , զոր
սիրեմք՝ կորուսանել երկնցիմք • գոր-
ծունէապունեղ սպեղանի ընդդէմ
ամենից չարեաց է՝ զայն բարին
միայն սիրել , սր ոչ ռամբ փոփոխ
ման ենթարկի , և յոչ ռամբէ ստեղ
ծեցելոյ կարողութէ բառնիլ կա-
րէ կամ խափանիլ : Ուստի ի մնա-
սիլն մեր յոռմբէ բանիւ , կամ գոր-
ծով՝ զլեզուն ամենեւին զսպել սլաք
տիմք , զի մի ժայթքիցէ զբանս ծա-
թի Թ Դ Օ նու

նուցիցս խռովութե մտաց . քանզի
 ան տկարացելոյ ստամոքսին է , ոչ
 կարելն զկարծրագոյն կերակուրե-
 փել , և մարսել , այսպէս փոքրա-
 հոգւոյն է , զբանս խիստս ոչ կա-
 րելն տանիլ : Ասէր ոմն այր նր ,
 թէ ինքն զոչինչ երբէք այնքան
 ծանր վիշտ ունեցաւ , զոր լռելով
 ոչ իցէ յաղթեալ . քանզի ունիցէ
 իր , որ տանջէ՝ մինչ անգոսնի , ի
 չիք դառնայ . իսկ եթէ զայրանամք
 յընկալնուին զզրագարտուի , այնմ
 զմեզ արժանիս լեալ գոլ վկայեմք :
 Արժանի է արհամարհիլ , որ վր
 արհամարհանաց ցաւի : Սակայն ոչ
 բաւէ զցաւն 'ի ներքս ճնշել , և
 լռել , այլ նաև 'ի ներքուստ զիւր
 ինքն յանդիմանել պիտոյ է , և ամի
 անարգութե արժանի համարիլ :
 Եւ քանզի այր իմաստուն , որ զինքն
 ուշադրագունաբար շրջադիտէ ոչ
 մտածէ , թէ զինչ կրիցէ , այլ թէ
 զորքան բազումս արժանի իցէ կրե-
 լս վասն մեղաց , որովք վշտացոյց
 զԱՅ : Բայց զայլս ոչ դատէ , զի
 մի զիւր ինքն դատապարտեսցէ ,
 յիշելով զբան առաքելոյն , որ ասէ
 ԲՈՎ ԴԱՎԻԴ . ԴԸՆԿԵՐՆ , ԿԱՆՅՆ ԻՈ ԴԱՎԻԴ .

Քրիստոնէակ: Մասն. 2: 243

պարփէս. զի դուս զնոյնս գործէս, զորս
դասէս. (Հոգ. 2. 1:) և ոչ միայն
սակս դոյզն ինչ պարտուց ընկե-
րին՝ ինքն սքարտապանն բիւր տա-
ղանդից: Յիմար է, որ իւրով ծախ-
րագունիւ խօթութիւն, այսինքն ան-
համբերութիւն, և հալարտութիւն, զօ-
տարին բուժել ջանայ: Դառ ո՞վ
էս, մասն առաքեալն, որ դասէս զայ-
լոյ ծառայ. քն իւրում կայ, կամ անկա-
նի. (Հոգ. 14. 4.) Կամ զիսորդ կա-
րէս մտել ջեղքայր քո, ոնչ յաւերտա-
բանի ընթեռնութիւն, էղքայր թո՛ղ հո-
նի՞ զշիւղիս յախանէ խոսմէ. և դուս 'ի
քոմ տխուր զգիւրմիս ո՞վ քնսանէս.
(Լուի. 6. 42.) Միայնոյ Այլ է
զյանցանս այլոց դատել, որոյ է
զայնս արդարապէս պատժել, կամ
ողորմածաբար բուժել: Իսկ առ-
մեզ պատկանի, եթէ զայնս ոչ կա-
րեմք վերուղղել, և խափանել՝ գո-
նէ համբերաբար տանիլ. քանզի ե-
թէ մոլութիւն տհաճոյ է, այն նա-
խապէս 'ի մեզ ուղղելի է, քան 'ի
յայլս: Որպիսի է ԱՅՏ մտ մեզ, այո-
նիքն երկայնամիտ, և ողորմած, այնպիսի
զմեզ այլոց ցոաշանել պարփմի:

ՅՕԴ ՈՒ ԱԾ. ԻԴ.

ՍԻՆԵԲԱՆԻՔ անհամբերութիւն :

Յոլովք են իրակութիւնք , և պաշտօնք , 'ի յորս ձեռնամուխ լինիլ , և զորս կատարել պիտոյ է բազումք կցորդութիւնք մարդկանց , 'ի յորս բռնադատիմք կալ 'ի միջի . և հոգիւն եղանիլ կարէ , թէ համայնք ըստ վճռոյ մտաց մերոց հանդիպիցին , և ամենեքեան ընդ մեզ համաստհ լինիցին : Այս աշտորի ծայրագունիւն հոգունակութիւնք ըզդունանալի է , զի մի 'ի խախտիլ անդորրութե մտաց 'ի յանհամբերութիւն սահիցիմք : Եւ զայս ասացուք , նախապատրաստեցելով , և նախակազդուրեցելով ոգւով այնք իրաց մտածմամբ , որք յիւրաքանչիւր իրակութիւն , 'ի պաշտօնս , և 'ի համախմբմունս սովորք են հանդիպիլ , և ոչ իսկ կարեն 'ի մէջ աշխարհի , կամ խափանիլ : Քանզի եթէ իւրաքանչիւրք խիստք , տաղտկալիք , և տաժանելիք , որք գրեթէ իւրաքանչիւրոց իրաց զոյգընթաց լին

լինին, յառաջագոյն նախատեսանիցին, և առ 'ի զայնս քաջաբար
տանիլ պատրաստք իցեմք՝ դիւրած
պէս յամէ ամբոխմանէ, և 'ի տկա-
րութի մտաց զերծեալք եղիցուք ։
Այս է մանաւանդական գործն, 'ի
յոր ուշադրաբար պարապիլ պի-
տոյ է, այսինքն ոմ զի իրօք արտաք
սովք, ըստ սրում պահանջէ բնու-
թի նոցին, վարիցիմք ։ Արդ՝ նո-
ցին բնութին պահանջէ, զի մեղ
ծառայիցեն, ոչ իշխիցեն ։ զի բազ-
մաց դիպունաժոց ենթարկեցեալք,
և արտաքոյ իշխանութե մերոյ իցեն,
և վստայտորիկ զայր իմաստուն, և
կորովամիտ, 'ի հաստատուն կացու-
թի մտաց ոչ երբէք կործանեն ։
Եթէ ոք զնա գերի վարիցէ, եթէ
զինչս յափշտակիցէ, եթէ յար-
ժանապատուութեն զրկիցէ, եթէ
երկիւղիւ տանջանաց, կամ մահ-
ուն զարհուրեցուցանիցէ, ոչ յաղ-
թի, ոչ անկանի, ոչ փառի, վստայ
վաղուրեմն խորհեցաւ, և ուսաւ
զհամայնս զայստօրիկ արտաքոյ իւր
գու ։ Կարծիքն աղմկէն զմարդն
և ոչ իւրքն ։ Ոչոք նեղի, ոչոք սգայ,
ոչոք սարսուփի, ոչոք պակնու, ե-

Թէ ոչ որ բաղձայ իմիք, կամ երկն
 չի յիմեքէ, որ առննթեր իւր ոչ
 է: Մարտիրոսքն Քն պէսպէս, և
 ազգի ազգի տանջանոք կտրատե-
 ցեալք՝ ի մէջ խոնջեցելոց դաճաց
 զանյաղթելի համբերութի մտաց
 հաստատագունեղապէս պահեցին.
 նաև յինքեանց մանկանց, և ի կա-
 նանց, ոչ ձաղանք, և ոչ բորբոքեալ
 հնոցք զկականս, կամ զհառաչանս
 արտահանել կարացին: Գանիլ
 կարէին, և սպանանիլ, բայց ոչ յաղ-
 թիլ, քանզի զորս բռնաւորք տալ
 կարէին, կամ բառնալ՝ նոքա խո-
 տէին, իբրև զեդեալս արտաքոյ
 ինքեանց: Իսկ զառաքինութի ոգ-
 ւոյն ոչոք ի նոցանէ յափշտակել
 կարաց, վնգի է արտաքոյ իշխանու-
 թեան Թագաւորաց և բռնաւո-
 րաց:

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԻԵ :

Յապոստոլ աստուծոյն յիշատակէ՝ ե
խանութեանն :

Լիազակէ բանն Այ, աղբիւրն
իմաստութե, աղաղակէ ամե-
նից առաքինութեց վարդապետն,
և հեղինակն, և ասէ • Ուստի՞ ուր
նէն • (Մատթէոսի • 11 • 29 :) Զմեծ
իմն լսելոցք եմք • քանզի ո՛հ, որ
ասէ • ուստի՞ ուր յիշնէն, Նա է, որ ա-
րար զերկինս, և զերկիր, որ զհա-
մայնս արտադրեաց յոչնչէ, որ ա-
սաց ՚ի խաւարէ լոյս ծագիլ : Զի՞նչ,
թերևս ուսուցէ մեզ զնոյնս զայ
սոսիկ առնել, և զնոր աշխարհ ըս-
տեղծանել • բայց միայն Աճ առ-
նէ զայսոսիկ : Ասլա զի՞նչ է, զոր
ասէ, ուսարուք յինէն : Ասէ ու-
րեմն, զի ուսանիցիմք ՚ի նմանէ
զայն, որ ինչ ինքն վն մեր եղև :
Ուր մեկ ՚ի իւրապարանս Այ էր, զանոն
աւանանացոյց, զիւրապարանս ծառայի աս-
եալ, ի նմանութի Տարդիան եղեալ, և
իւրապարանոս Գրեալ իբրև զՏարդ • (Փի-
լիպպէոսոյ • 2 • 6 • և 7 :) Ուստի
բնութ,

քուք, ասէ, յինէն, ոչ զմեռեալս յա
 բուցանել, ոչ զգեւ հանել, ոչ զըն
 ըոտս սրբել, ոչ կուրաց տեսանել
 և խլից լսել տալ, ոչ ցամաք ոտիւք
 զալիս ծովու կոխել, ուր ոմանք արա
 րին, որոց զնորհա զայս պարզեւ
 ցի • այլ՝ Ոստրոնի յինէն զի հեւ էն,
 և խոնարհ սրբիւն : (Մէ կամեցաւ ուսու
 ցանել, զորինչ ինքն ոչ իցէր • ոչ
 կամեցաւ հրամայել, զոր ինչ ինքն
 ոչ առնիցէր : Առ այս վերածեաց
 զեմ գանձս գիտութեւ, և խմաստու
 թե իւրոյ, զի ուսանիցէաք 'ի նմո
 նէ խոնարհք լինիլ : Այնքան մեծ,
 և գոգնարին իրէ խոնարհ լինիլն,
 մինչ զի ամենեւին ուստնիլ անկար
 էր, եթէ ոչ 'ի նմանէ, որ մեծագու
 նեղն է : Քանզի ոչ կարիցէր մարդ
 կային հպարտութին 'ի վայր եղ
 եալ զփքացումն խոնարհ եղանիլ
 եթէ ոչ 'ի նմանէ բժշկիցիւր, որ
 մինչ Աժ իցէր, խոնարհեցոյց զիւր
 ինքն եղեալ հնազանդ մեղե 'ի մահ, և
 'ի մահ խաւին • (Փիլիպ. 2 • 8 •) Ապա
 քէն խոնարհութին է սեպհական,
 և մանաւանդական առաքինութի
 քրիստոնէից, հպարտ փիլիսոփայ
 ից անծանօթ, զոր 'ի վեր քան
 զայլս

զայլս Քս ուսոյց բանիւ, և օրինա
 կաւ, ուղղի 'ի նորոգութե կենաց
 ընթացեալք՝ առ վարձն վերին կոչ
 ման զկնի նր ճեպեացուք. մտադրու
 բար մտածելով թէ ուստի պանդխ
 տանամք, ուր գիմեմք, զորքան ճա
 նապարհ արարաք, որովք պատրաս
 տուիք ամրացեալք իցեմք առ 'ի
 կատարել զճանապարհն: Քանզի
 եթէ խոնարհութին զհամայնս,
 զորս առնեմք, ոչ յառաջիցէ, և
 համընթանայցէ, և ստորահետևի
 ցի՝ ոչ երբեք առ ըղձալն միանգրն
 ժամանեացուք: Քանզի ընդ ուրա
 խանալն մեր զգործոյ իմեքէ բար
 ւոյ, զորինչ և արարաք՝ ապականէ
 հպարտութին, յորմէ նաև 'ի բա
 րեպէս արարեցեալս երկնչելի է,
 զի մի զոր գովելաբար գործեմք,
 ինքեան գովութե ցանկութիւն
 կորնչիցի: Ապաթէ երբեմն խոր
 հուրդք մեր զմեզ իրինչ գով համո
 զիցեն, երրն միշտ ներկայ է, որ
 զառաջնոյ սկզբնաւորութէ մերմէ
 յուշառնէ մեզ: Հող եմք, և իսկոյն
 'ի հող գարձցուք: 'Ի վրայսր հե
 ման մնացելոց առաքինութեց շի
 նոճածն կառուցանելի է, քանզի
 եթէ

եթէ որ զնորհա հրաշից ունիցի,
այնպէս՝ զի զլերինս փոփոխիցէ,
եթէ ՚ի զանազան լեզուս խօսիցի,
եթէ ձրիւ մարդարէութե պճնա
ղարդիցի, եթէ զնմանհաւատու առ
Աճ դարձուցանիցէ, եթէ զնմ
ինչս իւր կարօտելոց բաշխիցէ ՚ի
մեծագունեղի վտանգի գլորիլոյ
յարաժամ եղիցի, բռնութիւն խլել
լով ՚ի նմանէ հպարտութիւն, զոր
ինչ գովելաբար արար, եթէ ոչ
գիտակ եղեալ տկարութե իւրոյ՝
ի սպառնացողէ ինքեան զկործա
նումն միշտ երկնչիցի, և յինքենէ
յուսահատեալ՝ զփրկութիւն իւր
ահիւ, և գողութիւն գործիցէ: Ծն
մարիս իմաստաւորի թիսպոնէից աշու,
զի ոստանիցին խոնարհս լինիլ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ի Զ:

Մարտն ՚ի յէոն հպարտութե հետապն
յԱՂ, և առ նա ՚ի յէոն խոնարհ
հումն դառնալ պարտի:

Ի պարտութիւնէ մոլութիւն քան
զայլս զազրագոյն, և չնասակա
ղագոյն՝ որ ՚ի հրեշտակէն յայնժամ
զսկզբնա

զսկզբնաւորումն էառ, յորժամ լէ
գէմ Այ գոռողացեալ՝ եթող ըզ
նա, և առինքն դարձաւ, զբարիա
ամբարհաւածօրէն յատկացուցա
նելով, զորս 'ի ստեղծողէն ընկա
լեալ էր, իբրև թէ ինքն ինքեան
այնց աղբիւր, և հեղինակ իցէր:
Քանզի նորին են առ եսայեաւ
մարգարէիւ ապստամբողականքն
այնք, և զանքմբերելի գոռողութի
ծանուցիչք բանքն. Եւից յերկինս,
'ի վերոյ քան զասօնդս Այ բարձրացու
ցից զաւետ իմ. Եւից 'ի վեր քան զամս,
նման եղէց բարձրագոյնեղին. (Եսայի.
14. 13.) 'Նոյն, և 'ի մարդն հան
դիպեցաւ, որ դաւաճանութեամբ
օձին պատրեցեալ՝ կերտողին իւ
րում հաւասար գող ցանկացաւ,
իբրև թէ զայս ունիցէր նման Այ,
դի ոչ՝ եթէ ոչ 'ի յատկաց իւրոց
իցէր փարթամ: Վս այսորիկ դը
րեալ է: Սիիլէն հպարտաւնէ մարդոյ՝
ապստամբիւ յԱյ. քանզի 'ի նմանէ, որ
արար զնա՝ յէպս դարձաւ սիրա նորա.
(Սիրափայ. 10. 14:) և 'ի բարձրու
թէ կացուցեալ՝ ագեղաբար կոր
ծանեցաւ: Սիիլէն. ուրեմն, ամե
նից մեզայ, ունոյն գիրն վկայէ, է
հպար.

հոգարարանին • որք իբրև ժառանգ
 գաւոր օրինօք 'ի նախկնոյ ծնողէն
 ամենեքեան առաք, զյատուկ գե
 րազանցութիւն, իբրև զնախապակ
 յաւուրման ներգործութե, և 'ի մտած
 ման նկատելով, յԱյ հեռացեալք,
 և առ մեզ ինքեանս գարձեալք:
 Ուրեմն ոմղի առ նա վերագառ
 նուցեմք, յորմէ 'ի ձեռն հալարտու
 թէ հրաժարեցաք՝ ներհական ճա
 նապարհաւ խոնարհութե ընթա
 նալի է: Իսկ խարխոս, կամ հիմն,
 'ի վր որոյ խոնարհութիւն կառու
 ցանի՝ յատկի տկարութե, և թը
 ուառուէ, ճանաչումն է, այսինքն
 ոմղի իւրաքանչիւրոք ճանաչիցէ,
 և խոստովանիցի զինքն ոչինչ կա
 րել, ոչինչ գու, ոչինչ ինքեան որա
 շաճիլ: Քանզի ԱՏ զմարմին ա
 ռաջնոյ մարդոյ 'ի կաւոյ երկրի կեր
 պաւորեաց, 'ի յոր ներհեղեաց ըզ
 հոգին յոչնչէ ստեղծեցեալ, ինք
 եան ընդունակ, և լուսաւորայլ սար
 գւօք շնորհաց վայելչացուցեալ յո
 րոյ 'ի վերագալն մեղաց զրկեցեալ
 բծիւ արատաւորեցաւ ուժգնու
 թէք բնութե անջնջելեաւ: Բայց
 'ի յառաջին վայելութե 'ի ձեռն
 Ժ Դ

չնորհացն Քի փրկչին վերադարձուցեալ վերստին յատկաւ կամաւ իւրով յարդարութէ հեռացեալ տգեղացեալ եղև ասելի Այ: Եւ իրաւի այսպէս յարամայցէր, եթէ ոչ վերահայեալ ՚ի վերուստ հայրն ողորմութեց, զնա դարձեալ ՚ի ծառայութէ մեղաց կորզեալ յաղատութի, և ՚ի գեղեցկութի որդւոցն Այ վերադարձուցանիցէր: Իսկ վերստին յունել յետ գլորման ոչոք կարէ, եթէ ոչ որ խոստովանի Ածայնոյ սպարդէի գոլ, թէ յառնէ: Քանզի ով ՚ի զանգոճածոյ կորստեան բացորոշէ զմարդն, զի զնա առնիցէ անթ պատուոյ, եթէ ոչ չնորհն Ծոյ ՚ի ձեռն Յի Քի: Ապա թէ ոք հը պարտութի ուռուցեալ ասիցէ, բացորոշէ զիս հաւատն իմ, բացորոշէ զիս աղօթքն իմ, բացորոշէ զիս արդարութիւնն իմ. ընդ առաջ ելանէ լոմա առաքեալն, և ասէ.

Զինչ ունիս, դո՛ւ ոչ առե՛ր. և եթէ առե՛ր՝ զի՛ պարծիս, իբրև թէ ոչ ի՞նչ առեալ. (1. Կոր. 4. 7:) Նոյնն դարձեալ ասէ. Ո՛ւ եթէ բաւական է՞ իմ հիւսիս ինչ ՚ի Տեղ իբրև ՚ի Տեղ, այլ

Ժ Ե Ի Բ

Բաճախանալի Դեր, ԱՂՅԷ • (2 • Կոր • 3 • 5 :) Աւերջապէս փրկիչն մեր տակ • Աշտանց իմ ուշիւ կարեք առնել • (Յօհան • 15 • 5 •) զի մի պարծեսցի իմ մարմինն առաջի նորա • այլ որպէս և գրեալ է • Որ պարծին՝ 'ի քր պարծեսցի : Քանզի ոչ կարեն պարծիլ մեղաւորք, որք ոչ ունին ուստի պարծեսցին • նաև ոչ արդարք, վնդի ըզփառս ոչ ունին, եթէ ոչ 'ի նմա, որում նուագեն • Փառք իմ, Խաչաբացոցիւ Գլխոյ իմոյ • (Սաղմոսի • 3 • 4 •) Արդ՝ միթէ ք թերևս պարծեսցի, թէ զԱՂ քարերարուծիսն ոչ իցէ 'ի բաց մերժեալ : Այս արդարև յետին անմառութի իցեր : ոմ թէ որ անպարծիցիւր, թէ մինչ կարէր ողորմելի գող, և զանն իւր 'ի գուքն գահավէժ առնել, զնոյնն սակայն ոչ արար : Բայց նաև այս անձայնոյ ողորմութեւդ, որ եթէ զայս, և զօգնութի իւր 'ի բաց քարշիցեր՝ ոչ շարագէ, նորա ճանաչել, և ոչ նորօք վարիչ կարիցէաք : Յաղթելի է ուրեմն ցանկութիւն փառաց, սիրով արդարութե, այնպէս՝ զի յայնս, զորս քարեպէս առնեմք, սէրն մարդկայն

Քրիստոնէսի : Մասն . 2 : 255

կայնոյ գովուածէ՝ զտեղի տացէ սի
րոյ ճշմարտութե : Քանզի յոչ խիք
պարծելի է , որով հետեւ այն , որ է
մեր , ոչինչ է : Եւ այս է հիմն ամե
նից առաքինութեց , գիտել , և հա
ւատալ , թէ 'ի մէնջ ինքեանցս զոչ
ինչ կարեմք , ոչինչ եմք , զոչինչ ու
նիմք : Քանզի ԱՅԺ է , որ գործէ 'ի
մեզ զկամին , և զառնելն . և վասն այսորիկ
ծրինէլի է , զի մի գոռն շնորհն ԱՅԺ ,
որ արեի խոնարհին՝ Բարձրի 'ի հպարտին :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԻԷ :

Տեպ հպարտին :

Պարտութիւնն է ուռուցումն
ինչ , 'ի ձեռն որոյ մարդն անդր
քան զչափ իւր տարածէ զինքն ,
և ինքեան ամբարտաւանօրէն առա
արէ , զորս ոչ են իւրք : Եւ տպա
ղձեն , և զիդէայն իւր , զոր ինքն
իբրեւ զգեղեցկագունեղ , և զբարձ
րագունեղ յղացաւ՝ 'ի միտս այլոց
ներատակել ջանայ , զղարմն իւր սնա
պարծօրէն մեծարելով , և զարժա
նապատուութիս , խկեւ օժիտս ող
ւոյն , և մարմնոյն , որովք զինքն 'ի

Վր արցոյ ամբառնայ, ոմ թէ իշխանութիւն, և մեծութիւն զամենեւեան գերազանցիցէ: Եւ զբարձրագոյնս առնու զոգիս, և զգոռ զութի, եթէ 'ի սոսին յաւելեալ լինիցի բազմութիւն ծառայից, առնունագին կահ, աշխատարդութի զգետուց, պատգումն ականց, շքեղութի, և մեծ պատրաստութիւն ապարանից, գրամ 'ի բազում մասց անտի մթերեալ, և այլք բազումք նմանք սոցին, որք զածումն ամբարհաւածութե մատուցանեն, և զճարակ լըբութե մատուկարարեն: Վս այսորիկ ըզայ փառաւորագունից անունց, և կայթմանց, և գովութեց ժողովուրդեան, իբրև ցուցակի, թէ գերազանցիցէ 'ի վր արցոյ և զայսցանէ պարծի, 'ի սոսին հանգի, իբրև 'ի ծայրագոյն բարեոջ այսր կենի, զյաւել տենական կենաց զոչինչ փոյթ ունելով: Աստուատ ծագի ասելութի, որով իւրաքանչիւրք գարնի յայնմանէ որ զնա ցածուցանէ, և քան զայլս ստորնագոյն ցուցանէ: Աստուատ տաղակութի, և տրամութի, յորժամ ոք յիբի իմիք ըմբռնի,

նի, որ զյատուկ գերազանցութի
իւր նոճազեցուցանել երևիցի :
Աստուած շարունակ երկիւղ, և
տագնապ ամենից գրեթէ մարդ-
կանց երկնչողաց, մի գուցէ գործքն
զորոց ձեռնամուխ լինին՝ զվատա-
բախտ ելա ունիցին . քանզի ամե-
նեքեան կամին տեսանիլ, և գովիլ .
և ոչ իսկ ազատք են յայսմանէ ախ-
տէ ստորնագունի կացութե մար-
դիկք, որք զաղտեղիս, և զանար-
գապունեղս արհեստս 'ի գործ ա-
ծեն . քանզի յառաջ մատուցանեն
զինքեանս, և ցանկան սակս հմտու-
թե արհեստից իւրեանց՝ 'ի մեջ
այլոց նոյնոյ կացութե գերազան-
ցել : Նոյն ինքեանք փիլիսոփայք,
որք զարհամարհելոյ զփառս զբա-
ղումս պայծառապէս գրեցին՝ խու-
սափել 'ի հպարտութե ոչ կարա-
ցին, զոր մեծեղապէս ատեցին .
զփառս գործով խնդրելով, զոր բա-
նիւք դատապարտեցին : Քանզի
գաղտաբար ներսպրդի թոյնս այս,
և յետ խլելոյ զարմատս վատթա-
րագունեղի ծառոյն՝ տակաւին վե-
րամնան նրբագունեղք ոմանք շիւղք,
որք հազիւ 'ի սրբագունեղից արանց

ըմբռնիլ կարեն : Ուրեմն զարժ-
մունս նորին զգուշաբար նկատել,
և երկիւղիւն Այ տանձահարել
պիտոյ է, և առանել ճշմարտութի
քան սպառիւր գովութի մարդկանց
հեշտանալ : Տուին 'ի հնոցէ արտ
ելեալ 'ի վեր ամբառնայ, և 'ի
ահագին գունս ուռուցեալ զգայ
ծառագունեղ շառանիդս արեգա-
կան խաւարեցուցանէ : Բայց քան
զի զուրկ է 'ի պնդակազմութի իս
կոյն 'ի յօգն ցնդի, և 'ի չիք գաւ-
նայ : Այսպէս հպարտք, որք զն
քեանս ունայնաբար բարձրացու-
ցանեն, ոչ ինչիք հիմամբ առաքի
նութեց հաստատեցեալք, որքան
առանել ամբառնան զինքեանս, և
'ի մեծագոյն շրջանակ տրամալէ
զուլ նկրտին՝ այնքան աղօտագոյնք
լինին, և վաղվաղակի պակասին, և
ոչ երևին : Տեսի զամբարիւղսն վեր-
ցեալ, և բարձրացեալ որպէս զմայր լի
բանտնոս, տնդի՝ և տհա ոչ էր : (Սաղմոս

36. 35.)

ՅՕԴԱԻԱԾ . ԻԸ :

Յորորմանք առ խոնարհութիւն :

Լսականեցեւոյ բնութե ծան-
րութիւն յամենուս միլիմք, և
իւրծիւն տեղող եղեալք՝ հաս
տատուն գնացիւք կալ ոչ կարեմք,
եթէ ոչ ալ տն կալէ զմեզ : Եթէ
իծանքադունից անօրէնութեց ըզ
գուշանամք՝ այս նպաստութիւն Այ
լինի որ զամ առիթ մեղանեւոյ
ողորմածաբար ի բաց բառայ .
ասպաթէ ոչ փորձառութիւն՝ որ վար
դապետէ մեզ՝ արդէն ուսաք, թէ
որպիսիք իցեմք ի մերձաւոր վտան
գի գլորեւոյ կացուցեալք : Եթէ
բարի ինչ ի մեզ է, այն կարի փոքր,
և անկատար է . և մինչ բարին իցէ
ի յամբողջ պատճառէ, և առանց
իմիք առխառնման չարի՝ ով իսկա
պէս համարձակեացի ստորասել
զինքն երբեմն զգործ ինչ տրա-
րաւի գող, որ ըստ բողորին բարի
եղեալ իցէ, և հաճոյ Այ, և ոչ
մանաւանդ անթիւ անկատարու-
թիւք խառնեցեալ : Ով այնքան հո

գունակաբար զփրկութի իւր խըն
դրէ, կամ այնքանեւ իւր Եռանդիւ
'ի կատարելութեւ պարտալի, ուր
դիք աշխարհիս այսորիկ զհարստու
թիս խնդրեն, և զարժանատունու
թիս: Նաև հաւատովք եմք, թէ
զճանրագունեղս գործեցաք զմեզս,
զսրոց ներմանէ անհաւատովք՝ ոչ
գիտեմք, միթէ սիրոյ իցեմք ար
ժանիք, թէ ատելութեւ. և եթէ
յուսամք զթողութի ընկալեալ գոլ
յԱյ, սակայն զպարգևէ յարա
տելութեւ աստուծոյ ոչ եմք, այլ
համայնք 'ի յապագայն վերապա
հին անստոյգ: Իսկ արդ՝ ոմ կըշ
ռեալ զայսոսիկ՝ պարծիլ կարիցէ,
կամ զիր ինչ ինքեան իբրև զյա
տուկ սեպհականել, և յինքեան
զյոյս դնել. մանաւանդ ոմ ոչ եր
կիցէ, ոմ ոչ յայտնապէս, և 'ի սրբ
տէ խոստովանեսցի զինքն ոչինչ
գոլ, և ոչինչ կարել: Ուր ոգն, 'ի
հեռանալ արեգական նսեմանայ,
և խաւարի. այսպէս ոգին, 'ի յետ
քարշէլն Այ զլոյսն, և զօգնութի
իւր, զոչինչ տեսանէ, և զոչինչ կա
րէ: Զայս ճշմարտութիս եթէ ոք
լիապէս իմանայցէ, յայլոց ևս ճա
նաչիլ

նալիլ տենչասցէ. և մինչ ճշմարտապէս, և ի սրտէ զինքն ամ արհամարհման, և խայտառակութե արժանի համարիցի, նաև յայլոց խոտիլ, և առ ոչինչ համարիլ տենչասցէ. քանզի եթէ այլապէս առնիցէր՝ ընդդէմ ճանաչեցելոյ ճշմարտութե հակադինիցէր: Ըշմարտաւրին է անբաժանելի ընկեր խոնարհութե, և որքան առաւել հոգին ի ճանաչման ճշմարտութե յառաջագիմէ, այնքան պայծառագոյն զինքն ու ինչ գոլ, և զուինչ հարել քեսանէ:

30 ԴՈՒԱԾ. ԻԹ.

Ունիլ բարի է ի մարդն, որ զուրի է ի խոնարհութե:

Սորմէկիցէ գլորմանէ դիւրապէս իւրաքանչիւրոք յառնիցէր, եթէ խկոյն ի բժշկէն զգեղ խնդրիցէր: Այլ բազումք հայարտութե այնքան կուրացեալք են, մինչդի զսօթութիւն իւրեանց կամ ոչ ճանաչեն, կամ սեպհական ուժդ նութեք իւրեանց զինքեանս ապաքինելոց կարծեն: Այս է փառան,

P 5

սակո

անկա որոյ որք անկան՝ ոչ յառնեն
 վերստին, և յաղաեղութիւն իւրեանց
 ծիւրին, վնդի յԱԾ ոչ ապաւինին,
 և ոչ կախին ի շնորհաց նորա ուն
 պարտեւ. այլ ինքեանք յինքեանց
 խոստանան զդեղ հիւանդութեց
 իւրեանց՝ ի բաց թողալ զբժիշկն.
 յորմէ լինի, զի ինքն բժշկականութիւն
 թին խօթուի իցէ: Բայց ոչոք ի
 մահկանացունաց ապերժանկագոյն
 քան զնա, որ մինչ կոյր իցէ՝ կոր,
 ծէ զինքն զհամայնս պայծառագեւ
 տեսանել. քանզի մինչ զօշնութի
 այլոյ ոչ հայցիցէ, չիք ինչ որո-
 գայթ, ի յոր աահիւ ոչ կարիցէ:
 Վաղեմի վճիռս այս, ծանիր պէզ,
 որ յերկնից լծեալ գող ասի. յսչ
 առնէ մարդոյն, զի ճանաչիցէ զինքն
 զոչինչ յինքենէ, այլ աստուծով
 զնմ ինչ կարել: Վն այսորիկ բա-
 զումք վհատին սրտիւ անկեալք ի
 խօթութիւն իւրեանց, վնդի զօշ-
 նութին ԱՅ ոչ խնդրեն, և ոչ ի
 նա յուսան, զորմէ ասաց առա-
 քեալն. Չմմ ինչ կարէմ նովան, որ
 զօրացոյցն զիս (Փիւհո. 4. 13:) զոր-
 մէ նաև սաղմոսերգուն նունագեաց.
 Ապուստոլ իմով անշիջ շնորհագիրս.

(Սուր

(Սաղմոսի. 17. 30:) Ո՛չ է ճշմարտախոնարհութի, որ մեծահոգի չէ, և առ բարձունս ոչ վերանայ, վստահացեալ յօգնութի նորին, որ վա մեր եղև մարդ, ոնդի զմեզ հաղորդս Ածայնոյ բնութե առնիցեր: Ուն երկաթն հրացեալ ոչ է հուր, այլ բորբոքի 'ի հրոյ, որ է 'ի նմին, սոյնպէս մարդն բորբոքիլ առնի ոչ յինքենէ, այլ 'ի սիրոյ ինքեան յաստուծուս շնորհեցելոյ, որ է 'ի նմին. և լուսափայլիլ առնի ոչ յինքենէ, այլ 'ի լուսոյ իմաստութե, և ճշմարտութե, որով 'ի Հօրէն լուսոյ լուսաւորեցեալ է, Ուն նաև գործին ոչ յատկաւ զօրութի, այլ ձեռամբ արհեստագործին գործէ. այսպէս մարդն առնի գործել, 'ի գործելի Այն նովաւ զմեզ ինչ, որ տայ ամենեցուն զկամին, և զկատարելն, և զմասն գործա մեր գործէ 'ի մեզ: Ապաթէ սերն, իմաստութին, և լոյսն 'ի մարգոյ հեռանայցեն՝ իսկոյն յարձակին 'ի վրն նր անզօր գաղջութի, խորին տգիտութի, և մեզ փառարամած. և եղիցի անօգուտ, և առ մեզ էիրառումն անըմբոն, իբրև զգործի

առանց արհեստագործի: Մինչ ուրեմն մարդն յինքենէ ոչինչ իցէ, ոչինչ զօրիցէ, զոչինչ ունիցի, 'ի յոչնչուէ իւրում իբրեւ 'ի կեդրօնի զկայ առնուլ պարտի: Քանզի զամին ապուծով խառացի. յորժամ զինքն ունի գու, եւ զու ինչ խաբել ճանաչիցի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Լ:

Որ ճշմարտացիս է խոնարհ, իւրում ինքեան ուշադիր եղեալ՝ զայլ ոչ դատի:

Խոնարհութիւն է առաքինութի, որով մարդն ճշմարտագունէ զին անձին ճանաչմամբ՝ իւրում ինքեան խոտան լինի: Արդ՝ քննութի անձին՝ ինքեան զմարդն 'ի յայտ բերէ. քանզի բանի մատեանն խղճի մօաց յուզի սղորմելի ընթացք կենաց, լուսաւորի բանն, եւ բռնադատի հոգին առաջի իւր կացուցեալ՝ իբրեւ յատկի ատենի իւրում ներկայանալ յիւրմէ ինքենէ դատելի: Քանզի եթէ այն պէս զինքն դատիցէ արդարեւ ոչ դատեսցի: Եղևիկ հոգւոյ, որ 'ի ընթան.

քանչեւիս քան զինքն ունայնաբար
 վերացեալ , և առ արտաքինս հե-
 ղեալ , զներքին փնասս իւր ոչ ըզ-
 դայ : Վասն այսորիկ զուխտա-
 դրութան յորդորէ մբ գիրն դառ-
 նալ առ նա սրտիւ . (Եսայ . 46 . 8 :)
 ոնջի զայնս , որք 'ի ներքս թաք-
 չին՝ մեծաւ ուշագրութբ քննիցեն ,
 և ճանաչելով զթշուճառութիս իւր
 եանց՝ 'ի դատելոյ զայլս հրաժարի-
 ցին : Յոգունք սակայն ստուկա-
 նեն զայս , և որ ողորմելի , և ոչ եր-
 բէք բաւական ողբալի է , մինչ
 թշուճագունեղք իցեն , և թանձ-
 րախիտ միգաւ այնքան շրջահե-
 ղեալք , մինչդի զյատուկ մոլուին ,
 և զմեղս տեսանել ոչ կարեն . այ-
 սու ամիւ զայլոց փոքունս , և զսա-
 կաւիկս անկաատարութիս նրբագու-
 նեղապէս հետազօտեն , և որատեսա-
 քար ըմբռնեն : Այս արդարեւ յատ-
 կութիւն անկատարից է , զի մինչ
 զիւրեանս ինքեանս ոչինչ կերպիւ
 ճանաչիցեն՝ յարաժամ 'ի կշտամ-
 բել զմոլութիս այլոց պարապին :
 Բայց որք զինքեանս 'ի ներքուստ
 ճանաչել ջանան , որքան առաւել
 'ի ճանաչման իւրեանց յառաջագի-
 մեն՝

մեն՝ այնքան զինքեանս անկատարագոյնս խոստովանին, քանզի մեծագունիւ լուսով տոգորեցեալք՝ սրայծառագոյն տեսանեն, [Թէ որքան հեռիք իցեն՝ ի ճշմարիտ սրբութիւն, և ի հառաքելութիւն: Այսորիկ առ այլս ոչ հային, եթէ ոչ ի պաշտօնէ պարտ իցէ նոցա, զբաւական բեռն ունելով ի վեր ուղղելն զանկատարութիւնս իւրեանց: ճշմարիտ կրթութիւն սրբոց այսէ, զնախանձ դէպ ի յիւր ինքն ի կիրարկել, և մեղուցելոց համբերաբար տանիլ: քանզի նշան մեծի անկատարութեւն, զանկատարս ոչ կարելն տանիլ: Ո՞ր Աճ ի կարգի բնութեւն յոչնչէ զիմ ինչ ստեղծեաց, այսպէս նաև ի կարգի շորհաց զիմ զարդ առաքինութեց արտադրէ յոչնչէ, այսինքն ի հոգւոյ, որ զինքն ոչինչ գոլ ներքստպէս հաւատացէ, և խոստովանիցի: Հաստատուն առաքինութիւն այնէ, որ այսպանօք, արհամարհանօք, զոր պարտութիւնք, և հանապազորդակա նաւ կրթութիւն խոնարհութեւն փորձի: ի պակասիլ սորին՝ որինչ առաքինութիւն յումեք երևի՝ ոչ է առաքիւ

Քրիստոսն էս: Մատն. 2: 267

քինուածի, այլ պատրանք, և կեղծաւորութիւն, և սնոտի պատկերաւաքինութիւն: 'ի հողմս զի ոչ զի, ոչ առանց խոնարհումն զտառիսն, նախ իս ժողովէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԱ:

Ստորագրումն ճշմարիտ խոնարհին:

Նշմարտապէս խոնարհ համարիլ պարտի, որ քան զնմբարձրացուցումն վերնագոյնէ, և քան զնմ նոճաստութիւն օտորնագոյն. որ 'ի բարձրագոյն տեղւոյ եդեալ տաքերեցելովք նմա գովութիւնք, և պատուովք ոչ բարձրամոտի. և առ ստորնագունեղս ընկեցեալ ոչ երբէք այնքանեաւ որ համարհմամբ, ամօթով, և նախատանօք զգածիլ կարէ, զի մի համոզիցէ զինքն զկարի վատթարագոյնս արգիւնաւորիլ: 'Ի արձեալ. ճշմարտապէս խոնարհ է, որ առ ոչինչ համարիլ ցանկայ. որ ոչ խոնարհ, այլ նոճաստ 'ի կարծիս այլոց գողփափաքի, այնպէս՝ զի ամենեքեան հաւատարմեան, թէ նա համբերաբար

բար կրէ զձախորդութիս, ոչ 'ի
յառաքինութէ, այլ 'ի հարկանո-
րութէ. այսինքն վնդի զայնս հեր-
քել, կամ խափանել, ոչ կարէ և
Եթէ նմա հանդիպիցի բանիւ ի-
ւրիւ, կամ գործով սահիւ՝ ոչ պատ-
կառի խնդրել զներումն յայնց, որք
ներկայք եղեն, մանաւանդ եթէ
կամ զսուտ արտաբերեալիցէ, կամ
զուռքէ թիւրապէս ըստ մարդ-
կայնոյ բեկանաւորութէ խօսեալ
իցէ. յորում իրի զտեսակ իմն մար-
տիրոսութէ գոլ այր ոմն մեծ ու-
սոյց. Նմանապէս եթէ զիմն ասա-
ցեալ իցէ, կամ արարեալ իցէ,
յորմէ համբաւ նորին վնասիցի,
զայսմանէ արդարեւ ցաւի լը որում
է վշտացուցումն Այ. բայց ուրա-
խանայ զամօթոյն, և զնախատա-
նաց, որք յայնմանէ ածանցին
ինքեան, զառիթաւ որոց հանդարտ
մտօք ընդգրկէ. սակայն զոչինչ դի-
տութիւ գործէ, որով արհամար-
հել լինիցի: Եթէ բանք նորին
միամտաբար արտաբերեցեալք՝ 'ի
թիւր զգացումն քարշիցին. եթէ
նոքա, զորս սիրէ, յորս ասպատակ
լինի, որոց զբարերարութիս արագ,
զկա

Գնա անարգիցեն, և հաւածիցեն,
 և յընկերակցութիւն քի միասնիցեն,
 և եթէ զկնի բազմաց երկանց, և
 աշխատանաց ոչ միայն զոչիմն վարձ
 ընկալնուցու, այլ մանաւանդ նա-
 խատակոծ լինիցի՝ ոչինչ կերպիւ
 գանդատի, վնդի զգործս իւր ոչ
 ինչ համարի, և գքամահումն իւր
 առանել ջերմեռանդապէս ընդգր-
 կէ, քան այլ քամենեքեան զփառս,
 և զպատիւս: Յամենեցունց լքե-
 ցեալ՝ ապաւինի յԱՃ, յորում
 գտանէ զւամ ուրախութիւն, և զւամ
 բարութիւն: Զայնս ւամս, որք առ-
 ինքն պատկանին, լռութիւն սեղմէ,
 առ ւամ նախատինս, և անարգանս
 սրտիւ պատրաստեցեալ, իբրև ըզ-
 մեռեալ, և զթաղեցեալ, որոյ ոչ
 գուցէ յիշատակ: Ոչ միայն մեծա-
 գունից, և հաւասարից, այլ նաև
 ասորնագունից ենթարկէ զինքն,
 որքան առ ներգործուիս ներքինս
 միշտ, իսկ որքան առ արտաքինս՝
 մտադրելով զպարագայս, և առանց
 փնասու արժանապատուութե: Հաս-
 տատապէս հաւատայ, զինքն քան
 զւամ մարդ չարագունեղ գոլ. վն-
 ճի զչարիս իւր ընդ բարեացն այ-

լոց բաղդատէ , և ապա ղիւրինքն
մտածէ ըստ այնց , զորս յինքենէ
ուենի , իսկ զայլս՝ ի պարգեւացն Այ,
Փափաքի Թագչիւ , և ամենեցունց
Ծաղը , և առակ նշաւակի լինիլ . և
ոչ միայն ամենայնի պատուոյ , և
հանգստեան , այլ նաև ինքեան կե
րակրոյ , և ըմպելւոյ , և ընկերակցու
թիւ մարդկանց , զինքն անարժան
համարի . և եթէ գուցէ այլոց նա
խադասիցի պակնու , ամաչէ , տրո
մի , զինքն անյարմար վարկանէ լով ,
և որոյ և իցէ պաշտօնի անընդու
նակ : Այս է պատկեր Ճմարիտ
խոնարհի , նուաստ գրչաւ . նկարե
ցեալ , յորմէ կարասցէ ամ քրիս
տոնեայ վերահասու լինիլ թէ որ
քան հեռի մեկուսացեալ իցէ յայտ
մանէ առաքինութե , զոր հետևո
ղաց իւրոց Քմ այնքան դրուա
տեաց , եղեալ վն մեր նախատինք
մարդկան , և արհամարհանք ժո
ղովրդեան : Արդ՝ ի կրթութեան
այսր առաքինութե չիք ինչ վտանգ ,
եթէ ոք զինքն փոքրագոյն համա
րիցի , քան զոր Ճմարտապէս իցէ :
Իսկ ծանր չար , և զարհուրելի
վտանգ է , եթէ զինքն անդր քան
զար

զարժանն բարձրացուցանիցէ, կամ
մեծագոյն վարկիցէ, քան զոր իրա
կանապէս իցէ : Ու մտանօղն ընդ
դուռն , որոյ բարաւորն ցածեալ
իցէ , եթէ զինքն յոյժ խոնարհե-
ցուցանիցէ՝ ոչինչ նմա վնասեացէ .
իսկ եթէ զինքն նաւ մի մատնա-
չափ , աւելի քան զոր չափ դրանն
պահանջէ , վերացուցանիցէ՝ գթեա
ցէ , և ջախջախեալ զդուռն՝ անդ
րէն կործանեացի . ապապէս ոչ վնա
սէ հոգւոյն սրբանկիցէ ցածու-
ցումն . բայց զմեծագունեղ վնաս
նմա առբերցէ՝ ունիցէ նաւ փոքրա
գունեղ բարձրացուցումն : Վս որոյ
ոչ ասեմք ոչ ումեք նախադասել ,
այլ և ոչ արդարև համադասել
զինքն պարտի , որ կամի յամէ վտան
գէ հպարտութե խորշիլ : Այսպէս
Քի քն մերսմ նմանեացաք , որ մինչ որ
դի Այ իշէր՝ զկերպարանս ծառայի
էստ , որպէս զի մեզ աւանդիցէր զկերպա
րանս խոնարհութի :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԲ:

Պիպոյ է հարդիայնոյ կամին՝ Ածայնոյն
հայտարարի, եւ համակերպ լինի:

Այլ ինչ պարզեւ հաճոյագոյն
Այլ, չի՛ք ինչ վստմագոյն զոհ,
քան զիւր ինքն Ածայնոյ կամին
ամբողջապէս 'ի համայնս ենթար-
կել, և համակերպել. քանզի զոչ
այլինչ վեհագոյնն այն հանդիսա-
վեհութի պահանջէ 'ի մարդոյ, եւ
թէ ոչ զի զինքն մատուցանիցէ պա-
տարագ. կենդանի, տը, և ընդունե-
լի, զոր եթէ ոք ըստ որում ար-
ժանն է մատուցանիցէ՝ բարեպաշ-
տօրէն, և անպաշտութի զոհեալ:
Քանզի յայտմիկ համակերպութի,
և ենթարկութի ոչ զբարիս արտա-
քինս, ոչ զիր իմն եղական, այլ զյա-
տուկ կամն, զյատուկ ենթարգա-
տութին, և զբոլոր մարդն կատա-
րեալ ողջակիզիւ զենումք, զոչինչ
իր բացառոցելով, ոչ ինչիք սահմա-
նադրեցելովք եզերօք: Ուրեմն որ
քանիցս իր ինչ մեր 'ի մեզ է, այն
քանիցս 'ի մենջ արտելանել, և ըզ-
մեզ

մեզ լքել պարտիմք , մինչև միայն
ԱՃ 'ի մեզ իցէ , և առ համայնս ,
զորս զմէնջ յաւիտեանականաւ իւ-
րով նախախնամուք վճռեաց՝ պատ-
րաստք , և անտարբերք դտանիցիմք :
Քանզի ոչ կատարէ 'ի մեզ ԱՃ ըզ-
բարեհաճութի իւր , մինչդեռ իր
ինչ իցէ 'ի մեզ , որ նմա հակամար-
տիցի , և ներհակ իցէ : Չամբողջ
սիրտն պահանջէ նա . և որ զինքն
բոլոր նմա ոչ տայ՝ զոչինչ տայ :
Շնորհի արդարեւ մարդկայնոյ բե-
կանաւորուէ զիրինչ յատուկ կա-
միլ . այլ իսկոյն պարտի վերանալ
'ի վեր քան զինքն , և 'ի նա յարիւ ,
որ 'ի վր ամենեցունց իշխէ : Նա
ստեղծօղ է , մեք ստեղծուածք . նա
տէր , մեք ծառայք . նա ամենակա-
րօղ , մեք տկարք : Ապառւերմն ըզ-
կամս մեր վերուղղել , և նորին կա-
մացն զմեզ ստորարկել պարտիմք
ասելով . Ո՛չ որպէս էս կամիմ , այլ որ-
պէս դու . (Մատթէոսի . 26 . 39 :) Այ-
սոքիկ են բանքն Քի տն մերոյ աղօ-
թողին առ հայր , և անդրակերպո-
ղին զմեզ 'ի յինքն . ուղղի ուսանի-
ցիմք 'ի նմանէ զոչինչ կամիլ , եթէ
ոչ զոր ԱՃ կամի : Ապաթէ ոչ
զինչ

զի՛նչ կարաց Քմ կամիլ տարածայն
 'ի կամէն Հօր : Որոյ մի է Թեո-
 թեն , տարազոյգ չկարէ գոլ կամե
 ցողութիւն : Որոյ իրի աղագաւ ու
 սոյց մեզ աղօթել . Եւ իցի իմ Գո
 սրէն յերկինս , և յերեւի . (Մատթեոս .
 6 . 10 .) Ում հրեշտակք առնեն ըզ
 կամն քո , արասցուք և մեք հնազան
 դելով պատուիրանաց քոց : Առ-
 նեն մարդիք զկամս իւրեանց , ոչ
 զԱյն , յորժամ առնեն զոր կա-
 մին , ոչ զոր հրամայէ ԱՅ : Բարձ
 ցի՛ 'ի մէնջ կռիւն այն , զոր ստու-
 րագրէ առաքեալն , ասելով : Մա-
 թնն ցանկաց հախառանց հոգւոյ , և հոգին
 հախառանց մարմնոյ . (Քաղութացւոյ . 5 .
 17 :) Այսպէս եղիցի կամն Այի
 համաձայնիլն մարմնոյ , և մտաց 'ի
 միասին . այնու կերպիւմ մինչ զի ոչ
 ոք ցանկութեք մարմնականք վե-
 րամնայցեն , ընդ որոց միտն պա-
 տերազմիցի . ոչինչ իցէ 'ի մարմնի ,
 որ ըդիմակայիցի ոգւոյն . և ամ
 ցանկութի 'ի սիրելութի փոխար-
 կիցի . քանզի այս է կամն Այ սրբ-
 ութի մեր : Մի է ԱՅ , և ոչ յարի
 'ի նա՛ 'ի ոգի է , և մի իմ ընդ նմա :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԳ:

Համայնք 'ի յեռանկէ Այ առնելի էն:

Յայսմիկ բովանդակութի բողոքի
կատարելութե կայանայ, զի որ
ինչ և հանդիպիցի՝ հանդարտ ոգ-
ւով ընկալնուցումք զայն 'ի ձեռա-
նէ Այ, զամ հոգածութի մեր ըն-
կենլով 'ի նա, զի նա հոգայ զմէնջ.
(1. Պէտքոսի. 5.) Զհամայնս, զոչ
աշխարհ չարս կոչէ (բաց 'ի մեզայ,
որ է միայն, և ճմարիտ չար) յԱյ
գող սք գիրն վկայէ՝ ասելով. Բա-
րի, և շարի, կեանք, և մահ, ազապոսւնի.
և հարսպոսի յԱյ էն. (Սիրութայ. 11.
14.) Եւ յայլում տեղւոջ. Ես քր,
և լիք այլ ոք, որ հոսպատիցէ զւոյս, և
սպեղծանիցէ զխաւար, որ առնիցէ զխո-
ղազոսնի, և հասպիցէ զւար: Ես քր, որ
առնեմ զայս ամ. (Եսայեայ. 45. 7.)
Մինչ ուրեմն ականարկուքն Այ,
և գաղտնագունեղի խորհրդոյ իւ-
րոյ անփոփոխելեալ տրամագրու-
թքն առ ինքն կայունք, և ան-
շարժք իցեն համայնք, որք լինին
յուրորոս տիեղերաց, արդար է, զի
զհա.

զհանուրս , որք հանդիպին որչափ
 և խիստս , և տաժանելիս , իբրև
 զնշանս եղականի բարեհաճութեն
 զոր ունի առ մեզ՝ ի ձեռանէ ն՞
 ընկալցուք , ի նորին նախախնամու
 թին յեցեալք , ոչ ի մերս , որ միշտ
 երկչոտ , և անստոյգ է , և զգործո
 ղութին Այ որ ի մեզ՝ աներէ :
 Զբարարութիւք , խաբէութիւք , գո
 ղութիւք , յախշտակութիւք , դարս
 նակալութիւք , սլատերազմունք , կո
 աորմունք , խօթութիւք , ամայութիւք ,
 ժանտամահք , ամլութիւք , և այլք
 ունիցէ տառապանք , թէ հրաստ
 րակահանք , թէ առանձնականք առ
 ի վերուղղել , կամ կշտամբել զյան
 ցանս ամբարշտաց , և առ ի կրթու
 թի արդարոյ յԱյ թոյլատրին ,
 և առաքին . և եթէ իրինչ ի սոց
 նէ զմեզ նեղէ՝ առնլիէ ձայնն համ
 բերողագունեղի մարդարէին , որ
 ամ ազգ չարեօք չարչարեցեալ ա
 սէր : Տէ եր , և քր էառ , որպէս քն
 հաճոյ թռնեցա՛ն նոյնպէս և եղև . եղև
 յի անուան քն օրհնեալ . (Յոբայ . 1 . 21 .)
 Ծառայից հաւատարմաց , զամ ինչ ,
 որք առնելիք են , այնպէս յանձնեն
 տեարքն , զի զայնց ոչ կամիցին գի
 տել ,

տեւ, թէ զի՞նչ վախճան, զի՞նչ շա-
րակարգութիւն, և բան խորհրդոց
իւրեանց իցէ. այսպէս մեք հաւա-
ռակք եղիցուք Ածայնոյ նախախ-
նամուէ իբրեւ անպիտանք, և հլու-
ծառայք, զոչինչ փոյթ ունեալք
զի՞նչ զմէնջ, զի՞նչ զայլոց եղանիւ
կամիցի. և զայն մեզ յԱյ ասիւ
համարեացուք, զոր վազուրեմն պե-
տրոսի ասաց. Քեզ զի՞նչ փոյթ. Դու
էի՞ զի՞նչ իմ. (Յօհաննոս. 21. 22.) Եւ
եթէ երբեմն բարեաց գործոց՝ զո-
րոց ձեռնամուխ եղաք, կամ հիւան-
դութիւն, կամ որով և իցէ ձախոր-
դութիւն խափանիւ հանգիսիցի՝ ոչ
տրամիցուք. քանզի գիտէ Ած,
թէ զի՞նչ մեզ առաւել վայելուչ
իցէ: Այսպէս յարակայականաւ
խաղաղութիւն, և անդրդունելեաւ
անդորրութիւն զմայլեացուք, յաղա-
ղակելն ճշմարտութեւ առ իմ վրո-
գովմունս, զի մի՞ մերձենայցեն առ
սեղին, ի՞նչոր Ած խաղաղութիւն
բնակի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԴ.

Այսպէս, նախախնամութեւն 'ի համայնս
 զիջանելի է :

Բարի է ցանկալն յԱյ վշտա-
 գնիլ, և զբաղումս վննի կրել.
 Բայց առանձնէ բարեգոյն է, նորին
 տրամագրութեւն, և բարեհաճութեւն
 'ի համայնս զիջանել, և աղօթել,
 զի առաջնորդիցէ մեզ ուր ինքն կա-
 մի: Կեանն բնական՝ շարժմամբ,
 և զգայութ յայտնէ զինքն. կեանն
 գերբնական՝ ամի շարժման, և ըզ-
 գայութեւն գաղարմամբ, և պակա-
 սութեւն: Քանզի որ զինքն լքէ, և
 զամ շարժմունս ոգւոյ իւրոյ 'ի
 յԱԾ վերածէ՝ նա կենիւ շնորհաց
 կեայ, և յիւրմէ ինքենէ այնպէս
 ազատեցեալ է, ունի թէ զինքենէ
 զուլնչ գիտիցէր, իբրև զերեխայ,
 որոյ կեանն է միոյ աւուր 'ի վերայ
 երկրի: Որ ինչ ինքեան սլատահի-
 ցի՝ ոչ 'ի յինքն հայի, այլ 'ի յԱԾ
 այլին կամս, և 'ի նախախնամութեւն
 նր: Զուլնչ յայտմանէ աշխարհէ
 ինքեան հպեցուցանէ, եթէ ոչ

զոր կամի ԱՏ 'ի ձեռին սրոյ է իբրև զգործի, անձնիշխանութիւն արհեստագործին առ ունիցէ գործ հսկեցուցանելի : 'Ի հետադոտել զխորհուրդս անայինս հետաքրքիր ոչ է, այլ այնց խոնարհաբար երկրպագէ, հաստատաբար հաւատալով զայնս միշտ արդարս գու, թէև բազմիցս թագուէք իցեն : Զնոյնն կամի, զոր ԱՏ կամի . նոյնով կերպիւ, և սակա նոյնոյ պատճառի, վնորոյ նա կամի : Զիւր կամն ԱՏ այնոյն համակերպէ, որքան առ ամս բարիս բնութիւն, շնորհաց, և փառաց, այնպէս՝ զի 'ի ներգործութեց իւրոց, և յազատութէ իւրմէ որքան կարնէ՝ զրկեսցէ զինքն, ունի յայն կամն ԱՅ կեայցէ 'ի նմա, և գործիցէ : Քանզի մինչ կամն յոռութիւն տապականեցելոյ բնութիւն զինքն կարի սիրիցէ, և իբրև 'ի ժառանգութե ներգործութեան իւրոյ բերկրիցի, թէպէտ և զմիակ փառան ԱՅ խնդրիցէ, զայն սակայն յատկաւ ներգործութիւն կամի, և յայնմիկ զոճարձանայ, իբրև 'ի յատուկ բարւոյ : Յորմէ լինի . զի եթէ զինքն զյատկի կամի ներ

Գործութիւն, և զուրախութիւն, որ
յայնմանէ ածանցի, ամենեւին 'ի
բաց բառնայցէ յինքենէ՝ յայնժամ
ճմարտապէս, և կատարելապէս
Աճայնոյ բարեհաճութե զիջանել
համարելի է, և զկամս իւր 'ի Աճ
այինն մաքրագունեղապէս անդ-
րահեղուլ, հանդերձ ամենակեր-
պիւն իւրոյ, և ամենից ստեղծուա-
ծոց մոռացութիւն: Կամ Այլ հար-
կանոր է զի լինիցի օգանդի զհամայն
զորս և համեցան արժաւոր, և լինի ոգի,
հարիցէ հակառակիլ համայն նր. Բայց յայն
ժամ Բարեգունեղապէս լինի, յորժամ 'ի
մեզ, և 'ի յինչ լինի:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԼԵ:

Միայն Այլ Բարեհաճութեանն իս-
խալելի է:

'Ի կամս Այլ խաղաղութիւն, և ան-
գործութիւն կացուցանելի է:
Եթէ մեղաք, եթէ զայլա 'ի մեղս
ներածաք, եթէ յեղեռնութեց մե-
րոց բազում չարիք հետեւեցան օ-
ցանելի է արդարեւ, և արտասուօք
լուանալիք են յանցանքն, և տրժաւ
նի

նի պատժովք պատուհասելիք . իսկ
յամբոխմանէ , և 'ի յանհանգստու
թէ մտաց խորշելի է , և հանդերձ
խաղաղութիւն 'ի վերուղղութե պա
րապելի , հայցելով զողորմութիւն
Այ , որ թոյլ ետ մեզ տալիւ , ոմ
զի ուսցուք ոչ հպարտանալ , այլ
երկնչիւ , և ոչ համարեսցուք մեր
գու զայն , որ Այ է : 'ի նմանէ ներ
ման , և թողութե՝ ոգւով խսնար
հութե , և սրտիւ զըջացելով սպա
սեացուք , ոմ ծառայն գալստեան
տն իւրոյ մեծաւ համբերութե ակն
ունի : Քանզի ար է , եկեսցէ յոր
ժամ կամիցի : Հաւատարիմ , և խո
հեմ ծառայն , զոչինչ խնդրէ , զոչ
ինչ կամի , եթէ ոչ զբարեհաճութե
տն , և յամ գիպունածս 'ի ներքին
ախորժմանէ սրտին ասէ . Այն հայր ,
զի այսպէս հաճոյ էդե տառի ինչ .
(Մատթէի . 11 . 26 .) Եւ ինչի կամ քո .
(Անդանոր . 6 . 10 :) Առ ամ ակն
արկումն քո պատրաստ եմ : Կա
միս զիս առողջ , գու կամիս զիս
հիւանդանալ : Կամիս զիս քաղցրու
թիւ քով զմայիլի , կամիս զիս 'ի խա
ւարի , և 'ի հանապազորդ երաշտու
թե շրջագայիլ : Կամիս զիս առա

տանալ, կամիս զիս զգաւորութիւնս
կրել: Չնայնն կամիմ, զոր դու կա-
միս, արա՛ զինէն զոր ինչ հաճոյ իցէ
քեզ: Այս նախապատրաստութիւնս
հոգւոյ ամենեւին է անտարբեր առ-
որս եւ Աճ կամի, առնէ զմարդն առ-
նամ չարիս աներկիւղ, և անգրգոնե-
լի, և քան զնամ ձախորդութիւն վեր
նագոյն, 'ի բաց թողլով զհոգ, և
զանձկութիւն անձին, և իրաց ամե-
նից: Քանզի եթէ զկերակրոյ, և
զզգեստուց, և զայլոց իրաց առ-
կեանն հարկաւորաց հոգացողս գոլ՝
արգել զմեզ Քս, աստ ո՛րքան ևս
առաւել 'ի բաց ընկենլի է աւել-
լորդ, և անօգուտ հոգացողութիւն
զայլոց իրաց: Ինքն խաղաղութիւն
ոգւոյն, եթէ հոգունակօրէն խնդ-
րիցի՝ կորուսանի. և վն այսորիկ 'ի
բաց ձգեալ զհոգս միայն 'ի կամն
Այ հանգչելի է: Հետաքրքրութիւն,
և խուզումն, որով բազմիցս հետա-
դատեմք, թէ զինչ լինելոց իցէ ը-
մէնջ, է բնութե որ զիւրինքն սի-
րէ, և երկնչի 'ի կրելոյ զնմն: Բա-
րեգունեղապէս Աճ 'ի բարձր գի-
տանոցէ նախախնամութե իւրոյ 'ի
համայնսն վերահայեալ՝ զինչ իւրա-
քան.

Քրիստոսն էալ : Մատն . 2 : 283

քան իւրումէք սրատշաճիցի , ճանաչէ . և համեղաբար , իսկև հզօրեղսպէս տրամադրեալ զհամայնս՝ զհոգաբարձութի մարդոյն մանաւանդական կերպիւն յանձնառնու , յորժամ զնո տեսանէ զիմ խոկացմունս զինքէնէ՝ 'ի նա ընկեցեալ գող :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԼԶ :

Յոյս իւրեւնէ մերս 'ի յԱԶԺ Դնէկէ :

Եւ քրիստոնէականաւ իմաստութիւն վարժեցեալ , ոչ միայն վերնայնում տրամադրութիւն զհամայնս , որք պատկանին առ սատարումն ժամանակորի կեննի՝ յանձնառնէ , վս վաղոճին ոչ հոգալով , որպէս հրամայեաց Քս , այլ նաև զյոյս վերկութիւն իւրոյ՝ 'ի համս Այ վերադնէ , որ ոչ երբէք անտես առնէ զյուսացեալսն իւր . Յայսմիկ յուսում , և 'ի համակերպութեան կամաց իւրոց ընդ կամացն Այ եղականամ համակացուցեալ՝ զկեցութիւն իւր ահիւն , և դողութիւն գործէ , զողորմութիւն , և զիրաւունսն

Թոն իւրում հաւատարմաբար երգե-
 լով, 'ի գաղտնիս որոյ ներմասնել
 և 'ի խորագունեղ անդունդս դա-
 տաստանաց նք իջանել կարի յան-
 դգնական լինէր: Թէպէտ ստոյգ է,
 թէ ոչ ոք կարէ յայտմ կենի առանց
 մասնաւորի յայտնութե զապահո-
 վութի յաւիտեանականի փրկութե
 ունիլ: Բայց հեռի լիցի 'ի մարդոյ
 քրիստոնէէ խելագարութիւն այս,
 զի յուսահատիցի զայնմանէ: Այս
 նց է, որք կամակորագունեղիւն կս-
 ման 'ի մրուրս իւրեանց նեխիլ, և
 'ի չարիս յարամնալ վճռեցին: Իսկ
 որ յիշէ զինքն արեամբն Քի վե-
 րագնեցեալ, և խորհրդով մկրտու-
 թե սրբազնագրեցեալ, զբարութե
 Այ ոչ յուսահատի: և զօգնակ-
 նութի նորին անձանձքոյթ խնդրե,
 զապահով ապանինութի ունելով
 'ի նմին, որ զնեքումն հանդերձ որ
 տասունօք հայցողին, և զմեղս սրտիւ
 բեկեցելով ատողին՝ ոչ երբէք զա-
 ցան: Այսոքիկ են մեծամեծք, և
 և փրկանէտագունեղք խորհուրդք
 Թոն, և քննեցեալք յամ կամս նք,
 և այնքան իմաստնաբար քննե-
 ցեալք, մինչ զի զընտրութիւն մեր
 անյայտ

անյայտ դու կամեցաւ, զի մի ա-
 պահովու թին ծնանիցէր զհաւար-
 տութի, և զանհոգութի. և որ հա-
 մարի զինքն հասարակութիւն զգոյշ լին-
 ցի, զի մի անկանիցի : (1. Կորնթացաց .
 10 . 12 .) Բայց քանզի ընտրեց-
 եալքն սակաւք են, պարտի այր հա-
 ճատարիմ ընդ սակաւուց սրբա-
 քար կեալ, զի հաճառի արասցէ
 զկոչումն իւր, և 'ի վախճանի ընդ-
 սակաւուցն պսակիլ արդիւնաւո-
 րիցի : Քանզի անյոռի է շուտն, և
 նեղ ճանապարհն, որ քանի 'ի իւրմո . և
 սակաւ էն, որ քանի զնա : (Դասք 10
 7 . 14 .) ուր Բն վրկիչն մեր ուսու-
 ցանէ մեզ . Ամ այսորիկ ընդ նեղ
 ճանապարհն ընթանալի է, և միշտ
 երկնչելի, թէև բարւոք ընթա-
 նալ երկիցիմք . վասնզի զպարգևէ
 յարատեւութե ոչոք է անկասկած :
 Սակայն ոչ է պարտ սրտիւ վհա-
 տիլ, այլ յոյսն 'ի յԱՏ գնելի է,
 և կամն մեր 'ի ներքոյ բարեհաճու-
 թե նորին ենթարկելի է 'ի ժամա-
 նակի, և 'ի յաւիտեանականութե :
 Բայց թերևս ասիցէ որ . անըս-
 տոյդ է ինձ կամն Այ զինէն : Ապո-
 ճի նշ : Մի թէ կամն քո զքէն ըս-
 տոյց

տոյ՛գ է • արդարեւ ոչ է : Ապա եւ
 թէ երկաքանչիւրն անատոյգ է ,
 ընդէ՛ր Աճայնում մանաւանդ կա
 մին , քան քումդ կամի զյոյս քո
 ոչ՝ աւանդես : Հպարտագունեղ ,
 և ապերջանկագունեղ է , որ զասպ
 ճիւնութի՛ ունի 'ի յինքն , և ոչ 'ի
 յԱճ : Իսկ նա էրանելի է , որ յասպ
 'ի Կր , որոյ հասարակուն է խոստումն , և 'ի
 յոր ամենեւեան , որդ յասպան՝ ոչ էլ
 ամալեղեալ :

ՅՕԴՈՒԱԾ • ԼԷ :

Ոգի , և հապարելուք ի խաբարեալսն
 կրօնի 'ի սէրն հայանայ •

Թէպէտ 'ի ձեռն հաւատոյ , և
 'ի ձեռն մկրտութե քրիստո
 նեայք յորջորջիցիմք , և իցեմք , սա
 կայն միայն սէրն է , յորում սիրտ ,
 և հոգի մերոյս կրօնի հայանայ , և
 'ի ձեռն որոյ քրիստոնէաբար կեալ
 կարեմք : Քանզի ոմ Աճ վն մե
 ծի սիրոյն իւրոյ , որով սիրեաց
 զմեզ՝ զորդին իւր առաքեաց յաշ
 խարհ , զի զմեզ վերագնիցէր ա
 րեամբ իւրով , սոյնպէս և մեք պար
 տիմք

անք սիրել զնա բոլորով սրաիւ ,
 բոլորիւք ուժգնութեք , և ընկերն
 իբրեւ զմեզ : Յայսմիկ է սէրն , ոչ իբ
 բեւ թէ մեք սիրեալք իցեմք զԱՃ :
 այլ քանզի նախ՝ նա սիրեաց զմեզ ,
 և առաքեաց զորդին իւր քաւու
 թի վն մեղաց մերոց : Արդ՝ այս է
 մեծագունեղ , և առաջին պատուի
 րանն , յորմէ ամ օրէնք , և մարգա
 րէք կախին : Այս է հաւատոյս
 մերոց հինն , գիտել , և ճանաչել
 զսէրն ԱՅ . զի մինչ թշնամիք ի
 ցեաք՝ վերադին հաշտեցաք ի ձեռն
 Քի , Այս է հուրն , զոր ինքն փլր
 կինն մեր եկն արկանել յերկիր , և
 զոչինչ կամի , եթէ ոչ զի բորբոքի
 ցի . (Ղւի . 12 . 49 :) Այս ոգի
 առաջնոց քրիստոնէից եղև , որոց
 էր մի սիրտ , և մի հոգի . սա է իբրեւ
 զհոգի , որ զմարմին եկեղեցւոյն
 կենդանացուցանէ : Զսոյն նշանս ,
 որովք հետևողք նորին յայլոց տա
 րորոշեցեին , Քն ամբն մեր եթող
 մեզ յորժամ ուսաց . Այսու ճանա
 շեցեն ամենեւեան , թէ իմ ուշաիւերոք էք ,
 եթէ զսէր ունիցիք ասո թիւանս : (Յո
 հան . 13 . 35 :) Յայսմիկ սիրելութե
 ԱՅ , և ընկերին՝ կայանայ կատա
 րե .

քելու թիւն քրիստոնէականի կենի,
 'ի ձեռն որոյ ոգին միաւորի ընդ
 Ա. Ե. Արդ՝ կատարելու ին է գործ
 ձծայնոյ շնորհի . և վասն այսորիկ
 յուժգնութիս մեր ասպատան լի
 նիլ, կամ 'ի հնարադիտութիս մեր
 ասպանինիլ ոչ սլալոտիմք, այլ ամ
 ասպանութի մեր 'ի յԱՏ դնելի
 է, և օգնութի նորին հանապազ
 խնդրելի է, զի փրկիցէ զմեզ 'ի չա
 րէ, առ որ յօժարեալք եմք, և ալ
 անցէ 'ի փորձութէ թշնամեաց,
 որոց սլալութեմք, և դաւաճանութեմ
 անթիւք են: Ասլա թէ երբեմն
 սահիմք, և յետ սահեցման վհա
 տիմք՝ յայանի նշան է, թէ յոյս մեր
 'ի մեզ, և ոչ 'ի յԱՏ դրեցեալեր:
 Քանզի որ յինքենէ յուսահատի՝ մա
 նաչէ զտկարութի իւր, և զԱՏ առա
 ճել ջերմեռանդաբար աղաչէ, և
 առաճել զոճարթաբար սլատերազ
 մի: Բայց ցանկութիս կատարե
 լութե պարտի գործունեայ դու,
 և օրրաստօրէ աճիլ, այնպէս՝ զի մի
 ցէ առ գործ, և ոչ երբէք նոճաղի
 ցի: Ոչ է բաճտկան զկատարելու
 թիւն գովել, և այլոց աճանդել,
 այլ ձեռն 'ի գործ արկանելի է, զի

մի լինիցիմք յայնցանէ , որք զանկատարութիւն , և զմեղս , ուր զայլոց ատեն և ոչ ուր զհերեանց : Իսկ արդ՝ յայնժամ մարդն կապարեալ է դէտի , յորժամ զհոգի իւր մաքառանիցէ Այն մոռուր . մերի , պարզ , անարար , առանց լարումն , և առանց ակործանման առ արեւոյ ծոռածոս , և մէկնեալ յամ երկրամէր Բերկրոմնէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԼԸ :

Յազագս կարգի սիրոյ :

Նա արդարապէս , և սրբաբարկեայ , որ իրաց անվթար սակադիր գոլով՝ զկարգ պահէ 'ի սիրելուէ , մտադրաբար նկատելով , զի մի զերինչ սիրիցէ՝ որ ոչ իցէ սիրելի , կամ ոչ սիրիցէ որ սիրելի է , կամ առանէլ սիրիցէ՝ որ նոճաղ սիրելի է , կամ հաճատարապէս սիրիցէ՝ որ կամ նոճաղ , կամ յաճէտ սիրելի է . կամ նոճաղ , և կամ յաճէտ՝ որ հաճատարապէս սիրիլ պարտի : Այն ախորիկ զառաքինութիւն ոչ այլինչ գոլ , քան կարգ սիրոյ . իսկ զմեղքն անկարգութիւն սիրոյ՝ արք իմաստունք սահման

Ժէ

R

մա

մանեցին : Գոն արդարեւ , և այլք
 բխորժակք , բայց ամենեքեան 'ի
 սիրոյ իբրեւ յազրերէ արտելանեն ,
 և եթէ դոյ կարգ 'ի սէրն' ամ
 բխորժմունք կարգաւորեցեալք
 են . եթէ ոչ դոյ կարգ 'ի սէրն' 'ի
 նոսին ևս սչոք կարգ , այլ թիւրու
 թիւ , և շփոթումն է : Քանզի զի
 առաքինութիւն յայսմիկ կենի , եթէ
 ոչ կարգաւորապէս սիրել զայն՝ որ
 սիրելին է : Զայն ընտրելն խոյն
 մութն է . ոչ ամամբք նեղութք ան
 տուստ խոտորիլ՝ արիութիւն է . ոչ
 ամամբք հրապուրանք՝ յետս կա
 անախ՝ ողջախոհութիւն է . ոչ ինչ
 հպարտութիւն թուանալն յայնմ
 նէ , արդարութիւն է : Արդ՝ այնպի
 սի է կարգ սիրոյն , որպիսի է կարգ
 իրաց . այնպէս՝ զի յառաջքան զամ
 և 'ի վերջան զամ սիրելի իցէ Աճ
 քանզոր ոչինչ բարեգոյն , ոչինչ
 գերազանցագոյն գտանիլ , և կամ
 մտածիլ կարէ : Զնա սիրելով՝ ըզ
 վարս մեր ուղղեմք , սնդի մաքուր
 մաքրոյն յարիլ կարիցեմք : Վարք
 մեր , յայնմանէ զի սիրեմք՝ ենթա
 գատին . քանզի ոչ առնեն զբարի ,
 կամ զչար վարս՝ եթէ ոչ բարի
 կամ

կամ չար սէրք : Արդ՝ հոգին կալ
նու, և պահէ զկարգ սիրոյ, եթէ
բոլոր ուժդ նութիք սիրիցէ զնա,
որ 'ի վեր քան զինքն է, այսինքն
զԱՃ : Իսկ զընկերակից անձինս իբ
րև զիւր ինքն : Այս է օրէն սիրոյ,
զի մարդն սիրիցէ զԱՃ, և զըն
կերն, և զիւրինքն : Իսկ ոչոք պա
տուհրան արեցեալ է նմա սիրելոյ
զիւրինքն, վնդի ոչոք զիւր ինքն 'ի
պահելն զկարգն՝ ուղղապէս սիրէ,
եթէ ոչ զԱՃ սիրելով, յորմէ ուժ
գնուծի, և եղանակն սիրելոյ առ
նանիլ պարտին : Ոնց զմարդիս սի
րել պարտիմք, կամ վնդի արդարք
են . կամ որպէս զի արդարք ի
ցեն . սոյնպէս, և զիւրինքն սիրել
իւրաքանչիւրոք պարտի, կամ վնդի
արդար է, կամ ոնցի արդար լինի
ցի : Ար զինքն այլապէս սիրէ, ա
նիրաւաբար զինքն սիրէ . քանզի
զինքն սիրէ, զի անիրաւ լինիցի,
բայց որ սիրէ զամբարշտուծիւն՝
ատէ զանձն իւր : Արեմն ոչոք
պարտի զինքն սիրել վն ինքեան,
այլ վասն նր, որ ամենից իրաց վեր
ջին վախճան է, և ծայրագունեղ
բարի, 'ի յոր բոլորով ախորժամբ

յենուլ սրարախմբ : Քանզի եթէ
 ոք սիրէ զինքն վն ինքեան՝ ոչ վե
 բաբերէ զինքն առ ԱՃ , այլ խո
 տորեալ՝ ի յանվոմիօխեւի բարւոյն՝
 իւրով ինքեամբ զմայլի , անդրան
 ցանելով զկանոնաւ սիրելու թէ որ
 յաստուծուստ կացուցեալ է : Եւ
 քանզի զպատուէր ընկալաք սիրե
 լալ զԱՃ բոլորով սրաիւ , բոլոր
 հոգւով , բոլոր մտօք , ուղղի զմա
 կեանս , և զխմացուի , և զբոլոր բալ
 ձանն ի սիրելու թէ Այ ծախ
 ցեմք , և եթէ իրինչ սիրելի ի միտն
 եկեացէ՝ անդ վերածիցի , ուր բո
 լորի սիրոյ ուժ գնու թին աճապա
 րէ : Իսկ զընկերն իւրաքանչիւրք
 սիրել աւարաի ուն զիւրինքն , զբո
 լոր սէրն անձին իւրոյ , և նո՛ր ի յԱՃ
 վերածելով , ունզինս ընկերն զԱՃ
 սիրիցէ ի բոլորէ անձնէ , ի բոլորէ
 սրաի , և ի բոլոր մտաց : Մինչ ու
 բեմն յառաջիցէ սիրելու թին Այ ,
 այնպէ՛ղի այլք , որք սիրելիք են՝ ի
 նմա համահոսիցին , նա քան զամենե
 սեան , և ի վեր քան զհամայնս ի
 բելիէ . իսկ այլք մնացեալք ի նմա ,
 և վն նո՛ր , ունզի սէրն մեր կարգա
 ճորեցեալ իցէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԼԹ :

Յաղագս «Էրոյ ընկերին :

Ո՛չ ԱԾ առանց ընկերին , և ո՛չ ընկերն առանց ԱՅ սիրելի կարէ . Քանզի պատահէր ռանձտ յԱՅ , զի , ուր «Էրէ զԱԾ» «Էրէսցէ և զԷդհայր» իւր . եթէ ոչ ապիտէ , թէ «Էրէ՛ զԱԾ» , և զԷդհայր իւր ապիտէ՝ սպախօսէ : Քան զի ուր ոչ «Էրէ զԷդհայր իւր» զուր փէսանէ , զԱԾ՝ զուր ո՛չն էփէս , զիարդո իսրիցէ «Էրէւ : (1 . Յօհաննու . 4 . 20 :)

Իսկ որ հրամայէ զի զընկերն սիրիցեմք՝ զոչոք մարդ բացառոցէ , ո՛չ զմօլին , ո՛չ զաղքատն , ո՛չ զօտարն , և ո՛չ զթշնամին : Ամենեքեան անկեղծաբար սիրելիք են , որոյնիցէ թէ ու թէ իցեն : 'Իսք օրփէ , և յանկէլծաւոր հաւաքոյ , ո՛չ Բաշիւ , և լիզուս , այլ գործով , և ճշմարտութիւն , (1 . Տիմօթ . 1 . 5 . և 1 . Յօհ . 3 . 18 .) վստի հաստատութիւն սիրոյն՝ ցուցումն է պործոյն : Որպէս Քս սիրեաց զմեզ , և մատնեաց զինքն վս մեր , ո՛չ թէ զիրինչ 'եմեզ արժանի սիրոյ դտեալ իցէ ,

այլ վս սիրոյն, որով սիրէր զԱՃ,
 տոյնպէս և մէք 'ի յԱՃ, և վն ԱՅ
 զամենեւեան սիրել պարտիմք,
 (այնու մաքրութիւն, որով մէք զմի
 մեանս սիրեսցուք 'ի յերկինս,) ա-
 ռանց իմիք նկատման բարեաց, որք
 'ի նոսին փայլին, և թէ ոչ՝ ըստ ու-
 բում յԱՅ յառաջագային, և առ-
 նա վերածին: Արք արդարք այն
 քանեաւ սիրով 'ի մէջ ինքեանց կա-
 պակցեալք են, մինչ զի զոր իւրա-
 քանչիւրոք յինքեան ոչ ունի՝ զայն
 յայլում զինքն ունիլ խնդացէ,
 և և թէ զիրինչ առաւել քան զայլ
 ունիցի՝ զայն 'ի յայլս յօժարագու-
 նեղապէս արտազեղուցու: Ու 'ի
 ձեռն սիրոյն, որով զԱՃ սիրեմք,
 ամենեքեան 'ի նա յարիմք, և միողի
 ընդ նմա լինիմք: այսպէս 'ի ձեռն
 սիրոյ ընկերին ամենեքեանքս առ
 միմեանս մի եմք, զի բարին իւրա-
 քանչիւրոց՝ ամենեցուն հասարակ
 իցէ, և զոր իւրաքանչիւրոք յին-
 քեան ոչ ունի՝ 'ի միւսում ժառան-
 գիցէ: Այսմ լամ պատուիրանքն
 պահին, այսպէս լնանի լամ արդա-
 րութի: Քանզի հեղեալ սէրն ճշշ
 մարտագունեղ, լիագունեղ, և կա-

տարեւադուենդ արդարութի է 9
 Սէրն սկսեալ է արդարութի ըս-
 հսեալ : Սէրն յառաջացեալ յառա-
 ջացեալ արդարութի . կատարեալ
 սէրն կատարեալ արդարութի , որ
 յայնժամ է մեծագուենդ յայսմիկ
 կենի՝ յորժամ վն նր կեանքն ար-
 համարհի :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Խ :

Թէ ո՞րն ի՞նչ կերպ է դժայրականի
 անորոյ :

Արեւան սիրելոյ զընկերն յերկուս
 պատուիրանս պարունակի :
 Այլոսմարտոյն , զորս Գեղ լինիլ չարս .
 Այլոսմ ի արանիցն զորս Գեղ լինիլ ու
 չարս : Չգուշաբար ուրեմն առաջի
 արարաի իւրաքանչիւրօք քննել ,
 Թէ զինչ իցէ , զոր յայլոց ինքեան
 լինիլ , կամ ոչ լինիլ կամիցի , և եթէ
 ինքն յոչ ումեքէ անգոսնիլ , եթէ
 զայլս ինքեան ցաւակցիլ , և զիւրս
 պակասուիս համբերաբար տանիլ ,
 և բարեւմ զինքենէ խօսիլ ցունկայ՝
 զսոյնս զայսոսիկ բարերարութիւն
 այլոց արասցէ : Յուցակ խեղաթիւ

քի սրտիէ, յորժամ այլոց զայնս
առնեմք, զորս 'ի նոցանէ կրէլ չկա
միմք: Ճշմարիտ աշակերտն քի
զվարս այլոց ոչ քննէ, այլ զքննու
թ 'ի նոցին նմա յանձնէ, որում հայր
եւ զնամ դատաստան: Չյատուկ
չարիս իւր ճանաչել ջանայ, և ար
մատախել զնոսին պարտի: Չինքն
միայն խստապէս դատէ, զոր քան
զամենեւեան վատթարագունեղ
ենթադատէ: Միշտ մտօք հան
դարտէ, զորինչև տեսանիցէ, կամ
լուծիցէ. քանզի եթէ այն բարի
իցէ՝ զԱՃ գովաբանէ. եթէ չար
իցէ՝ զայն 'ի բարին փոխարկէ, ըզ
միտն յայնմանէ դարձուցանելով,
և առ ԱՃ վերացուցանելով, և
զայն անդորրուք առանց նեղաթ
տուածէ, և խռովութե իմիք: 'Ի
կշտամբելն զմտութիւն այլոց, եթէ
նմա 'ի պաշտօնէ վերակայիցի, կամ
եղբայրականի յանդիմանութե պա
տուիրանն ստիպիցէ, ունի զնա
խանձայուղութի քաղցր, գթած,
և ցաւակից այլայնոյ տկարութե.
քանզի հակառակ սիրոյ է նմ խըս
տութի, և ամբոխումն: Արտա
բասրէ զայնս (եթէ կարէ) որք
նոճազ

նոճազ բարւոք յայլոց լինին , և հրա
ժարի 'ի հետախուզմանէ . քանզի
գիտէ զիրս մարդկայինս այնպիս
ւոյ թէութե՛ն գու , զի ոչինչ այն
քան ԾԲ իցէ , որ 'ի կողմանէ իմե
քէ դատապարտիլ չկարիցէ , եթէ
կամիցի մարդն արձակել զսանձս
հետախուզութե՛ն իւրոյ , և զորինչ
հանդիպի 'ի վատթարագոյն փողմն
մեկնէլ : Մոլութե՛ք գոն՝ ուր գոն
մարդիք , յորոց զճայրագոյն կա
տարելութե՛ն պահանջէին ո՛չ այլ
ինչէ , քան ենթ տեսակի նախան
ձայուղութե՛ն , շողոքորթել զյա
տուկ անհամբերութե՛ն իւր , որ զոչ
ինչ անկարգ , կամ խիստ կարէ տա
նիլ 'ի յայլս : Ո՛ւ երբեք յառաջագի
մեացէ , որ 'ի դատել զվարս այլոց զինքն
պատառէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԽԱ :

Թէ ո՛րն ի՞նչ ճշմարիտ բարեկամ ճաննի :

Բարեկամութիւն կայանայ 'ի հա
ղորդութե՛ն բարեաց , յորմէ
հետեւի , թէ այնպիսի լինելոց իցէ ,
որպիսիք են բարեքն՝ զորս բարե
R 5 կամք

կամք իրերաց փոխաբերաբար հա
ղորդեն : Իսկ ճշմարիտ բարիք ոչ
են , բայց միայն յաճխտենականքն ,
և գերբնականքն , 'ի հաղորդութե
որոց ճշմարիտ , և կայուն բարե
կամութիւն հիմնի : Մարմնաւոր բա
րեկամութիւն դիւրագունեղապէս
տարալուծի , վնդի հոգին 'ի ձեռն
զգայուն առկապիլ ոչ կարէ : Իսկ
հոգեւորն ոչ խզի . քանզի թեպէտ
'ի մէջ բարեկամաց երբեմն հան
դիպիցի զայրացումս ինչ , սէրն Այ
դամ դառնութի հեռին քաղցրու
թիւ իւրով յաղթէ , և ծախէ : Ստու
գապէս մնասական է , և փախչելի
բարեկամութիւն այն , որ անձին սի
րելոյ զմիտն սիրահար առնէ . որոյ
առաջին շարժմունքն ամենեւին չի
ջուցանելիք են , զի մի քաղցեբ
իւնիք թունով զմիտն թունաւոր
իցէ : Սա դիւրապէս ըմբռնի յոր
ժամ ամ խորհուրդք , և բաղձանք 'ի
նմին՝ որ սիրի՝ յարաժամ պարաբե
րին , յորժամ 'ի նմին իբրև 'ի կեդ
րոնի հանգչի սիրտն , և նմա իբրև
կռոց զամ գործողութիւն մեր զե
նումք : Եւ ոչ ընդդիմանայ , թէ
այսպիսի բարեկամութիւն անխառն
և

և մաքուր երևիցի , քանզի սակաւ
առ սակաւ մեղկացուցանէ զսիրտն ,
և վերջապէս 'ի մարմինն եղերի :
Արք բարիք միշտ հասունք , ծանր
ակեացք , և համեատք են , առ ամե
նեանեան բարեգութք , ոչ ումեք փա
ղաքշոտք , սակաւուց են ընտանե
կիցք : 'Ի կենցաղավարութե նո
ցին փայլի պարկեշտութի , խոհե
մութի , անաչառութի , և արդա
րութե ուղղութի : Կեանն նոցին
է ներքսագոյն , և ոչ յառաջերէն
զինքեանս առ արտաքս բանիւք ,
կամ գործովք : Բայց քանզի հար
կաւոր է երբեմն ընդ մարդկանց
կենցաղավարիլ՝ զտեսեցեալս , և
զլսեցեալս խկոյն արտաքսեն 'ի
սրտէ , և յԱՃ միայն յարին : Ընդ
նս խոհեմաբար վարին , որք ընդ
զանազանս ընթանան շաւիղս , և
զզանազան վախճանս ունին , և զդա
նազանս սկզբունս . վնդի տարա
ձայնքն պաշտօնիւք՝ տարաձայնք են
նաև ախորժակօք . և ոչ համաձայ
նին 'ի միասին մարդն երկրաւոր ,
և երկնաւոր . քանզի ոչ մինն , և ոչ
միւսն իմանայ զբարբառս միւսոյն :
Որ ժանտիւ զգամեցեալքն զմեր

ձեցեալսն առ նմ միայնով առ շընչ
մամբ թու նաւորեն . սոյնպէս 'ի
մարմնասէր մարդիկս ժանտ իմն
գաղի , որ իսկոյն զընթերակայսն
արատաւորէ , եթէ ոչ 'ի բաց հե-
ռանայցեն 'ի նոցանէ : Այլք խօթա-
ցեալ բժշկի այնու՝ զի առողջին
մերձենայ . իսկ առողջքն եթէ ժան-
տիւ ախտացելոց մերձենայցեն նոյ
նով ժանտիւ ախտանան :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԽԲ :

Թէ ոյժ պաշտօնի շահիցին զբարե-
կամալիւն :

Լ մենեքեան մարդիք բնականաւ
իւրիւր ներազդմամբ այլոց հա-
ճոյանալ , և 'ի նոցանէ սիրիւ ցան-
կան , և զամ հնարս 'ի գործածեն ,
զի զբարեկամութի բազմաց ստա-
նայցեն ինքեանց : Բայց այս հե-
րբէք եղիցի կայուն , և վճիտ , ե-
թէ ոչ լծային սէրն զսիրտս նո-
ցին 'ի միասին կապակցիցէ : Բա-
րեկամութիւնն , որ մարդկայնովք
միայն պաշտօնիւք շահեալ լինի՝
վաճառականութե իմն տեսակէ ,
ցայն .

ցայնքան յարատեւող , ցորքան աս-
տիւանտի օգտութի իմն ըմբռնի ,
կամ ակնուէնցեալ լինի : Քաղցրա-
բարոյութի , և մարդավարութիւն ,
զոր ծայրագունիւն խստութի 'ի բա-
րեկամաց պահանջեմք , խաղարկու-
թիւն բանից է , և ունայնութի , և
սոսկ խաբէութի : Եւ քանզի որք
առատագունարար , և չքնաղագու-
նասպէս զայսպիսիս պաշտօնս սո-
վորք են առնել , զբաղումս թէ-
պէտ խոստանան , բայց յորժամ իր
ինչ խնդրի 'ի նոցանէ՝ յայնժամ վեր
ջապէս երևի , թէ որքան սնտի
եղեալ իցէ այն մեծ պատրաստու-
թիւն բանից : Այլնչ 'ի սոսին ճրշ
մարիտ , ոչինչ հաստատուն , ոչինչ
անկեղծ : Ապա թէ մարդիք զԱՆԺ
'ի բոլորէ սրտէ սիրիցէին , զընկերն
ևս անկեղծ սիրով սիրիցէին , ծայ-
րագոյն խաղաղութի լինիւր 'ի նո-
սին , ոչոք վէճ , ոչոք անջատումն ,
ոչոք տարաձայնութի : Այլք յենու
ցոյր 'ի յատուկ կամն իւր , այլ 'ի
յԱՆԺայինն միայն , սրոյ սէրն , ուր
է՝ այնպէս զմիտս միաւորէ , և կա-
պակցէ , մինչ զի իւրաքանչիւրն կա-
միցի զայն , զոր միւսն կամի , և ա-
մե-

մենեքեան 'ի միասին' զոր ԱԾ կա-
մի : Բանդի մինչ համայնք ցանկու-
թիք մեր առ այն , որ 'ի մենջ 'ի
վերքան զայլս սիրի , իբրև առ կեդ-
րոնն դիմիցեն , եթէ յամենեւեան
լիւսիցէր սէրն ԱԵ , նաև մի իցէր
կամն յամենեւեան , մի սէր , միա-
նորո՛ւթի կատարեալ : Բայց վնդի
իւրաքանչիւքն զիւրեանս ինք-
եանս սիրեն , և զյատուկ օգուտս ,
(իսկ տարբերք են վախճանք , և
ախորժմունք իւրաքանչիւրոց) ան-
տուտ լինի , զի ոչոք զընկերին բա-
րին , և զգերազանցունն վերայոր-
դէ , եթէ ոչինչ օգտու՛թի յայնմա-
նէ առ ինքն ածանցիցի : Իցէ որ
վսեմագունեղ վիճիսոփայ , գե-
րահռչակ մաթէմատիքայ , մա-
հմտութե՛ք , և առաքինութե՛ք լցեալ
սակաճք զնա սիրեն : Իսկ եթէ որ
մարթամութե՛ք առատանայցէ ,
եթէ անառակ ձեռօք զայնս վատ-
նիցէ՝ ամենեքեան զինի նորա եր-
թան , այսինքն վնդի զդիտութի :
և զառաքինութի սակաճք սիրեն ,
իսկ զդրամն ամենեքեան : Եւ առ-
տուտ սլատերազմունք , տարաճայ
նութիք , և թշնամութիք ծագին օ
վնդի

վնդի իւրաքանչիւրոք զբարիւս այլքս
 ատէ, մինչ յատկաց շահասիրու-
 թեց իւրոց ընդդէմանան: Ոչոք
 զիւրինքն սիրէ, ինչ որում է մարդ,
 հասարակ ունեւով ընդ այլոց ըշ
 մարդկութիւն, այլ միայն 'ի յիւր
 ինքն վերահայի, և զինքն յայլոց 'ի
 բաց որոշէ, և ոչ ընդ այլոց մարդ-
 կանց, այլ ընդ ինքեան միայն հա-
 մաձայնի: և զի զսէր իւր անդր քան
 զինքն ոչ տարածէ, նո՞ մասնակիցք
 այլք ոչ են, եթէ ոչ ըստ որում
 առ նոս վերաբերին, և նմա ծա-
 ռայեն: Զայսոսիկ մտածեալ այր
 իմաստուն, թէպէտ գիտութիւն զոչ
 ինչ գործէ, 'ի ձեռն որոյ արդա-
 րապէս յատեւութի այլոց անկա-
 նիւ արդիւնաւորիցի, սակայն 'ի
 անոտեաց բարեկամութեց աշխարհա-
 սիրաց մարդկանց դարչի, և զզուի.
 հաճոյագունեղ է նմա առանձնու-
 թիւն, համեղ լռակացութիւն, քաղց
 րագունեղ խօսակցութիւնքն ը Այ,
 յորում միայնում զիմ ուրախութի
 գտանէ, զիմ բերկրութի, և զիմ
 մխիթարութի:

ՅՕԴ ՈՒ ԱԾ. ԽԳ.

Առիւնս սիրելուսն 'ի գործածելիս էն
 Դէպ 'ի շնորհիւնս :

Ո՛չ երբեք պակասին առիթք 'ի
 գործածելոյ զսէր առ ընկերն :
 Քանզի այնքան են մարդկանց թըշ
 ունառութիւն , թէ մարմնաւորք ,
 թէ հոգեւորք , մինչ զի հազիւ կարեմք
 կամ զքայլն փոխել , կամ զաչս գար
 ձուցանել , թէ ոչ բազումք հանգի
 պիցին կարօտեալք նստաստութե
 մերում : Եւ նախ՝ արդարեւ օգնու
 թէ , և աղօթից մերոց կարօտին
 արք արդարք , ոմն շնորհալի
 Ա. Ե. յարգարուն յարատեւիցեն .
 մինչ զյոյժս մեծամեծ արանց ու
 նիցումք զօրինակս , որք թեթեալ
 դունեղիւ փորձուք պատրեցեալք
 'ի շնորհացն Ա. Ե. , և 'ի յուսոյ կե
 նացն յաւիտենականաց թշուառ
 դունեղիւ կործանմամբ անկան :
 Այնքան է բեկանաւորութիւն ան
 կելոյ բնութիւն , այնքան կատաղութի
 գիւն , այնքան ապստամբութիւն
 մարմնոյ , այնքան ուժգնութիւն վառ
 թար

Թար ունակու թէց , այնքան ապա
 կանու թի աշխարհի , մինչ զի ոչոք
 ապահով գող կարէ : Յետոյ կարօ
 տին օգնու թէ , և նպաստու թէ մե
 քում նոքա , որք կապանօք մեղաց
 են ըմբռնեցեալք , վն որոց աղօ
 թելի է , զի մի նեխիցին 'ի տիղմս
 իւրեանց . քանզի և ոչ իսկ կարեն
 սթափիլ , և յառնել ուժ գնու թէք
 իւրեանց . ե թէ ոչ վերահայեալ 'ի
 գերաբարձր բնակուէ երկնից ա
 մենակարօղն Աճ՝ զօգնիչ ձեռն կար
 կառիցէ նց : Նոյնով չարաւ տագ
 նապին բնաւք անհաւատք , որոց
 անթիւ բազմու թի օրըստ օրէ 'ի
 գոխս իջանէ : Իսկ թշուառու
 թիք մարմնաւորք անհունք են :
 Բազումք քաղցիւ , ծարաւով , մեք
 կու թի , պարտապանու թի գրամոյ
 վիճիւք , և տկարու թիք նեղին :
 Այլք թշնամու թիք , հալածա
 նօք , զրպարտու թիք , կորստեամբ
 ընկց , բանտիւ , գերու թի , և այլ
 ովք տառապանօք վշտագնին : Եւ
 ոչ է փոքրագոյն թշուառու թիւն
 նց , որք 'ի մէջ յուսոյ , և երկիւղի
 ընդ մահուն մրցին , 'ի զարհու
 րելի վայրկենի եղեալք , յորմէ
 կախի

կախի յաւիտեանականութեն : Աւեր
 ջապէս 'ի մեծագունեղի հարկաւո
 րութե պարարերին հոգիք ննջե
 ցելոց, որք խստագունեղիւք պատ
 ժովք տանջին, որոց բոլոր յոյսն 'ի
 յօժանդակութեան կենդանեաց
 կայացեալ է : Առ սոսա ամենե
 ան ան սիրոյ մերոյ, և ողորմութե
 ներգործութիքն, որքան Աճ տա
 ցէ, տարածելիք են, որոք ողոր
 մութե, խրատատոճութեք, աղ
 թիւք, և այլովք միջոցիւք, և փր
 կաւէտ պաշտօնիւք : Քրիստոս՝ առ
 ինքն հասեալ գու ձկայե պայնս Բարիս,
 զորս նոցա առնէմք, և ձառն այնոյ յա
 ճարն յեփնոսմ զառապա հապոսացի մի
 զձարճս :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԴ.

Սերելիք էն լընամիք :

Քաջաղնական առաքինութի,
 և աւետարանականի օրինի
 կատարելութի է սերն թշնամեաց,
 զոր Քո հրատարակեաց ասելով.
 Բայց էս ասեմ յեղ, սերելիք զլընա
 միս յեր, Բարի արարէք այնոցիկ՝ որք ասելն
 զձեզ :

Գլխի . աղօթն արարէ՛ք լսան հաւածւաց ,
 և զբարբաւաց յերոյ , Կի եղիջի՛ք որդիք
 Հօր յերոյ , որ յերկինս է , որ զարեգակն
 իւր ծագէ 'ի վր Բարեաց , և լաւաց , և
 ածէ զանձրեա 'ի վր արդարոյ , և յեղաճու-
 բաց : (Մատթ . 5 . 44 :) Խիստ է պա-
 տուհերս այս մարմնոյ , և արեան .
 և վստայսորիկ օրինադիրն զմիտս
 վերացուցանէ առ երկնաճորս , Կի
 եղիջի՛ք , ասէ , որդիք Հօր յերոյ , որ
 յերկինս է . այսինքն ունի զմարմնա-
 ճոր ծնունդն յետադրեալ՝ ըստ
 այնմ կեցցուք , որով 'ի Քս վերա-
 ծնեալք եղաք : Բայց պահանջէ ոչ
 միայն զի սիրիցեմք զԹշնամիս , այլ
 ունի նաև զբարերարութիւն առ-
 նիցեմք նց , միշտ բարեպէս զնո-
 ցանէ զգայցեմք , և խօսիցիմք , և
 վստոյս աղօթիցեմք . այլասպէս՝ և
 ոչ հայրն մեր Թողցէ մեզ զյան-
 ցանս մեր , ունի նոյն տրն սպառնա-
 ցաւ . (Մատթէոսի . 6 . 15 .) Առա-
 քեալն ևս ասէ . եթէ Կաղցեալն լնա-
 մն Կո՛ւնի երախեալ զնա . եթէ ծառա՛նէ
 արբո՛ւնա : Ասլա հեաւեի . մի յաղթի-
 'ի լարեն , այլ յաղթեալ բարեա՛ն լարին .
 (Հոս . 12 . 20 .) Զի մի՛ յաղթիցիմք
 'ի մարդկանէ՛ ոչ է յիշխանութե-
 մե .

մերում • այլ զի մի յաղթիցիմք 'ի
 չարէն՝ այն 'ի մեզ դրեցեալ է :
 Արդ՝ 'ի չարէն յաղթի, որ զարա
 քարս իւր ատէ • յաղթէ բարեաւն
 չարին՝ որ զնմ անկեղծօրէն , և 'ի
 սրտէ , իբրև զնշանաւոր բարերարս
 սիրէ , եթէ 'ի չարիս անկանիցին՝
 ցունակցի նց , հարկաւորութեց նո
 ցին սւրախութիւն , և առատաձեռ
 նօրէն 'ի թիկունս հասանի : Ձգը
 մարտութիս զայս հեղեալ սէրն
 դիւրագունապէս համոզէ , քան
 զհամայնս ձեռնարկութիս իմաստ
 նոց : Ուրեմն ոչ է երկնչելի 'ի
 չարեաց , զորս բանիւք , կամ դոր
 ծովք կարեն ներբերել մեզ մար
 դիք • այլ յայնցանէ մանաւանդա
 պէս երկնչելի է , զորս մէք ներա
 ծեմք մեզ ատելութիւն որ առ նմ,
 անհամբերութիւն , բաղձանօք վը
 րէթխնդրութե : Միայն սէրն ըզ
 մեզ անյաղթելիս , և նմ չարի յաղ
 թողագոյնս առնէ : Չարք բազմա
 նեղութեց , և հալածանաց ոչ կա
 բարեն շիջանալէլ զսէրն , և փեփո
 հել խաւարեն զնա • (Երեմիայ . 8 . 7 .)
 Արդ՝ թէ հրէհոմի ողորմի գու , որ
 հեղեղաց ընդդիմանայ :

ՅՕԴՈՒԱԾ . ԽԵ :

Ճշմարիտ Բարին սիրելի է :

ՄԾ մեզ ծայրագունեղ բարի է ,
 զոր հրամայիմք սիրել բոլորով
 սրտիւ , բոլոր մտօք , և բոլոր ուժ
 գնու թիւք . և առ այս ամենևին
 գիմելի է , և ոչ այլ ինչ խնդրելի .
 առ այս համայնք խորհուրդք մեր
 վերածելիք են : Քանզի սէր ծայ-
 րագոյն բարւոյն զամ ծառայութի
 պարունակէ յինքեան : Որովհետև
 բարեխառնուին սէր է , որ զմարդն
 'ի յԱԾ ամբողջ , և անապական պա-
 հէ : Արիութիւնն սէր է , որ հաս-
 տատնաբար զհամայնս վասն Այ
 կրէ : Արդարութիւնն սէր է , որ
 Այ միայնոյ ծառայէ , և այլոց ,
 որք 'ի ներքոյ Այ են՝ բարեպէս
 իշխէ : Խոհեմութիւնն վերջապէս սէր
 է , որ զայնս բարւոք տարորոշէ ,
 (որովք օգնի , զի առ ԱԾ գնաս-
 ցէ ,) յայնց՝ որք զնա խափանել
 կարեն : Իսկ ինքն ծայրագոյն բա-
 րին ոչ նկատմամբ վարձուն , կամ
 յառուկ շահասիրութե , այլ վասն
 ին .

ինքեան սիրիլ պարտի, վն իւրոյ
բարուէ, քան զոր ոչինչ լաւագոյն
գոլ կարէ, որովհետեւ է անհուն,
և վախճան ամենեցունց: Վն այսո
րիկ կատարեալ սէր Այ գոլ հա
մարի, յորժամ համայնք բարիք վն
նր սիրին, յորմէ, և որով են բա
րիք. յորժամ սիրի առանց չափու,
այնպէս՝ զի կամն, թէպէտ ոչ հա
նաաարիցի, փարթար շոշափիցէ,
որքան եղանիլ կարէ, զծայրագոյն,
և զանչափ բարութի նորին, զոչինչ
չափ, կամ զեզո գնելով՝ ի սիրելու
թէ նորին. յորժամ վերջապէս սի
րի՝ ի վերջան զամս, վն զի այլ ամ
բարի առ ամսային բարութն բաղ
դատեալ՝ իբրեւ ոչինչ համարի:
Բայց տիր զգուշանալի է, զի մի
զգալեաց բարեաց կիրառութի,
և սովորութեն՝ ուժգնուի, և գոր
ծունէութի կամաց ի սիրոյն Այ
սակաւ առ սակաւ թուլանայցէ:
Քանզի առ յաւիտենականս, և առ
խմանալիս, վն զի ի զգայութեց բա
ցառք են, յամրագոյնք են ախորժ
մունքն. իսկ առ զգալիս երագա
գոյնք, թէպէտ և այնք առանել
մեծագինք համարիցին: Յետոյ բը
նու

Պուժին զիւրիներն խնդրէ, և մինչ
խորամանկագունեղ իցէ, զայնքան
խարդախուժիս, զի զմեզ պատրի-
ցէ, և զայնքան խորշս, յորս թագ-
չիցի, հնարէ՝ մինչ զի հազիւ կարն
ցեմք խորշիւ 'ի յորոգայթից նո-
րին : Ուն անօթն լցեալ՝ ընդունիւ
ոչ մարթի, զոր ոչ ունի, եթէ ոչ
նախապէս արտաղէղուցու, զոր
ունի, այսպէս վատթար սէր աշ-
խարհի՝ արտաքսիւ 'ի մէնջ պարտի,
ոմըն բարեաւ սիրումն Այ ընանի
ցիմք : ՄԻ «Իբէ» զաշխարհ, ասէ առա-
քեալն, զոր սիրէրն Յմ, և մի զայնս,
բռնէ յաշխարհի են : (1 . Յօհ . 2 . 15 .)
որովք բանիւք արգելանիմք ոչ
այնպէս սիրել զայսոսիկ, զորս ա-
բար ԱԺ, զի զստեղծօղն մուանայ
ցեմք : Գեղեցիկք երևին այսոքիկ,
բայց քանիօն գեղեցկագոյնէ, որ
արար զնս : Զսոսա ետմեզ ԱԺ, զի
նոքօք վն Այ վարիցիմք, բայց Աժ
զմայլիցիմք : Որ արտաքոյ Այ զբա-
րին իւր խնդրէ, ոչ երբէք դայէ :
Իսկ որ զԱԺ 'ի վեր քան զամ ինչ
սիրէ՝ 'ի նմանէ ևս սիրի . և եթէ
նա զմեզ սիրէ, զինչ բարի կարաւ
ցէ պակասիւ մեզ : Սպասեալնս նո-

312 ՍԷԴԲՈՒՆԻ ԿԵՆԻ
 ՔԷԼԻ ԿԵՆԻ ՍԷԴԲՈՒՆԻ, ԵՐԵՆԻ Ի ՍԷԴԲՈՒՆԻ
 ՎԵՐԵԿԻ ԼՈՒՆԵԿԻ :

30 ԴՈՒՆԻ ԽԶ.

ՍԷԴԻ ԿԵՆԻ ԵՐԵՆԻ ԿԱՅԱՆԱՅԵԼ :

Յայսմիկ մանաւանդապէս սէրն
 ԱՅ փայլի, յորժամ զյօլովս
 վն նր ուրախ սրտիւ կրեմք: Քան
 ղի սիրելն է կրել. և առաւել սի
 րէ, որ առաւել կրէ: Առաքեալք
 գնային խնդութք յերեսաց ժողո
 վոյն, ղի արժանի եղեն վասն ա
 նունն Յի զնախաախնս կրել: Իղձք
 գորովականք առ ԱՅ, և անառա
 թոսաուցեալք արտասուքն գործք
 բնութե են, որ առ իղձս է յօժա
 րագոյն: Ճշմարիտ առաքինուիք,
 և վճիտ խնդութեքն ի սիրոյ գործ
 նականէ, և հնազանդականէ ծա
 գին. քանզի որ սիրէ՝ յօժարակամ
 սրտիւ, և ծայրագոյն զուարճութե,
 նմա, զոր սիրէ՝ ի համայնս հնազան
 դի, ոչ երկիւղիւ սկստոյ, այլ
 սիրով արդարութե. և եթէ իրինչ
 ծանր, կամ խիստ զգայութեց նմա
 հրամայի, սէրն թեթեւագունեղ,

և հաճոյագութեանդ առնէ զայն : Եւ
 ոչ վնայլոյ պատճառի նք գիրն
 վկայէ (1 . Յօհ . 5 . 3 .) զպատուի-
 րանս նն ոչ գող ծանուան , եթէ
 ոչ զի հոգին , արում ծանունք ե-
 րեին՝ խմանայցէ զինքն չև ևս կա-
 տարեւապէս սիրել , և յԱյ հայ-
 ցեսցէ զնորհ , որով թեթեք , և հա-
 մեղք լինիցին : Վաստակին 'ի պա-
 հելն զպատուիրանս Այ , որք միայ-
 նով երկիւղեւ գործէն զայն՝ որք
 արդարք են . Այլ սէրն խաբէալ
 'ի Բոց Թրթէ զերկիւղ . (1 . Յօհ . 4 .
 18 .) և թեթեւ առնէ զբեռն օրի-
 նին , ոչ միայն ոչ վայրահակելով ,
 այլ հանգոյն թեոց 'ի բարձունս
 վերացուցանելով : Ճառայն , որ սի-
 րէ զմք իւր՝ յօժարագութեանդապէս
 հնազանդի հրամանաց նորին , և
 որքան ծանրագոյն է , և դժուարա-
 գոյն , որ հրամայի՝ այնքան յօժա-
 րագոյն կատարէ զայն , թէև խստա-
 գութեանդ աշխատանք կրելէք իցեն .
 վնդի արդարեւ ոչինչ ծանր , ոչինչ
 խիստ երեւի սիրողին : Բայց ծա-
 ռայն չար , որ զմրն ոչ սիրէ , այլ
 երկնչի 'ի նմանէ՝ զպատուիրանս նո-
 րին ոչինչ համարի , և սկէսպէս ե-

բանգօք, և ծածկուածիւք 'ի կատա
րելոյ զծառայութիւնս ան՝ զինքն
յետս քարշէլ Զանայ, և զհրամանս
նորին ծաղը առնել: Այսպէս 'ի
Ճմարտ սիրոյն Այ զուրկ գոլ
ասպացուցանի, որ մարդկայնովք
տրամաբանութիւնս պարանոյն
թէ օրինաց զինքն 'ի բաց կարգել
Զանայ, զընդարձակագոյնս խն
դրելով զկարծիս, և զվարդասպետ
ըստ մարմաջելոյ լսելեաց, որք ու
զի ինասակարի ազատութե՝ ձեռն
տու լինիցին՝ զպատուիրանս Այ,
և եկեղեցւոյ այնքանիւք սահմա
նադրութիւն, և ինասակար մեկնութիւն
ազարտեն, մինչ զի հազիւ մնայ տեղի
պատուիրանի: Ապաքէն կեան մար
դիւք ոչ ուն պարտն է, այլ ուն կամ
վնդի արդէն այնքանք են զմարդկոյ
նոց ներգործութեց կարծիք, մինչ
զի գրեթէ օրէն իցէ՝ որինչ ակնոր
է: Առաջի ասեղի ատենին քի ոչ
լն հաճոյից մարդկանց, այլ լն օրի
նացն Այ, և ճմարտութե դա
տիւոյք եմք: Անդ ոչոք կարծիք
եղիցի, այլ զուտ ճմարտութի:
Գիտեմ արդեօք, ոչ զեմ հաւանա
կանութի դատապարտելի գոլ

բայց խիթամ, մի գուցէ, որ բազմաց հաւանական երևի, ամենեւին սուտ 'ի վերջնում գատաստանի գտանիցի • երկնչիմ, մի գուցէ սաստիկ ընդարձակութիւն կարծելոյ՝ զբազումս ածիցէ 'ի կորուստ : Բայց զայսոսիկ ոչ իմանայ, եթէ ոչ որ յԱԾ սիրէ եռաբորբոք սիրով, և միշտ պատրաստեցելով առ 'ի հնազանդիլ նմա • քանզի հոգին 'ի ձեռն սիրոյ զինքն բոլոր անգրահեղու 'ի յԱԾ, զոր սիրէ, և 'ի նմանէ, և 'ի հոգւոյն լինի մի ոգի, և մի կամ, ունի ասէ գիրն • ԱԶ Բնէր է, և ուր Բայ 'ի Բնէր 'ի յԱԶ Բայ, և ԱԶ 'ի նմա • (1 • Զօհ • 4 • 16 :) Զայսմանէ միաւորութե ճշմարիտ խնդութի յառաջագայի, որով հոգին անճառելեաւ բերկրութի զմայլի, զբարին զայն ժառանգելով՝ զոր սիրէ • իսկ և նմա, և պատուիրանաց նորին, և ակնաթկմանց հաստատաբար առյենու • վնդի 'ի նմանէ, 'ի ձեռն նր, և 'ի նմին են համայնք, որք ցանկացեալք լի նիլ կարեն : Արդ՝ այսու նշանաւ ճանաչեսցէ մարդ զինքն յեցեալ յԱԾ, և միացեալ գոլ ընդ նմա, յորժամ ամ ճգնուի նր, ամ ցանկու

կուլթի, ամ ջան, զորինչ յուսայ,
 զորինչ տեսանէ, զորինչ խօսի, և
 զորինչ խմանայ՝ առ ԱՃ է :

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԻ :

Թէ ո՞րն ի՞նչ էշանալի կապուեալ
 սիրոյ :

Բնածին է ամենից մարդկանց
 ցանկուլթին գիտելոյ, և ուրբան
 զյոլովագոյն ոք ճանաչէ, այնքան
 առաւել բաղձանն գիտուէ ածի.
 և մինչ առ այն գադաթն ժամա-
 նիցէ, զի զինքն զհամայնս գիտել,
 և զբարձրագունեղս զԱյ զինքն
 խմացեալ գոլ համարիցի՝ մեծաւ
 ուրախութիւն, և բերկրութիւն ընա-
 նի, և զգիտութին սիրէ, իբրև զիր
 ամենաբարի, որ այնքանոյ ուրա-
 խութիւն է պատճառ. և անտուսալի
 նի, զի զնոյն ճանաչումն առաւել
 սիրիցէ, քան զայն զոր ճանաչէ :
 Այսպէս փիլիսոփայք, մինչ ճա-
 նաչեալք իցէին զԱՃ, ոչ ունի զԱՃ
 փառաւորեցին : այլ ունայնացան
 ի խորհուրդս իւրեանց, զիւրեանս
 ինքեանս, և զգիտութիւն իւրեանց
 սի.

սիրելով , ոչ զԱՃ : Նմանեաւ կերպ
 ալիւ 'ի մէջ քրիստոնէից բազումք
 են որք զգիտութիւն զԱՅ , և զսէր
 նորին մեծ համարին , և առաւել
 սիրեն , քան զինքն զԱՃ , և զբա-
 րեհաճութիւն նորին : Իժոճարին է
 արդարեւ 'ի հայելին ճարտարապէս
 արարեցեալ հայել՝ զի մի մարդն
 զիւրինքն 'ի նմին տեսանիցէ . բայց
 մինչ 'ի յԱՃ իբրեւ 'ի պայծառագու
 նեղ հայելով հայիմք , թէպէտ լի
 նիւ ոչ կարիցէ , թէ նաև զմեզ 'ի
 նմին , որ տեսանէ զհամայնս՝ ոչ տե-
 սանիցեմք . սակայն 'ի սէրն ԱՃայ
 նոյ գեղեցկութեւ , և բարութեան
 յարամնալի է , ոչ ունելով զփոյթ
 զինքենէ տեսութեւ , և զբերկրու-
 թեւ , որ յայնմանէ յառաջագայի :
 Ապա թէ ոչ՝ զմեզ ինքեանս սի-
 րեմք , մինչ մանաւանդապէս կար-
 ծեմք զԱՃ սիրել : ԱՃ ոգի է , և
 ներգործութիւն մաքրագունեղ , և
 նմա պարտ է ոգւով , և ճշմարտու-
 թիւ երկրպագել , և զնա սիրել .
 որ յայնժամ ուղղապէս , և մաքրա-
 պէս լինի , յորժամ զնա եզանակա-
 նապէս սիրեմք վն ինքեան , և վն
 ծայրագոյն բարութեւ նորա , ոչինչ

կերպիւն առ մեզ ինքեանս, և առ
մերս գիւրուծի, և բերկրուի վե-
րահայելով:

ՅՕԴՈՒԱԾ. ԽԸ:

ԳԻՄԱՆԻՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ, և ԺՈՂՈՒԹԱՆ
առաւել ՕԳՆԷ առ սէրն, ԳԱՆ
դհայեցողականն:

Որպէս շինականն յամէ վարդա-
պետուէ, և 'ի գրոց զուրկ, որ
օրըստօրէ հայի յարեգակն, և նո-
րին լուսովն, և ջերմութն հրճունի
զլոյսն առաւել սիրէ, քան թէ
կոյրն բազմաւ գիտութիւն պերճա-
ցեալ, որ զլուսոյ, և զպատճառաց
նորին, և զգործոց զյոլովս ուսեալ
իցէ 'ի յասացունածոցն փիլիսոփա
յից. սոյնպէս զԱԾ առաւել սիրէ
պարզամիտ, և բարեպաշտ մարդն
'ի գործնական ճանաչմանէ հաւա-
սոյ, քան թէ նրբահայեցագու-
նեղ ԱԾաբանն 'ի միայնոյ հայե-
ցողականութիւն: Ուր նաեւ այր հը-
մուտ, և վարժեալ 'ի կողմանս հիւ-
սիսայինս (յորս ոչ գոն օրթք,
և ոչոք զգինի ըմպէ,) զգործոյ այդ-
ւոյ,

ւոյ, և զըմպեցմանէ գինւոյ, և ըզ
նորին արարից, և զյատկութեց
առատապէս, և նրբաբար կտրասցէ
ընձեռել. բայց քանզի զգինի ոչ
երբէք ճաշակեաց՝ դործնականա-
բար ոչ գիտէ, թէ զինչ իցէ գի-
նին, զիարդ ուրախ առնիցէ ըզ
սիրտ մարդոյ, և սննդ արբեցուցա-
նիցէ. և ոչ զայն ծանօթութի գին
ւոյ երբէք ստացի, զոր այդեդործ
շինականն ունի, որ զգինի օրըստ
օրէ ըմպէ: Սոյնպէս ամենեւին հան-
դիպի, զի ոք ի ժողովոյդէնէ, որ և
ոչ ընթեռնուլ արդարև ծանեալ,
խորագունաբար զԱՅ, և զիրաց
անձայնոց փորձառական գիտութի
խօսիցի, քան զայր մեծի անունն,
որ զբոլոր ժամանակն կենաց իւրոց
յուսմունս Ածաբանականս ծա-
խեալ իցէ: Քանզի փորձառութիւն
զհայեցողականութիւն, սէրն զգի-
տութիւն գերադանցէ. և առանել
դիւրապէս ժամանեալ լինի առ
ԱԾ ըզձիւ, քան ճանաչմամբ:
Ուրեմն զբնաւս ուժգնութիւն հոգ-
ւոյ, ըզձի մոնաւանդ, և աղօթից,
քան վարդապետութե հպեցու-
ցանել պիտոյ է, եթէ զեռաբոր-

բոք սէրն Այ վաղվադագոյն ստա
նալ փափագիմք: Սիրով յաւէտ
քան գիտութիւն զվսեմագոյն ծա
նօթութիւն Այ ստանամք. քան
զի ինքն սէրն ծանօթութիւն է, և
սիրելով սաստկագոյն 'ի հայեցոյ
զականութիւն ուշագիւր լինիմք, 'ի
ձեռն որոյ պայծառագունաբար,
և չքնադագունաբար հայիմք 'ի նա:
Ձեռն սիրելով նուազ աշխատիմք,
և նմա առաւել հաճոյ լինիմք. քան
զի ճանաչումն, զոր զնմանէ ստա
նալ կարեմք յայտնի աքսորման
հաւաստի, և անձուկ կոպարօք ներ
փակեցեալ է. բայց սիրել կարեմք
որքան կամիմք, այսինքն որքան նա
տացէ, որ առանց չափու սիրի
ցանկայ. և ոչ իսկ սահման ինչ որ
որոյ նախասկզբութեալ է: Ստիկ
Բողոքմ' յիմարական Տուրքո-Ռէ պարեւ
ցեալ, ճանաչանալ կամին միշտ խնդրե
լով ոչ երբէք զԼԶ Գրանել, քան որ
բելով զնա Ժառանգել:

30 Դ ՈՒ ԱԾ . ԽԹ :

Ճշմարիտ որհռաւիհանն 'ի սէրն ԱՅ
 Կայանայ :

() պատուէր ունիմք յԱՅ զի
 իցեմք սբբ . քանզի ասէ : Եւ
 Զի + « Բ + , զի Ե + « Բ + Ե . (Ղևա . 11 .
 45 :) Արդ՝ սրբութիւն է յիմ պըզ
 ծութեց ազատ , և ամենւին կա
 տարեալ , և յիմ կողմանէ անա
 րատ մաքրութի : Քանզի այսպէս
 ամ իրք 'ի խառնմանէ վատթարա
 գունին , և ստորնագունին՝ զաղ
 տեղութի համաքարչէն , և պղծին :
 Թող արծաթն 'ի խառնմանէ կատա
 րի , և հանդերձն ցայտմամբ ցեխոյ .
 այսպէս հոգին անմաքուր լինի , և
 պիղծ , յորժամ 'ի ստորնագոյն իրա
 յարի , և ոչ կարէ ամենւին մա
 քուր , և սբ լինիլ , եթէ ոչ 'ի բնա
 ճից իրաց ստեղծեցելոց զատու
 ցեալ իցէ : Ուրեմն սրբութիւն կայա
 նայ 'ի յամենակերպ մաքրութե ,
 և յանշարժելի միաւորութե քնդ
 ԱՅ , որ անձկագունեղիւ յոգիւ
 սիրոյն կատարի . յորժամ հոգին
 մաքրե

մաքրեցեալ յամէ ժանկոյ երկրա,
 և որաց ասորժմանց, և քան զամ'
 իրս բարձրագոյն՝ զայնքան կա-
 տարելու թի արգարու թէ ստա-
 ցաւ, մինչ զի ճշմարտասպէս, և անա-
 հովաբար համարձակիցի ասել չե-
 առ սքերչն. Ո՛վ մէկնեացի զիս՝ ի սի-
 րոյն Քի՛նէզումի՛, և անձկումի՛. և ան-
 սո՛վ. և մերկումի՛. և փառնոք. և ան-
 հաւածանք. և սո՛ւր. և քանզի հաւատ-
 արի էմ, և սո՛ւ մահ, և սո՛ւ ինանք, և սո՛ւ
 հրէշտակ, և սո՛ւ իշխանումի՛ք, և սո՛ւ զե-
 րումի՛ք, և սո՛ւ որք իան, և սո՛ւ հանդեր-
 յեալքն, և սո՛ւ իարողումի՛ք, և սո՛ւ բարձր-
 ւի, և սո՛ւ խորումի՛ք, և սո՛ւ այլ ինչ ար-
 քած իարասցի մէկնեւ զիս՝ ի սիրոյն ԱՅ՛,
 որ է՛ ի Քս Յս՝ ի քր մեր. (Հոօմ. 8.
 35.) Ճոմապահուածիք, որորմե-
 թիք, ճնշուամ մարմնոյ, կիրառու-
 թի խորհրդոց, և այլք սոյնախիք
 կրթութիք առ ՚ի ստանալ զարու-
 թի յոյժ զօրեն, բայց առանց սի-
 րոյ ոչինչ օգտեն, թէպէտ և ՚ի կե-
 րակուր արքատաց ամ ինչքն ջամ-
 բիցին, և յատուկ մարմինն մատնի-
 ցի հրոյ, որպէս ուսուցանէ առա-
 քեալն (1. Կր. 13. 3.) Կարէ նաև
 ՚ի յայլ առաքինուիս երբեմն տնօ-
 րի.

րինումն զտեղի ունիլ . քանզի հի
 ճանդք 'ի ծումապահութէ , աղ-
 քառք 'ի տալոյ զողորմութի , ապի-
 կարք 'ի ճշեւոյ զմարմինն բազմիցս
 բացառոցին . բայց 'ի պատուիրա-
 նէ սիրոյն , որ է վախճան ամենից
 պատուիրանաց , և լրումն քրիստո-
 նէական օրինաց՝ ոչոք է ազատ , և
 ոչոք յորմէ և իցէ բռնութէ , կամ
 հարկաւորութէ ստիպեցեալ խա-
 փանիլ , կամ արտաբասրիլ կարէ ,
 զի մի սիրիցէ զԱՃ , և յարածամ
 առ նա ձկտիցի : Աղքատութի .
 խօթութի , և այլք արգելմունք ,
 որք կրթութե այլոց առաքինուէց
 զկրճմն դնեն՝ սիրոյն զճարակ մա-
 տակարարեն : 'ի ներքս է սիրելու-
 թին սրտի , 'ի կամս , և զոր 'ի մէնջ
 'ի վերքան զամ պահանջէ ԱՃ՝ 'ի
 մեզ ինքեանս զեռեղեաց : Այս է
 այն մինն , որ միայն է հարկաւոր ,
 և միայն բաւականանայ , զի սուրբք
 իցեմք : Այս է մեծագունեղ , և մա-
 նաւանդական հրմանն . քան զայլս
 համեղադոյն , և դիւրադոյն . քան-
 զի զինչ զոնարձալիադոյն , քան
 զսիրելն , և ո՛ր է , որ համարձակիցի
 ասել , ոչ կարեմ սիրել : Իսկ որ

զԱՃ սիրէ, որ մի է, նա զհամայնս
 սիրէ՝ ի միում, և զմինն յամենեւին.
 և եթէ զիրինչ աշխարհս սիրէ քան
 ի միոջ, և վս միոյն՝ նա զԱՃ ոչ
 սիրէ, վսզն զիր ինչ սիրէ, որ ԱՃ
 ոչ է: Քան զԱՃ չիք ինչ վերնա
 դոյն, չիք ինչ նմա հաւասար. վս
 այսորիկ միան ի նմանէ խուսա
 վիւղ չկարէ, եթէ ոչ՝ առ ստորնա
 դոյնս, և առ զգալիս դառնայցէ,
 յորոց վերանալ ոչ երբեք կարացի
 եթէ ոչ ի յերկրաւորաց արտաքս
 ելեալ, որք են բեռն հոգւոյն, վերս
 տին յետոյ դառնայցէ առ նա, յոր
 մէ ապերջանիօրէն հեռացեալէր:
 Ուրեմն ուղի սքք լինիցիմք՝ հար
 կաւորէ ի մէնջ ինքեանցս հեռա
 նալ, և ի յամենից, որք արտաքոյ
 Այ են, և առ այն սկիզբն վերա
 դառնալ, յորմէ հոսեցաք, և բոլո
 ղիւ զօրուք ի նա առյեւուլ. քան
 զի անդ մի ընդ միոյն եղիցուք, մի
 կեան, մի ոգի, և մի երջանկութիւն:

ՅՕԴՈՒԱԾ. Ժ:

Բազումք են իռեցեալք , և սախմէք
են ընթրեցեալք .

Ա) Եւ սրագոյն խայթ՝ զվատթար
բարս ուղղելոյ , և զկեանս մեր
ըստ կանոնի աւետարանին յօրինե-
լոյ . քան զայն ահարկու , և սարսա-
փելի վճիռն . Բազումք են իռե-
ցեալք . սախմէք են ընթրեցեալք . (Մատ-
20 . 16 .) սակայն եթէ 'ի զգա-
ցումն նորին ներքսապէս թափան-
ցիցեմք : Քանզի ոչոք գիտէ , միթէ
այնու կոչմամբ իցէ կոչեցեալ , որով
ըստ առաջագրութե նոքա կոչե-
ցան , զորոց գրեալ է . Չոք իռեաց՝
զնոսին և արդարացոյց . և զորս արդարա-
ցոյց՝ զնոսին և խոռոհորեաց . (Հոմոմ-
8 . 30 .) Ոչոք գիտէ , Միւնէ սիրոյ ,
նէ տալու-նէ իցէ արծանի , այլ հա-
մայնք 'ի հանդերձեալն պահին անսպոյգք
(Իսղովդի . 9 . 1 :) Ոչոք գիտէ ,
արդեօք այնպէս կոչեցեալ իցէ ,
զի 'ի կոչման իւրում մինչև իս-
պառ յարատեիցէ : Առ որ խորին
խորհուրդ յորժամ եհաս առա-
ջիմ T քեալն ,

քեան, իբրև անարկուք ինչք ինչ
 քեան խորունկն զահիճարեալ աղա
 զակեաց։ Ո՛հ խորունկ հարստունց իմաց
 քունէ, և գիտուն ՔՂՅ։ ո՛րքան անըմբռ
 նելիք էն զապասպանիք ի՞նչ, և անգնելի
 էն ճանապարհիք ի՞նչ։ (Հոգ. 13. 33.) Ու
 բրեմն յայնքանուով տանգի փրկուէ,
 յայնքանուով անստուգութե յարա
 տուութե՝ հանապազ զահի հարկա
 նիլ պարտի ամ քրիստոնեայ, ջանա
 լով անիւ, և դողութք հաճատի
 առնել զկոչումն իւր, ոսկի հաճա
 տով կեցեալ, զորա՛ի ձեռն սիրելու
 գործէ, բարեօք գործովք ցուցա
 նիցէ զինքն առ փոքրիկ, և առ ամէն
 երանեալ թիւն նց պատկանիլ,
 զորս ողորմածաբար ընտրեաց Ած
 յառաջ քան զլինիլ աշխարհի։ Բայց
 թէ փոքրիկ իցէ թիւ ընտրեցեալ,
 և յոյժ փոքրագոյն քան զթիւ ա
 նտրդեցեալ, նաև եթէ միայն ըզ
 քրիստոնէից, որք են ուղղափառ հա
 պաւատով (բացուողելով զմանկունս,
 որք յառաջ քան զբանալարութիւն
 մեռանին) բան լինիցի՝ անլրիպե
 լեա՛ն գրոց վկայութիւն, և բազմօք,
 նշանօք, և բանիւք, իսկև ինքեամբ
 ներհմտութիւն ապացուցանի։ Քան
 զի

զի վն այսորիկ զեկոյց Քն աշա-
կերտաց իւրոց, Բազում աշխատա-
նաց գուլ, և յետին դժուարութե
'ի կեանն փրկութե մտանել, առ-
որ ոչ լինի մատչումն, եթէ ոչ ընդ-
նեղ գուռն : Մաք, ասէ, ընդ նեղ
դռան . Կանգի ընդարձակ է դռան, և
համարձակ ճանապարհն, որ քանի 'ի իս-
րուսոյ, և Բազում էն, որք հասնեն ընդ
նա : Ապա իբրև զարմացեալ ստո-
րայարէ . Քանզի անձոյ է դռան .
և նեղ ճանապարհն, որ քանի 'ի իշանս .
և սակաւ էն, որք հասնեն զնա . (Մաթ.
7. 13.) 'Առև հարցեալ գողով . Առ-
կատու (13. 23.) Եւնէ սակաւ է իշն,
որք ապրէն իշն . պատասխանեաց .
Ջանադարձոք հասնել ընդ նեղ դռան .
ասէ՛ յեղ, զի Բազում խնդրեսցեն հաս-
նել, և ոչ իարացեն : Արքայն դա-
ւիթ յորժամ խնդրեաց 'ի Թնէ,
Ա՛լ Բնակեսցի 'ի Խորանի Ժամ . (Սաղ-
մոսի. 14.) 'Ի ոգւոյն նրջ զպատաս-
խանի առեալ ասէ . Որ Գնայ ամ-
բիծ, և գործէ զարդարութի : 'Ի ար-
ձեալ, յայլում սաղմոսի . Ա՛լ եւրէ
'ի լեռան քն : Որ սքէ յեռօր, և ամբիծ
որպէ՛ . (Սաղ. 23.) Բայց ո՛ր իբրէ ա-
րեւ, ամբիծ է սիրտ իմ, սքէ է՛ 'ի Տեղաց .

(Առաւելաց. 20. 9:) Կամ ո՞վ համար
 ձակեացի ստորասել զինքն անմեղ
 գող, և յժմէ բժէ ազատ: Ասէքս.
 Որ ոչ առնուա զխաւ իւր, և գայ զին
 իմ, և է՛ ինչ արժանի. (Մատթ. 10. 38:)
 Բայց զՔի խաչն որքան սակաւք
 ընդգրկեն: Լո՛ւիցուք առաքելոյն.
 Այնէն է՛ ան զանչանց խնդրէն, և ոչ չէ
 Քի. (Փիլիպպեաց. 2. 21.) Իսկ որք
 զՔի ոչ խնդրեն, անարդեցեալք
 են: Դարձեալ՝ ասէ փրկիչն մեր
 Այնէն ասէ՛ յեղ, ելե՛ ոչ Դարձի, և
 եղի՛ ընդ, իբրեւ զմանկաի՝ ոչ Տառնիցի
 յարտայումնէն երկնից. (Մատթ. 18. 3.)
 Այլ զայս եթէ տրամակշռից
 մարդկային հսկարտութիւն, գայե
 առանց երկբայութե՛ սակաւագու
 նեղս գող, որք ՚ի ձեռն խոնարհու
 թե՛, և պարզամտութե՛ ՚ի բնութի
 մանկտեաց դառնալ ջանայցեն:
 Վկայէ առաքեալն, զնոսա, որք
 ըստ առաջադրութե՛ կոչեցանսրք,
 նախասահմանեցեալս յԱյ եղեալ
 գող, զի կերպարանակիցք լինիցէին
 պատկերի որդւոյ իւրոյ. (Հռոմ.
 8. 29:) Բայց ո՛հ, որ կարիցէ պար
 ծիլ, զկեանն իւր համակերպ գող
 կենացն Քի: Ո՛հ, որ ընդ նմա

քորչարիցի, զի 'ի միասին կարիցէ
 փառաւորիլ : Ամենեցուն ասա-
 ցաւ. Եւնէ Կաթոս մարմնէ 'ի Իլանս՝ պա-
 հէս՝ զպատճիրանս. (Մատթ. 19. 17.)
 Բայց ամենեւեմն խոսորեցան, եւ 'ի մի-
 սին անադիպանացան. ոչն' է որ առնէ ըզ-
 բարի, եւ չէ ո' մնլա 'ի մի. (Մառ. 13.
 3.) Չարքայութիւն երկնից բռնա-
 բարիլ, եւ բռունք զնա յափշտակել
 երկնից արքայն վկայեաց (Մատթ.
 11. 12.) Իսկ բռնականն մինչ իցէ
 ընդդէմ բնութե, 'ի սակաւս հան-
 դիպի. ուստի լինի, զի ամենեւին
 սակաւք իցեն, որք զինքեանս բռ-
 նադատել կամիցին, եւ զայն ապա-
 դայ արքայութիւն (որ 'ի զգայու-
 թեց վերացեալ է, եւ միայնով հա-
 ճատոյ լուսոյն մթապէս ճանաչի)
 բարւոյն զգայութեց, եւ բարւոյն
 ներկայի նախագասիցեն : Ապա ե-
 թէ աստեղք ոչ են մաքուրք առա-
 ջի Այ, որպիսիք եղիցին մարդիք
 սկեռեցեալք յերկրի, եւ 'ի թանձ-
 րամած գիշերի աշխարհիս կեցողք :
 Եթէ ամ արդարութիւք մեր աղտե-
 ղագունեղք են, ոնկ ասէ մարգա-
 րէն, որպիսիք եղիցին անիրաւու-
 թիք, եւ ամբարշտութիւն. (Եսայ.

84. 6 :) Եւ իւրաքանչիւրն հաւիտէ իւր իւր
 ամբարիշտն , եւ մեղաւորն չար երեսնային :
 (1. Պէտ. 4. 18 : եւ Աշտուիտ. 11. 31 :)
 'Ի տառապանի նոյի սակաւք , այսինքն
 տւածն հոգիք փրկեցան , մնացեալ
 անթիւ բազմութիւն ամենից մարդ
 կանց՝ ջրով ջրհեղեղին կորեաւ : 'Ի
 հրդեհմանէ վատահամբաւ քաղա
 քացն՝ զովտ միայն ընդ կնոջ , եւ եր
 կուց դասերաց զերծաւ , այլք ամէ
 նեքեան վրիժառու բոցովք ծախե
 ցան : 'Ի վեցհարիւրից հազարաց
 եբրայեցւոց , որք ելին յեգիպտոս
 սէ՝ երկուք միայն , Քադէբ , եւ յե
 սու յերկիրն անետեաց մտին :
 Այլ այսոքիկ օրինակաւ հանդի
 տէին նց , առ 'ի ցուցանել թէ որ
 քան փոքրիկ իցէ թիւն ընտրելոց
 բազմատամբ անարդեւոց : 'Նոյնն
 հաստատիլ կարէ 'ի սակաւութե
 նէ այնց , որք յաստի կենաց ճշմար
 տապէս զըջացեալք չոճեն . քանզի
 թէպէտ բազումք երեւիցին մարդ
 կանց բարեպէս մեռանիլ . սակայն
 ցաւն վր մեղաց 'ի յերկիւղէ մե
 հոճան , յառաջացեալ՝ առ ճշմարիտ
 ապաշխարութիւն դժուարագոյնե
 ղապէս հասանի : Քանզի սոյ կա
 ռացէ

րասցէ զբարի կեան սկսանիլ մե-
 ղաւորն , յորժամ առ վախճան նո-
 րին ժամանեաց : Չիարդ կարաս-
 ցէ 'ի վեր քան զամ չարիս ասել
 զմեղս , և յիւրոց փափկուէց գար-
 շիլ , զորս յընթացս բոլոր կենաց
 սաստկագունեղամ անիւնաց : Չի-
 արդ 'ի սրտէ զապաշխարութիւն
 ընդգրկեացէ , յորմէ միշտ զղուե-
 ցաւ : Չիարդ կացուոցէ փորձու-
 նէիւ վճռով զայնս լքել , և թէ կեն-
 դանի մնայցէ , ընդ որս հնացեալ
 սովորութիւն ընդելացաւ : Չիարդ
 իմացութիւն 'ի մէջ նեղութեց խո-
 թութե , և մահուան զիրս գեր-
 քնականս 'ի զգայութեց զհեռա-
 ցեալս մտածեացէ , զորոց 'ի կատա-
 րեալ առողջութե , կամ սէրբէք ,
 կամ անցողապէս միայն խորհեցաւ :
 Չիարդ յանթեացէ ներհական ներ-
 գործութիւն զսովորութիւն նախան-
 ցեալ կենին 'ի յայնքան հիւանդու-
 թիս , և 'ի յանձկութիւն ժամանա-
 կին , և փորձութեց : Ներհմտուի
 ուսաք հազիւ գտանիլ ոք , որ 'ի
 կասիլ վտանգին 'ի յառաջադրու-
 թե յարամնացեալ իցէ : Դառնան
 ամենեքեան առ սովորեալս , և

զայնս, զորս երկիրս զիւ մահոճանս՝
 կամ յորդորմամբք քարեկամաց,
 կամ մարդկայնով խոհեմութիւն առ
 նեւ վճռեցին՝ իսկոյն ուժանանս.
 մինչ մանաւանդ ոչոք գրեթէ իցէ,
 որ նաև ի վերջին թելս կենաց հա
 սեալ զյոյս կենաց ամենեւին ի բաց
 ձգիցէ, որով դաւաճանութիւն զա
 զումս պատրէ, և կորուսանէ գէնս
 Մատչին լքումն հոգւոյն, որ զար
 հուրի ելանել ի մարմնոյ, և կորու
 սեցեալ սեփեմութիւն ամենից զս
 բուէց, որք հազիւ թողուն զմարդն
 ի կիրառնուլ զբանականութիւնն,
 այնքան մինչ զի զբանս ընթերակա
 ցից, որք զներգործութիւն առաքի
 նութեց յունկն նր խօսին՝ կամ
 ոչինչ կերպիւ լուցիցէ, կամ զհն
 ջումն միայն ձայնին, առանց իմա
 ցունածոյ ըմբռնիցէ: Բարեպէս ար
 դարեւ զփրկութիւն նոցին յուսալ
 օրէնէ, որք յելս կենաց զնշանս ե
 տուն ապաշխարութե. բայց յայտ
 ոսկ չեք ինչ ապահովութիւն, որոյ
 իրի զյայտնի օրինակ եւս արքայն
 անտիոքոս (2. Մակ. 9.) Քանզի
 մինչ եհաս ի դրունս մահու, ի ներ
 քոյ կարօղ ձեռին Այ խոնարհե

քոյց զինքն՝ աղօթելով, և խոստա-
 նալով զհասուցեալս առ ՚ի յինքե-
 նէ զիւսաս հրէից՝ անդրէն դարձու-
 ցանել, և զտաճարն զարդարել և
 նաև խոստանայր ՚ի մօից իւրոց ըզ-
 ծախս պատկանեալս առ զոհս՝ ոռ
 նել, և ուրանալով զհեթանոսուն
 զինքն հրէայ լինիլ, և յիմ երկիր
 շրջիլ, և քարոզել զկարողութիւնն
Այ։ Ո՛վ կարէր ՚ի մեղաւորէ զյո-
 լովագոյնս, և զստուգագոյնս ա-
 պաշխարութե նշանս պահանջել ։
 Եւ սակայն սա՛ ոչ արգիւնաւորե-
 ցաւ զներուին, ում ասէ նք գիրն ։
Ազ զօնէր ծանախտապն առ **Այ**, որ
 զէր նմա ոգորելոյ ։ Վնզի արգարև ա-
 պաշխարութի նք, ՚ի յերկիւղէ մա-
 հունն յառաջեկեալ՝ ճշմարիտ ոչ
 եղև ։ Ո՛վ զայօոսիկ մտածեալ ոչ
 սարսափիցի ։ Ո՛վ ՚ի մէջ այնքան
 դժոճարութե, և վտանգից զհա-
 ճաստի փրկութի համարձակեացի
 խոստանալ ինքեան ։ Ո՛վ ոչ զար-
 հուրեացի ոչ գիտելով միթէ սիրոյ,
 կամ ատելուն իցէ արժանի ։ Բայց
 քանզի տակաւնք են ընտրեալք, և
 գուցէ յոյժ սակաւագոյնք քան զոր
 կարծեմք՝ ՚ի բազմութէն հեռունոս

լի է, և ընդ սահաւուց սրբոց, և
 ընտրեւոց, և չե անմեղաց կեւի է,
 ուղղի իւրաքանչիւրոք կարիցէ, 'ի
 կատարիւ կենաց, (վկայեւով ին
 ինքեան խիղճ մտաց իւրոց) ար
 դար դատաւորին Այ ասեւ.

Հաստն ինձ զվարձն, զոր
 խոստացար, վնդի ա
 ըարի զոր հրա
 մայեցեր է

Վ Ե Ր Զ

ՎՃիտե՛ք եւ բանե՛ք գործոսնեաց, անցնոյ հե-
ղինսկի Յօհաննոս Պօնտի - համա-
թողութեցեալս 'ի միւսոյ գրեաց նորին
կուեցեալոյ Յեռաթածումն 'ի յերկինս, որ
73 - ամա՛ն յառաջ թարգմանեցեալ եղև
'ի մերս բարբառս, եւ քաղաքեցեալ: Եւ
զայսոսիկ ՎՃիտս եղաւ ասպ' ո՛չ միայն
սոս Լրացումն Վերջնոյ քեզեր թել-
նոյն, զի մի դասարկի մասացե, այլ մա-
նաւանդ նաեւ 'ի յօգուս Զերմեանն
դից ընկերցողաց, որպէս զի զներսդ
զոսմն ինչ ատեալ յայտցանե՛ շարժի-
ցին սոս 'ի բացաթողալ զսանայնումն
ընթացկարումն մարմոյ, եւ հեթեհի-
լասլին ԲԷ:

Գ Լ Ա:

Ե. Ենքան հալագոյն Այլինիս,
որքան տարագոյն 'ի քէն
եղիցիս:

Է. Ո՛չ ինչ չա՛հ է անդ, ուր դոյ
մնամ փրկուԹԷ:

Քննեա՛ մանրագննաբար զխիղճ
մտաց քոյ, եւ զսաւարաքող
զակնդ բացեալ ուշիմագու-
նիւ ինքնածանուԹՔ հայեաց
'ի քեզ. Թէ որպիսի տարալի-
T 6 ցիս

ցիս գող • մինչ այլ ոմն ելոց
կարող ես :

Չամենայն 'ի բաց թող , նախ
քան թէ 'ի բաց թողցիս • որ
պէս զի եկեալ մահուն զոչ ինչ
դացէ 'ի քեզ , զոր կարիցէ բա
ցակորզել :

Գ Լ . Բ :

Ձ . Ո՛չ բարւոք հրամայէ • որ պա
տուհիք , և ոչ առնէ :

Գ Լ . Գ :

Ձ . Որքան տկարագոյն է թշնամին
մեր , այնքան ծանրագոյն ա
նարգումն առքերի քեզ , եթէ
յաղթ իցիս 'ինմանէ :

Թ . Ո՛չ ինչէ օգուտ բանիւք մեր
թել զսարն , և գործովք գիրկս
արկանել :

Է . Անագան է զգուշանալդ , մինչ
ընկղմիսդ • վայրապար է խոհե
մու թիդ , մինչ անդ կորեարդ :

Խեղագարուի մեծ է , յայնժամ
սկսանիլն կեալ • յորժամ թող
լի է :

Զ . Մտածումն դժոխոց զապա
տամբ հոգին ընտանեցուցա
նէ .

նէ : և զննջեցեալն 'ի զբազ
մունս ունայնականս՝ զարթոռ
ցանէ յառաքինութի :

Գ Լ. Դ :

Ծ . Զբազումս ետպան որկորն ,
քան թէ սուրն :

Գ Լ. Ե :

Գ . Ոչ ինչ գոյ 'ի կինն . եթէ ոչ
միայն՝ զոր վերաւորեացէ . զոր
կիզեացէ . և զոր սպանցէ :

Է . Վայրկենական է որ հեշտացու
ցանէ . յաւիտենական է որ
տանջէ :

Ը . Հեշտութիւն մարմնական մե
ղաց 'ի սկսանիւն շիջանին . և
'ի գործ գնեւն կորնչին :

Իսկական փափկութի է, 'ի բաց
մերժեւն զամ փափկութիս
մարմնոյ :

Գ Լ. Զ :

Դ . Նաէ իսկասկէս փարթամ, որ
ուչ կարօտի հարստութեց :

Քո լինիս . եթէ ինչքն չլինի
ցին քո :

Որում

Ե. Որովմէ ԱՅ բոլորն է . այնմ
աշխարհս ոչ ինչ է :

Դիւրապէս զամ ինչ քամա-
հեացես . եթէ զմահականացու
գողդ զմտաւ ամիցես :

Գ Լ. Է :

Դ. Չէ մեծասիրտ , որ խածանէ
զխածանողն :

Ե. Տիծաղելի է յոյժ . զի դու ոչ
թողուս զչարուծի քս՝ զոր
կարես , և զայլոցն բառնալ լա-
նաս , զոր ոչ կարես :

Թ. Ո՛չ ինչ փասէ զքեզ . եթէ
ոչ դու ինքնին փասեսցես
քեզ :

Չմոլուծիս այլոց յաչադ ունիս
և զքոյդ ի թիկունս :

Ժ. Անվայել է երկնչիւն անարգիլ
Ձի չերկնչի յայնմանէ , եթէ
ոչ , որ արժանին է անարգա-
նաց :

Մեծագունեղի սրտի է , ոչ ճա-
նաչելն զզրպարսութիւն , քան
թէ ներելն :

Գ Լ Ը:

Ծ. Նախանձն, վրէժխնդիր ին՝
քեան, նախ զիւրն աղիս խար
չատեալ քայքայէ: քան զբա-
րիս ընկերին: Պատիժքն վրի-
ժառուք այլոց մոլութեանց,
զինի հետեւին նց: իսկ սորինն
յառաջէլ ևս սովոր է:

Նախանձոտն, զերջանկուի ծտա-
րին, տանջանս առնէ իւրեան,
և ՚ի դիրութէ դրացւոյն, նի-
հարանայ ինքն. միանգամայն
մեղանչէ և պատժի, զոր ժան-
դամահա այս տիրապետեաց:

Թ. Սէրն յաւիտենականութեան,
մահ է նախանձու:

Ո՛չ երբէք լինիս երջանիկ. եթէ
տանջեսցէ զքեզ երջանկա-
դոյնն:

Գ Լ Թ:

Հ. Հատն Ս, զոր ՚ի նմանէ ու-
նիս. զգողք. զկեալք. և զիմա-
նալք: Եւ ահա ոչ ինչ մնայ
քեզ, բաց ՚ի մեղաց: Ուրեմն,
մինչ ոչ ինչ եսդ, զոչնչէ պար
ծիլ չկարես:

Սկսա.

Սկսանիմք դու ինչ . եթէ ծա-
նիցուք զմեզ դու ոչ ինչ :

Գ Լ . ի :

Է . Ունայն մօլորուծիւն է մարդ-
կանց , արտափայլել ծիրա-
նեօք , և մտօք ժահահոտիլ :

Յիմարական ամբարտաւանու-
ծիւն է վերածածկել զազն
ծոկեալ :

Գ Լ . ի Ա :

Թ . Որ ոչ կարէ զսպել զէջուն ,
բաղդատի անպատուարունոյ
քաղաքի , որ բաց իցէ յամե-
նից կողմանց , և թարց պարս
սաց :

Պ . Մերձի անուծէն . որ գիտէ
լսել զյոգունս , և խօսիլ զփո-
քունս :

Գ Լ . ի Բ :

Ք . Պատկառեաց խորհիլ . զոր պատ-
կառիս խօսիլ : Չարեաց մտած
մանց զմուտն իցես , եթէ ըզ
բաղիցիս ցանգ՝ բարեօք խո-
հունակուծիք :

Դ . Պահեցես զքեզ , եթէ բար-
ւոք

Էրք անուսցես : Կորուսցես ,
եթէ չարւոք սիրեսցես :

Գ Լ . ի Գ :

Ը . Ձոր սիրես բոլորով սրտիւ ,
այնմ իբրև Այ երկրպագես :

Գ Լ . ի Գ :

Դ . Ո՛վ է երանեալ : Որ ունի , զոր
ինչ կամի : Արդ՝ ունի զոր ինչ
կամի . որ ոչ կամի , եթէ ոչ
զոր կարէ :

Ե . Հարթեա՛ զկարծիսդ , և զոչինչ
գտանիցես , զոր պարտիցես
թշնամանել , բաց 'ի մեղաց :

Գ Լ . ի Ե :

Զ . Փախչի փափկուին երկրային .
և զորս կոչեմք ուրախութիւն ,
բազմիցս սկզբունք են նոքին
տրտմութիւն :

Է . Այր բարի , կարէ կոչիլ ողոր
մելի . այլ գոլ 'չ կարէ :

Ը . Թեթև են ամ ցաւք , եթէ
ինչ ոչ վերյաւելցէ 'ի նոսա
կարծիքն :

Գ Լ .

Գ. Լ. Ժ. Է:

- Դ. Յիմարուծի է խիթալն յայն,
ցանէ • յորոց զերծիլ չկարես:
Է. Ո՛չ որ խըխայթի, եթէ ոչ
յինքենէ:

Գ. Լ. Ժ. Ը:

- Ը. Գիտել զոր ոչ օգուտն է, է՝
մերձաւոր տգիտութիւն:
Որ ցանկայ գոլ խկապէս իմա
տուն • ոչ ուռանի կարծեաց
սակս • այլ կենաց աղագաւ և
վարուց • և ոչ որոնէ ի մակա
ցութեն զդքօսանս, և զհէշտու
թիւս ոգւոյն, այլ զդեղն:
Թ. Տենչան գիտել զնորոգս: Զինչ
մեծագոյն նորոգ • քան զլե
րանորոգելի գրեղ:
Գիտութի հարկաւոր այն է, որ
մանաւանդ բարի առնէ գրեղ,
քան գիտուն:
Դ. Զոչինչ գիտես • թէ և զամ գի
տանցես, եթէ զքեզ չգիտի
ցես:
Է. Ի դատաստանէն Ա. զերծա
նիցիս, եթէ դատաւոր անա
չառ լինիցիս քեզ:

Այն

Ճ. Այնպիսիք եմք խոհապէս. որ
պիսիք եմք յաչս Այ.

Լաւագոյն է գող բարի. քան
տեսանիլ:

Է. Կեցցես, որպէս և կամեսցիս.
Եթէ ուսցիս զինչ պարտիցիս
կամիլ:

Գ Լ: Ի Թ:

Ծ. Ո՛չ երբեք զարգասցիս. եթէ
զախորժն զարգացման 'ի բաց
դիցես:

Տ. Թռչին աւուրքն. փութայ ժա
մանակն. և զոր անցեալն է, ո՛չ
ոք կարէ հատուցանել քեզ:

Դիր զգին ժամանակի, վարիւր
նովաւ. և 'ի կիր արկ երազա
բար: Հաշուեալ զօրս զայս.
ևս առաւել զժամս: Զի կո
րուստ նորին անգտանելի է:

Զմէ՛ կորուսանես զներկայս, որ
քոյն է, և տրամագրես զապառ
նին, որ ո՛չ է քո:

Կեաց այսօր, վաղիւն կեալ անա
գան է:

Զ. Ո՛չ երբեք 'ի յուզիզ շաւղէն
արտուղի. որ զԱՃ գնէ ին
քեան առաջնորդ ճանապարհի:

Այն.

Այնպէս կեաց • իբր թէ չիցէ
ոք յաշխարհի • բաց' ի քէն միայ
նոյ' և յԱյ.

Գ Լ. Ի Ա:

ա. Ձկնչ օգուտ է հաւատալ ճշմարտին , և բարւոյն • եթէ սուտ ես գու • և գործես ըլ չար :

Ո՛չ կարէ գու • թէ բարւոք հաւատայցէ , որ չարւոք կեայ :
Ձի նա հաւատայ խկապէս , որ կրթէ գործելով՝ զոր հաւատայ :

բ. Ո՛չ զգայ զչարն ներկայ , որ յուսայ 'ի բարին ապագայ :
Ճշմարտ սիրօղն , մեռանիլ կարէ , յաղթիլ չկարէ :

գ. Ո՛չ սիրէ զանձ • որ ոչ սիրէ զեղբայր իւր :

Գ Լ. Ի Բ:

ա. Խոհեմութիւն է քանոն այլոց առաքինութեց • ուղիղ խելամոռի առնելեաց • ակն հոգւոյ • և արհեստ կելոյ :

Ո՛չ կարէ քաղցր գու կեանն ,
յոր

յորմէ բացատ իցէ խոհեմու
թիւնն :

Գ Լ. Ի Գ :

բ. Բաւականապէս պաշտէ շԱԾ
նա, որ համահետեւի նմա :

Խեղագարու թի մեծ է, լեզուն աւ
քարողէլ զհաւատ • և վարուք
զանհաւատու թի :

դ. Կորնչի որ հեշտացուցանէ •
մնայ որ տանջէ :

Եթէ ոչ հարթեսցես զքեզ օր
ըստ օրէ • օր ըստ օրէ վատ
թարագոյն լինիս :

Գ Լ. Ի Գ :

բ. Ո՛չ գիտէ դատել • որ ուսաւ
կատարելապէս հնազանդիլ :

դ. Չինչ այնքան հակառակ գործ
դոյ • քան ոչ հատուցանել զա
ռեալն :

Գ Լ. Ի Ե :

ա. Կանացական և գռեհկական է •
զայլ իմն 'ի սրտի ունիլ • և
զայլ իմն բերանով արտաբե-
րել :

Ճշմար.

Ճշմարտութիւնս պարզ • զպարզ
բանս սիրէ :

Ապականիչ կենաց քան զմահ,
է ստաբանութիւն :

Գ Լ. Ի Զ:

Պ: Առն բարւոյ վայելէ լսել զյո
գուհս • և խօսիլ զփոքունս :

Գ Լ. Ի Ը:

Ք: Կամեցողին և սիրողին զԱՅ •
համայնք պատիժք փափկութիւնք
են :

Պ: Մահն սունի զանյաղթելի հար
կաւորութի • ուստի երկնչիւն
'ի նմանէ մտակորուսից է :

Ո՛չ կամի կեալ • որ ո՛չ կամի մե
ռանիլ :

Է: Երկարագոյն եկեաց • որ բար
ւոք մեռանի • բարւոք մեռա
նի • որ բարւոք եկեաց :

Ընտանեցն զմահն քեզ հանա
պազորդ խոկմամբ և մտած
մամբ • զի յորժամ եկեացէ •
զոճարձութիւն ընդունիցիս :

Նա կեայ անկապկած • և մեռա
նի ուրախ • որ յիմում աւուր
մեռուցանէ զինքն :

Ո՛չ

Ո՛չ կարես բարւոք կեալ, եթէ
ոչ մեռանիցիս զօրհանապազ:

Գ Լ. Լ:

Դ. Ան բարւոյ, ոչ ինչ կորնչի,
զի զոչ ինչ ստանայ իբր իւր:

Ե. Մեծ չար է, չկարել զչարն
տանիլ:

Յարատեւութիւն է սլսակ և կատա
րումն ամենից առաքինութեց:

Գ Լ. ԼԱ:

Բ. Որ ոչ ամաչէ յիւրմէ ինքենէ,
և ոչ յայլոց կարէ ամաչել:

Գ Լ. ԼԴ:

Բ. Յայնժամ լինիս կատարեալ խո
նարհ: յորժամ ուսցիս ճանա
չել զքեզ:

Դ. Զամենայն աշխարհ ոչ ինչ հա
մարի, որ հաւատայ զինքն գոչ
ոչ ինչ:

Գ Լ. ԼԵ:

Դ. Աճ բնակի 'ի լոյսն անմատոյց,
ոչ երբէք մատիցես առ նա,
եթէ ոչ 'ի բաց հերքիցես 'ի
քէն զխաւարս ստեղծութեաց:

Յ Ո Ի.

Յ ՈՒ Յ Լ Կ

ԱՌԱՋՆՈՅ ՄԱՍԻՆ

Յաղագս կենի քրիստոնէականի. և յաղագս լախճանի, և ողաշքաման նորին:

Յօրոճած. 78. Յաղագս երկից սեռից քրիստոնէից: 'ի թիւն. 9

Յօր: ք. Երրորդ սեռն քրիստոնէից ստորագրի: 13

Յօր: ք. Սկզբնական մեղքն է՝ սպառնառ. ամենից չարեաց: 17

Յօր: ք. Առիթ, և նպատակ ոյս սորիկ գրգկան: 20

Յօր: Ե. Ընդէր զվարդապետութիւն քրիստոնէականի կենի բազումք ուսանին, և սակաւք կատարեն: 23

Յօր: ք. Կանոնք աւետարանականի կատարելութե ոչ միայն կրօնաւորաց, այլ նաև ամենից քրիստոնէից են աւանդեցեալք: 26

Յօր: Է. Օգտակարութիւն այսորիկ յիշ գրգկան,

գրգհան, և յորդորումն առկա
տարեւութի : 29

Յօդ : Ե . Ո՛րքան հարկաւոր իցե
ք խառնէի, մտածումն վերջ
նոյ վախճանի : 32

Յօդ : Թ . Մինչ ամենեքեան կամի
ցին գոլ երանեալք, հիմ ոչ
ամենեքեան երանեալք իցեն =
35

Յօդ : Ժ . Համայնք առ ԱՏ վերա
բերելիք են մաքուր դիտանո
րութի : 38

Յօդ : ԺԹ . Ուստի յառաջագայի
ցի, թէ բազումք խոտորիցին
'ի վախճանէ : 41

Յօդ : ԺԺ . Պատրիսք առսակաւ ուղ
ղոյ : 44

Յօդ : ԺԳ . Ընթացք, և խեղաթիւ
րութի մարդկայնոյ կենի : 47

Յօդ : ԺԴ . Ուղիղ ճանապարհ առ
վախճանն է, զի իւրաքանչիւ
րոք զիւրն խաչ բարձցէ : 49

Յօդ : ԺԵ . Թէսւիք վերջնոյ վախ
ճանի, և ընդէր բազումք խո
տորիցին 'ի նմանէ : 52

Յօդ : ԺԶ . Այլ պատճառ առնչա
նի, սակս որոյ բազումք վերջ
նոյ վախճանին ոչ հասանին : 57

Յօր: ԺԷ. Որդիք Այ եմք, և
ողւով նորին պարտ է մեզ
կեալ: 61

Յօր: ԺԸ. Արդարն 'ի հաւատոյ
կեայ: 64

Յօր: ԺԹ. Հիմն կենի քրիստոնէս
կանի է ուրացումն անձին և
հրաժարումն յամենից իրաց: 67

Յօր: Ի. Մոլեգնութի մարդկանց,
որք ինքնայօժար կամօք դա
տապարտիլ կամին: 70

Յօր: ԻԲ. Տիպ ճշմարիտ քրիստո
նէի: 73

Յօր: ԻԲ. Թէ սրպէս պարտիցի
քրիստոնեայն կատարել ըզ
դործս իւր: 77

Յօր: ԻԴ. Պարտին դործքն բարեք
համաձայնիլ յատկի կոչման: 80

Յօր: ԻԴ. Թէ սրպէս պարտիցին
կեալ քրիստոնեայք: 82

Յօր: ԻԵ. Գործք արատքինք՝ ող
ւով ներքնայնով են հոգևո
րելիք: 84

Յօր: ԻԶ. Կատարելութի գործոց
ուստի՝ ծագիցի: 86

Յօր: ԻԷ. Ներկայութե Այ օր
սա

տակարու թիւն: 88

Յօդ: ԻԷ • Ընդէր դժուարին երկիցի համահետեւութի սըրբոց: 91

Յօդ: ԻԹ • Համայնք առ փառս Ա ի են վերաբերելիք: 94

Յօդ: Լ • Արմատ ամենից չարեաց է սէրն իւրոյ ինքեան: 97

Յօդ: ԼԹ • Սէր անձին զբաբիլոնն շինեաց: 100

Յօդ: ԼՔ • Ամենեքեան զիւրեանս ինքեանս խնդրեն նաև ի յիրս սուրբս: 103

Յօդ: ԼԴ • Թէ զինչ գիտեւ պարտիցի ամ քրիստոնեայ: 106

Յօդ: ԼԵ • Տարբերութի ներքնոյ և արտաքնոյ մարդոյն: 109

Յօդ: ԼԶ • Որքան փաստակար իցէ զսուտ իդէայս, (այսինքն ըզպատկերս) իրաց մոօք յղանալ: 111

Յօդ: ԼԷ • Երեք են քրիստոնէին հարձակորդք • այսինքն զի ուշագիր լինիցի ինքեան • զի ըզժամանակն բարւոյք ծախիցէ • զի ուղղապէս վարիցի սրբազնութիւնք: 115

Յօդ: ԼԸ • Ապաշխարութիւն հարօկաւ

կաճոր է ամենից քրիստոնէից :

118

ՅՕԴ: ԼԷ. Նշանք, և պատուղք ճշմար
տի ապաշխարութե: 121

Յոթ: լիթ: թէ զիարդ մեղքն թե
թեւագոյնք, և մոլուծիքն վե-
րուղղել, և արմատախել պար
տիցին: 124

ՅՕԴ: Խ. Արք եկեղեցականք, և
կրօնաւորք նեղագոհնաւ պա-
րաւանդին առ կատարելոյ
Թիւն: 127

Յօդ: խառն. Կրօնաւորք կոչման իւրեանց անյիշօղք՝ ստորագորին:

131

Յօդ : խթ. Պարտէ կրօնաւորին :
տարանալ յաշխարհէ : 134

ՅՕԴ : Խիչ • Յանդ իմանին, որք զկա
ռավարութի հոգւոց որսալ
կամին : 136

Յօդ: ԽԴ. Առնից քրիստոնէից
հարկաւոր է աղօթքն: 139

Յօդ: ԽԵ. Ո՛ր տրամադրութի վե
րախնդրիցի առ 'ի տղօթեւ:
142

Յօդ. ԽԱՉ. Ընդէր բաղումք յաղօ-
թից դռնն, օգտիցին: 144

307: 165: 112 67666 4466666666
 1170

Առաջնայ Ժամին : 353

աղօթից զանցառնելի է : 146

Յօդ : խԷ . Թէ ուղթիւնք բարի ա
ղօթից : 149

Յօդ : խԺ . Շնորհ , և կերպ աղօ
թից կրկին : 151

Յօդ : Ժ . Աղբիւր ամենից բարեաց
է աղօթքն : 154

Մ Ա Ս Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Յազաֆո խառավարելոյ զախորժախ սը
րին , և յազաֆո կրնումն ասա
թինումնանց :

Յօդ : ւ . Խնդրելի է ճշմարտուն
փախելի է յունայնուէ : 157

Յօդ : բ . Թէ որքան համարման
իցէ առ քրիստոնէական կա
տարելու թիւնն , զոչինչ թէ և
փոքրագունէ իցէ զանց առ
նելն : 161

Յօդ : ք . Ամենից քրիստոնէից հար
կաւոր է խաչն , և ուրացումն
անձին : 165

Յօդ : ք . Հիմն քրիստոնէական կե
նաց է ուրացումն անձին : 169

Յօդ : Է . Թէ զիարդ պիտոյ իցէ
մարտնչիւ ընդդէմ մոլորութեց ,

և ընդդէմ վատթար ախորժա
կաց: 172

Յօդ: Կ. Յաղագոս կառավարուէ
ղգայութեց արաքնոց: 173

Յօդ: Է. Յաղագոս մրցման ընդ-
դէմ որկորոյ, և ընդդէմ մարմ
նոյ: 181

Յօդ: Ը. Յաղագոս չարեաց լե-
զովին, և յաղագոս բարեաց
լուութե: 184

Յօդ: Թ. Յ. զագոս բարի, և չար
բերկրութե, և յաղագոս ապեր
ջանկութե նոցին, որք անյար
մար վախճանաւ գործեն զա-
ռսքինութի: 188

Յօդ: Ժ. Կարծեօք վարիմք: 193

Յօդ: Ժ ա. Զգիտութի փրկութե
բազումք անգոսնեն: 196

Յօդ: Ժ ք. Վնասք յասկի կամեցո-
ղութե: 200

Յօդ: Ժ ց. Օգտութի առանձնու-
թեան: 203

Յօդ: Ժ ց. Թէ որքան ինասիցեն
հօրստութեքն, և Թէ զիարդ
դնոցին սէրն ոանձահարեւ պի-
տոյ իցէ: 206

Յօդ: Ժ ե. Յաղագոս կիրառութե
մարթամութեց: 210

Յօդ:

Յօդ : ԺԶ . Թէ ոյք իցեն աղքատք
ողուի : 213

Յօդ : ԺԷ . Թէ որ , և որպիսի իցէ
պարաւանդուածին առնելոյ զո
ղորմութի : 218

Յօդ : ԺԸ . Հարկաւորութի համ-
բերութի : 224

Յօդ : ԺԹ . Տառապանքն են ա-
ռիթ 'ի գործածելոյ զառաքել
նութիւն : 227

Յօդ : Ի . Համբերաբար տանելիք
են , որք օրոստ օրէ հանդի-
պին : 230

Յօդ : ԻԲ . Ուրախանալի է 'ի վիշտս :
233

Յօդ : ԻԲ . Համբերաբար տանելի
է չարախօսութեց : 237

Յօդ : ԻԴ . Այնքան զյատուկա ,
որքան զայլայինս չարիս համ-
բերաբար կրել պարտ է : 241

Յօդ : ԻԴ . Սպեղանիք անհամբե-
րութի : 244

Յօդ : ԻԵ . Յատուկ առաքինութի
քրիստոնէից՝ է խոնարհութիւն :
247

Յօդ : ԻԶ . Մարդն 'ի ձեռն հպար
տութի հեռացաւ յԱյ , և
առ նա 'ի ձեռն խոնարհութի
դառն

- դառնալ պարտի: 258
- Յօր: ի Է. Տիպ հպարտին: 259
- Յօր: ի Ը. Յորդորմուհք առ խո
նարհութին: 259
- Յօր: ի Թ. Ոչինչ բարի է 'ի մարդն
որ զուրկ է 'ի խոնարհութե
նէ: 261
- Յօր: Ը. Որ ճշմարտապէս է խո
նարհ, իւրում ինքեան ուշա
դիւր եղեալ զայլս ոչ դա
տէ: 264
- Յօր: Ը. Ստորագրութի ճշմ
րիտ խոնարհին: 267
- Յօր: Ը. Պիտոյ է մարդկայնոյ
կամին՝ իծայնոյն հպատակ,
համակերպ լինիլ: 272
- Յօր: Ը. Համայնք 'ի ձեռանէ Այ
առնիք են: 279
- Յօր: Ը. Աճայնոյ նախախնամու
թէ 'ի համայնս զիջանելի է: 278
- Յօր: Ը. Միայն Այ բարեհա
ճութեն փափաքելի է: 280
- Յօր: Ը. Յոյս փրկութե մերոյ
'ի Աճ դնելի է: 283
- Յօր: Ը. Ոգի, և կատարելութի
քրիստոնէականի կրօնի 'ի սերն
կայանոյ: 286

Յօդ : ԼԸ • Յաղագս կարգի սիրոյ :
289

Յօդ : ԼԹ • Յաղագս սիրոյ ընկե-
րին . 293

Յօդ : Լա • Թէ որն իցէ կերպ եղ-
բայրականի սիրոյ : 295

Յօդ : Լաա • Թէ որն իցէ ճշմարիտ
բարեկամութի : 297

Յօդ : Լաբ • Թէ որն պաշտօնք շա-
հիցին զբարեկամութի : 300

Յօդ : Լագ • Առիթք սիրելութե 'ի
գործածելիք են դէպ 'ի ըն-
կերն : 304

Յօդ : Լադ • Սիրելիք են թշնամիք :
306

Յօդ : Լաե • Ճշմարիտ բարին սիրե-
լի է : 309

Յօդ : Լազ • Սէրն Այ յորում
կայանայցէ : 312

Յօդ : Լաէ • Թէ որն իցէ եղանակ
կատարեալ սիրոյ : 316

Յօդ : Լաը • Գիտութիւնն գործնա-
կան , և փորձառականն առա-
ւել օգնէ առ սէրն , քան ըզ-
հայեցողականն : 318

Յօդ : Լաթ • Ճշմարիտ սրբու-
թիւն 'ի սէրն Այ կայանայ :
321

Յօդ :

358 Յաշակ Երեւորի Տափն:
Յօդ: Ծ. Բաղուժք են կոչեցեալ,
և սակաւք են ընտրեցեալք:
325

ՂԵՐԶ ՑՈՒՑԱԿԻՆ:

4-20

~~2~~

22

